

Kuntouttava vankityö Hämeenlinnan seudulla

Projekti 2004—2006

Toimintamalli

Ku-Va-kansio

KuVa – kansion käyttäjälle

Kansion on koontanut Jarno Ruotsalainen Kriminaalihuollon tukisäätiön Vapautuvan tukiohjelma projektin Kuntouttava vankityö-mallin kokeilu järjestöhankeena osaprojektin materiaalista.

Kansio koottiin vuoden 2006 kevään ja syksyn välisenä aikana. Jarno Ruotsalainen on kirjoittanut suurimman osan tekstistä. Projektin asiakastyöstä ja toteuttamisesta Hämeenlinnan seudulla vastannut Seija Juntunen on tuottanut merkittävän osan aineistoista. Kansiossa julkaistaan myös kaksi Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijatutkimusta: Merja Kujalan ja Sirpa Rinta-Jaskarin raportti vuodelta 2005 ja Merja Kujalan raportti vuodelta 2006. Juhani Ikala ja Tuija Tervo saattavat kansion julkaisuun. Jukka Mäki on käynyt lävitse kansion sisältöä ja esittänyt korjaustarpeet.

Kansio on suunnattu ensisijaisesti käytännön työn tueksi KuVa-ohjelmassa vuodesta 2007 lähtien ja jaetaan ohjelmayhteistyötä tekeville yksiköille: Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsiin, Vanajan vankilaan ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskukseen. Lisäksi kansio on löydettävissä Kriminaalihuollon tukisäätiöstä. Kansio julkaistaan sähköisenä versiona Kriminaalihuollon tukisäätiön toimesta jaettavaksi.

Kansion ensisijainen tarkoitus on koota yhteen materiaaleja. Kansioon koottujen materiaalien pohjalta voidaan kirjoittaa raportteja ja kehittää tulevia toimintamuotoja. Mikäli toimintamuoto vakiintuu Hämeenlinnan seudulla, voidaan kansiota käyttää apuna menetelmäkansion tuottamisessa ja vastaavissa mallintavissa tarkoituksissa.

Kansio toteutettiin ajanjaksona, jolloin projektin työmalli ajettiin alas ja valmisteltiin uudistettua työmallia. Kansion käyttäjän kannalta on tärkeitä tiedostaa tämän tilanteen merkitys kansion rakenteessa. Tekstissä on koottu yhteen KuVa-projektin 2004 – 2006 soveltamia malleja ja aineistoja sekä juurruttamiseen pyrkivän, uudistetun KuVa-toiminnan suunnitelmat. Lisäksi on lyhyesti käsitelty alkuperäisen, Helsingissä toteutetun kuva-mallin peruseriaatteet ja toimintamalli. Koska työmallit eroavat joiltakin merkittävilta osilta toisistaan, kansion käyttäjän tulee osata tunnistaa materiaalit eri ohjelmiin kuuluviksi.

Kansion sisällysluettelo seuraavassa osassa 2 esitellään Kuntouttavan vankityön peruseriaate ja toimintamallin ydin. Malli esitellään Hämeenlinnassa toteutettavan työmallin näkökulmasta. Osassa 3 esitellään Hämeenlinnan seudun toiminnan taustateoria, näkökulmat ja tavoitteet. Sen jälkeen esitellään projektikauden soveltamismalli ja vuoden 2006 lopulla uudistettu ohjelma. Osassa 4 käsitellään toimintamalli sen asiakasprosessien toteuttamisen kannalta. Prosessit käsitellään jälleen siten, että ensin määritellään asiakasprosessi projektikaudella ja sitten projektista irrotetussa muodossa. Osassa 5 on koottu yhteen tietoja ohjelman käytännön toteuttamiseen osallistuneista toimijoista Hämeenlinnan seudulla. Kansion osaan 6 on koottu projektin vuosiraportit, joissa on myös tietoa kunakin projektin toteuttamisvuonna esiin nousseista haasteista ja niiden ratkaisuksista. Osa 7 esittelee KuVa-projektin 2004 – 2006 seurannassa käytetyt menetelmät

ja kokoaa yhteen seurantatietoja. Osassa 8 on esitelty Helsingin kuva. Osassa 9 julkaistaan ensin projektia varten vuonna 2004 tehty yhteistyösopimus ja toiseksi toiminnan juurruttamista varten laadittu kumppanuussopimus, joka astuu voimaan vuoden 2006 lopulla. Erityisen huolellisesti kansion käyttäjän on erotettava osaan 10 koottu esite- ja lomakemateriaali. Materiaalit erotellaan kansion otsikoinnissa siten, että projektikaudella käytetyt materiaalit ovat saaneet erikseen otsikon ”projektissa käytetyt...”. Ilman eri määrittäjiä mainitut esitteet ja lomakkeet koskevat juurrutettua toimintamallia vuoden 2006 lopulta alkaen.

Kansiossa on julkaistu ainoastaan sellaista tietoa, jonka perusteella ei voida tunnistaa yksilökohtaisia asiakasprosesseja. Kriminaalihuollon tukisäätiö on arkistoinut projektikaudella käytetyt asiakastyön materiaalit, joihin monet kansiossa esitetyt yhteenvedot perustuvat.

Helsingissä 7.11.2006

Jarno Ruotsalainen

1 SISÄLLYS

2 KUNTOUTTAVA VANKITYÖ (KUVA)

Kuntouttava vankityön toimintamalli
Kuntouttavan vankityön prosessi

3 TOIMINTAMALLI, PROSESSI JA PALVELUTUOTTEET

Kuntouttava vankityö (KuVa) – ohjelmateoria
KuVa-projekti ja toimintamalli
Toimintamalli KuVa-projektissa
KuVa Luotsin palvelutuotteena
Kuntouttava vankityö KuVa-ohjelma (Hämeenlinnan seudun juurrutettu malli)

4 KUVAN ASIAKASPROSESSIT

KuVan asiakasprosessi projektikaudella 2004 - 2006

- Valintaprosessi
- KuVa-ohjelman toteuttaminen
- Erityiskysymyksiä ja menettelytapoja

Asiakasprosessi vakinaistetussa KuVa-ohjelmassa

- Valintaprosessi
- KuVa-ohjelman toteuttaminen
- Keskeisiä muutoksia

5 YHTEISTYÖORGANISAATIOT HÄMEENLINNAN SEUDULLA

Vankeinhoitolaitos Hämeenlinnan seudulla
Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö LUOTSI

6 PROJEKTI HÄMEENLINNAN SEUTUKUNNASSA 2004 - 2006

Toiminnan valmistelu - vuosi 2003
Projektiraportti – vuosi 2004
Projektiraportti – vuosi 2005
Projektiraportti – vuosi 2006

7

KUVA-PROJEKTIN SEURANTA

Seurantamenetelmät

KuVan valintaprosessit projektikaudella – tilastoja

Yhteenveto valintaprosesseista

Yhteenveto kuvan asiakasprosesseista

Yhteenveto seurantahaastatteluista

Työvalmentajan työnkuva työpäiväkalenterin perusteella

Kuukausiraporteista koottua

Ohjausryhmän muistioista koottua

Muista kokousmuistioista koottua

Merja Kujala ja Sirpa Rinta-Jaskari: Vaihtelua kuvaan – Elämyksellistä toimintaa kuntouttavassa vankityössä

Merja Kujala: Syventävä harjoittelu – Kuva-projekti päättyy, Luotsin toiminta kehittyy

8

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ HELSINGISSÄ

9

SOPIMUKSET

Sopimus Kuntouttavan vankityön projektista Hämeenlinnassa

Kumppanuussopimus - Kuntouttava vankityö Hämeenlinnan seudulla

10

KUVAN ESITTEET JA LOMAKKEET

Esite

- Kuntouttava vankityö Hämeenlinnan seudulla

Lomakkeita

- Palvelusopimus
- Kuukausiraportti
- Sopimus osallistumisesta KuVa-ohjelmaan

Projektissa käytetyt esitteet

- Kuntouttava vankityö – KuVa
- Kuntouttava vankityö Hämeenlinnassa – Vangit – Ilmoitustaulut

Projektissa käytetyt lomakkeet ja pohjat

- Hakemus KuVa-ohjelmaan (Kuntouttava vankityö)
- Sopimus osallistumisesta Kuntouttavan vankityön ohjelmaan

Projektissa käytetyt kortisto- ja suunnitelmapohjat

- Asiakaskortisto
- Kuntoutumissuunnitelma

Projektissa käytetyt raportointipohjat

- Kuukausiraportti
- Työpäiväkalenteri

Vankien ”omat säännöt” KuVa-projektissa

KuVa-kansio

2

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ (KUVA)

Kuntouttava vankityön toimintamalli

Kuntouttavan vankityön prosessi

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ (KuVa)

Kuntouttava vankityö on vankeinhoidon ja vankilan ulkopuolisten työvalmennuksen organisaatioiden yhteistyömalli. Toimintaohjelma kohdistetaan vapautuviin vankeihin. Mallin keskeisin ominaispiirre on vankeudessa käynnistyvän työvalmennuksen jatkuminen välittömästi vapautumisen jälkeen.

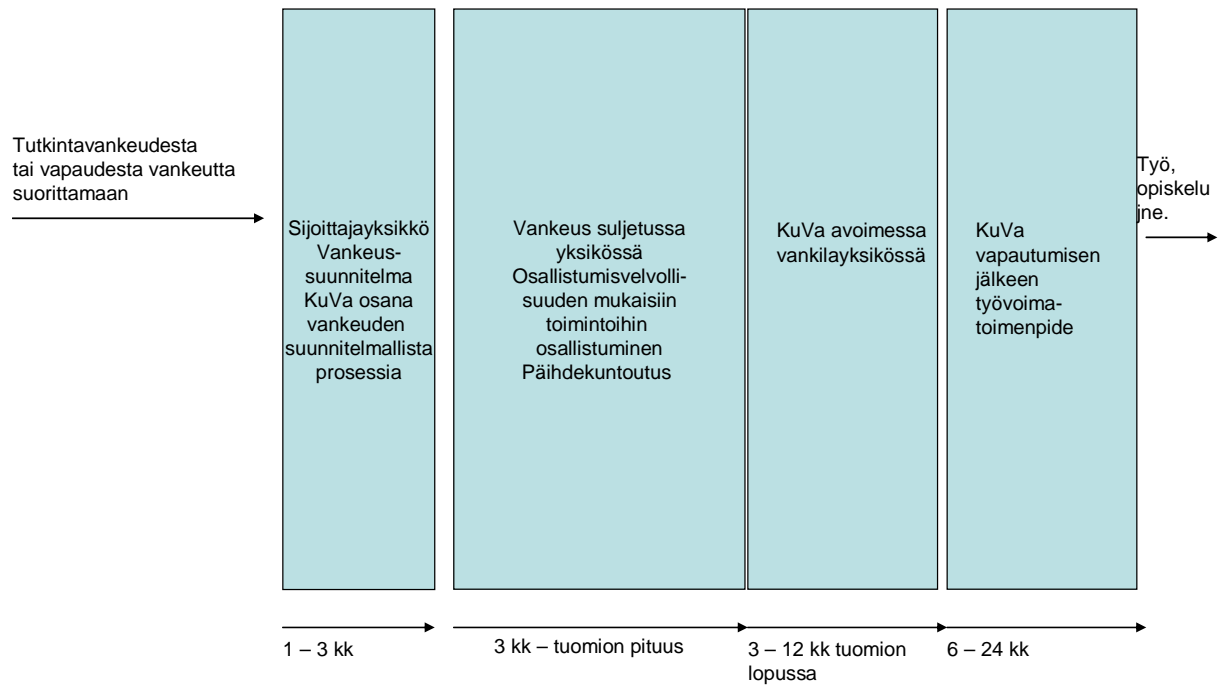
Kuntouttavaa vankityötä on järjestetty toistaiseksi helsinkiläisille ja Hämeenlinnan seutukunnan kahdeksan kunnan vangeille. Helsingissä ohjelma on toteutettu Helsingin työsiirtolan ja Helsingin kaupungin Työhönkuntoutuksen yhteistoimintana. Hämeenlinnan seudulla Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi järjestää ohjelman Vanajan vankilaan sijoitettaville kohderyhmän vangeille. Työvalmennusyhteistyö perustuu vangin kotikunnan kanssa tehtävään työnjakoon, joten ohjaaminen ohjelmaan riippuu vangin kotikunnasta.

Kohderyhmä muodostuu vapautumista lähestyvistä vangeista, joilla on tahto ja edellytykset osallistua valmennettuun työhön vankeusaikana sekä jatkaa sitä vapautumisen jälkeen. Vanki sitoutuu työn tekemiseen myös vapautumisen jälkeen. Vastaavasti työvalmennuksen järjestäjä sitoutuu vapautumisen jälkeisen työn järjestämiseen. Vankeusaikana KuVassa tehtävässä työssä käydään avovankilasta tai avovankilaosastolta käsin. Vapautumisen jälkeen jatketaan työssä kotona asuen.

Työtä ja valmennusta ei järjestä vankeinhoitolaitos vaan vankilan ulkopuolinen työvalmennusorganisaatio. Työ voi olla vangin osaamisen ja valmiuksien mukaan mitoitettua työtä, joskin yleensä tarjottavissa on käsillä tekemiseen liittyviä töitä. Yleisimpiä ovat rakennustyöt, autoalan työt ja metallityöt. Ennen kaikkea kyse on valmennuksesta, jonka tavoitteena on kuntoutua työmarkkinoilla tarjolla olevien töiden vaatimustasolle.

Valmennus sisältää kaksi yhtäaikaisesti toteutettavaa työmuotoa. Työvalmennuksella pyritään kehittämään välittömästi työn toteuttamiseen liittyviä edellytyksiä, kuten osaamista ja toimintaa työyhteisössä. Valmennusta tuetaan palvelumuodoilla, joita voidaan kutsua ammatilliseksi tukihenkilöpalveluksi. Tällöin tarkoitetaan työn suorittamisen ohella tarvittavia ohjauspalveluita, palveluohjausta ja tukea elämänhallinnan kysymysten selvittämisessä.

KUNTOUTTAVAN VANKITYÖN PROSESSI

KuVa-kansio

3

TOIMINTAMALLI, PROSESSI JA PALVELUTUOTTEET

Kuntouttava vankityö (KuVa) – ohjelmateoria

KuVa-projekti ja toimintamalli

Toimintamalli KuVa-projektissa

KuVa Luotsin palvelutuotteena

Kuntouttava vankityö KuVa-ohjelma (Hämeenlinnan seudun juurrutettu malli)

KRIMI NAALI HUOLLON TUKI SÄÄTI Ö

Kuntouttava vankityö (KuVa) – ohjelmateoria.....	2
1. MALLI.....	2
2. VAIKUTTAVAT TEKIJÄT.....	3
3. TAVOITENÄKÖKULMA.....	4
4. VAIKUTTAVAT MENETELMÄT.....	4
5. TAITOJEN KEHITTYMINEN.....	4
6. INTENSITEETTI, JAKSOTTAMINEN JA KESTO.....	5
7. OSALLISTUJIEN VALINTA.....	5
8. SITOUTUNEISUUS.....	5
9. TOIMINTOJEN OHJAUS.....	6
10. JATKUVA SEURANTA.....	6
11. EVALUOINTI.....	6
KuVa –projekti ja toimintamalli	8
KUVA – MALLI.....	8
TOIMINNAN TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY.....	9
KUVA – PROJEKTIN TOIMINTAMALLI.....	10
KUVA – VAKINAISTETTU TOIMINTAMALLI.....	11
Toimintamalli KuVa-projektissa.....	12
KUVA-PROJEKTISSA TUOTETUT PALVELUT.....	12
KUVA-PROJEKTIN PROSESSIT.....	13
TOIMINTASISÄLLÖN KEHITTÄMISTARPEET.....	16
KuVa Luotsin palvelutuotteena.....	18
YLEISIÄ PERIAATTEITA.....	18
KUVA-VALMENNUSJATKUMO JA TUKIPALVELUT PYSYVISSÄ RAKENTEISSA.....	18
KUVA-VALMENNUSPALVELUT VANGEILLE JA VAPAUTUNEILLE.....	18
KUVA-PALVELUIDEN TOTEUTTAMINEN LUOTSIN VALMENNUKSENA.....	19

Kuntouttava vankityö (KuVa) – ohjelmateoria

1. MALLI

Kuntouttava vankityö (kuva) on kotimainen, vuonna 1999 käynnistetty Vankeinhoitolaitoksen ja Helsingin kaupungin yhteistyömalli. Vuodesta 2004 mallia on sovellettu on myös Hämeenlinnan seutukunnassa.

Kyseessä on vapautuviin vankeihin kohdistuva, työvalmennuksen ja sosiaalisen kokonaiskuntoutuksen yhdistäviin menetelmiin perustuva yhteistyörakenne.

Toimintamalli ei perustu yksittäiseen teoriakehykseen vaan on yhdistelmä erilaisia toimintaperusteita. Huomio kiinnittyy vankeinhoito- ja siviiliorganisaatioiden rakenteellisen yhteistyön mahdollisuuksien etsimiseen. Keskeinen ideologinen peruste on ajattelumalli, jonka mukaan tarvitaan pitkäkestoisesti sitouttava prosessi, jossa vapautumisen problematiikka on keskeisellä sijalla. Henkilön toimintaan voidaan vaikuttaa ainoastaan, mikäli hänet tavoitetaan.

Toimintamallissa on kolme keskeistä ominaispiirrettä:

1) Kohderyhmänä ovat vapautumista lähestyvät vangit. Vangeille pyritään järjestämään vankeudessa käynnistettyä kuntouttavaa jatkumoa, joka jatkuu mitkä konkreettisimmalla tavalla vapautumisen jälkeen. Pyritään vankilassa käynnistävään ja vapautumisen jälkeen jatkuvaan pitkäjännitteiseen jatkumorakenteeseen.

2) Prosessin menetelmät rakentuvat työvalmennuksen ympärille ja tavoitteita tarkastellaan ennen kaikkea työmarkkinanäkökulmasta. Kyse on työhönkuntoutuksesta sanan laajimmassa merkityksessä. Ohjelma toteutetaan työvalmennuksen asiantuntijaorganisaatioiden toimesta.

3) Prosessijatkumo toteutetaan Vankeinhoitolaitokseen nähden ulkopuolisen kuntouttavan työvalmennuksen asiantuntijaorganisaation toimesta. Ehdonalaisen vapautumisen jälkeen (tai valvotussa koevapaudessa) jatkumo toteutetaan työvoimapolitiisena toimenpiteenä. Käytetään hyväksi avointen vankilayksiköiden ja työvoimapolitiikan tavanomaisia toimenpidevalikoimia siten, että niitä yhdistämällä syntyy hallittu ja pitkäkestoinen prosessi.

Lähtökohtana pidetään pyrkimystä vaikuttaa moniin kriminogeenisiin tekijöihin: rikollisuudelle myönteisten asenteiden ja uskomusten vähentäminen, vaihtoehtoja rikolliselle seuralle ja yhteiskuntamyönteisyyden kehittäminen. Aiempaan rikolliseen käyttäytymiseen perustuvia arvioita ei ohjelmassa kuitenkaan juuri tehdä, vaan ohjelma on suhteellisen avoin erilaisia taustoja omaaville vangeille.

Riskiperiaate pyritään huomioimaan luomalla ohjelmaan sisäisiä joustoja, jotka mahdollistavat yksilöllisen tuen. Lähtökohdiltaan ohjelma on melko yhdenmukainen erilaisen kriminogeenisen riskitason vangeille. Riskiperiaate on käytännössä huomioitu lähinnä siten, että ohjelmaan on ohjattu aikaisemman rikoshistorian näkökulmasta korkeankin riskin vankeja, joilla on kuitenkin arvioitu olevan dynaamisemmassa tarkastelussa riskitekijöitä alentavia seikkoja. Tällaisia voidaan nähdä mm. suhteissa päihteiden käyttämiseen tai suuntautumisessa rikoksettomuuteen.

Ohjelmassa pyritään vaikuttamaan seuraaviin vaikuttaviin tekijöihin:

- 1) Työ tavoitteenmäärittelynä ja osana kuntoutumisprosessia.
- 2) Uusia viiteryhmiä ja rikoksiin sitoutumattomia sosiaalisia kontakteja
- 3) Toiminta uudenaikaisessa ja ei-rikollisessa yhteisössä
- 4) Pitkäkestoisen prosessin mahdollistamat tunneorientaation muutokset
- 5) Päätehtävyytavoite ja päihdekuntoutuksen edellytysten parantuminen
- 6) Yhteiskuntamyönteisten asenteiden kehittyminen

Ohjelmaan valittujen kykyä vastaanottaa kuntoutusta edistetään pitkäkestoisessa prosessissa, jossa pyritään vaikuttamaan tarvittaviin käyttäytymisen ja ajattelun taitoihin. Ohjelmissa pyritään kehittämään seuraavia käytännöllisiä taitoja:

- 1) Toiminta työyhteisöissä ja työelämän säännönmukaisuuksien kunnioittaminen
- 2) Uusia taitoja kiinnostuksen kohteet huomioiden
- 3) Taustalla vaikuttaviin sosiaalisiin ja taloudellisiin kysymyksiin vaikuttaminen
 - asuntokysymyksen selvittäminen
 - velkakysymys ja talouden hallinta
 - sosiaali- ja terveystalouden tukitoimet
 - jatkumoajattelu päihdekuntoutuksessa
 - yhteydet poliisiin ja tuomioistuinjärjestelmään
- 4) Yhteyksien luominen avoimen sektorin työnantajiin ja työhönvalmennus

Toiminnoissa luotetaan työvalmennusorganisaatioiden kykyyn soveltaa rikoksista vankilaan tuomittujen kohdalla tarvittavaa ammatillista harkintaa ja erityisosaamista. Tätä toteutetaan ohjelmassa ammatillisen tukihenkilötoiminnan puitteissa.

Toteutuksessa pyritään johdonmukaisuuteen siten, että nimetty valmentaja vastaa työvalmennuksen ja tukihenkilöpalveluiden yhdistämisestä. Pyritään luomaan toimiva yhteyshenkilöjärjestelmä vankeinhoidon, työvoiman palvelukeskuksen ja muiden oleellisten sidostoimijoiden kanssa. Varmistetaan tiedottaminen toiminnan kannalta oleellisten sidosryhmien suunnassa.

2. VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Toimintaohjelmaan valitaan kotikuntaperusteisesti suhteellisen pitkän ehdottoman vankeustuomion saaneita vankeja. Ohjelmaa ei kohdisteta erityisesti millekään vankiryhmälle.

Ohjelmaan tulevat vangit on määritelty rangaistusajan suunnitelmassa KuVa-ohjelman kohderyhmään, jolloin on määritelty seuraavia osatekijöitä:

Yhteenveto rikostapahtumista, rikosurasta ja rikoksenteon mallista
Asuminen ja arkipäivän toiminnoissa selviytyminen
Tulot ja taloudellisen tilanteen hoitaminen
Koulutus, työllisyys ja niitä tukevat taidot
Sosiaaliset sidokset ja elämäntapa
Alkoholin käyttö
Huumausaineiden käyttö
Ajatteluun ja käyttäytymisen liittyvät tekijät

Asenteet

Ohjelmassa pyritään vaikuttamaan jokaiseen näistä riskitekijästä. Painotus on työnsaannin ja koulutuksen edellytysten parantamisessa sekä arkipäivän hallintaan liittyvissä kysymyksissä. Päihteiden käyttämisen ehkäisyä painotetaan voimakkaasti vankeusaikana ja vapautumisen jälkeen. Ajattelun ja käyttäytymisen sekä asenteiden muutoksissa ohjelmassa luotetaan arkipäivän hallinnan konkreettiseen tukeen. Normaali toimintamallien oppiminen ymmärretään arkipäivässä tapahtuvana mallioppimisena.

3. TAVOITENÄKÖKULMA

Kuntouttava vankityö on ominaisluonteeltaan kokonaisvaltainen ja moninäkökulmainen toimintamalli, jossa luotetaan pitkäaikaisen ja tiiviin yhteyden voimaan. Monenlaisia ongelmia tulee ratkaista ja kyetään ratkaisemaan prosessin kuluessa. Kysymys ei ole kapeasti määritellystä työhönkuntoutuksesta. Työn osaamisen ja työmarkkinoilla tarvittavien taitojen lisäksi on välttämättä kyettävä tukemaan päihdekuntoutusta, talouden hallintaa ja velkakysymyksen ratkaisemista, asumisen vakautta sekä usein varsin hankalia yhteyksiä eri viranomaistahoihin, kuten poliisiin, ulosottoviranomaisiin ja oikeuslaitokseen.

4. VAIKUTTAVAT MENETELMÄT

Menetelminä sovelletaan laajalti työhönkuntoutuksen ja sosiaalisen kokonaiskuntoutuksen parissa sovellettuja menetelmiä, joilla on edistetty vaikeasti työllistyvien ja moniongelmaisten henkilöiden mahdollisuuksia.

Työvalmennuksella edistetään työtaitojen oppimista, työyhteisökäyttäytymistä ja tietoja työmarkkinoiden vaatimuksista. Valmistellaan edellytyksiä sijoittua itsenäisen toimeentulon mahdollistaviin töihin. Koulutukseen valmistelevat polut tai yksilölliset muut ratkaisut tulevat kyseeseen.

Yksilövalmennuksen ja ammatillisen tukihenkilötyön keinovalikoimalla tarkoitetaan sosiaalisen elämän taustaedellytysten selvittämistä, palveluohjausta eri tukipalveluihin sekä tukea eri mahdollisuuksien realisoimisessa.

Työhönvalmennuksella pyritään luomaan yhteys työntekijän ja työnantajan välillä tilanteessa, jossa ongelmia on tiedossa tai odotettavissa. Työhönvalmennuksella konkreettisesti tuetaan myös käynnistyneiden työsuhteiden kestävyyttä.

5. TAITOJEN KEHITTYMINEN

KuVa-ohjelmassa opiskellaan yksilöllisesti työtaitoja ja työyhteisössä tarvittavia sosiaalisia taitoja. Yksilövalmennuksen ja tukihenkilötoiminnan avulla opitaan usein varsin monimutkaisten viranomais- ja tukipalveluasoiden selvittämistä. Keskeisesti ohjelman pitkäkestoisuuden ja vankeudesta vapautteen ulottuvan jatkuvuuden ansiosta opitaan pitkäjännitteisyyttä ja harkintaa toiminnoissa.

6. INTENSITEETTI, JAKSOTTAMINEN JA KESTO

Ohjelman on pitkäkestoinen ja kokopäiväinen. Perusjako valmennetun työn tekemisen ja yksilöllisten tukipalveluiden välillä tukee sitä, että ohjelma ei muodostu ylitsekäymättömän raskaaksi. Viikko-ohjelman sisällä tarjolla oleva vaihtelu merkitsee sitä, että työtä voidaan toteuttaa voimavarojen ja osaamisen puitteissa. Yksilöllisiä tukipalveluita ei kerry liikaa kerralla, vaan kyetään rauhalliseen ja harkittuun etenemiseen kohti vapautumisen haasteita. Karkeasti ottaen intensiivisen yksilötyöskentelyn määrä rajoittuu noin neljään tuntiin viikossa, mikä mahdollistaa toiminnan tehokkaan ja päämäärätietoisen luonteen.

Projektin kokemusten nojalla toimintaa ei jaksoteta kovin voimakkaasti, vaan pyritään yksilöllisistä tarpeista nousevaan ongelmien ratkaisemiseen pitkäjännitteisen ja suunnitelmallisen toimintatavan nojalla. Vankeusaikana ohjelman alussa painottuu asumisen, päihdehuollon sekä velkakysymysten selvittäminen.

Vapautumisen jälkeen varmistetaan löydettyjen ratkaisujen kestävyys ja tuetaan vapautumisen jälkeen ominaisten ongelmien ratkaisuisissa. Kyseeseen tulevat mm. päihteisiin retkahtamisen tilanteiden selvittäminen sekä esimerkiksi hankaluudet asumisessa jne. Ajan kuluessa edetään työhönvalmennusta painottavaan suuntaan ja avoimen sektorin työn etsintään.

7. OSALLISTUJIEN VALINTA

Ohjelman kohderyhmä muodostuu kotikuntaansa vapautuvista vangeista, joiden kohdalla on muodolliset ja sisällölliset edellytykset toteuttaa ohjelma.

Ohjelmaan valittavia vankeinhoidon edellytyksiä ovat: Tuomion tulee olla riittävän pitkä, jotta vapautumista edeltävä ohjelman osa voidaan toteuttaa. Ohjelmaan valittavien tulee täyttää sijoitustoiminnassa määriteltävät avovankilan sijoittamisedellytykset, kuten sitoutuminen päihteettömyyteen sekä sen valvontaan. Kohderyhmä määritellään sijoittajayksikkötoiminnan puitteissa ja rangaistusajan suunnitelmassa, mihin välineenä käytetään riski- ja tarvearviointia.

Jatkumon rakentamisen edellytyksiä ovat: Vanki jäisi työttömäksi vapautuessaan ja hänen kohdallaan on mahdollista tehdä työvoimapolitiittinen tukipäätös. Käytännön edellytyksenä on mahdollisuus asiakkuuteen työvoiman palvelukeskuksessa. Vangin tulee myös aidosti sitoutua sekä vankeusaikaiseen että erityisesti vapautumisen jälkeiseen ohjelmasisältöön.

Valinta ohjelmaan on prosessi, jossa riski- ja tarvearvioinnissa soveltuvaksi todettua vankia esitetään ohjelmaan. Ohjelmaa koskeva sopimus edellyttää kuitenkin jo vankeusaikana ohjelman vapautumisen jälkeisen osuuden muodollisten edellytysten selvittämistä. Täten valintaprosessi on erittäin monipuolinen ja perustuu moniammatillisiin yhteistyörakenteisiin.

8. SITOUTUNEISUUS

Vankien sitoutuminen ohjelmaan selvitetään ensinnäkin yhteisesti vangin kanssa laadittavan riski- ja tarvearvioinnin yhteydessä, joka johtaa vangin yksilöllisen rangaistusajan suunnitelman laatimiseen. Vanki myös sitoutuu ohjelman kokonaisuuteen kirjallisessa sitoumuksessaan. Vangilta saatu palaute ohjelma-aikana pyritään Luotsi-

säätiön yksilövalmentajan koordinoimana saamaan asiaankuuluville toimijoille. Arkipäivän tasolla keskeisimpiä tiedon tarvisijoita ovat työnjohto ja sijoitusvankilan henkilökunta. Tiedon ja palautteen välittämiseen on erinomaiset mahdollisuudet, sillä valmentaja tapaa vankeja hyvin usein. Tällöin pyritään saamaan esille myös näköpiiriin tulleet uudet uhat ja vaikeudet ja ratkaisemaan ongelmakysymyksiä. Pyritään ennakoivaan työotteeseen.

9. TOIMINTOJEN OHJAUS

Toiminnan ohjaus perustuu valmentajan koordinoimaan ja välittämään yhteyteen vangin (tai vapautuneen), työvalmennuksesta vastaavan työnjohdon, sijoitusvankilan henkilökunnan, työvoiman palvelukeskuksen työvoimaohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden sekä moninaisten yhteistyökumppanien ja sidosryhmien välillä. Vankia tuetaan sekä yksilövalmentajan toimesta että sidosryhmistä löytyvien voimavarojen kautta.

Toimintaa varten perustetaan seurantaryhmä, jossa on edustus kaikista ohjelman toteuttamiseen osallistuvista tahoista sekä asiantuntijajäseniä. Seurantaryhmä tutkii linjausten ja sopimusten tasolla toimintamallin toteuttamista. Luotsin yksilövalmentajan havaintojen tai hänen tietoonsa saatettujen kysymysten perusteella hän voi järjestää käytännön yhteyksiä kehittäviä kokouksia. Toimintaa tuottava osapuoli ja tilaajaosapuolet toimivat oman ohjeistuksensa perusteella ja kumppanuussopimuksen määrittämiä seuraten.

10. JATKUVA SEURANTA

Projektikaudella on tuotettu kattava seurantatieto ja materiaali, joka toimitetaan Luotsin yksilövalmentajalle. Projektikaudella toteutettu ohjelmakansio toimitetaan keskeisille toimijatahoille.

Pysyvemmän kumppanuussopimuksen mukaisen toimintamallin seurannan keskeiset menetelmät ovat seuraavat:

- Vankien rangaistusajan suunnitelmat ja niiden seuranta
- Palvelusopimuksen mukainen asiakaskohtainen raportointi, jonka Luotsisäätiön yksilövalmentaja toimittaa vankilaan ja vapautuneiden osalta työvoiman palvelukeskukseen
- Työvoiman palvelukeskuksessa laadittujen suunnitelmien seuranta
- Toiminnasta laaditaan seurantaryhmän toimeenpanemana vuosiraportti

11. EVALUOINTI

Kukin toiminnan kumppani arvioi toimintaa vuosittain omasta näkökulmastaan. Toimintaa evaluoidaan osana vankeinhoidon seurantamenettelyjä ja työvoiman palvelukeskuksen seurantaa. Toimintaa arvioidaan myös suhteessa Etelä-Suomen aluevankilan toiminnan tavoitteisiin ja kehittämistarpeisiin. Ohjelmaa tarkastellaan suhteessa mm. Helsingin kuva-toimintaan ja muihin vankilasta vapautumiseen liittyviin ohjelmiin. Luotsi antaa sisäisessä raportoinnissa yleisen arvion toiminnasta. Vuosiraportointiin kootaan eri osapuolten arviot.

Arvioinnin keskeisiä kohteita ovat:

- Ohjelman toteuttamisen sujuvuus ja yhteistyö

- Vankien prosessien kestot ja järjestetyt toimintamuodot
- Ohjelmaan osallistuneiden sijoittuminen työmarkkinoilla
- Ohjelmaan osallistuneiden elämänhallinnan tekijöiden edistyminen
- Ohjelmaan osallistuneiden rikoksenuusinta

KuVa –projekti ja toimintamalli

KUVA – MALLI

Kuntouttava vankityö – KuVa on vankeudesta vapautuvien työhönkuntoutusjatkumo. KuVassa vapautumista lähestyvä vanki osallistuu vankilan ulkopuolella järjestettyyn valmennettuun työtoimintaan vankeusaikana. Välittömästi vapautumisen jälkeen hän jatkaa valmennetussa työsuhteessa saman valmentajan ohjauksessa ja samassa työympäristössä.

Vankeusaikana toiminta järjestetään vankeinhoidon ja työllistämistä, työhönkuntoutusta ja -valmennusta järjestävän organisaation yhteistoimintana. Vangit sijoittuvat vankilan avoimelle osastolle ja käyvät valmennusorganisaation järjestämässä valmennetussa työssä.

Vapautumisen jälkeen työ valmennusorganisaatiossa jatkuu työvoimapolitiittisen toimenpiteen muodossa; yleensä palkkatuen muotoisen työllistämistuen ja vangin kotikunnan tuen avulla. Toimenpiteen ja valmennuksen voi järjestää vangin kotikunnan työllistämisyksikkö tai järjestömuotoinen valmennusorganisaatio. Tavoitteena on aina luoda konkreettinen toimenpidejatkumo, joka käynnistyy heti ensimmäisenä vapautumisen jälkeisenä arkipäivänä. Joissakin tilanteissa jatkumo voi olla jokin työvoimapolitiittisesti ensisijaisempi muu toiminta, kuten avoimen sektorin työnantajan työ, päätoiminen opiskelu, kuntoutustuella toteutettava toiminta tai eläkeselvitys.

KuVa-malli määrittää normaalien toimintarakenteiden puitteissa ja normaalien työnjaon periaatteiden perustalta. Jatkuvuuden perustana on vaikean työllistymisen nojalla tehtävä työllistämistukipäätös tai muu työvoimapolitiittinen toimenpide. Vangit täyttävät KuVa-toiminnassa osallistumisvelvollisuutensa. Palkka tai toimintarahat perustuu tavanomaiseen vangin osallistumisvelvollisuuteen. Vankeinhoito korvaa valmennuksen järjestäjälle vankeusaikaisesta työn ja valmennuksen järjestämisestä. Työhallinto ja vapautuneen kotikunta tekevät sopimuksen valmennusorganisaation kanssa toiminnan järjestämisestä vapautumisen jälkeen. Myös tukipalvelut perustuvat normaalirakenteisiin, joihin osallistumista tuetaan valmennuksella. KuVa-toimintamallin periaatteita on mahdollista yhdistää myös valvottuun koevapauden toimeenpanoon.

KuVa toteuttaa vankeuden täytäntöönpanon tavoitetta: KuVan avulla lisätään vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan. KuVan jatkumorakenteella toteutetaan myös työvoima- ja sosiaalipoliittisia tavoitteita: Edistetään työvoimapolitiittisen toimenpiteen avulla työllistymistä sekä tuetaan asumisen, taloudellisen toimeentulon ja sosiaalisen elämäntavan kehittymistä.

TOIMINNAN TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY

KuVa-toiminnalla pyritään edistämään vapautuvien vankien mahdollisuuksia sijoittua työmarkkinoille ja kehittää sosiaalista elämänhallintaansa. Laajemmassa mallintavassa näkökulmassa KuVa-mallin avulla voidaan vankeuden toimeenpanon tavoitteiden mukaisesti alentaa rikoksenuusinnan todennäköisyyttä ja vankilukua.

KuVa-toimintaohjelmalla pyritään seuraaviin tavoitteisiin:

- 1) Mahdollisimman moni vanki työllistyy tai aloittaa työvoimapolitiisesti perustellun toimenpiteen välittömästi vapautumisensa jälkeen.
- 2) Jokainen ohjelmaan osallistuva vanki saa suunnitelman pysyväksi työmarkkina-aseman kehittämiseksi, rikoksenuusinnan ehkäisemiseksi ja sosiaalisen elämänhallinnan edellytysten kehittämiseksi.
- 3) Jokainen ohjelmaan osallistuva vanki saa päivittäistä tukea ja valmennusta tavoitteiden toteuttamiseksi. Vanki kehittää edellytyksiään perehtymällä erilaisiin työtehtäviin ja opettelemalla työelämän toimintaperiaatteita.
- 4) Jokaisen vangin yksilöllisten vapautumishaasteiden ratkaisemiseksi muodostetaan tukiverkosto, johon kuuluu vähintään Luotsissa järjestettävä työn tuki, työvoiman palvelukeskuksen järjestämät tukitoiminnot, vangin kotikunnan tai seutukunnan järjestämät asumis- ja toimeentulopalvelut sekä vankeudessa käynnistyvät päihdekuntoutuksen palvelut, jotka jatkuvat vapauduttaessa. Lisäksi luodaan yhteydet talous- ja velkaneuvonnan tukipalveluihin sekä vertaisjärjestötoimintaan. Varmistetaan yhteydet ehdonalaisen vapauden valvontaan Kriminaalihuoltolaitoksessa ja esimerkiksi poliisiviranomaisten kanssa selvitettävät toimenpiteet.
- 5) Jokainen KuVa-ohjelmassa vapautumisen jälkeen jatkava Luotsiin työllistetty saa päivittäistä valmennusta ja tukea vankeusaikana määriteltyjen tavoitteiden toteuttamiseksi. Muussa työvoimapolitiisesti perustellussa toiminnassa jatkavat vapautuneet voivat saada neuvontatukea Luotsissa toimivalta valmentajalta.

Vankeusaikana valmentava työ pyritään KuVa-ohjelmassa toteuttamaan siten, että siihen voidaan nivoa mahdollisimman voimakas panostus kuntoutuksen elementteihin ja vapautumisen jälkeisen jatkumon rakentamiseen. Taustalla on käsitys vankien yleisten työmarkkinavalmiuksien ja työllistymisen edellytysten voimakkaasta heikkenemisestä. Vankeinhoidon avointen yksiköiden toimintaedellytyksiä on kehitettävä sellaisilla tavoilla, joissa kyetään ottamaan huomioon ratkaisevasti muuttuneet lähtökohdat vankien edellytyksissä ja ”siviiliyhteiskunnan” (työmarkkinat, sosiaalipalvelut) rakenteissa.

Vapautumisen jälkeen toimintaohjelmassa pyritään kehittämään osaamista vapautuneiden vankien erityiskysymyksissä. Vangit ovat tyypillisesti pysyväisluonteisesti työmarkkinoilta syrjäytyneitä. Työvalmennusorganisaatiot pyrkivät vaikuttamaan työmarkkinoilta syrjäytymisen ehkäisemiseen. Niissä kehitetään osaamista keinoista, joissa voidaan yhdistää ammatilliseen osaamiseen ja sosiaaliin edellytyksiin liittyvät kysymykset. KuVassa yhdistetään kaksi erityisosaamisen aluetta.

KUVA – PROJEKTIN TOIMINTAMALLI

Kuntouttavan vankityön projekti oli kumppanuus- ja sopimusperusteinen kehittämishanke vuosina 2004 – 2006. Toiminta perustui yhteistyösopimukseen, jonka olivat tehneet Hämeenlinnan vankila, Rikosseuraamusvirasto, Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus sekä Kriminaalihuollon tukisäätiö.

Kuntouttavan vankityön kokeilun tavoitteena oli luoda työtoimintajatkumo vankilasta vapauteen sekä siihen liittyvät tarpeenmukaiset tukipalvelut. Tavoitteena oli myös luoda toimintamalli kuntouttavan vankityön järjestämiseksi työhönkuntoutusta järjestävän järjestön toimesta.

Kriminaalihuollon tukisäätiö koordinoi projektia osana RAY:n rahoittamaa Vapautuvan tukiohjelma -kokonaisuutta, toimi projektissa toimivan valmentajan työnantajana, vastasi projektin arvioinnin toteutuksesta ja järjesti neuvottelut toimintamallin seudulliseksi juurruttamiseksi.

Hämeenlinnan vankilan hallinnoimat avoin yksikkö Ojoisten työsiirtola toimi KuVan vankien mahdollisina sijoitusvankiloina. Työsiirtola järjesti vankien valvonnan, ylläpidon ja maksoi vankeuden aikaisen palkan tai toimintarahaa.

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi vastasi vankien ja KuVa-ohjelmassa vapautuneiden työn järjestämisestä sekä valmentajan työn edellytyksien, kuten työhuoneen järjestämisestä.

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus vastasi vapautuneille tehtävien työllistämissopimusten tekemisestä työhallinnon, Luotsin ja vankien kotikuntien välillä. Työvoiman palvelukeskus osallistui myös KuVa-ohjelmaan valittujen sosiaali- ja tukipalveluiden koordinaatioon ja pidemmän tähtäimen suunnitelmien tekemiseen. Työvoiman palvelukeskus koordinoi toimintaa seutukunnan kuntien välillä. Kunnat olivat Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos.

KuVa-projektin tavoitteena oli kehittää seutukunnallisen tason yhteistoimintamalli vankeinhoidon, työhallinnon, kuntien ja Luotsin välille vapautuvien vankien työhönkuntoutusjatkumon toteuttamiseksi. Toiseksi KuVa-projektissa pyrittiin selvittämään kuntouttavan vankityön edellytyksiä ja vaatimuksia valtakunnallisella tasolla. Tavoitteena oli löytää vapautuvien vankien työllisyyspalveluihin tarvittavia uusia ratkaisuja, jotka kyetään toteuttamaan vankeinhoidon ulkopuolisen, vaikeiden työllisyysongelmien ratkaisuihin erikoistuneen asiantuntijaorganisaation toimesta.

KUVA – VAKINAISTETTU TOIMINTAMALLI

KuVan toteuttaminen ei edellytä projektirakennetta. Projektin tavoitteena oli kehittää yhteistoimintamalli Hämeenlinnan seutukunnan kuntiin vapautuvien vankien vankeuden täytäntöönpanon tavoitteiden, työllisyystavoitteiden ja sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Projektikumppanuuden perusteella Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsilla on edellytykset toteuttaa tämä palvelu osana muita Hämeenlinnan seutukunnan kuntien vaikeasti työllistyvien ryhmien työllisyyspalveluita. Jatkumoyhteistyön edellytykset ovat projektista riippumattomia, sillä vankien ylläpito ja palkkaus, vapautumisen jälkeiset työllistämiskäytännöt sekä tarvittavat tukipalvelut on jo projektikaudella järjestetty normaalisuusperiaatteen mukaisin järjestelyin. Toimintajatkumon välttämättömät osatekijät voidaan turvata vankeinhoidon, työvoiman palvelukeskuksen, kuntien ja järjestöjen tarjoamien mahdollisuuksien puitteissa.

Projektikaudella toimintaa on toteutettu ja kehitetty RAY:n rahoituksen avulla palkatun projektityöntekijän toimesta. Projektissa toimiva valmentaja oli sijoitettu Luotsin organisaatioon. Koska toiminnan peruskustannukset voidaan kattaa yhteistyöorganisaatioiden normaalitoiminnan puitteissa, tarvitaan projektissa kehitetyn toiminnan vakinaistamiseksi ainoastaan sopimus vankeusaikaisista valmennuspalveluista.

Vankeusaikainen valmennus voidaan oleellisilta osiltaan rinnastaa Luotsin muille kohderyhmille tuottamiin valmennuspalveluihin, joten neuvottelulähtökohdat näiden palveluiden hinnoitteluksi vankeinhoitolaitoksen ja Luotsin välisessä sopimuksessa voidaan perustaa muiden palveluiden hinnoitteluperiaatteisiin.

Lisäksi uutena vaihtoehtona syntyy mahdollisuus yhdistää KuVa-yhteistyörakenne 1.10.2006 voimaan astuvan uuden vankeuslakikokonaisuuden mukaisen valvotun koevapauden toteuttamiseen.

Toimintamalli KuVa-projektissa

KUVA-PROJEKTISSA TUOTETUT PALVELUT

KuVa-projektikaudella on katsottu, että vapautuva vanki saattaa olla palvelutarpeen osalta rinnastettavissa useimmiten vaikeasti työllistyvään pitkäaikaistyöttömään, mutta myös nuori ikä, mielenterveyden ongelmat jne. saattavat leimata mahdollisuuksia. Tästä syystä projektikaudella on haluttu mahdollistaa osallistuminen eri kohderyhmien palveluihin. Käytännössä KuVa-projektin toimintasisällöt on tuotettu pääasiassa nuorten pajasta Luotsin valmennuskeskukseksi muuttuneessa yksikössä.

KuVa jakautuu tilaaja-tuottajanäkökulmasta kahteen vaiheeseen: Vankeinhoidolle tuotettavat palvelut ja vapautuneille tuotettavat palvelut.

Vankeinhoidolle tuotettavat palvelut olivat:

1. Vangin osallistumisvelvollisuuden täyttävän toiminnan järjestäminen Luotsissa
2. KuVa-ohjelman vankien työvalmennus
3. Palveluohjaus tukipalveluihin ja ammatillinen tukihenkilötoiminta
4. Yksilöllinen vapautumisvalmennus
5. Ryhmätoiminnat: keskustelu-, teema- ja elämykselliset ryhmätoiminnat
6. Ohjelman valmistelun tehtävät ja vankien valintaprosessin koordinointi
7. Osallistuminen vankeinhoidon ja työvalmennusorganisaatioiden yhteistyön kehittämistoimintaan. Verkostotyö ja toimintamallin hallinnointi. Asiakasseurannan ja toimintasisällön seurannan ylläpito.
8. Tiedottaminen ja infotoiminta vankiloissa
9. Asiakaskohtaisen verkostotyön koordinaatio
10. Vankien kuljettaminen työhön ja tukipalveluihin

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskukselle tuotettavat palvelut olivat:

1. Vangin työllistämistyön tai työvoimapolitiittisen toimenpiteen järjestäminen Luotsissa
2. KuVa-ohjelmassa vapautuneiden työvalmennus
3. Palveluohjaus tukipalveluihin ja ammatillinen tukihenkilötoiminta
4. Ryhmätoiminnat: keskustelu-, teema- ja elämykselliset ryhmätoiminnat
5. Osallistuminen palveluiden kumppanuusperusteiseen kehittämistoimintaan. Verkostotyö ja toimintamallin hallinnointi. Asiakasseurannan ja toimintasisällön seuranta
6. Tiedottaminen ja infotoiminta yhteistyötahoille
7. Asiakaskohtaisen verkostotoiminnan koordinointi
8. Ohjaaminen jatkumoihin
9. Erillisen sopimuksen perusteella: Työhönvalmennus avoimen sektorin työmarkkinoilla
10. Erillisen sopimuksen perusteella: Vajaakuntoisten henkilöasiakkaiden työhönvalmennus Luotsissa työhallinnon ostopalveluna

KUVA-PROJEKTIN PROSESSIT

KuVa toimintaohjelma on projektikaudella sisältänyt viisi päävaihetta. Vaiheet on määritelty valmentajan suorittamien toimenpiteiden kautta.

1. Kohderyhmän vankien paikallistaminen sijoitusvankiloissaan, valmistelevat selvitykset ohjelman soveltuvuudesta ja ajoittamisesta sekä ohjelmaa edeltävien toimintojen kartoittaminen
2. Valintamenettelyn toteuttaminen, valintahaastattelun järjestäminen, vankeinhoidon avolaitosohjauksen selvittäminen ja vangin siirtyminen Ojoisten työsiirtolaan tai Vanajan avovankilaosastolle
3. Kuntouttava vankityö vankeuden loppuun saakka
4. Vapautumisen jälkeen valmennettu työ ja tukitoimenpiteet
5. KuVa-ohjelman jälkeisiin etenemispolkuihin ohjaaminen ja siirtymävaiheen tuki

KuVa ohjelman kohderyhmään kuuluvien vankien paikallistaminen ja innostaminen ohjelmaan sekä valmistelevat selvitykset ovat olleet hyvin ratkaisevassa roolissa KuVa-projektin aikana. KuVan kohderyhmän vankeja sijoitetaan eri vankiloihin, joista keskeisimmät ovat olleet Hämeenlinnan, Riihimäen ja Jokelan vankilat sekä Hämeenlinnan vankisairaala.

Vangin ja ohjelman yhteensopivuuden tarkastelu on voinut käynnistyä kolmella eri tavalla: Yleisin on ollut vankilan henkilökunnan yhteydenotto. Toisaalta vanki on voinut itse ottaa yhteyttä vankiloissa järjestetyn tiedottamisen perusteella. Kolmanneksi valmentaja on voinut selvittää vankitilannetta vieraillessaan vankiloissa. Yleensä pyrittiin tekemään esiselvityksiä ja vangin alustava haastattelu, jota seurasi virallinen hakemus ohjelmaan hakulomakkeella. Lomakkeeseen on toivottu liitteeksi sijoitusvankilan osastokokouksen puolto ja vastaavia dokumentteja. Näillä menettelyillä pyrittiin välttämään tarpeettomat tai huonosti ajoitetut hakemukset.

Kohderyhmään kuuluvat vangit pyrittiin tavoittamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tällä on pyritty vaikuttamaan vankilassa toteutettavien sijoitusratkaisujen luonteeseen siten, että KuVa voitaisiin tiedostaa vankeuden viimeiseksi vaiheeksi.

Valinta KuVa-ohjelmaan on edellyttänyt projektissa vangin henkilökohtaisen hakemuksen allekirjoituksineen sekä kaikkien ohjelmaa toteuttavien palvelujärjestelmien hyväksynnän. Valinta ohjelmaan ratkaistiin haastattelussa, johon osallistuivat valmentaja, työsiirtolan päällikkö, Luotsin ja työvoiman palvelukeskuksen edustajat. Yleensä mukana on ollut myös vangin kotikunnan edustaja, tavallisesti sosiaalityöntekijä tai sosiaalityöntekijä. Haastattelu saatettiin toteuttaa sijoitusvankilassa tai esimerkiksi vankiloman yhteydessä.

Valinta perustui konsensuspäätökseen. Valinta kohdistui vain KuVa – ohjelmaan, joten sijoittaminen ohjelmaan edellytti myös avolaitosmääräyksen. Vangin tuli allekirjoittaa sitoumus koko vankeusaikaiseen ja vapautumisen jälkeiseen KuVa-ohjelman sisältöön sekä antaa suostumus ohjelman kannalta oleellisten tietojen vaihtamiseen organisaatioiden välillä. Keskeisiä selvitettäviä kysymyksiä olivat seuraavat:

- 1) Hakijan kuuluminen kohderyhmään: kotikunta ja ennakoitu työmarkkinastatus välittömästi vapautumisen jälkeen. Esimerkiksi eläkkeellä olevia, opiskelijoita tai yrittäjiä ei ole perusteltua valita jatkumomahdollisuuden puuttumisen vuoksi. Mikäli vangilla oli ”varma” työpaikka, ei häntä ollut pääsääntöisesti perusteltua valita ohjelmaan.
- 2) Vankeusajan suunnitelma ja mahdollinen vapautumissuunnitelma (avolaitoskelpoisuus).
- 3) Mahdollisuus toteuttaa vapautumisen jälkeinen työmarkkinatoimenpide. Selvitetiin työnantajana toimivan Luotsin mahdollisuus saada työvoimapoliittinen tukipäätös ja kotikunnan kanssa sovittava korvaus.
- 4) Vangin myöntämät suostumukset tietojen vaihtamiseen (allekirjoitus vangin hakemuksessa).

Kuntouttava vankityö jakautui projektissa kahteen vaiheeseen. Ensimmäiset kuusi viikkoa kestävä kuntouttava jakso painotti vangin työkyvyn ja sosiaalisen tilanteen selvittämistä. Valmennuksen painotus oli yksilövalmennuksessa, jolloin selvittiin keskeisiä onnistuneen vapautumisen edellytyksiä ja käynnistettiin tarvittavat prosessit. Tänä aikana tehdään kartoitukset ja tavoitteenasettelut sekä tuotetaan suunnitelma. Työn painotus oli vähäisempi kuntouttavalla jaksolla, mutta vanki osallistui joihinkin Luotsin järjestämiin töihin. Vangille maksettiin kuntouttavalla jaksolla toimintaraha.

Kuntouttavan jakson jälkeen työn ja työmarkkinatavoitteiden painotus kasvoi. Työstä vangille korvattiin työsiirtolassa maksettavan käyvän palkkatason mukaan. Vangille pyrittiin järjestämään sellaista työtä, joka edisti hänen mahdollisuuksiaan ja osaamistaan vapautumisen jälkeen. Tavallisimpia työtehtäviä ovat olleet Luotsin valmennuskeskuksessa toteutettavat autoalan työt, metalliverstaan työt, kokoonpanotyöt, huonekaluverhoilu, tekstiilityöt sekä mm. mediapajan harjoitteet. Valmennuskeskuksen puitteissa on toteutettu myös erilaisia kuntouttavia käsityö- ja arkateluharjoituksia. KuVa-projektissa vangit ovat tehneet myös kierrätyspalveluiden ja rakennuskierrätyksen puitteissa toteutettavia töitä. Lähtökohtaisesti oli mahdollista ajatella myös muita Luotsissa toteutettavia töitä, kuten lähinnä puutyömahdollisuuksia tarjoava yksikkö Viisari sekä Luotsin toteuttamat puisto- ja kunnossapitotyöt. Näitä vaihtoehtoja ei kuitenkaan kokeiltu projektikaudella.

Tyypillinen päivä- ja viikko-ohjelma on toteutettu seuraavasti. Valmentaja saapui kahdeksaksi Ojoisten työsiirtolaan ja kuljetti vangit vankilan autolla Luotsiin. Luotsissa vangit siirtyivät osastojen työnjohtajien ohjeiden mukaisesti töihin. Lounas syötiin Luotsin vieressä sijaitsevan Hämeen ammattikorkeakoulun sosiaalialan oppilaitoksen ruokalassa. Iltapäivä jatkettiin työn tekemistä, kunnes valmentaja kuljetti vangit takaisin Ojoisten työsiirtolaan klo 15.45. Perjantaina työ päättyi aikaisemmin.

Valmentaja teki pitkin viikkoa yksilövalmennustyötä vankien kanssa, jolloin mm. tehtiin suunnitelmia ja käytiin viranomais- ja verkostokokouksissa. Lähes kaikki vierailut toteutettiin valmentajan kuljettamana. Keskeisiä olivat työvoiman palvelukeskuksessa ja kuntien sosiaalipalveluissa selvitettävät asiat, kuten työllistäminen vapautumisen jälkeen ja asuntokysymyksen ratkaisu. Työvalmentajan kautta järjestettiin myös päihdekuntoutuksen toteuttaminen A-klinikalla. Hämeenlinnassa myös päihdeongelmaisten asumispalvelut ovat osittain Hämeenlinnan A-klinikkasäätiön järjestämiä. Valmentajan kanssa on myös käynnistetty velka- ja taloustilanteen selvittäminen ja siihen liittyvät toimenpiteet Hämeenlinnan Sininauhassa toimivan ohjaajan kanssa. Vangit ovat tutustuneet myös NA ja AA – toimintaan. Vertaistoimintaa- ja tukea rikoksista tuomituille ja vankilasta vapautuville järjestävä Kris-Hämeenlinna on tehnyt yhteistyötä KuVa-projektin valmentajan kanssa.

KuVa-projektikaudella on toteutettu erittäin monipuolista ryhmätoimintaa. Nämä voidaan karkeasti jaotella kahteen luokkaan: 1) keskusteluryhmät ja 2) elämykselliset, ryhmän

toteutetut toiminnot. Suurin osa ryhmätöiminnöistä on ollut valmentajan järjestämiä ja ohjaamia, mutta myös osa ulkopuolisista tukipalveluista on saattanut kuulua jompaankumpaan luokkaan. Ryhmätöimintoja on järjestetty myös esimerkiksi Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden harjoitustyönä.

Sisällölliset ja tavoitteelliset ryhmät olivat useimmiten työvalmentajan työhuoneella järjestettyjä, teemallisia tilaisuuksia, joihin osallistuivat kaikki ohjelmassa mukana olleet. Ryhmät kuuluivat viikko-ohjelmaan sekä kuntouttavalla jaksolla että vankityössä. Aiheina saatoivat olla esimerkiksi päihheet, rikolliset käyttäytymismallit, omien toimintamallien tunnistaminen tai sosiaaliset- ja perhesuhteet.

Elämyksellistä toimintaa on KuVan projektikaudella järjestetty runsaasti. Keskimäärin tähän luokkaan kuuluvia toimintoja on järjestetty viikoittain tai ainakin useita kuukaudessa. Painotus oli hinnaltaan edullisissa ulkoilu- ja kuntoilutyypisissä toiminnoissa. Voidaan mainita vaikkapa sauvakävely, ulkopelit, sienestys jne. Jonkin verran on käyty kokeilemassa maksullisia liikuntamuotoja, kuten keilailua, biljardia, ratagolfia, ratsastusta jne. On käyty mm. sosiaalialan opiskelijoiden järjestämässä rentoutumisharjoituksissa ja hierojalla. Näiden toimintamuotojen tarkoituksena oli muodostaa ryhmähenkeä, tuoda päiväohjelmaan vaihtelua ja auttaa sisäistämään malleja päihdevapaan virkistystoiminnan vaihtoehtoista.

KuVa-projektin aikana vankien jäljellä olevat tuomiot ovat vaihdelleet merkittävästi. Yksi vanki vapautui alle kahden kuukauden jälkeen, kun taas pisintä tuomiota on ollut jäljellä vuosi. Tyypillinen KuVa-vankeusjakso on ollut noin puoli vuotta tai hieman vähemmän. Perustavoite vangin vapautumisen koittaessa oli välittömästi (vapautumista seuraavana ensimmäisenä arkipäivänä) käynnistyvä toimenpide. Ohjelman perusidean mukainen jatkumo Luotsin valmentamassa työsuhteessa toteutettiin edelleen valmentajan ohjauksessa, mutta tavanomainen työn tekeminen ja osastojen työnohjaajien, valmentajien ja johdon osuus kasvoivat edelleen. Vapautuneet myös kulkivat työhön itsenäisesti ja vastasivat itsenäisesti lounasratkaisustaan. Oli mahdollista edelleen järjestää valmentajan tuki erilaisia asioita järjestettäessä sekä verkostokokouksissa.

Valmentaja piti yllä yhteyttä myös sellaisten KuVa-ohjelmassa vapautuneiden kanssa, jotka olivat sijoittuneet muualle kuin Luotsiin. Tällöin useimmissa tapauksissa on ollut kyse sijoittumisesta avoimen sektorin työhön, mutta myös esimerkiksi eläkeprojekti saattoi tulla kyseeseen. Usein kysymys on ollut asumisen erityiskysymysten ratkaisemisesta ja päihdekuntoutuksen ylläpitämisestä. Muita tyypillisiä kysymyksiä olivat esimerkiksi ajokortin takaisin saamiseen liittyvien asioiden selvittäminen poliisin ja A-klinikan kanssa sekä kaikenlaiset taloudelliset kysymykset.

Ennen kaikkea tukea tarvittiin pidempiaikaisten ratkaisuvaihtoehtojen etsinnässä. Tällöin puhutaan työhönvalmennuksesta, johon liittyy työnetsintäpalvelun kaltaisia toimintoja. Tällöin on voitu toimia välittäjänä tai tukena, jolla pyritään vahvistamaan potentiaalisen työnantajan luottamusta vapautuvan kykyyn selviytyä työstä. Luotsi-säätiön yleisen strategian mukaisesti pyrittiin myös työnetsintään avoimen sektorin työssä. Vaihtoehtojen ja etenemismahdollisuuksien haussa Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksella oli keskeinen rooli.

TOIMINTASISÄLLÖN KEHITTÄMISTARPEET

Edellä esitetyn prosessirakenteen kaikissa vaiheissa on kehittämisen tarpeita, joihin tulisi vastata toimintamuodon siirtyessä projektista Luotsin toteuttamaksi palveluksi. Lisäksi KuVa-toiminta on nivottava 1.10.2006 voimaan astuvan vankeuslakipaketin ja aluevankilarakenteen mukaisiin toimintaympäristöihin.

1. Kohderyhmän vankien paikallistaminen sijoitusvankiloissaan, valmistelevat selvitykset ohjelman soveltuvuudesta ja ajoittamisesta sekä ohjelmaa edeltävien toimintojen kartoittaminen

KuVan kohderyhmä on Hämeenlinnan seutukunnan kuntien vankiasukkaat, joita on kulloinkin vankilassa suhteellisen vähän, noin 40. KuVa edellyttää useimmiten vähintään kolmen kuukauden jäljellä olevaa vankeusaikaa, joten on tärkeää tavoittaa mahdollisimman kattavasti kaikki vangit, joilla on tällainen tuomio. Projektikaudella vankiloiden sosiaaliryöön henkilöstön aktiivisuus on ollut keskeistä. Aktiivisuutta täytyi ylläpitää valmentajan taholta tapahtuvilla riittävän tiheillä yhteydenotoilla. On tarpeen selvittää, mikä osuus kaikista kohderyhmään kuuluvista vangeista todella saa tiedon KuVa-mahdollisuudesta.

Tulevaisuudessa huomattavasti nykyistä keskeisemmäksi muodostuu jo vankeuden alkaessa aluevankilan sijoittajayksikössä tuotettavan suunnitelman rooli, joten tulee pyrkiä tiiviiseen yhteydenpitoon erityisesti Etelä-Suomen aluevankilan sijoittajayksikön kanssa. KuVa voidaan määrittää suunnitelman sisällöksi vapautumisvaiheessa. Samalla voidaan selkeyttää KuVan rooli vankeusprosessin osana.

Tulee kehittää edelleen KuVan tunnettavuutta yhdessä Helsingin KUVA:n kanssa erityisesti Etelä-Suomen aluevankilan henkilökunnan keskuudessa. Lisäksi ohjelman tunnettavuutta on tarpeen lisätä sellaisen tutkintavankiloiden, kriminaalihuollon, sosiaalipalveluiden, oikeuslaitoksen ja poliisitoimen henkilökunnan keskuudessa, jotka kohtaavat vankilatuomiota odottavia henkilöitä.

2. Valintamenettelyn toteuttaminen, vankeinhoidon avolaitosohjauksen selvittäminen ja vangin siirtyminen Ojoisten työsiirtolaan tai Vanajan avovankilaosastolle.

Valintamenettelyiden sujuvuudessa on kehittämisen tarpeita. Haastattelut on tavallisesti saatu järjestettyä suhteellisen nopeasti ja on saatu mukaan valinnan kannalta oleelliset henkilöt. Haastatteluteknikka on kehittynyt projektikaudella. Haastatteluun perustuvassa valintamenettelyssä olisi kuitenkin tärkeätä voida tehdä sitova valintapäätös välittömästi haastattelun jälkeen käytävässä yhteisessä keskustelussa. Jo haastattelutilanteen yhteydessä olisi käsitys siitä, onko joitakin vankilaturvallisuuteen liittyviä seikkoja, jotka pitäisi ottaa huomioon. Erillisestä haastattelumenettelystä ollaankin luopumassa toiminnan vakinaistuessa.

3. Kuntouttava vankityö vankeuden loppuun saakka

Jako kuusi viikkoa kestävän kuntouttavan jakson ja vankeuden loppuaikana tehtävän vankityön välillä ei ole toimintasisällön osalta yhtä kirkkaasti eroteltu kuin Helsingin KUVA-toiminnassa. Erottelu voidaan kyseenalaistaa. Hämeenlinnassa ei ole yleistä

”sisääntulotyötä” kuten Helsingissä. Vangit sijoituivat soveltuvimmalta vaikuttavaan työhön Luotsissa. Toisaalta ryhmämuotoiset toiminnot järjestettiin yhteisesti kuntouttavalla jaksolla oleville ja kuntouttavaa vankityötä tekeville.

4. Vapautumisen jälkeinen valmennettu työ ja muut tukitoimenpiteet

Projektikaudella ei käytännön syistä ole kovin voimakkaasti painotettu vapautuneiden valmennuksen kehittämistä. Toimintaa on ohjattu pitkälle käytännön päivittäistilanteiden ja esiin nousevien tarpeiden pohjalta. Kehittämisen kannalta on tarpeen luoda lisää systemaattisia toimintamalleja kahden eri ryhmän palveluihin. Ryhmät ovat: 1) Luotsin toimenpiteessä jatkavat vapautuneet ja 2) muissa toimenpiteissä jatkavat vapautuneet.

Tavallaan on lisäksi kolmas ryhmä eli ”pudokkaat”. Projektikaudella valmentaja on pitänyt yhteyttä suljettuun vankilaan palautettuihin ja jatkanut joissain tapauksissa ohjaustoimintaa heidän kanssaan. Tämä on hedelmällistä kahdesta syystä: Voidaan ensinnäkin määritellä myös epäonnistumisen syitä ja seurauksia. Toisaalta on havaittu käytännössä näidenkin vankien hyötyvän tietynasteisen tukisuhteen jatkumisesta. Toiminnan pysyväisluonteisen toteuttamisen perusteet ovat kuitenkin tätä toimintaa rajoittavia, sillä KuVan asiakkuus on määritelty toimenpidekohtaisesti: asiakkaita, joiden palveluista Luotsi saisi korvauksen, ovat ainoastaan KuVa-ohjelman määrittämässä toimenpiteissä mukana olevat.

Luotsin toimenpiteessä vapautumisen jälkeen jatkavien kuntouttavaa ohjelmasisältöä tulisi määritellä nykyistä tarkemmin. KuVa-mallin lähtökohtana on suora jatkuvuus, joka voidaan tulkita vankien ja vapautuneiden ohjelmasisällön yhtenäisyytenä. Muissa toimenpiteissä jatkavien ohjauspalvelut on tulkittava melko ohuesti, sikäli kuin niitä ei ole erikseen tuotteistettu. Näidenkin palveluiden tuotteistaminen vaikuttaa joissakin tapauksissa mahdolliselta. Luotsilla ja työvoiman palvelukeskuksella on esimerkiksi mahdollisuus tehdä erillinen sopimus tuetun työllistymisen työhönvalmennuksesta.

5. KuVa-ohjelman jälkeisiin etenemispolkuihin ohjaaminen ja siirtymävaiheen tuki

Tässä tarkoitetaan sen ryhmän tukea, joka jatkaa nimenomaan Luotsin valmennuksessa vapautumisensa jälkeen. Vapautumisen jälkeisen työllistämisyksikön kestossa on pääasiassa kolme eri vaihtoehtoa: 1) tavanomainen työllistämisyksikkö palkkatuen avulla 6 kk tai enintään 10 kk, 2) työllistäminen palkkatuen avulla vajaakuntoisuuden nojalla yhteensä 24 kk sekä 3) palvelukokonaisuus, joka koostuu työllistämisestä ja muusta työvoimapolitiisesta toimenpiteestä. Tavoitteena tulee olla työllistyminen avoimille työmarkkinoille, päätoiminen opiskelu tai erityisissä tilanteissa jokin muu työvoimapolitiisesti perusteltu ratkaisu, kuten eläkeselvitys.

KuVa Luotsin palvelutuotteena

YLEISIÄ PERIAATTEITA

Hämeenlinnan seudun KuVa-projektin tavoitteena oli toiminnan juurruttaminen seutukunnalliseksi palvelumuodoksi ja siirtää projektissa kehitetty palvelu Luotsin toiminnaksi. Tällöin yhdistetään tilaaja-tuottaja-mallin sopimusperusta kumppanuuslähtöiseen kehittämistyöhön. Palvelun tilaajina toimivat sen vankeusaikaiselta osalta Vankeinhoitolaitos ja vapautumisen jälkeen Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus. Samalla osapuolten välillä jatkuu kumppanuus, jonka tarkoituksena on tuottaa osaamista ja tietoa yhteistyön edellytyksistä vapautumisvalmennuksessa.

Projektissa kertyneen kokemuksen perusteella lähtökohdaksi on valittava yksilökohtainen lähestymistapa, jolloin toiminta määritellään yksilöllisesti vangin tarpeiden mukaan. Tällöin toimintaa saatetaan järjestää vaihtelevalle lukumäärälle vankeja ja vapautuneita. Projektissa alun perin tavoitteeksi asetettu tavoite KuVa-valmennukseen päätoimisesti erikoistuneesta valmentajasta ja KuVa-ryhmien muodostamisesta eivät osoittautuneet realistisiksi, sillä kohderyhmä on pieni.

KUVA-VALMENNUSJATKUMO JA TUKIPALVELUT PYSYVISSÄ RAKENTEISSA

Vankeusaikainen toiminta toteutetaan projektikaudella kehitetyssä muodossa, jossa vangit sijoitetaan Vanajan vankilan avoimiin yksiköihin. Vankeusaikainen ylläpito, toimintaraha ja/tai työsiirtolapalkka kuuluisivat Vankeinhoitolaitokselle ja vankien osallistumisvelvollisuuden täyttävän kuntouttavan vankityön järjestäminen Luotsille.

Vapautumisen jälkeen toiminta jatkuu Luotsi-säätiössä. Työn tai työvoimapoliittisen toimenpiteen toteuttaminen kuuluu Luotsille, jolle Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus tekee työvoimapoliittisen tukipäätöksen. Työvoiman palvelukeskus selvittää kotikunnan osuuden Luotsille maksettavassa korvauksessa. Luotsilla ja työvoiman palvelukeskuksella on lisäksi mahdollisuus sopia työhönvalmennuksesta muualle sijoittuvien vapautuneiden kohdalla. Työvoimapoliittisessa toimenpiteessä olevat kustantavat itse kulkemisen ja ruokailun. Eräiden työvoimapoliittisten toimenpiteiden kohdalla on mahdollista hakea ylläpitokorvausta.

Vankeusaikana tarvittavat tukitoimenpiteet sovitaan vankeinhoiton, palveluntuottajan ja kotikunnan välillä. Luotsin valmentaja toimii palveluohjaajina näihin tukipalveluihin. Vapautumisen jälkeen tukipalvelut järjestetään kotikunnan perusteella.

KUVA-VALMENNUSPALVELUT VANGEILLE JA VAPAUTUNEILLE

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi on perustettu vuonna 2004 nuorten, pitkäaikaistyöttömien, mielenterveysongelmaisten ja vammaisten työperusteisten valmennuspalveluiden osajaorganisaatioksi Hämeenlinnan seutukunnassa. Toimintaperuste on tilaaja-tuottaja malliin perustuva, jolloin erilaisia valmennus- ja

tukipalveluita tilaavia tahoja ovat mm. työhallinto, työvoiman palvelukeskus ja seutukuntien kuntien sosiaali-, mielenterveys- ja vammaispalvelut ja Kela useaan eri lainsäädäntöön perustuvien toimenpiteiden muodossa.

Säätiön puitteet muodostuvat eri kohderyhmien palveluiden järjestämistarpeiden perusteella. Säätiön tavoitteena on kehittää eri kohderyhmille soveltuvia jatkumorakenteita, joissa perusideana on suunnitelmallinen ja johdonmukainen etenemispolku. Tavoitteena on pysyvemmän työllistymisen edellytysten kehittäminen polussa, jossa edetään yksilövalmennuksesta työvalmennukseen ja sitä kautta edelleen avoimen sektorin työhön. Samalla kehitetään työhönvalmennuksen palveluita avoimen sektorin työssä sekä sosiaalisen yritystoiminnan toimintamuotoa säätiön omassa palvelukokonaisuudessa.

KUVA-PALVELUIDEN TOTEUTTAMINEN LUOTSIN VALMENNUKSENA

KuVan toteuttaminen Luotsin palveluna edellyttää erityiskoordinaatiota, joka on projektikaudella toteutettu valmentajan työpanoksen avulla. Tämä on ollut tarpeen jatkumokorostuksen aiheuttamien siirtymävaiheiden hallinnan takia ja KuVan erityisten verkostorakenteiden vuoksi. Helsingin KUVA- toimintamallissa on yksi työnjohtaja, joka koordinoi toiminnan järjestämistä.

Erikoistuminen KuVa-toimintaan ei kuitenkaan tarkoita, että KuVa edellyttää valmentajan kaiken työajan käyttämistä yksinomaan KuVa-valmennukseen. Luotsin sisäisten rakenteiden puitteissa valmentajan tehtävä voidaan nähdä painokkaaksi koordinaatioksi, jossa hän vastaa valmennuksen järjestämisestä KuVa-ohjelman vangeille ja vapautuneille yhteistyössä Luotsin työvalmentajien ja työnjohtajien kanssa. KuVa-valmennusta on mahdollista yhdistää muiden kohderyhmien valmennukseen ja liittää muita kohderyhmiä KuVassa toteutettaviin toimintoihin.

Toimintamuoto on yhdistelmä työnjohdon alaisen työn tekemistä ja valmennusta. Näiden lisäksi toimintasisältöjen toteuttaminen edellyttää yksilökohtaisia valmennus-, tukipalvelu- ja palveluohjaustoimintoja.

Pääosin palvelut toteutetaan valmennetun työnteon yhteydessä, mutta lisäksi sovitaan yksilöllisiä palveluita tuntikohtaisen hinnoitteluperusteen pohjalta. Yksinkertaisin tapa lähestyä KuVan toteuttamista Luotsissa on kullekin ohjelmaan osallistuvalla vangilla määriteltävä palvelukokonaisuus, joka koostuu sovittavasta määrästä seuraavia Luotsin tuottamia palveluita:

- Yksilöllisesti järjestetty työ. Kokonaisuuteen sisältyy työn järjestäminen, työnjohto sekä työvalmennus. Tämä on KuVan peruskomponentti.
- Tukihenkilöpalvelut. Sisältää tarvittavan tuen sekä Luotsin sisäisten toimintojen että ulkopuolisen toiminnan järjestämisessä.
- Yksilökohtainen työhönvalmennus. Järjestetään vapautuneille, Luotsiin sijoittuneille. Tavoitteena on tukea siirtymistä avoimen sektorin työhön tai muihin pysyvämpiin ratkaisuihin.

Normaali työn järjestämiseen sisältyvä työnjohto, valmennus ja yhdessä muiden kohderyhmien kanssa toteutetut toiminnot katsotaan sisältyvän KuVa-työn päivähintaan. Mahdolliset ryhmämuotoiset KuVa –palvelut integroidaan Luotsin muille kohderyhmille kohdistamiin palveluihin. Ainoastaan yksilöllisesti toteutettavat erityispalvelut hinnoiteltaisiin tuntiperusteisesti. Projektissa on arvioitu, että vankeusaikana tuki edellyttää keskimäärin noin neljän tunnin panosta yksilöllisiin tukipalveluihin viikossa tai 16 tuntia kuukaudessa.

Käytännössä nämä tuntimäärät yhdistetään yleensä useita tunteja kestäviksi tavoitteellisiksi tukitoimenpiteiksi.

KuVassa voidaan samaa hinnoitteluperiaatetta soveltaa sekä vankeusaikaisen toiminnan järjestämiseen että vapautuneille järjestettäviin toimintoihin. Tilaaja-tuottaja-periaatteen mukaisesti Luotsi tuottaa palvelun vankeusaikana Vankeinhoitolaitokselle ja vapautumisen jälkeen palvelun ostamista koordinoi Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus. Voidaan arvioida, että vankeusaikana tarvitaan todennäköisesti suurempi osuus työ- ja yksilövalmennuspalveluita sekä tukihenkilöpalveluita. Joidenkin vapautuneiden kohdalla tavanomainen työn järjestäminen perustason palveluineen saattaa riittää. Toisaalta vapautuneiden kohdalla Luotsilla ja työvoiman palvelukeskuksella on mahdollisuus sopia myös työhönvalmennuksesta. Tämä tarkoittaa työnetsijätyötä ja avoimen sektorin työn tukemista.

KuVa-projektikaudella projektin valmentaja on tehnyt paljon töitä, jotka eivät suoraan sisälly näihin määrityksiin. Niitä ei siksi voida toteuttaa pysyvässä toimintamallissa:

- Suuri määrä verkostotyötä erityisesti vankien valintaprosessin ja ohjautumisen koordinoimisessa. Kysymys liittyy vankeinhoidon sijoittajayksikkötoiminnan luonteen kehittymiseen.

- Projektikaudella vankien kuljettamisesta on huolehtinut valmentaja.

- KuVa-projektissa valmentaja on myös auttanut vankeja, jotka eivät ole päässeet KuVaan tai jotka on erotettu KuVasta. Hän on toiminut ”avaintyöntekijänä” ja tukenut Kris-toimintaa

Vuoden 2006 lopussa solmittavan kumppanuussopimuksen lähtökohta on, että näistä toiminnoista ja työtavoista on luovuttava. Valintaprosessissa lähtökohta on sellainen, että vankeinhoito kantaa suunnitelmallisen vastuun oikean kohderyhmän ohjautumisesta ohjelmaan. Vankeinhoito myös järjestää yksittäisten KuVa-vankien kulkemisen KuVa-työhön. Luotsin valmentaja saattaa tehdä osittain samoja eri kohderyhmiin kohdistuvia toimintoja kuin projektikauden valmentaja, mutta mihinkään näistä ei sitouduta KuVan perusteella.

Kuntouttava vankityö KuVa-ohjelma (Hämeenlinnan seudun juurrutettu malli)

Kehittäjä	Helsingin sosiaalivirasto, Vankeinhoitolaitos, Kriminaalihuollon tukisäätiö
Taustateoria ja ideologia	Kotimainen malli. Työvalmennuksen ja sosiaalisen kuntoutuksen menetelmät. Ratkaisukeskeinen.
Kohderyhmä ja hakeutuminen	Vapautumista lähestyvät vangit. Kotikuntaperuste. Sijoittajayksikön, Vanajan vankilan ja sijoitusvankilan suunnitelmayhteistyö.
Keskeiset tavoitteet, vaikuttamisen alueet ja sisältö	Vapautuvien vankien työllistymisedellytyksien ja työmarkkina-aseman parantaminen, sosiaalisen elämänhallinnan edellytysten kehittyminen vapautumistilanteessa ja rikoksenuusinnan ehkäiseminen.
Ryhmän koko	Yksilöllinen ohjelma
Kesto ja intensiteetti	Pitkäkestoinen ja kokopäiväinen. 3 – 12 kk ennen vapautumista ja 6 – 24 kk vapautumisen jälkeen. Työtä viitenä päivänä viikossa. Tukihenkilöpalvelu ja yksilövalmennus keskimäärin neljä tuntia viikossa.
Tarvittava henkilökunta	Ohjelman yleiskoordinaatiosta ja tukihenkilöpalveluiden toteuttamista vastaa työvalmennusorganisaation valmentaja. Työvalmennuksesta vastaa työvalmennusorganisaation työvalmentaja / työnjohto. Vankilassa ja työvoiman palvelukeskuksessa yhteyshenkilöt. Vankila vastaa kuljettamisesta.
Tarvittava koulutus	Työvalmennusorganisaatiossa työvalmennuksen ja tukihenkilöpalveluiden ammattilaisten koulutus. Vankilassa ja työvoiman palvelukeskuksessa omat ammattimääritykset. Ei edellytä erityiskoulutusta. Henkilöstön ja sidosryhmien perehdyttäminen ohjelman rakenteeseen.
Käsikirja ja muu aineisto	Kansio jaetaan ohjelman yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille.
Tilat ja tarvikkeet	Työvalmennusorganisaation tilat ja tarvikkeet.
Käyttöönoton edellytykset	Työvalmennusorganisaatio, jonka läheisyydessä sijaitsee avoin vankila. Työvalmennusorganisaation henkilöstön perehdyttäminen. Yhteyshenkilöistä sopiminen työvalmennusorganisaatiossa, vankilassa, sijoittajayksikössä ja työvoiman palvelukeskuksessa. Sopimus yhteistyösapuolten (tilaajat: vankila ja työvoiman palvelukeskus, tuottaja: työvalmennusorganisaatio) välillä.
Lisätietoja	Jukka Mäki, Kriminaalihuollon tukisäätiö, jukka.maki@kritis.fi; Maarit Suomela, Kriminaalihuollon tukisäätiö, maarit.suomela@kritis.fi; Merja Ritala, Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi, merja.ritala@hameenlinna.fi

KuVa-kansio

4

KUVAN ASIAKASPROSESSIT

KuVan asiakasprosessi projektikaudella 2004 - 2006

- Valintaprosessi
- KuVa-ohjelman toteuttaminen
- Erityiskysymyksiä ja menettelytapoja

Asiakasprosessi vakinaistetussa KuVa-ohjelmassa

- Valintaprosessi
- KuVa-ohjelman toteuttaminen
- Keskeisiä muutoksia

Kriminaalihuollon tukisäätiö

KUVAN ASIAKASPROSESSIT

KuVan asiakasprosessi projektikaudella 2004 – 2006	2
VALINTAPROSESSI	2
Kohderyhmä.....	2
Kohderyhmän vankien sijoittaminen	2
Kohderyhmän vankien tunnistaminen ja tiedottaminen.....	2
Hakeminen ja valinta	3
KUVA-OHJELMAN TOTEUTTAMINEN	3
Ohjelmaan siirtyminen ja kuntouttava jakso.....	3
Kuntouttavan vankityön jakso	4
Vapautumisen jälkeinen jatkumo.....	4
KuVa-prosessin jälkeisiin jatkotavoitteisiin ohjaaminen.....	5
ERITYISKYSYMYKSIÄ JA MENETTELYTAPOJA	5
Vangin valintahaastattelu:.....	5
Viikottaiset ryhmät: tavoitteet ja menetelmät	5
Asumisen ratkaisut.....	6
A-klinikka	6
Hovioikeus	6
Velkaselvittely	6
Avaintyöntekijätyö.....	7
Kris.....	7
Asiakasprosessi vakinaistetussa KuVa-ohjelmassa	8
VALINTAPROSESSI	8
KUVA-OHJELMAN TOTEUTTAMINEN	9
Vapautumisen jälkeinen jatkumo.....	9
KuVa-prosessin jälkeisiin jatkotavoitteisiin ohjaaminen.....	9
KESKEISIÄ MUUTOKSIA MENETTELYTAVOISSA	10

KuVan asiakasprosessi projektikaudella 2004 – 2006

VALINTAPROSESSI

Kohderyhmä

KuVa-projektissa kohderyhmä koostui Hämeenlinnan seutukunnan kahdeksan kunnan asukkaista, jotka olivat vankilassa. Kunnat ovat Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos.

Kohderyhmän vankien sijoittaminen

Kohderyhmän vankien tutkintavankeus toteutetaan yleensä Jokelan vankilassa. Keskeiset vankien sijoitusvankilat olivat Hämeenlinnan vankila (alle vuoden mittaiset tuomiot, naiset), Riihimäen vankila (yli vuoden mittaiset tuomiot) sekä Keravan vankila (nuorisovangit). Käytännössä vankeja on ollut sijoitettuna myös mm. Jokelan vankilaan, Lounais-Suomen vankilaan sekä ajoittain / yksittäin lähes mihin tahansa muuhun vankilaan. Yleensä Hämeenlinnan vankilaan ja sen avoimiin yksiköihin on sijoitettu noin 40 % kohderyhmän vangeista ja Riihimäen vankilaan noin 25 – 30 %. Loput noin 30 – 35 % on sijoitettu muihin vankiloihin. Kohderyhmän kokonaisvahvuus on keskimäärin noin 40 vankia.

Kohderyhmän vankien tunnistaminen ja tiedottaminen

Yleensä varsinaista hakemusta on edeltänyt projektin toteuttama alkuselvittelyvaihe. Kohderyhmän tavoittamiseksi on käytetty pääasiassa kolmea eri menetelmää:

1. KuVa-valmentaja on selvittänyt vankilan yhdyshenkilön kanssa kulloinkin vankilassa olevat kohderyhmän vangit. Yleensä menettelynä on ollut valmentajan vierailu vankilassa, jolloin kohderyhmä käydään kootusti lävitse.
2. Vankiloiden henkilökunta voi ottaa yhteyttä valmentajaan.
3. Vanki voi itse ottaa puhelimitse yhteyttä valmentajaan.

Projektikaudella on havaittu hyödylliseksi järjestää henkilökohtainen tapaaminen ennen varsinaisen valintaprosessin käynnistämistä. Tällöin on mahdollista alustavasti varmistaa vangin kuulumisen kohderyhmään ja KuVa –ohjelman soveltuminen.

Hakeminen ja valinta

KuVa-projektissa on käytettiin Helsingin KUVA –ohjelman kanssa yhteistä hakulomaketta, jossa oli oma, Hämeenlinnan seudun suostumuksia koskeva osuus. Hakemuslomakkeita oli toimitettu vankiloihin, minkä lisäksi sitä on ollut tulostettavissa Kriminaalihuollon tukisäätiön nettisivulla.

Vankien hakemukset on toimitettu Ojoisten työsiirtolan päällikölle. Tavoitteena oli yhdistää KuVa-hakemus ja avolaitoshakemus Ojoisten työsiirtolaan. Pyrittiin siihen, että vangin sijoitusvankilan lausunnot saatiin hakemuksen liitteenä.

Ojoisten työsiirtolan päällikkö on tiedotti hakemuksesta KuVa-valmentajalle. Mikäli avolaitossijoituksen edellytyksiä vaikutti olevan olemassa, valmentaja järjesti KuVa-valintahaastattelun. Haastatteluun osallistuvat vanki henkilökohtaisesti, KuVa-valmentaja, Ojoisten työsiirtolan päällikkö, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen sekä Luotsi-säätiön edustajat. Useissa haastatteluissa on ollut mukana lisäksi vangin kotikunnan sosiaalitoimen ja lähettävän vankilayksikön edustajat. Haastattelu voitiin toteuttaa joko lähettävässä vankilassa, lähettävän vankilan kuljettamana tai vankilomalla.

Valinta tapahtui konsensusperusteella. Mikäli KuVa-valmentaja, vankeinhoito, Luotsi-säätiö tai työvoiman palvelukeskus vastusti vangin valintaa, häntä ei valittu. KuVa-ohjelmaan valitulle vangille tuli vielä tehdä päätös avolaitossijoituksesta. Mikäli vanki hylättiin, tiedottamisesta vastasi Ojoisten työsiirtola.

Ehdottomat valintakriteerit:

- Vangin kotikunnan tuli olla jokin seutukunnan kunnista jo vankeuden käynnistyessä
- Vanki oli avolaitoskelpoinen
- Vanki olisi jäänyt vapautuessaan työttömäksi

Harkintaa sisältävät valintakriteerit

- Ehdottoman vankeusajan jäljellä oleva jakso oli sopiva. Yleensä on katsottu, että jäljellä tuli olla vähintään kolmen mutta enintään kahdentoista kuukauden jakso.
- Vanki sitoutui ohjelman periaatteisiin ja tavoitteisiin. Keskeistä oli sitoutuminen myös vapautumisen jälkeiseen toimintasisältöön.
- Ei ollut sellaisia taustatekijöitä, jotka vaikuttivat negatiivisesti ohjelman toteuttamiseen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi hovioikeuden käsittelyssä olevat tuomiot, vangin sosiaaliset suhteet, ja vangin esiin tuomat seikat.

KUVA-OHJELMAN TOTEUTTAMINEN

Ohjelmaan siirtyminen ja kuntouttava jakso

Vanki siirrettiin tai hän ilmoittautui Ojoisten työsiirtolassa avolaitossijoituksen määrittämällä tavalla. KuVa-ohjelma alkoi välittömästi (ensimmäisenä työpäivänä) kuusi viikkoa kestäväällä kuntouttavalla jaksolla, jonka ajalta vangille maksettiin toimintaraha.

Valmentaja kuljetti vangit Luotsi-säätiöön. Sovittiin työnjohdon kanssa siitä, mitä työtä vanki tekee kuntouttavan jakson aikana. Vanki osallistui kuntouttavaan työhön sovituissa tehtävissä, yhteisiin ryhmätoimintoihin ja yksilöllisten suunnitelmien tekemiseen yhdessä KuVa-valmentajan kanssa. Tällöin on määritelty vangin lähtökohdat ja tavoitteet asiakaskortissa sekä kuntoutumissuunnitelmassa.

Kuntouttavalla jaksolla keskityttiin erityisesti vapautumistilanteen kannalta keskeisten kysymysten selvittämiseen ja onnistuneen vapautumisen kannalta tarvittavien prosessien käynnistämiseen. Erilaisten verkosto- ja muiden palaverien avulla on selvitetty vapautumisen jälkeisen työllistämisen yksityiskohtaiset tavoitteet, asumisen järjestelyt, päihdekuntoutusjatkumon luominen sekä lukematon määrä erilaisia yksilöllisen tilanteen määrittämiä taustakysymyksiä. On selvitetty velka- ja taloushallinnan kysymyksiä asiantuntijan ohjaamana sekä usein ajokortin palauttamisen edellytyksiä.

Vankien ryhmätoiminnot järjestettiin yhteisesti kuntouttavalla jaksolla oleville ja kuntouttavaa vankityötä tekeville vangeille. Näitä toimintoja oli pääasiassa kaksi eri pääluokkaa: työvalmentajan järjestämät keskustelevat ryhmät työpaikalla ja erilaiset elämyselliset ryhmätoiminnot.

Kuntouttavan vankityön jakso

Kuntouttavaa vankityötä tehtiin koko vankeusrangaistuksen ehdottoman jakson loppuun saakka Luotsi-säätiön eri työtehtävissä. Jakson ajalta maksettiin työsiirtolan käyvän perusteen mukainen palkka. Pyrkimyksenä on ollut painottaa vapautumisen jälkeisen työllistämisen edellytyksien kehittämistä ja osaamista erilaisten työtehtävien suorittamisessa. Samalla on kehitetty edelleen monipuolisesti erilaisia sosiaalisen elämänhallinnan keinovalikoimia ja onnistuneen vapautumisen edellytyksiä.

Vapautumisen jälkeinen jatkumo

Tavoitteet oli määritelty työvoimapolitiittisesti avoimen sektorin työksi, päätoimiseksi opiskeluksi, työllistämistukityöksi tai muuksi työvoimapolitiittiseksi toimenpiteeksi. Lisäksi yksilökohtaisesti hyväksyttävä tavoite saattoi olla eläke, kuntoutustuki tai eläkeselvitysprosessi.

Valmentaja on jatkanut työvalmennusta vapautuneen työllistetyn kanssa. Valmentaja toimi edelleen keskeisenä ammatillisena tukihenkilönä. Päihdekuntoutuksen toiminta A-klinikalla, asumisen tukitoimenpiteet, velkakysymyksen jatkoselvitykset, ajokorttikysymykset ja yleensä sosiaalisessa elämänhallinnassa tarvittava tuki on kuulunut valmentajan työnkuvaan.

Mikäli vanki sijoittui työhön jossakin avoimen sektorin työpaikassa, valmentaja pyrki tarjoamaan työhönvalmennuksellista tukea työntekijälle ja työnantajalle. Mikäli vapautuneen kohdalla on käynnistetty eläkkeen hakemisen prosessi työvoiman palvelukeskuksessa, valmentaja on tukenut prosessin etenemistä lausunnoin.

Mikäli vapautunut sitoumuksensa vastaisesti on jättäytynyt toimenpiteiden ulkopuolelle, on katsottu KuVa-ohjelma päättyneeksi. Tällöinkin valmentaja on pyrkinyt pitämään yllä

yhteyttä vapautuneeseen ja tarjoamaan neuvonta-apua. Tämä on perusteltua, jotta voidaan kehittää ohjelmasisältöä keskeyttämisiä torjuvaan suuntaan.

KuVa-prosessin jälkeisiin jatkotavoitteisiin ohjaaminen

KuVa-toimintamallin tavoitteena on vapautuvien vankien työmarkkinaseman kehittäminen sekä tämän tavoitteen edellyttämien taustaedellytyksien ja tukitoimintojen edistäminen. Tavoitteena on pysyvä työllisyys, päätoiminen ammatillinen opiskelu tai joissakin tapauksissa eläkeratkaisu.

Luotsissa toteutettava valmennus pyrkii aina pidemmän tähtäimen työmarkkinaratkaisun löytämiseen valmennusjakson aikana ja valmennettuun siirtymään näihin toimintoihin. Valmentaja pyrki siksi tukemaan vaihtoehtojen löytämisessä, edistämään niihin sijoittumista ja tukemaan onnistumista.

ERITYISKYSYMYKSIÄ JA MENETTELYTAPOJA

Vangin valintahaastattelu:

Hämeenlinnan, Riihimäen ja Jokelan vankiloista on etupäässä soitettu kohderyhmän vangeista ja myös työvalmentaja on soitellut eri vankiloihin projektin alussa sovituille yhdyshenkilöille. Periaatteena on ollut, että työvalmentaja tapasi vangin ennen kuin valintaprosessi käynnistettiin. Tässä vaiheessa on jo merkittävä osa vangeista karsiutunut. Jos on päädytty Kuva –hakemukseen, työvalmentaja on sopinut neljän yhteistyötahon (vankila, TYP, Luotsi ja Krits) kanssa haastatteluajankohdasta.

Haastattelukäytäntö muotoutui alun hiukan sekavasta käytännöstä selkeämpään suuntaan. Työvalmentaja toimi palaverien vetäjänä. Tavoitteena on ollut, että kukin taho vuorollaan tekisi kysymyksiä vangille. Työvalmentaja on painottanut asiallisuutta ja vangin asiaan paneutumista. Valintaryhmän täytyi saada aikaan yksimielinen päätös. Jos yksikin on ollut sitä mieltä, että vanki ei sovellu KuVa:an, häntä ei ole valittu. Vankila tekee päätöksen avolaitoskelpoisuudesta. Näin ollen lopullinen päätös on perustunut vastaanottavan Hämeenlinnan vankilan johtajan harkintaan.

Viikottaiset ryhmät: tavoitteet ja menetelmät

Ryhmiä tavoitteena on ollut motivointi kohti rikoksetonta ja päihteetöntä elämäntapaa. Ryhmät ovat olleet keskustelu- ja toiminnallisia ryhmiä. Keskusteluryhmien lähtökohtana on ollut kognitiivinen lähestymistapa, jossa ajattelun, tunteiden ja toiminnan käsittelyn kautta on lähestytty arkielämän asioita. Toiminnalliset ryhmät ovat olleet yhdessä tekemistä, kuten marjastus, kalastus, kankaanpainantaa tai savitöitä jne.

Asumisen ratkaisut

Asuntoja haettu Hämeenlinnan asunnoilta, diakonialta, yksityiseltä sekä kiinteistö- ja asunnonvälittäjiltä. Käytäntö osoitti sen, että vankila-aikana asunnon hankkiminen on vaikeaa, siitä huolimatta että asuntoja päästiin katsomaan. Asuntoasioita vangit pääsääntöisesti selvittivät itse työvalmentajan puhelimesta ja opastuksella. Välillä asunnon tarjoajien puolelta soitettiin, jolloin kun puhelimeen vastasi työvalmentaja, aiheutui joskus hämminkiä. Asunnottomaksi ei ole vapautunut yhtään vankia; kaikilla on ollut vapauduttuaan paikka, jonne mennä.

A-klinikka

Vankien kanssa on käyty A-klinikan terapeutin vastaanotolla hoidontarpeen arvioinnissa. Vankeusaikaiseen terapiaan A-klinikan kanta on ollut kielteinen. Siellä on katsottu, ettei terapiasta ole hyötyä vankeusaikana, sillä testaaminen ei onnistu. Vankeusaikana saatiin kuitenkin sovittua hoitokontaktin aloitusaikoja heti vapautumisen jälkeen. Vangeille, jotka ovat hakeutuneet A-klinikalle, on järjestetty myös päihdeseuranta ajokortin takaisin saamiseksi. Ennen A-klinikalla käyntiä on käyty poliisilaitoksella selvittämässä ajokorttiin liittyvät asiat. Poliisilaitokselta vanki on saanut ajo-oikeuspäätöksen, jossa näkyy kortin menettämiseen liittyvät rikkomukset sekä aika, johon mennessä hänen on toimitettava lääkärintodistus poliisilaitokselle.

Hovioikeus

Tuomioita on suurin osa vangeista hakenut alas asianajan välityksellä tai suoraan. Vangit ovat kokeneet mielekkääksi hakea tuomionsa alas siitä huolimatta, että se tarkoittaa välittömästi suoritettavan tuomion pidentymistä.

Velkaselvittely

Erittäin tärkeä toimintamuoto. Sillä on ollut ratkaiseva vaikutus useimpien vankien motivaatorakenteen kannalta. Kaikki mukaan tulleet vangit ovat tehneet alkuselvityksen velkaselvityksessä Kauko Niinimaan kanssa. Niinimaa toimi aluksi NäytönPaikka ry:n ja sittemmin Hämeenlinnan Sininauhan palveluksessa. Kahden vangin kohdalla ei päästy etenemään perustilanteen selvittämistä pidemmälle, mutta kaikkien muiden kohdalla selvittely on oleellisella tavalla vaikuttanut toimintaan. Useissa tapauksissa myös käytännön velanhoito on käynnistynyt. Oleellinen erityispiirre menettelyssä on siinä, että se toteutetaan järjestösektorin toimintana työvoiman palvelukeskus on rahoituksella. On siten ollut mahdollista toteuttaa työvoiman palvelukeskuksen kustantamia velkaselvityksiä jo vankeusaikana.

Avaintyöntekijätyö

YRE (Yhteistyössä rikoksettomaan elämään) -projektin puitteissa kehitetty toimintamalli, johon KuVa-valmentaja osallistui projektikaudella. Toimintaideassa asiakkaan kohtaava viranomaisen määrittämään avaintyöntekijäksi, joka vastaa palvelutarpeen arvioinnista ja kartoituksesta sekä kokoaa verkoston.

Kris

KuVan vangit muodostivat oman Kris-ryhmän. Selvitettiin mahdollisuudet muiden Ojoisten työsiirtolan vankien osallistumiselle, mutta niitä ei toteutettu. Pääosin syynä oli käytännön perusteet. Olisi jouduttu valikoimaan. Lisäksi KuVan kannalta tämä olisi ollut ryhmäytymisen kannalta hankalaa. Kris-ryhmissä kävi mm. vierailijoita eri elämän alueilta. Opittiin mm. viestintätaitoja, tutustuttiin luontaishoitohin tms. Vierailijat eivät olleet viranomaisia.

Asiakasprosessi vakinaistetussa KuVa-ohjelmassa

VALINTAPROSESSI

KuVan valintaprosessi muuttuu merkittävästi projektiaikaisesta. Muutokset johtuvat vankeuslainsäädännön muutoksista, sijoittajayksikkötoiminnan korostumisesta sekä projektin kokemuksista.

KuVa-ohjelman luonne vankilasta vapautumiseen liittyvänä rangaistusajan suunnitelman osana korostuu. Käytännössä merkittävin muutos on erillisestä haastattelumenettelystä luopuminen. KuVa-palvelun tilaajana toimivat Vankeinhoitolaitos ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus arvioivat KuVa-ohjelman soveltuvuuden vangille ja ohjaavat vangin Luotsin toteuttamaan ohjelmaan.

KuVa-prosessi saattaa käynnistyä Etelä-Suomen aluevankilan sijoittajayksikön toimesta, Vanajan vankilan perustellusta esityksestä tai vangin sijoitusvankilan esityksestä. Vanajan vankila ottaa yhteyttä Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskukseen. Vangin sijoitusvankila saattaa myös tehdä selvitykset ja sijoittajayksikön kanssa sovitulla tavalla käynnistää KuVan sijoittamisprosessin.

Edelleen korostetaan KuVan luonnetta vankeudesta vapautumiseen liittyvänä ja vapautumisen jälkeen jatkuvana prosessina, joten ohjelmaan valinta edellyttää vankeinhoidon sijoituspäätöksen lisäksi Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen hyväksynnän. Työvoiman palvelukeskus puolestaan vastaa Luotsi-säätiön edellytysten tarkastamisesta, joskin käytännössä vankeinhoito viime kädessä hyväksyy vankeinhoidolliset edellytykset.

Ohjelmaan ohjaamisen ja valintojen prosessien onnistuminen edellyttää keskeisten toimijoiden tunnistamista ja yhdyshenkilöverkoston luomista. Avainorganisaatiot ovat:

- Vanajan vankila
- Etelä-Suomen aluevankilan sijoittajayksikkö
- Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
- Luotsi-säätiön valmentaja

Valintaprosessi lähtee liikkeelle projektikaudesta poikkeavalla tavalla. Etelä-Suomen aluevankila ottaa yhteyttä ensi vaiheessa Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskukseen. Tarkistetaan vangin kuulumisen kohderyhmään. Toiseksi käydään lävitse edellytykset toteuttaa KuVa-prosessin vankeusaikaiset ja vapautumisen jälkeiset osuudet. Tarkistetaan, että vangin kotipaikka on jokin Hämeenlinnan seutukunnan kunnista ja että on edellytykset tehdä vangin vapautuessa työvoimapoliittinen tukipäätös. Tukipäätös edellyttää sekä työhallinnon päätöksen (palkkatuki tai jokin muu työvoimapoliittinen tukipäätös) että vangin kotikunnan sitoutumisen korvaukseen. Lisäksi työvoiman palvelukeskus selvittää Luotsi-säätiön edellytykset toteuttaa KuVa-jatkumon prosessi kyseisen vangin kohdalla. Sijoittajayksikkö puolestaan selvittää vangin sijoittamisen edellytykset Hämeenlinnassa sijaitseviin avoimiin vankilayksiköihin.

Valintamenettely on ratkaisevasti erilainen kuin projektissa. Vanki ei tee henkilökohtaista hakemusta ohjelmaan. Vangille ei projektin tapaan järjestetä yhteistä valintahaastattelua. Valinta toteutuu siis kolmeportaisessa menettelyssä, jossa

- 1) Etelä-Suomen aluevankila ja työvoiman palvelukeskus tarkistavat edellytykset
- 2) Vankila varmistaa sijoittamisedellytykset ja työvoiman palvelukeskus varmistaa vapautumisen jälkeiset edellytykset (Luotsista ja vangin kotikunnasta)
- 3) Etelä-Suomen aluevankila ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus tilaajaosapuolina sopivat ohjelmaan sijoittamisesta. Vanajan vankila tekee KuVaa koskevan palvelusopimuksen palveluntuottajana toimivan Luotsi-säätiön kanssa.

KUVA-OHJELMAN TOTEUTTAMINEN

Kuntouttavan vankityön jakso

Vanki sijoitetaan projektin tapaan joko Vanajan tai Ojoisten osastolle. Hallinnollisesti tilanne on muuttunut, sillä 1.10.2006 perustettiin Vanajan vankila. Projektikaudesta poiketen ohjelmassa ei ole erillistä kuuden viikon kuntouttavaa jaksoa, vaan vanki aloittaa valmentavan työn tekemisen Luotsissa. Vankeinhoitolaitos maksaa vangeille toimintarahaa. Vankien palkkaus siis muuttuu, sillä projektikaudella vangeille maksettiin työsiirtolapalkka.

Vangin kanssa tehdään Luotsissa suunnitelma, jonka tekemistä koordinoi Luotsin yksilövalmentaja. Suunnitelmien tekeminen toteutetaan yksilövalmennukseen ja tukihenkilöpalveluihin sovittujen tuntimäärien puitteissa. Viikko-ohjelma koostuu työstä Luotsin työtehtävissä sekä keskimäärin neljästä viikkotunnista Luotsi-säätiössä ja ulkopuolella toteutettavia tukihenkilöpalveluita.

Toiminta koostuu työtehtävien ja työelämän toimintaperiaatteiden oppimisesta valmennettun työn avulla, vapautumisen käytännöllisten ja sosiaalisten edellytysten selvittämisestä tukihenkilöpalvelun avulla sekä näitä koordinoivasta yksilövalmennuksesta.

Vapautumisen jälkeinen jatkumo

Välittömästi vapautumisen jälkeen käynnistyy Luotsi-säätiön toteuttama valmennettu työvoimapolitiittinen toimenpide. Toiminnan sisältämä viikko-ohjelma on perustaltaan samanlainen kuin vankeusaikana. Ohjelma sisältää valmennettun työn ohella keskimäärin neljä viikkotuntia tukihenkilöpalveluita tai työhönvalmennusta.

Jatkumon kesto riippuu vapautuneen yksilöllisen suunnitelman perusteella kuusi kuukautta tai vajaakuntoisuusperusteisesti korkeintaan kaksi vuotta.

KuVa-prosessin jälkeisiin jatkotavoitteisiin ohjaaminen

Tavoitteena on luoda jatkumo työmarkkinoille. Tavoitteita tuetaan yksilölliseen sosiaaliseen elämänhallintaan ohjaavien yksilövalmennuksen ja tukihenkilöpalvelun avulla, tötaitoja ja työmarkkinavalmiuksia kehittävän työvalmennuksen avulla sekä työhönvalmennuksen keinoilla. Työhönvalmennus on prosessi, joka kattaa avoimen sektorin työnantajan etsimisen ja työhönvalmennuksellisen tuen työnantajan ja työntekijän välillä.

KESKEISIÄ MUUTOKSIA MENETTELYTAVOISSA

Siirryttäessä KuVa-projektista pysyvään Hämeenlinnan seutukunnan toimintamalliin toteutetaan useita merkittäviä muutoksia. Keskeisimmät muutokset seuraavat ohjelman toteuttamisesta Luotsin valmennustoiminnan puitteissa ilman projektissa käytetyn valmentajan erikoistunutta panosta.

- 1) Ohjelma toteutetaan yksilöllisinä prosesseina. Ohjelmaan valitaan tarveperusteisesti ja suunnitelmallisesti kohderyhmään kuuluvia vankeja, joista kunkin kohdalla toteutetaan yksilöllistä suunnitelmaa.
- 2) Ohjelma toteutetaan sopimuksen puitteissa ja valmennuksen määrä määritellään yksilöllisen sopimuksen mukaan. Vangit ja vapautuneet osallistuvat työhön yhdessä muiden Luotsin kohderyhmien kanssa.
- 3) Projektin päätoimisen valmentajan sijaan ohjelmakokonaisuuden hallintaa toteuttaa yksilövalmentaja, joka myös käytännössä vastaa pääosin tukihenkilöpalveluiden sekä työhönvalmennuksen toteuttamisesta. Työvalmennuksen toteuttaa Luotsin henkilökunta yksilövalmentajan kanssa sovitulla tavalla. Yksilövalmentaja vastaa myös päivittäisen toiminnan edellyttämien yhteyksien ylläpitämisestä Etelä-Suomen aluevankilan sijoittajayksikköön, sijoitusvankiloihin sekä työvoiman palvelukeskukseen.

KuVa-kansio

5

YHTEISTYÖORGANISAATIOT HÄMEENLINNAN SEUDULLA

Vankeinhoitolaitos Hämeenlinnan seudulla

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö LUOTSI

KUVA - YHTEISTYÖORGANISAATIOT HÄMEENLINNAN SEUDULLA

VANKEINHOITOLAITOS HÄMEENLINNAN SEUDULLA

Vuoden 2006 lokakuussa voimaan astuvan uuden vankeinhoidon lainsäädännön ja aluevankilajärjestelmän mukaan Hämeenlinnassa sijaitsevat yksiköt lukuunottamatta Vankisairaala sijoittuvat Etelä-Suomen aluevankilan organisaatioon. Hämeenlinnassa sijaitsee siten jatkossa kaksi vankilaa: Hämeenlinnan vankila (suljettu) sekä Vanajan vankila (avoimet Vanajan ja Ojoisten osastot).

Muut aluevankilat ovat Länsi-Suomen aluevankila, Kaakkois-Suomen aluevankila, Itä-Suomen aluevankila ja Pohjois-Suomen aluevankila. Vankisairaala siirtyy itsenäisen valtakunnallisen terveydenhuoltoyksikön alaisuuteen, joka koostuu kolmesta sairaalasta (Vankimielisairaala, Vantaan vankilan psykiatrisen sairaala ja Vankisairaala) sekä kussakin aluevankilassa toimivasta perusterveydenhuollon yksiköstä.

Aluevankila on itsenäinen virasto, joka vastaa vankeusrangaistusten täytäntöönpanon ja tutkintavankeuksien toimeenpanon laillisuudesta, turvallisuudesta, suunnitelmallisuudesta ja tavoitteellisuudesta. Aluevankila koostuu sijoittajayksiköstä ja vankiloista. Sijoittajayksikkö arvioi vangin riskiä syyllistyä uudelleen rikokseen, laatii rangaistusajan suunnitelmat, sijoittaa ja siirtää vangit sekä vastaa vankeusprosessin kokonaisuudesta. Vankila vastaa turvallisesta vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta. Vankila vastaa vangin rangaistusajan suunnitelman mukaisen toiminnan järjestämisestä.

Vankeinhoitolaitoksen organisaatiouudistusta edeltäneellä ajalla Hämeenlinnan vankilan hallintoon kuului kuusi eri yksikköä: Hämeenlinnan vankilan päärakennuksessa toimivat mies- ja naisvangeille tarkoitetut suljetut yksiköt sekä äiti-lapsi-osasto, Vanajan avovankilaosasto (pääasiassa naisvangeille), Ojoisten työsiirtola ja valtakunnallinen Vankisairaala.

Hämeenlinnan vankila ja Vankisairaala sijaitsevat 3 km:n päässä kaupungin keskustasta Tampereen suuntaan. Vanajan vankilan osasto sijaitsee 8 km Hämeenlinnasta etelään. Ojoisten osasto sijaitsee Hämeenlinnan keskustan läheisyydessä, lähellä Hämeen Linnaa.

Kuntouttavan vankityön projektin näkökulmasta oli otettava huomioon, että kaikki Hämeenlinnan seutukunnan vangit eivät olleet sijoitettuna näihin yksiköihin, vaan muiden eteläsuomalaisten vankien tavoin heitä on sijoitettu myös Riihimäen vankilaan, Jokelan vankilaan, Keravan vankilaan ja joissain tapauksissa muihin vankiloihin. Tutkintavankeus toimeenpannaan yleensä Jokelan vankilassa.

Vanajan vankila, Vanajan osasto
Yläneentie 26
13430 Hämeenlinna
010 3681701

Vanajan vankila, Ojoisten osasto
Tampereentie 29
13600 Hämeenlinna
010 36 81770

HÄMEENLINNAN SEUDUN TYÖVOIMAN PALVELUKESKUS

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus on Hämeenlinnan seudun työvoimatoimiston, Hämeenlinnan kaupungin, Hattulan, Hauhon, Janakkalan, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen kuntien, Kelan sekä muiden viranomaisten ja palvelutuottajien muodostama asiantuntija- ja palveluverkosto.

Palvelukeskus tarjoaa palvelua ensisijassa työttömille, jotka tarvitsevat moniammatillista apua työllistymistä vaikeuttavien ongelmien ratkaisemisessa. Palvelukeskuksen tehtävänä on moniammatillisen työotteen avulla etsiä asiakkaan kanssa yhdessä hänen tarpeisiinsa ja tilanteeseensa sopiva yksilöllinen ratkaisu. Tavoitteena on työllistyminen, koulutus, kuntoutus tai eläke. Keskeistä on parantaa asiakkaan elämäntilannetta. Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksella on Janakkalan toimipaikan asiakkaita varten oma toimipiste Turengissa, jossa asiakkaita palvelevat työvoiman palvelukeskuksen virkailija ja Janakkalan kunnan sosiaalitoimen edustaja.

Kuntouttavan vankityön näkökulmasta keskeistä on seutukunnallinen toiminta-alue ja vapautuvien vankien määrittäminen moniammatillista apua tarvitsevaksi, vaikeasti työllistyväksi kohderyhmäksi. Työvoiman palvelukeskus koordinoi KuVa-ohjelmassa vapautuvien vankien työllistämisen sopimuksen Luotsi-säätiön ja vangin kotikunnan välillä sekä tekee työvoimapolitiittisen päätöksen toimenpiteeseen. Palvelukeskuksen sosiaalityöntekijät ja työvoimahallinnon työntekijät selvittävät keskeisiä elämäntilanteen taustatekijöitä yhdessä vangin kotikunnan sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Osoite:
Sibeliuksenkatu 4
13100 Hämeenlinna

Puhelin:
Neuvonta ja sosiaalitoimi (03) 621 2410

HÄMEENLINNAN SEUDUN TYÖVALMENNUSÄÄTIÖ LUOTSI

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi on Hämeenlinnan kaupungin, Seutukeskus Oy Hämeen, Invalidiliitto ry:n, Hämeenlinnan Kehitysvammaisten Tuki ry:n, Etelä-Hämeen Kehitysvammaisten Tukipiiri ry:n, Sininauhaliitto ry:n ja Suomen Mielenterveysseura ry:n perustama säätiö. Säätiö perustettiin 1.4.2004.

Toiminta-ajatuksensa mukaan Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi kehittää ja tuottaa yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla vaikeasti työllistyvien asiakkaiden elämänhallinnan, toiminta- ja työkyvyn parantumiseen tähtäävää työvalmennus-, työtoiminta- ja työllistämispalvelua sekä edistää heidän työllistymistään avoimille työmarkkinoille. Päivittäin asiakashenkilöitä on toiminnassa n. 220 sekä toimi- ja ohjaushenkilöstöä n. 35.

Työvalmennussäätiöön kuuluivat lähtötilanteessa Nuorten työpaja, Kierrätyspalvelukeskus, Työkeskus Viisari sekä työtoiminta Majakka. Kehitystoiminta on käynnistynyt voimakkaasti, jolloin painotuksia ovat olleet mm. avoimille työmarkkinoille suuntautuvan työhönvalmennuksen kehittämisen ja ammattipaja Apajan perustamisella. Nuorten paja on muutettu Luotsi-Pajaksi, joka toimii valmennuskeskuksena. Työvalmennus – sosiaalinen yritys – kehittämishankkeita on aloitettu ja säätiö osallistuu Equal –projektiin 'Kestävää työllisyyttä sosiaalisissa yrityksissä'.

Syksyllä 2005 on seudullisen ESR-Equal -projektin osatehtävänä selvitetty perustamisedellytyksiä "sosiaaliselle ompeluyritykselle", joka hyödyntäisi Valtion pukutehtaan jäljiltä toimintansa keväällä 2005 käynnistyneen Profile-HML Oy:n ostamaa ylimääräistä laitekantaa ja yhteistyömahdollisuuksia yhtiön kanssa.

Työvalmennuksen jatkumo tarkoittaa sitä, että työvalmennuksen jälkeen pitkäaikaistyötön tai vajaakuntoinen (työhallinnon määrätyt) henkilö voisi työskennellä sosiaalisessa yrityksessä työhallinnon työllistämistuella 2-3 vuotta ja harjaantua avoimien markkinoiden, yritystoiminnan vaatimustasoon sekä työllistymään esim. Luotsin tuetun työllistymisen palvelun avulla. Projektin tarkoitus on selvittää vuoden 2007 loppuun mennessä mahdollisuuksia sosiaalisten yritysten käynnistämiseksi Hämeenlinnan seudulla.

Kuntouttavan vankityön näkökulmasta keskeistä on ollut Luotsi-säätiön seutukunnallinen, sosiaalisen työllistämisen tarpeisiin ja työvoiman kehittämiseen perustava asiakasperusta, jossa vapautuvat vangit voidaan rinnastaa erityisen vaikeasti työllistyviin, valmennusta sekä tukihenkilöpalveluita tarvitseviin kohderyhmiin. Tällöin voidaan toteuttaa jatkumo vankilassa ja vapautumisen jälkeen.

Osoite:
Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi
Vanajantie 10
13110 Hämeenlinna

Puhelin:
(03) 621 3528

KuVa-kansio

6

PROJEKTI HÄMEENLINNAN SEUTUKUNNASSA 2004 - 2006

Toiminnan valmistelu - vuosi 2003

Projektiraportti – vuosi 2004

Projektiraportti – vuosi 2005

Projektiraportti – vuosi 2006

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ

PROJEKTI HÄMEENLINNAN SEUTUKUNNASSA 2004 - 2006

TOIMINNAN VALMISTELU - VUOSI 2003	3
PROJEKTIRAPORTTI – VUOSI 2004	4
Kuntouttava vankityö.....	4
Työmallin kuvaus ja määrittely.....	5
Toimintamallin sovellusten erityispiirteet	5
Projektin tavoitteet vuodelle 2004	6
Toimintakuvaus vuodesta 2004	6
Asiakastyön ja työvalmentajan työn kuvaus 2004.....	7
Yleinen tiedottaminen.....	8
Tiedottaminen Hämeenlinnan seutukunnassa.....	8
Tiedottaminen ja tiedonvaihto Rikosseuraamusvirastossa	9
Tiedottaminen ja kehittämistoiminta Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiössä.....	9
Tiedonvaihto ja yhteydet Helsingin KuVa-toiminnan kanssa	9
Tiedottaminen Krimituho-osaston tukisäätiössä ja Vapautuvan tukiohjelmakokonaisuudessa.....	9
Kertaluonteisempia tiedottamisen foorumeita vuoden 2004 aikana.....	9
Kouluttautuminen ja kehittämistoiminta.....	10
Projektin tavoitteiden toteutuminen	10
Onnistuneet	10
Ongelmia.....	10
Ongelmien ratkaisemisesta	11
Kohta kohdalta vuonna 2004 toteutettuja vastauksia edellisen kohdan ongelmiin:	11
Ratkaisua odottavat.....	12
Projektin arvioinnin ja seurannan menetelmät.....	12
Yleisiä huomioita	13
Toimintasuunnitelma 2005	14
PROJEKTIRAPORTTI – VUOSI 2005	15
Kuntouttava vankityö.....	15
Työmallin kuvaus ja määrittely.....	15
Toimintamallin sovellusten erityispiirteet	16
Tavoitteet vuonna 2005.....	17
Projektin kehittäminen ja keskeisiä kysymyksiä vuonna 2005.....	17
Asiakas- ja verkostotyö vuonna 2005	19
KuVa-asiakastyön peruslukuja vuonna 2005:.....	20
Toimintasisältöjen kuvaus.....	20
Tiedottaminen	21
Kouluttautuminen ja kehittämistoiminta.....	22
Seurannan ja arvioinnin menetelmät.....	23
Tavoitteiden toteutuminen	24

Onnistumisia 2005	24
Ongelmia 2005	24
Tavoitteet vuonna 2006.....	28
Aikataulu vuonna 2006	29
KUVA –VUOSIRAPORTIN 2005 TIIVISTELMÄ.....	30
PROJEKTIRAPORTTI – VUOSI 2006	34
KUVA-PROJEKTIN VUOSI 2006	34
Kuntouttava vankityö.....	34
Yleiskuvaus ja keskeisiä tapahtumia vuonna 2006.....	35
Asiakastyö vuonna 2006.....	37
Verkostotyö ja tiedottaminen vuonna 2006	38
Kehittämistoiminta, seuranta ja arviointi vuonna 2006	38
Kuva-projektin tavoitteet vuonna 2006.....	40
Tavoitteiden toteutuminen vuonna 2006.....	41
1. Kehitetään toimintasisältöjä painottaen pysyvän toimintamallin edellyttämiä kehittämistarpeita.....	41
2. ja 3. Kuvataan KuVa-toiminta ja mallinnetaan seudullinen KuVa-toimintamalli.....	41
4. Neuvotellaan toiminnan seudullisen juurruttamisen sopimukset.....	41
5. Tiedotetaan mallista ja projektin kokemuksista.....	42
6. Laaditaan laajempi selvitys KuVa-mallin sovellusmahdollisuuksista.....	42
Tavoitteet projektin jälkeen	43

TOIMINNAN VALMISTELU - VUOSI 2003

Kuntouttavan vankityön projekti Hämeenlinnassa on Kriminaalihuollon tukisäätiön RAY-rahoitteisen vapautuvan tukiohjelma- hankekokonaisuuden osahanke. Vapautuvan tukiohjelma on vuonna 2001 perustetun Kriminaalihuollon tukisäätiön hankekokonaisuus, jonka suunnittelu käynnistyi vuoden 2002 alussa ensin nimellä 'Täsmätukea vapautuvalle' -ohjelma.

Vuoden 2002 aikana Kriminaalihuollon tukisäätiössä valmistui kaksi suunnitelmaa kehittämishankkeiksi: Kriminaaliasiamies-projekti, joka käynnistyi vuonna 2003 sekä Vapautuvan tukiohjelma. Vuonna 2003 Vapautuvan tukiohjelman valmistelussa osahankkeiksi määrittyivät: 1) Asumisen tukikokeilu vaikeimmalle kohderyhmälle: tukiasuntojen hankinta sekä vapautuvien naisten asumisyhteisön perustaminen. 2) Kuntouttava vankityö-mallin kokeilu järjestöhankeena Hämeenlinnassa. 3) Vapautuvien kontaktipiste Rediksen perustaminen Helsinkiin ja 4) Palveluohjausta verkossa -projekti Tampereella. Vuoden 2005 alussa käynnistyi vielä yksi hankekokonaisuus eli 5) Perheiden tuki-hanke.

Vuonna 2003 säätiön toiminnanjohtaja Jukka Mäki ja projektikoordinaattorina 1.4.2003 aloittanut Maarit Suomela valmistelivat hankesuunnitelman, selvittivät ja neuvottelivat projektin järjestöyhteistyökumppanuudet ja toteuttivat hakuprosessin RAY:lle toukokuussa.

Vuoden 2003 lokakuussa aloitti työnsä projektisuunnittelija Jarno Ruotsalainen, jonka erityistehtäväksi tulivat työhönkuntoutuksen hankkeen eli KuVa-projektin tarkemmat suunnitelmat ja valmistelut. RAY:n hakemuksessa oli jo määritelty järjestöyhteistyökumppaniksi perusteilla ollut Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö sekä viranomaistoimijana Vankeinhoitolaitoksen alainen Hämeenlinnan vankila. Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö järjestötoimijana perustettiin seutukunnassa toimivien taustayhteisöjen yhteisvoimin. Taustayhteisöt ovat Hämeenlinnan kaupunki, Seutukeskus Oy Häme, Invalidiliitto ry, Hämeenlinnan Kehitysvammaisten Tuki ry, Etelä-Hämeen Kehitysvammaisten Tukipiiri ry, Sininauhaliitto ry ja Suomen Mielenterveysseura ry. Toiminnat perustettiin keskeisimmän Hämeenlinnan kaupungin työtoimintayksiköiden perustalle. Tarkemmissa määrittelyissä keskeiseksi yhteistyökumppaniksi tuli Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus. KuVa-projektin toiminta-alueeksi määrittyivät yhteistyökumppanien kohderyhmäperusteiden nojalla Hämeenlinnan seutukunnan kunnat: Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos.

Vuoden 2003 valmisteluvaiheessa KuVa-projektin tavoitteeksi määriteltiin selvittää Helsingissä kehitetyn KuVa-mallin toimivuuden edellytykset erilaisissa ja eri suuruusluokan toimintaympäristöissä sekä kolmannen sektorin järjestöjen soveltuminen mallin toteuttajiksi. Projektin valmistelu vuoden 2003 lopulta vuoden 2004 alkuun toteutui projektia koskevan yhteistyösopimuksen kirjoittamisen ja siihen liittyvien kokousten kautta. Sopimus allekirjoitettiin keväällä 2004 ja KuVa-projekti käynnistyi 1.4.2004; samana päivänä kuin Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö perustettiin.

PROJEKTIRAPORTTI – VUOSI 2004

Kuntouttava vankityö

Kuntouttavan vankityön projekti Hämeenlinnan seudulla (KuVa) on osa Kriminaalihuollon tukisäätiön (Krits) vuonna 2003 käynnistämää Vapautuvan tuki -projektikonaisuutta. Osaprojekti on samalla osa säätiön asettamaa pyrkimystä tutkia ja kehittää rikosseuraamuskohderyhmän työllistymiseen ja työhönkuntoutumiseen liittyviä palveluita. Erityisenä huomion kohteena ovat vankeinhoidon, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin vuorovaikutukseen liittyvät kysymykset.

Kuntouttavan vankityön projekti Hämeenlinnan seudulla perustuu Kuntouttavan vankityön toimintamallin perusideoille, joita on sovellettu Helsingissä vuodesta 1999 alkaen Helsingin vankilan ja Helsingin kaupungin välisen sopimusperusteisen yhteistoiminnan muodossa.

Hämeenlinnan Kuntouttavan vankityön projektin tavoitteena on kehittää ja testata malli yhteistoimintana järjestettävästä, työn tekemisen ympärille rakentuvasta ja vangin sosiaalista tilannetta kokonaisvaltaisesti parantavasta jatkumosta vankeudesta vapauteen. Perusmenetelmänä on työ- ja yksilövalmennuksen toteuttaminen vankeusaikana ja vapautumisen jälkeen siten, että valmentaja toimii vankeinhoidon ulkopuolisessa yhdistyksessä tai säätiössä.

Projektissa tehtävän yhteistyön perustyönjako on seuraava: Kriminaalihuollon tukisäätiö vastaa projektin yleiskoordinaatiosta, perussuunnittelusta, seurannan järjestämisestä ja projektityöntekijän palkkaamisesta. Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö järjestää tavoitteiden kannalta soveltuvia työtehtäviä vangeille ja työllistää vapautuneet vangit määräaikaiseen työsuhteeseen. Lisäksi säätiö järjestää Kriminaalihuollon tukisäätiön projektityöntekijälle soveltuvan työtilan. Hämeenlinnan vankilan yksiköistä Ojoisten työsiirtola tai Vanajan avovankilaosasto toimivat ohjelmaan valittujen vankien sijoitusvankiloina ja järjestävät vankien välittömän ylläpidon ja työn tekemisen edellytykset. Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus vastaa ohjelmaan valittujen vankien ja siinä mukana olevien vapautuneiden työ- ja sosiaalipalveluiden koordinaatiosta sekä tekee asiaankuuluvat päätökset vapautuneiden työllistämistratkaisuissa.

Projektin ensisijainen kohderyhmä muodostuu Hämeenlinnan seudun kahdeksan kunnan vankiasukkaista. Nämä kunnat ovat Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos. Projektissa saatetaan ilmenneen tarpeen mukaan laajentaa palveluiden kohderyhmää lisäksi myös muihin rikosseuraamuksen kohteena olevien henkilöiden työllisyys- ja työvalmennuspalveluihin. Projektin asiakasvalinnassa toimii valintaryhmä, joka tutkii ja valitsee kaikki toimintamalliin mukaan hakevat asiakkaat. Valintaryhmässä on mukana edustaja kaikilta yhteistyösopuolilta. Kaikkien osapuolten hyväksyntä on edellytyksenä asiakkaan valinnalle.

Työmallin kuvaus ja määrittely

Kuntouttavan vankityön mallin perustana on tarjota vangeille tuettua ja valmennettua vankityötä, jota ei välittömästi järjestä vankeinhoito tai valtio, vaan yksityisen, kunnallisen tai kolmannen sektorin työnantaja. Tavoitteena on mahdollistaa myös se, että vapautunut vanki voi jatkaa tässä samassa työssä välittömästi vapautumisensa jälkeen. Tavoitteena on siis vangin välitön työllistyminen vapautumisen jälkeen, mihin liittyen muita laadullisia tavoitteita ovat uusintarikollisuuden vähentyminen ohjelmaan osallistuneiden kohdalla, asumiskysymyksen ratkaisu sekä tarkoituksenmukaisesti järjestetty päihdekuntoutuksen jatkumo vankeudessa ja vapautumisen jälkeen. Mikäli havaitaan vasta prosessin aikana, että työllistyminen ei ole kyseisen henkilön kohdalla realistinen tai järkevä vaihtoehto, pyritään löytämään jokin muu realistinen ja konkreettinen ratkaisu. Kyseeseen tulevat lähinnä koulutuksen, eläkkeen ja lääkinnällisen tai sosiaalisen kuntoutuksen vaihtoehdot.

Kuntouttavan vankityön järjestäminen perustuu yhteistyöhön vankilan, vankityön järjestäjän, vangin kotikunnan ja työhallinnon välillä. Kullekin osapuolelle on määritelty osuutensa prosessissa ja toiminta perustuu yhteisesti ja kohdevankien kanssa sovittuihin tavoitteisiin ja menettelyihin. Kaikki kokonaistilanteen osatekijät pyritään liittämään yhteen siten, että esimerkiksi työn tekeminen saa tukea päihdekuntoutuksesta ja päinvastoin. Pysyvinä tavoitteina ovat vakaasti järjestetty ja itsenäisen toimeentulon takaava työ, päihdeongelmien hallinta, vakiintuneen asumisen mahdollisuus ja taidot sekä rikokseton elämäntapa. Näitä tavoitteita ratkaistaessa täytyy selvittää lisäksi myös mm. velkakysymyksiä, erilaisia toimeentuloon liittyviä ongelmia ja sosiaalisten suhteiden tilannetta.

Menetelmällisenä näkökulmana on jatkuvuuden, suunnitelmallisuuden ja kokonaisvaltaisuuden luominen työmahdollisuuden ympärille. Toiminnassa pyritään takaamaan sellaisen työntekijän tai useiden työntekijöiden tuki, joka kykenee konkreettisella tasolla sekä tukemaan työn tekemistä ja tarpeenmukaisten tukipalveluiden järjestämistä vankeusaikana että tämän tuen jatkumista vapautumisen jälkeen. Tämän työntekijän työnkuva koostuu hänen osaamisensa ja orientaatioidensa sekä palveluntarjoajan organisaatorakenteen mukaan vaihtelevassa määrin työnjohdollisista, työ- ja yksilövalmennuksellisista sekä ryhmätoiminnallisista piirteistä.

Toimintamallin sovellusten erityispiirteet

Helsingissä alun alkaen kehitetty KuVa-toimintaidea käynnistyi 1999. Toiminta on vakinainen yhteistyömuoto, jossa Helsingin työsiirtolaan sijoitettuja helsinkiläisiä vankeja käy työssä Helsingin kaupungin sosiaaliviraston työtoimiston järjestämissä töissä. Toiminta käynnistyy kunkin vangin osalta kuuden viikon kuntouttavalla jaksolla, jonka aikana perustyö on lähinnä puistotyötä. Tämän jälkeen alkaa varsinainen kuntouttava vankityö, jossa työn sisältönä ovat pääasiassa rakennustyöt. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että mukaan tulevat vangit ovat päihdeongelmaisia ja heidän työkykynsä on alentunut sillä tavalla, että asian toteaminen on B-lausunnon muodossa on mahdollista. Lisäksi vahvana edellytyksenä on se, että vanki tulee ohjelmaan vankilan päihdeohjelmasta tai ainakin päihdeettömältä osastolta. Lähtökohtana on se, että vapautumisen jälkeen vangille voidaan tarjota palkattu työ työtoimistossa kahdeksi vuodeksi, minkä lisäksi ohjelmassa mukana olevat saavat erityisjärjestelyin asuntoasiansa kuntoon. Päihdeongelman hoidossa toiminta perustuu A-klinikan kanssa tehtävään yhteistyöhön. Työhallinnon kanssa on rakennettu erityisväylät ja etsitty yhteistyöhenkilöt.

Toimintaa ohjaa, valvoo ja kehittää seurantaryhmä, jonka puheenjohtajana toimii Vuokko Karsikas Rikosseuraamusvirastosta ja sihteerinä Carl-Olof Stenberg Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta.

Hämeenlinnassa toiminta käynnistyi keväällä 2004. Tapahtumia kerrataan myöhemmässä osassa tätä raporttia, joten tässä kerrotaan lähinnä eroista Helsingin toimintaan. Kaksi periaatteiden tasolla keskeisintä eroa ovat: 1) yhteistoiminta monen eri kunnan kanssa ja 2) yhteistoiminta kolmanteen sektoriin luettavan, tilaaja-tuottajamallin ajatukseen perustavan työllisyyspalvelun tuottajan kanssa. Suoranaisia sopimusosapuolia on kahden sijasta neljä ja toiminta kohdistuu kahdeksan eri kunnan asukkaisiin. Toiminnan kohderyhmä ja tavoitevolyyymi ovat oleellisesti matalammat kuin Helsingissä. Käytännössä myös ohjelmaan mukaan tulemisen kriteeri poikkeaa hiukan Helsingin tilanteesta, sillä Hämeenlinnan seudun osaprojektissa ei olla etukäteen edellytetty päihdeongelman toteamista lääketieteellisessä merkityksessä eikä muuta näyttöä vajaakuntoisuudesta. Myös organisoituminen on erilainen: Sekä työ- ja yksilövalmennuksessa että asumisen ja muiden sosiaalisten kysymysten ratkaisussa koordinaattorina toimii yksi ja sama työntekijä, kun Helsingissä toiminta perustuu kaupungin normaaliorganisaation rakenteisiin.

Projektin tavoitteet vuodelle 2004

Hämeenlinnan seudun kuntouttavan vankityön osahankkeen projektikausi ovat vuodet 2004 – 2006. Vuoden 2004 aikana tavoitteina olivat toiminnan perustan luominen, yhteistyön sopimusperustan vahvistaminen, toiminnan käynnistäminen sekä toimintamallin muokkaaminen havaittujen kehittämistarpeiden perusteella. Käytännöllisiä, toimenpiteisiin liittyviä tavoitteita olivat ohjausryhmätoiminnan käynnistäminen, yhteistyösopimuksen tekeminen, projektityöntekijän rekrytoiminen, toiminnan olosuhteiden järjestäminen, menetelmällisten yksityiskohtien kehittäminen, kohderyhmän etsiminen, projektista tiedottaminen ja seurantamenetelmien kehittäminen.

Toimintakuvaus vuodesta 2004

Vuoden 2003 aikana oli luotu kehysuunnitelma osaprojektille yhtenä Vapautuvan tukiohjelman osahankkeena, haettu ja saatu projektirahoitus Raha-automaattiyhdistykseltä sekä käyty valmistelevat neuvottelut toiminnan sisällöstä. Syksystä 2003 alkaen Kriminaalihuollon tukisäätiössä aloittanut, työhönkuntoutuksen kysymyksiin keskittyvä projektisuunnittelija Jarno Ruotsalainen suunnitteli yhteistyössä hanketta valmistelevan ryhmän ja tammikuussa perustetun ohjausryhmän kanssa projektia koskevan sopimuksen.

Kuntouttavan vankityön osahankkeen seudullinen ohjausryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 8.1.2004. Ohjausryhmän jäseninä aloittivat ohjausryhmän puheenjohtaja Antti Paajanen ja Seppo Vuorivirta Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiöstä, Matti Ojala Ojoisten työsiirtolasta, Tarja Vikman ja Arto Rouhiainen Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksesta, Hannu Myllärinen Yre-hankkeesta sekä ohjausryhmän sihteerinä toimiva Jarno Ruotsalainen Kriminaalihuollon tukisäätiöstä. Myöhemmin työvalmentaja Seija Juntunen tuli mukaan ohjausryhmään. Toiminnan muotoutuessa ohjausryhmän kokoonpanoa on täydennetty aina kokoukskohtaisesti. Jatkossa ohjausryhmän kokoonpanoa ollaan tilanteen muuttuessa uudistamassa mm. siten, että Seppo Vuorivirran tilalle tulee Unto Parikka, minkä lisäksi Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimistosta mukaan tulee Marine Eloranta.

Vuoden 2004 aikana järjestettiin yhteensä kahdeksan ohjausryhmän kokousta (8.1., 27.1., 11.2., 25.3., 4.5., 15.6., 7.9. ja 2.12.).

Yhteistyösopimus Kuntouttavan vankityön projektille Hämeenlinnan seudulle tehtiin maaliskuun lopussa sen jälkeen, kun oli käyty läpi useita kierroksia sopimuksen alustavia versioita. Välittömästi tämän jälkeen käynnistettiin työvalmentajan rekrytointi. 16.4. päättyneen ensimmäisen hakuajan loppuun mennessä ei saapunut hakemuksia sellaisilta hakijoilta, joita olisi katsottu riittävän soveltuviksi tehtävään, joten jouduttiin järjestämään uusi hakukierros. Tämän tuloksena tehtävään valittiin sosiaaliohjaaja Seija Juntunen, jonka työsuhde alkoi 1.6.2004.

Kesäkuukausina toiminnan painopiste oli välittömien työolosuhteiden järjestelyjen ja työmahdollisuuksien selvittämisen ohella vankiloihin kohdistuvassa tiedottamis- ja selvitystyössä. Tämä painotus johtui siitä, että havaittiin projektille määritelty kohderyhmä varsin kapeaksi.

Asiakastyön ja työvalmentajan työn kuvaus 2004

Kuntouttavan vankityön aloitti vuonna 2004 neljä miesvankia. Heistä kaksi on ollut Hämeenlinnasta ja kaksi seutukunnista. Nuorin osallistuja on ollut 27 vuotias ja vanhin 39 vuotias. Kaksi heistä on vapautunut ja kaksi jatkaa ohjelmassa. Lopputuomiot ovat vaihdelleet 2.5 kuukaudesta ylöspäin. Kaikilla on ollut pääsääntöisesti lyhyt työhistoria, kuukausista muutamaan vuoteen. Yhdellä on ollut loppuun suoritettu ammatillinen koulutus. Työkokemusta heillä on ollut autonasennus-, rakennus-, metalli-, betoni-, autonkuljettajan-, talonmiehen-, ja tehdastyöläisen töistä. Yhtään ensikertalaista vankeusrangaistuksen suorittajaa ei kuntouttavassa vankityössä ole ollut, vaan kertaisuudet ovat vaihdelleet kahdesta jopa lähemmäs kymmentä. Tulossa oleville tuomioille kaikki ovat halunneet hakea lainvoiman ja suorittaa kaikki tuomiot kerralla pois. Tuomiot ovat rattijuopumuksista, varkauksista, huumausainerikkomuksista ja väkivaltarikoksista. Perheellisiä heistä on ollut kaksi ja kolmella on ollut lapsia. Jokaisella osallistujalla on ollut päihteiden kanssa eriasteisia ongelmia.

Ensimmäinen vanki aloitti ohjelmassa 25.8.04. Kahden ensimmäisen vangin työsjoituspaiikka oli Rakennuskierrätys, joka osoittautui liian ”avoimeksi” paikaksi ja näin päädyttiin kuntouttavan vankityön toiminnan siirtämisestä 25.10.04 Nuorten työpajalle, jonne myöskin työvalmentajan työhuone siirtyi. Työtä vangit ovat tehneet esim. pyöräkorjaamossa, autokorjaamossa ja kokoonpanossa. Työn tekemisen rinnalla on hoidettu mm. velka-, päihde-, ajokortti-, ja asumisasiota.

Velkojen alkuselvittely on tehty kaikkien vankien kanssa. Kaksi alkuselvitystä on johtanut velkojen syvempään selvittelyyn ja hoitamiseen. Yhteistyö velkakysymyksissä on rakennettu NäytönPaikka ry:n Kauko Niinimaan kanssa. A-klinikalla on käynyt yksi vanki terapiassa. Jatkossa jokainen kuntouttavaan vankityöhön tuleva sitoutuu hoitamaan päihdeongelmaa, jos se yhteisesti haastattelussa todetaan. Ajokortit ovat olleet suurimmalla osalla ”kuivumassa” ja niitä on käyty selvittelemässä poliisilaitoksella Pertti Jantusen kanssa. Näin on saatu jokaiselle henkilökohtaiset ohjeet asian hoitamiseksi. Ainoastaan yksi vanki on ollut asunnoton. Hänellekin saatiin asunto kuukausi vapautumisen jälkeen. Hänen asumiseensa liittyvissä asioissa työvalmentaja on ollut mukana vielä vapautumisen jälkeen, vaikka hän ei jatkanutkaan ohjelmassa.

Vapautuneiden kohdalla ei ole ainakaan vielä toteutunut työkuntoutusjatkumo vankilasta vapauteen: toinen ei halunnut jatkaa työsuhteessa ja toisen kohdalla käynnistettiin eläkeselvitys.

Ohjelmaan on sisältynyt hyvin monipuolisesti kuntoutusta tukevaa toimintaa, kuten ryhmät erilaisin teemoin, yksilökeskustelut, lenkkeily, kuntosali, hieroja, keilaaminen, sienestys, kalastus, marjastus, leivonta, eläintalo, Korttitalo, Niittyvilla, Palanderintalo, biljardi, retket Aulangolle, savityöt, kirpputoriostokset, ruokailut ravintolassa ja Rax:ssa, elokuvat, teatteri sekä jääkiekko-ottelut.

Työmenetelminä on käytetty yksilö-, ryhmä, ja verkostotyötä. Yksilötasolla pyritään paneutumaan jokaisen elämäntilanteeseen. Ryhmytymistä pidetään yllä erilaisilla ryhmytymisen menetelmillä, kuten yhteiset ryhmytymiset ja kuntoutusta tukeva vapaa-ajan toiminta. Verkostotyö mahdollistaa monipuoliset tukitoimet. Tärkeimpiä yhteistyötahoja on ollut neljän yhteistyötahon lisäksi A-klinikka, diakonia, poliisi, NäytönPaikka ry ja seutukuntien kuntien sosiaalitoimi.

Työvoiman palvelukeskuksessa on ollut verkostopalavereja ainakin kaksi kertaa jokaisen vangin kohdalla. Mukana on ollut työvalmentaja Seija Juntunen, työvoimaohjaaja Merja Niemi, sosiaalityöntekijä Arto Rouhiainen (tai vangin oman kunnan sosiaalityöntekijä), Matti Ojala, Kari Mäkipirta tai Heikki Tammissalo.

Hämeenlinnan Ammattikorkeakoulusta sosionomiopiskelija oli työhön tutustumisjaksolla KuVassa. Seija Juntunen on osallistunut YRE:n verkostoja rakentaviin koulutuksiin ja kehittämispäiviin, työvalmennusäätiön yksilövalmennuksen tuotteistamispalavereihin ja avoimen sektorin työmarkkinoille ohjaamista kehittävään Rinkeli-tiimin toimintaan sekä Nuorten työpajan tiimipalavereihin. Hän on ollut Työvalmennusäätiön mukana tutustumassa Naantalissa Raina-Säätiön ja Tampereella Silta-valmennukseen.

Yleinen tiedottaminen

Ohjelmasta laadittiin erikseen sekä vangeille että vankiloiden henkilökunnalle suunnatut yleiset tiedotteet ja perusohjeet. Nämä toimitettiin varmuuden vakuudeksi kaikkiin Suomen vankiloihin. Ohjelmasta tiedotettiin lisäksi mm. Kriminaalihuollon tukisäätiön verkkosivuilla www.krits.fi. Ohjausryhmässä sovittu perusstrategia tiedottamiselle projektin alkuvaiheissa oli matalahkon profiilin linja, jossa huomiota kiinnitetään lähinnä palvelujärjestelmien työntekijöiden tiedottamiseen. Käytännöllisten kokemusten karttumisen myötä suunnitelmissa on tiedottamisen profiilin kohottaminen.

Tiedottaminen Hämeenlinnan seutukunnassa

Jarno Ruotsalainen osallistui lisäksi mm. Hämeenlinnan seudun kuntien sosiaalitoimen perusturvajohtajien kokoukseen 28.5, jolle toimitettiin myös myöhemmin kirjallinen tilannepäivitys. Lisäksi vierailtiin tiedottamisen ja keskusteluiden merkeissä useissa alueen sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluita tarjoavassa yksikössä: Mainiemen kuntoutuskeskuksessa 30.3., Help-poa ry:n Living Roomissa ja Hämeenlinnan Kris:issä 28.5., Hämeenlinnan A-klinikalla 25.3. ja 9.11. Tämän lisäksi Seija Juntunen sopi elokuussa yhteistyökäytännön tukipalveluohjaaja Kauko Niinimaan kanssa vankien velkakysymysten selvittelyn menettelyissä.

Tiedottaminen vankiloissa ja kriminaalihuoltolaitoksen toimistoissa

Toimintojen kehittämiseksi on järjestetty erilaisia kokouksia mm. Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimistossa 30.3, 15.9., 9.11., Vanajan avovankilaosastolla 19.4. ja 1.9., Hämeenlinnan vankilassa 14.1. ja muutaman kerran myöhemmin, Hämeenlinnan vankisairaalassa 14.1. ja 11.2, Keravan vankilassa 5.2., Riihimäen vankilassa 4.3., Jokelan vankilassa 23.3., Helsingin vankilassa 9.3., Laukaan vankilassa 28.1., Turun vankilassa ja Käyrän avovankilaosastolla 13.10, Suomenlinnan työsiirtolassa 6.10., Turun (16.1), Jyväskylän (28.1.) ja Kaakkois-Suomen (6.5.) KHL:ssa. Seija Juntunen kävi lisäksi useita kertoja keskeisissä yhteistyövankiloissa (Hämeenlinnan ja Riihimäen vankilat) selvittämässä KuVasta kiinnostuneiden vankien tilanteita.

Tiedottaminen ja tiedonvaihto Rikosseuraamusvirastossa

Rikosseuraamusviraston kanssa käytiin KuVa –aiheisiin liittyviä keskusteluja mm. 23.8., 25.8., 27.8. ja 7.10., minkä lisäksi mm. Kuva-seurantaan ja laajemmin työhönkuntoutuksen kysymyksiin liittyviä kokouksia järjestettiin Risen kanssa 17.2., 27.2., 24.9., 4.10., 14.10. Lisäksi Ruotsalainen osallistui YRE – pääkaupunkiseudun ohjausryhmätoimintaan sekä valmennus- ja työpolut työryhmän toimintaan.

Tiedottaminen ja kehittämistoiminta Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiössä

Virallisemmasta päästä lähtien Seija Juntunen esimerkiksi osallistui Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön tiedotustilaisuuteen 16.11. Juntunen ja Ruotsalainen keskustelivat Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön koko henkilökunnan kanssa 22.9., minkä lisäksi palaveerattiin alkuvuodesta alkaen useita kertoja toimintoihin välittömimmin osallistuvan henkilökunnan kanssa ja tutustuttiin työpaikkoihin mm. 23. ja 24.6.

Tiedonvaihto ja yhteydet Helsingin KuVa-toiminnan kanssa

Ruotsalainen osallistuu 14.12. alkaen Helsingin KuVa-seurantaryhmän kokouksiin. Tätä kautta pyritään kehittämään yhteistä tietopohjaa sekä ratkaisemaan seurannan ja mallin tuloksellisuuden arvioimisen kysymyksiä. Helsingin Kuvan tilanteeseen ja menetelmiin tutustuttiin 3.6. sekä 10.-11.6. ja Helsingin Kuvan työntekijöitä vieraili Hämeenlinnassa 8.11. Lisäksi mm. tavattiin Helsingin sosiaaliviraston työtoimiston johtaja 14.4.

Tiedottaminen Kriminaalihuollon tukisäätiössä ja Vapautuvan tukiohjelmakokonaisuudessa

KuVa – toiminnasta tiedotettiin mm. Vapautuvan tukiohjelman johtoryhmän kokouksissa ja seurantapäivänä 2.11. Antti Paajanen edustaa KuVa-osaprojektia ja sen ohjausryhmää Vapautuvan tukiohjelman johtoryhmässä. Jarno Ruotsalainen on toimittanut keskeiset muistiot jne. Kritsin käyttöön ja käynyt erilaisia suunnitelmia ja ajatuksia läpi suhteessa Vapautuvan tukiohjelman ja Kritsin toimintojen kokonaisuuksiin. Seija Juntunen osallistuu noin kuukausittain Kritsin palavereihin ja kehittämistoimintoihin. Kriminaalihuollon tukisäätiön hallituksen ja valtuuskunnan kokouksissa KuVa:aa esiteltiin Vapautuvan tukiohjelman osana.

Kertaluonteisempia tiedottamisen foorumeita vuoden 2004 aikana

Voidaan mainita, että KuVa-toimintaideoita esiteltiin lisäksi esim. Sininauhaliiton kriminaalityön katselmuspäivänä 26.3. ja Valtakunnallisessa työpajayhdistyksessä 6.2.

Lisäksi vuoden varrelle osui melkoinen määrä yksittäisiä seminaareja, koulutuksia, tiedotustilaisuuksia ym., joissa oli mahdollista keskustella Kuntouttavan vankityön aiheista.

Kouluttautuminen ja kehittämistoiminta

Seija Juntunen osallistui mm. seuraaviin koulutuksiin, joiden ensisijaisena tavoitteena oli antaa eväitä ja uusia keinoja työ- ja yksilövalmennuksen päivittäisiin keinoihin ja kehittämistyöhön: Kuntoutussäätiön Kuntouttava työote asiakastyössä –seminaari 9. – 10.9. ja Vankeinhoidon koulutuskeskuksen koulutus Ryhmänohjauksen perusteet 27. – 29.9.

Jarno Ruotsalainen osallistui mm. useisiin seminaareihin, jotka suoraan tai epäsuorasti laajentavat perspektiiviä myös KuVa-osaprojektin tavoitteiden kannalta: Valtakunnallinen päihdetyön seminaari Lahdessa 2.4., Tietosuoja-aiheinen verkostokoulutus Lahdessa 21.4., YRE-seminaari Hämeenlinnassa 8.6., Helsingin työvoiman palvelukeskus Duurin avajaisissa 20.8 ja saman palvelukeskuksen ostopalveluja ja kilpailuttamista koskevassa tiedotustilaisuudessa 23.11, Valtakunnalliset päihdepäivät 15. – 16.9., Osallistuminen YRE – verkostokoulutuksiin 21.9. ja 9.11. Hämeenlinnassa, Sofi ja Finse –verkostot seminaari 27.10., Kriminaalihuollon päihdetyön kehittämishankkeen päätöseminaari 4.11., Kansainvälinen Voluntary sector excellence – seminaari 10. – 12.11., Takuu-säätiön ja Sininauhaliiton Velkaongelmaseminaari 24.11.

Projektin tavoitteiden toteutuminen

Onnistuneet

- 1) Vankien kanssa vankeusaikainen yhteistoiminta sujui hyvin. Ei ilmennyt päihteisiin tai käyttäytymiseen liittyviä rikkomuksia. Työtehtävät ovat tulleet suoritetuiksi.
- 2) Työnjako toiminut tähän saakka varsin hyvin ja erilaiset erityistilanteet saatu järjestettyä melko sujuvasti. Erityisesti vankien työn järjestämiseen liittyneet uudistustarpeet ratkaistiin hyvin joustavasti.
- 3) Sopimus onnistuttiin kirjoittamaan hyvässä yhteistyössä eikä sen soveltaminen tuottanut vuonna 2004 ongelmia.
- 4) Onnistuttiin rekrytoimaan sopiva työntekijä ja järjestämään hänen työolosuhteensa. Tämä kannattaa huomioida erikseen, koska lähtökohtana oli työn järjestäminen eri organisaation sisällä ja eri paikkakunnalla kuin varsinainen työnantaja.
- 5) Tarpeellinen yhteistoiminta työllisyys-, päihde- ja asumispalveluiden kanssa on järjestynyt hyvin joustavasti ja tarpeiden mukaisesti.
- 6) Kaikki vangit ovat saaneet korkeatasoista talous- ja velkaneuvontaa.
- 7) Monipuolisia kuntoutumista tukevia toimintoja on kyetty järjestämään työn tekemisen yhteyteen.

Ongelmia

- 1) Kohderyhmän kapeus. Tuottaa vaikeuksia löytää ohjelmaan soveltuvia vankeja.

- 2) Jatkumot eivät ole onnistuneet. Vankien sitoutuminen ohjelmaan *kokonaisuutena* on ollut hyvin kyseenalaista.
- 3) Työvaihtoehdot ja työn sisältö vaativat edelleen kehittämistratkaisuja.
- 4) Vankeusaikaiset jaksot ovat olleet liian lyhyitä ohjelman varsinaisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta katsottuna.
- 5) Vankeusaikainen valmistelu ja etukäteinen toiminta ontuu joiltakin osin. Ohjelmaan tulleiden vankien lähtökohdat ovat olleet yksilöllisesti kovin vaihtelevia. Ryhmädynamiikka heilahtelee hankaluuksia tuottavalla tavalla aina uusien vankien aloittaessa.
- 6) Vankien kotikuntamääritykset rajoittavat ratkaisevasti ohjelman sisällön kannalta soveltuvimpien vankien löytämistä ja erilaisten toimenpiteiden järjestämisen vaihtoehtoja.
- 7) Projektityöntekijän työnkuvan moninaisuus aiheuttaa aika ajoin epäselvyyksiä: Painotukset työvalmennukseen, yksilövalmennukseen ja muuhun sosiaaliseen tukeen ovat kaikki tärkeitä, mutta pitkällä tähtäimellä painotuksia olisi osattava täsmentää.
- 8) Sopimus ei määrittele lopullisen täsmällisesti työn- ja vastuunjakoa yksityiskohtien osalta.
- 9) Ohjausryhmätoiminta jäänyt joiltakin osin pinnalliseksi eikä toiminta ei ole saanut riittävästi kehittämissideoita sitä kautta.
- 10) Vankien asema sijoitusvankilassa, työyhteisöissä ja työpaikoissa sisältää erilaisia näkökulmia, joiden välillä tasapainottelu edellyttää jatkuvia ponnistuksia.
- 11) Ensimmäiset vankien kuljetus- ja lounasratkaisut olivat kovin raskaita ja sitovia työvalmentajan toimintaedellytyksien kannalta.
- 12) Vankien valinnan valmistelumenettelyt ja valinnan kriteeristö yleensä ovat tuottaneet ajoittain erimielisyyksiä.
- 13) Seutukuntien pienempien kuntien osalta saattaa ilmetä vetäytymistä työllistämisvastuusta.

Ongelmien ratkaisemisesta

Kohta kohdalta vuonna 2004 toteutettuja vastauksia edellisen kohdan ongelmiin:

- 1) Tarkka kohderyhmän haravointi ja tiedottaminen vankiloissa. Käynnistettiin keskustelu uusista kohderyhmistä (muiden kuntien vangit ja Kriminaalihuoltolaitoksen asiakkaat).
- 2) Jatkumo-ongelmaan ei ole keksitty ratkaisua. Yritetään kuitenkin valintavaiheissa entisestään painottaa tätä näkökulmaa. "Keppilinjan" (karenssit, toimeentulotukileikkaukset) lisäämistä voidaan harkita, joskin tällaiset ratkaisut ovat viime kädessä työhallinnon ja vangin kotikunnan käsissä.
- 3) Muutettiin toiminnan sisältöä ja vankityön järjestämisen keskuspaikkaa, mikä on auttanut tilannetta nykyisten vankien osalta. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ratkaise pysyvästi ongelmia.
- 4) Vankien valintakriteerejä tiukennettu. Eli ei oteta mukaan sellaisia, joilla tuomiota on jäljellä hyvin vähän.
- 5) Pyritään nykyistä tiiviimpään yhteistyöhön vankeinhoidon kanssa. Erityisesti sijoittajatoiminnan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys kasvaa edelleen vankiloiden sijoittelutoiminnan vakiintuessa. Myös tutkintavankilan merkitys on otettava huomioon.
- 6) Yritetty neuvotella ja selvittää vaihtoehtoja. Pidetään edelleen tavoitteena laajentaa kohderyhmää muihin tulevan Etelä-Suomen aluevankila-alueen vankeihin. Ensisijaisimpana ongelmana käsitys siitä, että vangit saattavat vaihtaa kotikuntiaan.
- 7) Pyritty käymään määrityksiä läpi. Keskeisintä on projektityöntekijän osallistuminen Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön toimintojen kehittämistyöhön.

- 8) Työn- ja vastuunjako koskevia keskusteluja on käyty yleensä suhteellisen vapaamuotoisissa merkeissä. Ongelmien ratkaisu saattaa tulevaisuudessa edellyttää joissakin kysymyksissä "virallisempaa" käsittelyjärjestystä.
- 9) Ohjausryhmän kokoukset on pyritty pitämään riittävän tiheästi ja tarpeiden mukaan. Pyritään siihen, että ohjausryhmässä on mukana sellaisia jäseniä, joilla on motivaatio toiminnan kehittämiseen. Pyritään jatkossa laatimaan kokousten asialistat sillä tavalla, että perusteelliselle sisällön kehittämistä koskevalle keskustelulle jää riittävästi aikaa.
- 10) Ensimmäinen vangeille järjestetty työpaikka oli vankilan näkökulmasta turhan avoin vankilaturvallisuuden kannalta katsoen, joten toiminnan keskuspaikka ja työvalmentajan työtila vaihdettiin. Työsiirtolan henkilökunta käy tutustumassa työpaikoilla.
- 11) Otettu käyttöön menettely, jossa vankeja ei kuljeteta lounaalle Ojoisten työsiirtolaan, vaan vangit ruokailevat Hämeen ammattikorkeakoulun ruokalassa, lukuunottamatta oppilaitoksen lomakausia.
- 12) Pyritään selvittämään asetelmat suorien keskusteluiden ja jatkossa enenevästi ohjausryhmäkeskustelun avulla. Pyritään varmistamaan yhtenäinen käsityskanta sekä valintaprosessista että valintaperusteista.
- 13) Aikaisemmat työllistämispäätöksen varmistamisen tavat eivät ole riittäneet. Vaikuttaa siltä, että koska näihin kuntiin vapautuvat ovat harvinaisia, joudutaan käytännössä asiat ainakin toistaiseksi selvittämään yksittäistapauksina. Kokemuksen mukaan KuVassa vapautuvat eivät pääse erityisasemaan muihin työllistettävien ryhmiin verrattuna. Nämä lähtöedellytykset täytyy kuitenkin muistaa selvittää jo vangin valintavaiheessa.

Ratkaisua odottavat

- 1) Perusidea ei kunnolla toteudu. Vangit eivät jatka työssä vapautumisen jälkeen siitä huolimatta, että he ovat siihen alun alkaen allekirjoituksellaan sitoutuneet, tarvittavia tukiratkaisuja on järjestetty ja asiat ovat sujuneet vankeusaikana hyvin.
- 2) Ohjelman alkuperäinen kohderyhmä on ohjelmaan osallistujien tarkoituksenmukaisen valinnan kannalta liian kapea.
- 3) Kuntien sitoutuminen työllistämiskäytäntöihin on käytännössä KuVa-ohjelman osalta sidoksissa yleiseen seudulliseen sopimustilanteeseen Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiössä ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksessa. Tämä yleinen tilanne on edelleen avoin ja epävarmuus jatkuu, jolloin epävarmuus KuVassa jatkuu vastaavasti.
- 4) Taloudelliset ja periaatteelliset edellytykset ylläpitää toimintamallia projektirahoituksen jälkeen eivät ole varmistuneet. Valtakunnallisella tasolla soveltuva perusmalli siitä, miten kustannukset ja tuotot jaetaan, on hyvin pitkälle auki.

Projektin arvioinnin ja seurannan menetelmät

Projektin päivittäistason perusseurantaan ja yksilökohtaisen asiakastilanteen seurantaan on valmistettu seuraavat pohjat: 1) Työpäiväkirja, johon työvalmentaja kirjaa yksittäistä päivää koskevat perustiedot. 2) Asiakaskortisto, johon kirjataan asiakkaan lähtötilanne ja tilanteen eteneminen ohjelmassa. Lisäksi työvalmentaja tekee terveydellisen ja sosiaalisen tilanteen näkökulmasta asiakkaan kanssa 3) kuntoutussuunnitelman. Asiakkaiden hakemukset ja sopimukset arkistoidaan ohjelman käyttöön. Vankeja koskevaa tietoa on hankittavissa vankeinhoitolaitokselta ja yhteistyöviranomaisilta. Asiakkailta on pyydetty tähän suostumus. Vuonna 2005 kehitetään kuukausitason raportointia. Ohjelman etenemistä voidaan seurata myös ohjausryhmän muistioista ja vastaavista dokumenteista, jotka on tallennettu sähköisesti.

Kritit tuottaa puolivuotisraportit Vapautuvan tukiohjelman kokonaisseurannan yhteydessä, minkä lisäksi KuVasta kirjoitetaan laajempi vuosiraportti. On neuvoteltu tutkimusta koskevan yhteistyön mahdollisuudesta oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston kanssa. Tähän liittyen pyritään myös tiivistämään seurantayhteistyötä Helsingin KuVa-toimintojen kanssa. Vuonna 2005 otetaan myös käyttöön yhteinen KuVa -hakemuspohja ja seurantaa yhdenmukaistetaan tämän yhteisen hakemuspohjan lähtökohdista.

Yleisiä huomioita

Sekä Helsingin KuVan vuoden 2004 tapahtumien että Hämeenlinnan KuVan käynnistämävaiheen keskeinen havainto on siinä, että toimintaohjelma on luonteeltaan sellainen, että ohjelmaan soveltuvien vankien rekrytoiminen on haasteellista. Vuonna 2004 Helsingissä vallitsi käytännössä koko vuoden tavoitteisiin nähden merkittävä alimiehitys vankien osalta. Hämeenlinnan seutukunnassa tavoitteeksi asetettua viiden vangin täyttöastetta ohjelmassa ei vaikuta mahdolliselta saavuttaa. Koska Hämeenlinnan projektin tavoitteena on etsiä mahdollisuuksia järjestää vankien työtoimintaa ja jatkumoitteja nimenomaan ulkopuolisen kolmannen sektorin järjestäjän tuottamana palveluna, tämä ongelma on keskeisin ja edellyttää uusia lähestymistapoja.

Vaihtoehtoina ovat: 1) Kohderyhmän laajentaminen muiden kuntien vankeihin ja / tai muihin rikosseuraamusasiakkaisiin. 2) Työvalmentajien työnkuvan muuttaminen kolmannen sektorin palveluntarjoajaorganisaation sisällä. Hyväksytään lähtökohta, jossa rikosseuraamusasiakkaat ovat vain yksi työn kohderyhmistä. 3) Tavoiteasettelun muuttaminen *kokonaan* siten, että integroidaan opittuja menettelytapoja suoraan vankeinhoidon toimintamalleihin. Alkuperäisen tavoiteasettelun kannalta kaksi jälkimmäistä vaihtoehtoa vaatisivat uudenlaisen näkökulman hyväksymistä.

Ensimmäiset kokemukset Hämeenlinnan seutukunnassa tuottavat esiin ongelman, joka ei ole välttämättä ole ollut yhtä vaikea Helsingissä. Vangit eivät ole sitoutuneet *koko* ohjelmasisältöön vaan ovat olleet kiinnostuneita palvelusisällöstä vain vankeusaikanaan. Toistaiseksi tässä on hyvin saattanut olla kyse sattumasta ja korjattavissa olevista ryhmädynamiikan ongelmista. Mikäli tilanne kuitenkin jatkuu edelleen ja osoittautuu pysyväksi, joudutaan ohjelman perusteita miettimään uudelleen. Tämä keskustelu toki liittyy myös ohjelman kohderyhmiä koskevaan keskusteluun edellä, koska suuremmasta perusjoukosta valiten löytäisimme todennäköisemmin ohjelman kokonaisuuteen voimakkaimmin sitoutuvat vangit.

Hämeenlinnan seudulla ei myöskään olla toistaiseksi päästy testaamaan ohjelman *varsinaisten perustavoitteiden* toteuttamista - eli pysyvää työmarkkinatilanteen määrittymistä ja sijoittumista yhteiskunnassa. Helsingissä kuitenkin on viime aikoina keskusteltu paljon keinojen vähäisyydestä niiden vankien kohdalla, jotka ovat saapuneet ohjelmassa loppuvaiheisiin. Varsinaista pysyvää työpaikkaa avoimen sektorin työstä ei ole kovin helppoa löytää silloinkaan, kun vanki itse on hoitanut asiansa ohjelmassa ansiokkaasti. Näihin avoimille työmarkkinoille suuntautumisen kysymykseen täytyy projektissa kiinnittää erityistä huomiota, missä auttaa se, että Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiöllä on sama painotus.

Toimintasuunnitelma 2005

Alkuvuonna tullaan käymään neuvottelua mahdollisuudesta tarjota KuVa – toiminnan yhteydessä työvalmennuspalvelua Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimiston asiakkaille. Tämän mahdollisuuden selvittämisestä on ohjausryhmässä sovittu yleisellä tasolla. Ensimmäisenä neuvoteltiin konkreettisista kysymyksistä, joita ovat mm. kohderyhmä KHL:n asiakaskunnan sisällä, toimenpidevaihtoehdot työhallinnon ja Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön kannalta sekä toimintojen suhde muihin seudullisiin toimintoihin. Käytännössä suunnitelmana on pyrkiä löytämään kahdesta kolmeen soveltuva asiakasta, joiden kanssa saatujen kokemusten perusteella vasta mietittäisiin varsinaista mallinnusta ja sopimusmenettelyä. Tavoitteena on kokeilla menettelytapaa alkaen kevästä 2005. Mikäli kokemukset ovat riittävän rohkaisevia, sovitaan mahdollisesta jatkoyhteistyöstä loppuvuodesta 2005.

KuVan suunnittelu-, valmistelu ja käynnistämävaiheissa on havaittu useita yleistettäviä havaintoja työtoimintaperusteisten jatkumomallien soveltamisen edellytyksistä ja ongelmista. Krits haluaisi käynnistää laajempaa keskustelua näistä yleisesti havaittavista ehdoista. Tällä hetkellä vankeinhoitoa koskeva lainsäädäntö on muutoksen alla ja uuden lainsäädännön edellytykset vaikuttavat vankeinhoidon rakenteisiin. Haluttaisiin, että näissä muutoksissa huomioitaisiin mahdollisimman laajasti nämä työhönkuntoutuksen avoimet kysymykset ja erityisesti ulkopuolisen yhteistyön edellytykset. Tästä syystä Krits on ottanut tavoitteeksi järjestää aihepiiriin liittyvä seminaari, johon kutsuttaisiin rikosseuraamusalan ja sen ulkopuolisten viiteryhmiä ja yhteistyökumppanien edustajia. Tavoitteena olisi järjestää tämä seminaari jo keväällä tai alkukesästä 2005. Hämeenlinnan seudun KuVa-hanke esiteltäisiin ja sen myötä syntyneitä havaintoja käsiteltäisiin tässä tilaisuudessa.

Kaikkein tärkeimpänä kehittämisen kohteena vuonna 2005 voidaan kuitenkin edelleen nähdä alkuperäisten toimintaideoiden jalostaminen ja arkipäiväisen toiminnan kehittäminen. Samalla menestykselliset toimintatavat on kuvaavasti mallinnettava. Yhtä lailla epäonnistuneet ratkaisut täytyy kuvailla ja analysoida siltä kannalta, johtuuko menestyksen puute sisällön yleispätevästä heikkoudesta vai ohjelman toteuttamisympäristöön liittyvistä erityisolosuhteista.

Käytännössä nämä tarkastelut ja kehittämistoimenpiteet toteutetaan vuonna 2005 seuraavasti: Vuoden 2004 vuosiraportin sisältöä käsitellään Kuntouttavan vankityön ohjausryhmässä, Vapautuvan tukiohjelman johtoryhmässä sekä Kritsin hallituksessa. Saadut kehittämissuositukset tutkitaan yksityiskohtien osalta projektisuunnittelijan ja työvalmentajan yhteistyönä. Nyt tiedossa olevia konkreettisia kehittämistoimenpiteitä ovat seminaarin järjestäminen, selvitykset toimintamallin kohderyhmän laajentamiseksi. Hämeenlinnan seudun osaprojektin erityisiä painopistealueita vuonna 2005 ovat mm. kohderyhmän valmistelevien polkujen sekä avoimen sektorin työnetsinnän menetelmien kehittäminen. Lisäksi pyritään yhteiseen kehittämistyöhön Helsingin Kuntouttavan vankityön toimijoiden kanssa, jotta kyetään jatkossa yhteisesti esittämään kertyneitä kokemuksia sekä toimintamallin edellytyksiä yleispätevän mallinnuksen näkökulmasta.

PROJEKTIRAPORTTI – VUOSI 2005

Kuntouttava vankityö

Kuntouttavan vankityön projekti Hämeenlinnan seudulla (KuVa) on osa Kriminaalihuollon tukisäätiön (Krits) vuonna 2003 käynnistämää Vapautuvan tuki -projektikonaisuutta. Projekti on osa säätiön asettamaa pyrkimystä tutkia ja kehittää kohderyhmän työllistymiseen ja työhönkuntoutumiseen liittyviä palveluita.

Kuntouttavan vankityön projekti Hämeenlinnan seudulla perustuu toimintamallin perusideoille, joita on sovellettu Helsingissä vuodesta 1999 alkaen Helsingin vankilan ja Helsingin kaupungin välisenä sopimusperusteisena yhteistoimintamuotona.

Hämeenlinnan seudun projektin tavoitteena on kehittää malli yhteistoimintana järjestettävästä, työn tekemisen ympärille rakentuvasta ja vangin sosiaalista tilannetta kokonaisvaltaisesti parantavasta jatkumosta vankeudesta vapauteen. Perusmenetelmänä on työ-, yksilö- ja ryhmävalmennuksen toteuttaminen vankeusaikana ja vapautumisen jälkeen siten, että valmennus toteutetaan vankeinhoidon ulkopuolisessa yhdistyksessä.

Kriminaalihuollon tukisäätiö (jatkossa Krits) vastaa projektin koordinaatiosta, suunnittelusta, seurannan järjestämisestä ja projektityöntekijän palkkaamisesta. Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi (jatkossa Luotsi) järjestää tavoitteiden kannalta soveltuvia työtehtäviä vangeille ja työllistää vapautuneet vangit määräaikaan työsuhteeseen. Luotsi järjestää projektityöntekijälle soveltuvan työtilan. Hämeenlinnan vankilan yksiköistä Ojoisten työsiirtola tai Vanajan avovankilaosasto toimivat vankien sijoitusvankiloina. Nämä yksiköt järjestävät vankien ylläpidon. Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus vastaa ohjelmaan valittujen työvoima- ja sosiaalipalveluiden koordinaatiosta sekä tekee päätökset työllistämiskäytöksissä.

Projektin ensisijainen kohderyhmä muodostuu Hämeenlinnan seudun kahdeksan kunnan vankiasukkaista. Nämä kunnat ovat Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos. Projektin asiakasvalinnassa toimii valintaryhmä, joka tutkii ja valitsee kaikki toimintamalliin mukaan hakevat asiakkaat. Valintaryhmässä on mukana edustaja kaikilta yhteistyösopimuksilta. Vuonna 2005 kokeiltiin toissijaisena kohderyhmänä Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimiston asiakkaiden valmennuspalvelua.

Työmallin kuvaus ja määrittely

Kuntouttavassa vankityössä järjestetään vangeille valmennettua työtä, jota ei järjestä vankeinhoito (valtio), vaan yksityisen, kunnallisen tai kolmannen sektorin työnantaja.

Tavoitteena on välitön työllistyminen vapautumisen jälkeen, mihin liittyen muita laadullisia tavoitteita ovat uusintarikollisuuden vähentyminen, asumiskysymysten ratkaisu, tarkoituksenmukaisesti järjestetty päihdekuntoutuksen jatkumo sekä sosiaalisen elämänhallinnan kehittyminen. Mikäli prosessin aikana havaitaan, että työllistyminen ei ole vapautuvalla realistinen tai järkevä vaihtoehto, pyritään löytämään muu konkreettinen ratkaisu. Kyseeseen tulevat koulutuksen, eläkkeen ja kuntoutuksen vaihtoehdot.

Eriyisenä huomion kohteena ovat rikosseuraamusjärjestelmien, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin vuorovaikutukseen liittyvät kysymykset. Kuntouttavan vankityön järjestäminen perustuu yhteistyöhön vankilan, vankityön järjestäjän, vangin kotikunnan ja työhallinnon välillä. Kullekin osapuolelle on määritelty osuutensa prosessissa. Kaikki kokonaistilanteen osatekijät pyritään liittämään yhteen siten, että esimerkiksi työn tekeminen saa tukea päihdekuntoutuksesta ja päinvastoin. Tavoitteina ovat itsenäisen toimeentulon mahdollistava työ, päihdeongelmien hallinta, vakiintuneen asumisen taidot sekä rikokseton elämäntapa. Näitä tavoitteita ratkaistaessa täytyy selvittää lisäksi esimerkiksi velkakysymyksiä, erilaisia toimeentuloon liittyviä ongelmia ja sosiaalisten suhteiden tilannetta.

Tavoitteena on jatkuvuuden ja suunnitelmallisuuden luominen työmahdollisuuden ympärille. Toiminnassa pyritään konkreettisella tasolla tukemaan työn tekemistä ja tarpeenmukaisten tukipalveluiden järjestämistä vankeusaikana. Ennen kaikkea pyritään kehittämään toimintajatkumo vangin vapautuessa. Valmentajan työnkuva koostuu työnjohdollisista, työ- ja yksilövalmennuksellisista sekä ryhmätoiminnallisista piirteistä.

Toimintamallin sovellusten erityispiirteet

Helsingissä kehitetty KUVA käynnistyi 1999. Toiminta on vakinainen yhteistyömuoto, jossa Helsingin työsiirtolaan sijoitettuja helsinkiläisiä vankeja käy Helsingin kaupungin sosiaaliviraston työhönkuntoutuksen järjestämissä töissä. Toiminta käynnistyy kunkin vangin osalta kuuden viikon kuntouttavalla jaksolla, jonka aikana perustyö on lähinnä puistotyötä. Tämän jälkeen alkaa varsinainen kuntouttava vankityö, jossa työn sisältönä ovat pääasiassa rakennustyöt. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että mukaan tulevat vangit ovat päihdeongelmaisia ja heidän työkykynsä on alentunut sillä tavalla, että asian toteaminen B-lausunnon muodossa on mahdollista. Yleensä lähtökohtana on se, että vanki tulee ohjelmaan vankilan päihdeohjelmasta tai ainakin päihdeohjelmasta osastolta. Vapautumisen jälkeen vangille voidaan vajaakuntoisuusperusteella järjestää työsuhde työtoimistossa kahdeksi vuodeksi, minkä lisäksi ohjelmassa mukana olevat saavat erityisjärjestelyin asuntoasiansa kuntoon. Päihdeongelman hoito perustuu A-klinikan kanssa tehtävään yhteistyöhön. Yhteistyö työhallinnon kanssa perustuu yhteyshenkilömalliin. Velkakysymyksiä selvitetään suoraan Ulosottoviraston kanssa. Toimintaa ohjaa, valvoo ja kehittää seurantaryhmä, jonka puheenjohtajana toimii Vuokko Karsikas Rikosseuraamusvirastosta ja sihteerinä Carl-Olof Stenberg Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta.

Hämeenlinnassa toiminta käynnistyi keväällä 2004 ja asiakastyö elokuussa samana vuonna. Kaksi periaatteiden tasolla keskeisintä eroa Helsingissä sovellettavaan toimintaan ovat: 1) yhteistoiminta monen eri kunnan kanssa ja 2) yhteistoiminta kolmanteen sektoriin luettavan työllisyyspalvelun tuottajan kanssa. Suoranaisia sopimusosapuolia on kahden sijasta neljä. Toiminta kohdistuu kahdeksan eri kunnan asukkaisiin. Myös organisoitumissa on eroja: Projektikaudella valmennuksen ja sosiaalisten kysymysten ratkaisujen koordinaattorina toimii

yksi ja sama työntekijä, kun Helsingissä toiminta perustuu kaupungin organisaation rakenteisiin, jolloin työntekijävastuu jakautuu useammalle henkilölle.

Tavoitteet vuonna 2005

Vuoden 2005 aikana tavoitteina olivat toiminnan sisällöllinen kehittäminen, vakiinnuttaminen sekä edellisenä vuonna ilmenneiden haasteiden ratkaiseminen. Vuoden 2004 vuosiraportoinnissa esille nostetuista kysymyksistä ohjausryhmä piti keskeisinä seuraavia: Kohderyhmän kapeuteen liittyvä ongelma, kysymys jatkumoiden toteutumisesta, työvaihtoehtojen ja työn sisällön edellyttämät kehittämistarpeet, vankien kotikuntamäärityksien kysymykset, ohjausryhmän toiminta, vankien valintaan liittyvät kysymykset ja seutukunnan kuntien osallisuus hankkeessa.

Mallintavaan toimintaan liittyvä kehittämistavoitteita vuonna 2005: Selvittää KuVan kohderyhmän laajentamisen mahdollisuuksia kahden uuden kohderyhmän osalta. Ensinnäkin mahdollisuus yhdistää Kriminaalihuoltolaitoksen ja työvoiman palvelukeskuksen yhteisten asiakkaiden valmennuspalvelua KuVan yhteyteen. Toiseksi mahdollisuus rakentaa KuVa-ohjelmaan vankeudesta vapautteen ulottuva jatkumorakenne myös muualta kuin Hämeenlinnan seutukunnasta kotoisin oleville vangeille.

Käytännölliseen toimintaan liittyviä kehittämistavoitteita vuonna 2005: Luotsissa toteutettavien jatkumoiden lisääntyminen. Luotsissa toteutettavien työmahdollisuuksien kehittäminen edelleen. Vankien valintaprosessin vakauttaminen ja systematisoiminen mm. suhteessa vankien avolaitosmääräyksiin sekä kotikunnan sitoumuksiin. Seutukuntien kuntien osallisuuden kehittäminen siten, että saadaan varmistettua vapautumisen jälkeinen jatkumo jo vankia valittaessa.

Projektin kehittäminen ja keskeisiä kysymyksiä vuonna 2005

Kuntouttavan vankityön osahankkeen ohjausryhmä kokoontui vuoden aikana viisi kertaa: 9.2., 17.3., 26.5., 6.10. ja 13.12. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi edelleen Antti Paajanen Luotsista ja sihteerinä Jarno Ruotsalainen Kriksistä. Hankkeen projektityöntekijä Seija Juntunen oli toinen Kriksin edustaja. Vankeinhoidon jäsen ohjausryhmässä oli Matti Ojala Ojoisten työsiirtolasta. Tarja Vikman ja Arto Rouhiainen edustivat Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen työhallintoa ja seutukuntaa. Hannu Myllärinen YRE –hankkeesta oli mukana ohjausryhmässä vuoden 2006 loppuun saakka. Seppo Vuorivirran tilalle Luotsista tuli Unto Parikka, minkä lisäksi Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimistosta ohjausryhmään kutsuttiin Marine Eloranta. Vakinaisen ohjausryhmän jäsenen sijaisena tms. mukana joissakin kokouksissa olivat Raili Virta Kriminaalihuoltolaitoksesta, Merja Niemi työvoiman palvelukeskuksesta sekä Heikki Tammisalo Luotsista. Lisäksi 6.10. kokoukseen oli kutsuttu Jukka Mäki Kriminaalihuollon tukisäätiöstä sekä Vuokko Karsikas Rikosseuraamusvirastosta.

Vuoden ensimmäisessä ohjausryhmässä ajankohtaisia kysymyksiä olivat Kriminaalihuoltolaitoksen asiakkaiden valmennuspalvelun yhdistämisen mahdollisuus KuVa-toiminnan lomaan, seutukunnan pienempien kuntien osallistuminen, vankien valintaprosessi, vankien ja valmentajan työajan käyttäminen sekä vähäinen osallistujamäärä KuVa-ohjelmassa. Tammikuussa selviteltiin ja neuvoteltiin Kriminaalihuoltolaitoksen kanssa mahdollisuudesta

ulottaa valmennus heidän asiakaskuntaansa. Samoin tammikuun lopulla järjestettiin kokous Hämeenlinnan vankilan kanssa yleisen vankilayhteistyön kehittämistarpeista.

Seuraavassa kokouksessa jatkettiin samoista aiheista vuoden 2004 vuosikertomuksen pohjalta. Lisäksi käsiteltiin erilaisia työn sisältöjä, joita vangeille on ollut tarjolla KuVa-ohjelmassa. Ohjausryhmässä hyväksyttiin mahdollisuus kokeilla Kriminaalihuoltolaitoksen asiakaskunnan valmennusta. Sovittiin, että KuVa-valmentaja voi osallistua YRE-hankkeen koordinoimaan avaintyöntekijätoimintaan. Maaliskuussa järjestettiin Hämeenlinnan vankilassa kokous, jossa käytiin lävitse vankilan näkökulmasta mahdollisuutta laajentaa KuVa:n kohderyhmää. Vankilan näkökulmasta tällaiset jatkumot vaikuttivat mahdollisilta.

Toukokuun lopun kokouksessa keskusteltiin projektityöntekijän osallistumisesta Hämeenlinnan seudun työvalmennusäitiön kehittämis- ja asiakastoimintaan. Todettiin, että jo vallitsevan käytännön mukaan on perusteltua osallistua, mutta projektitehtävä ei saa kärsiä. Keskusteltiin vaikeudesta löytää ohjelmaan tavoitteiden mukaista määrää vankeja. Käytiin lävitse ohjausryhmän näkökulma siihen, millaiset vankeuden jälkeiset jatkumot voidaan hyväksyä. Peruskannaksi muodostui seuraava: Vaikka hankkeen ja sen vakinaistamisen kannalta on tärkeää, että ohjelmassa jatkaa riittävästi vapautuneita nimenomaan Luotsissa, sisällöllisesti tarpeenmukaisin etenemistapa voidaan valita. Epäonnistumiseksi voidaan nähdä lähinnä vain tilanne, jossa mitään jatkumoa ei kyetä ylläpitämään vapaudessa. Käsiteltiin myös kysymystä työkyvyttömyyseläkkeellä olevan, mutta KuVa-työstä kiinnostuneen vangin mahdollisuudesta päästä ohjelmaan. Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen näkökulmasta eläkkeellä olevien vankien valinta ei kuitenkaan ole perusteltua.

Syksyn kokouksessa todettiin ohjelman osallistujatilanteen olleen erityisesti kesällä liian matala, mutta heti kesälomakauden jälkeen päästiin projektissa valliineseen normaalitilanteeseen. Todettiin, että Kriminaalihuoltolaitoksen yhteistyö ei ole käytännössä lähtenyt liikkeelle, sillä osallistujia on ollut vain yksi, joka hänkin keskeytti toimenpiteen suhteellisen nopeasti. Keskeisin aihe oli se, voitaisiinko ohjelmaan rakentaa jatkumoa myös muihin kuntiin vapautuville vangeille siten, että vapautumisen jälkeinen jatkumo etsittäisiin heidän kotikuntansa kuntouttavia toimintoja järjestävistä yksiköistä. Elo-syyskuussa oli käyty neuvotteluja KuVan laajentamisen aiheesta Luotsissa ja Ojoisten työsiirtolassa, joille laajennus olisi ollut mahdollista. Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus ja Hämeenlinnan kaupunki torjuivat tämän esityksen, koska sen pelätään aiheuttavan vapautuvien vankien muuttoliikettä Hämeenlinnaan.

Sovittiin käynnistettäväksi tästä lähtökohdasta keskustelu toimintaohjelman juurruttamisesta Luotsin, vankeinhoidon ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen yhteiseksi toiminnaksi. Katsottiin tilanteen näkökulmasta järkeväksi esittää toimintamallin juurruttamisen aikaistamista siten, että siirtymä toteutettaisiin hyvissä ajoin projektin viimeisenä toimintavuotena. Käytännössä sovittiin, että Krits selvittää kysymystä suhteessa vankeinhoidon vuoden 2006 tulosneuvotteluihin. Vuoden viimeisellä neljänneksellä käynnistettiin siis suunnittelu, selvitykset ja pohjustava keskustelu KuVa-toimintamallin seudullisen juurruttamisen edellytyksistä vuonna 2006. Aikaistettu aikataulu vaikutti käytännössäkin välttämättömältä, koska ei ollut varmuutta siitä, saadaanko riittävä rahoitus Vapautuvan tukiohjelmaan. Syksyllä tehtiin esitys neuvotteluiden käynnistämisestä ja esitettiin alustava arvio siitä, millaisen kustannuksen KuVa Luotsin toteuttamana muodostaisi. Ensimmäinen neuvottelutilaisuus aiheesta järjestettiin Ojoisten työsiirtolassa 29.11. Käytiin lävitse perusedellytykset ja lähtökohdat ennen kaikkea Vankeinhoitolaitoksen ja Luotsin näkökulmista.

Vuoden viimeinen ohjausryhmän kokous järjestettiin joulukuussa. Todettiin, että keskustelu vakinaistamisen mahdollisuuksista oli edennyt, sillä alustavasti KuVa-ohjelmasisältö voidaan nähdä jatkossakin työsiirtolatoiminnan näkökulmasta mahdollisena. Ohjelmaan sisältyvä erityinen kuntouttava sisältö voidaan nähdä uuden vankeinhoitolainsäädännön astuessa voimaan sellaisena toimintana, jota voidaan rahoittaa nk. ”köyhyyspaketista”. Keskusteltiin ensimmäisistä ohjelmassa tapahtuneista päihdekäryistä ja niiden vaikutuksesta mm. vankilan perusteisiin hyväksyä vankeja KuVa-ohjelmaan. Todettiin että RAY:n rahoitus mahdollistaa KuVa-toiminnan jatkamisen vuoden 2006 alussa.

Vuonna 2005 pyrittiin kehittämään ohjelman yhteyksiä Helsingin KUVA:aan, joten Jarno Ruotsalainen jatkoi Helsingin KUVA-ohjelman seurantaryhmässä. Helsingin KUVA:ssa toteutetaan sisäinen arviointitutkimus, joten pyritään siirtämään tietoa ohjelmien välillä. Kriits järjesti työhönkuntoutuksen järjestelmien ja vankeinhoidon suhteita käsittelevän seminaarin ”Rikosseuraamus ja työhönkuntoutus” Helsingissä 7.6.2005, jossa myös KuVaan suoraan liittyvät keskustelunaiheet olivat mukana. Osallistujia saatiin mm. Rikosseuraamusvirastosta, työministeriöstä, oikeusministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, työvoimatoimistoista, sosiaalipalvelutoimistoista, vankiloista, työvoiman palvelukeskuksista, KuVa-ohjelmista jne.

Vuoden 2005 tammi- ja helmikuussa Hämeen ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijat Merja Kujala ja Sirpa Rinta-Jaskari järjestivät yhteistyössä valmentajan kanssa viisi elämyksellisten ryhmätoimintojen tilaisuutta KuVan vangeille ja tekivät havainnoistaan opiskelijatyön: Vaihtelua kuvaan - Elämyksellistä toimintaa kuntouttavassa vankityössä.

Asiakas- ja verkostotyö vuonna 2005

Vuoden 2005 alussa asiakastyötä oli tehty noin viisi kuukautta. Tammikuussa mukana oli kolme vankia. Vuoden 2004 aikana oli vapautunut kaksi vankia. Kumpikaan ei jatkanut Luotsin toiminnassa vapauduttuaan, mutta toisella heistä oli välittömänä jatkumona eläkeselvitys ja yhteys valmentajaan mm. asunnon järjestelyihin liittyen. Kuntouttavan vankityön keskuspaikka oli siirretty vuoden 2004 lopulla Rakennuskierrätyksen yhteydestä silloiselle nuorten työpajalle, josta muodostui Luotsin valmennuskeskus. Lounastaminen siirtyi Hämeen ammattikorkeakouluun, kun aikaisemmin vangit oli kuljetettu työsiirtolaan. KuVa-vankien kuljetusratkaisu muuttui väliaikaisesti, kun autoa tarvittiin toisella työmaalla. Tammikuussa ilmeni myös päihde-epäily, joka aiheutti kahdelle KuVa-vangille viikon matkasellissä, kunnes varmistusnäytteiden oltua puhtaat vangit palasivat ohjelmaan. Tammikuussa järjestettiin myös ensimmäiset Hämeen ammattikorkeakoulun sosiaalityön opiskelijoiden vetämät ryhmätoiminnat.

Helmikuussa tilanne säilyi varsin vakaana. Yksi vanki vapautui ja työllistyi avoimen sektorin työsuhteeseen. Sosiaalityön opiskelijoiden ryhmät päättyivät viiden tapaamiskerran jälkeen. Maaliskuussa KuVan osallistujamäärässä ei tapahtunut muutoksia. Käytiin joitakin linjauskeskusteluja säännöistä. Huhtikuussa ei muutoksia perustoiminnoissa. Valmentaja osallistui entistä enemmän Luotsin asiakastyöhön ja YRE:n avainhenkilötoimintaan. Selvityksiä uusista ehdokkaista KuVa-ohjelmaan. Toukokuussa yksi vanki vapautui. Vapautunut sijoittui kotikunnassaan avoimen sektorin työhön, joka kuitenkin päättyi suhteellisen nopeasti. Hänet työllistettiin siksi myöhemmin Luotsiin. Aivan kuun lopulla aloitti ehdonalaisesti vapautunut, Kriminaalihuoltolaitoksen valvonnassa ollut henkilö. Toukokuussa selvitettiin suhteellisen monen vangin ehdokkuutta KuVaan, mutta eri syistä tuloksetta. Kesäkuussa toteutui ensimmäinen KuVa –toiminnassa ilmennyt

vakava rikkomus. Viikonloppuna tapahtuneen luvattoman poistumisen vuoksi yksi vanki siirrettiin Riihimäen vankilaan. KHL:n asiakkaan kanssa ei päästy juurikaan eteenpäin kuntoutusprosessissa, vaan toiminta päättyi poissaolojen vuoksi. Ohjelman alikäyttöön liittyviä keskusteluja järjestettiin Ojoisten työsiirtolassa ja Kriksissä.

Lähes koko heinäkuun KuVa –toiminta oli keskeytyksissä. Valmentajan loma oli heinäkuussa. Valmentaja jatkoi mm. ohjelmasta erotetun vangin kanssa tapahtumien selvittämistä ja jatkosuunitelmien tekemistä. Elokuussa käsiteltiin useita hakemuksia KuVaan ja haastateltiin muutama ehdokas. Yksi vanki ehti aloittaa elokuussa KuVa-ohjelman. Syyskuussa ohjelman aloitti kaksi uutta vankia. Lisäksi selviteltiin monen vangin mahdollisuutta ohjelmaan. Syyskuussa palattiin monipuolisiin yksilö- ja ryhmätyötoimintamuotoihin. Lokakuussa mukaan tuli neljäs vanki, minkä lisäksi edelleen yksi vapautunut osallistui Luotsin työhön. Työpäivien säännöstöä käytiin edelleen lävitse valmentajan, Luotsin työnjohdon ja vankien välillä. Osoittautui myös, että yhden KuVaan valitun vangin kotikunta ei ollut Hämeenlinnan seutukunnassa. Sovittiin kuitenkin, että hän voi jatkaa ohjelmassa vankeusajan loppuun. Hän työllistyykin marraskuussa vapautuessaan pääkaupunkiseudulle.

Marras- ja joulukuussa syntyi uudenlainen tilanne, kun valittuja kahta vankia ei saatu mukaan ohjelmaan siitä syystä, että vankilan avolaitosmääräysasia ei edennyt. Joulukuun puolivälissä kaksi KuVa-ohjelman vankia oli antanut positiivisen päihdenäytteen ja poistettu ohjelmasta. Toinen vapautui pian tämän jälkeen ja toinen jatkaa tuomionsa suorittamista suljetussa vankilassa. Vapautunut vanki osallistuu työkokeiluun ja päihdekuntoutukseen, minkä jälkeen tavoitteena on jatkaa työsuhteessa. Vuoden lopulla nousi käytännön työssä erityisesti vankien valintaprosessissa uusi haaste, koska Ojoisten työsiirtolan johtajan pitkän sairausloman yhteydessä havaittiin käytännön järjestelyiden henkilötason riippuvuus työsiirtolan johtajasta.

KuVa-asiakastyön peruslukuja vuonna 2005:

- Mukana yhteensä seitsemän vankia, joista viisi aloitti vuonna 2005.
- Vankeja vapautui neljä, jotka kaikki työllistyivät tai aloittivat työvoimapolitiittisen toimenpiteen.
- Vapautuneista kaksi Luotsin toteuttamassa toimenpiteessä.
- KuVa-valmentajan ohjauksessa yksi Kriminaalihuoltolaitoksen asiakas.
- Yhteensä 14 asiakassuhdetta
- KuVan valintaryhmä haastatteli 12 vankia
- Valmentaja teki 23 esihaastattelua vankiloissa

Toimintasisältöjen kuvaus

Toiminnan perusratkaisut oli kehitetty vuoden 2004 aikana. Peruspäiväjärjestys oli sellainen, että aamulla klo 8.00 työvalmentaja kuljettaa vangit Ojoisten työsiirtolasta Luotsiin. Aamupäivä työtä tai muuta valmennettua toimintaa. Lounas Hämeenlinnan ammattikorkeakoulun ruokalassa, jonka jälkeen iltapäivä työtä tai muuta valmennusta ennen paluuta työsiirtolaan klo 15.45. Töiden sisältöä ovat olleet autojen asentamiseen liittyvät työt, kokoonpanotyöt, verhoilutyöt sekä muut pajan yksiköissä mahdolliset työt.

Vankien kanssa järjestetään viikottain valmentajan järjestämänä ryhmäistunnot, joissa käydään lävitse päihdekysymystä, suhdetta rikolliseen elämäntapaan, yleisiä suunnitelmia jne. Lisäksi järjestetään yhden tai useamman kerran kuukaudessa erilaista virkistävää erityisohjelmaa, jonka sisältö on ollut hyvin monipuolista: ryhmät erilaisin teemoin, lenkkeily, kuntosali, hieroja, keilaaminen, sienestys, kalastus, marjastus, leivonta, eläintalo, biljardi, retket, savityöt, kirpputoristokset, ruokailut ravintolassa, elokuvat, teatteri, jääkiekko-ottelut jne. Ensisijaisena tavoitteena on opetella mahdollisimman monenlaisia päihdeettömän ajankäytön tapoja.

Mukaan tulevan vangin kanssa selvitetään ja neuvotellaan työvoiman palvelukeskuksen kanssa työllistäminen vapautumisen jälkeen. Käytännössä tämä edellyttää sekä työvoimapolitiittinen työllistämistuen että vangin kotikunnan rahallisen sitoumuksen työllistämiseen. Tämä ei vuonna 2005 sujunut aina kivuttomasti, mutta tarpeen mukainen neuvottelutulos kuitenkin saatiin loppujen lopuksi kaikissa tapauksissa. Työvoiman palvelukeskuksessa on ollut verkostopalavereja ainakin kaksi kertaa jokaisen vangin kohdalla siten, että sekä työhallinnon että sosiaalitoimen edustaja sekä Luotsin työnjohto on osallistunut neuvotteluun. Useimmiten vangin kotikunnan sosiaalitoimen edustajia on tarvittu mukaan neuvotteluihin ja suunnitelmien tekemiseen.

Usein onnistumisen kannalta ratkaiseva on velkakysymyksen selvittäminen Hämeenlinnan Sininauhassa toimivan ohjaajan johdolla. Vaikutusta on vaikea arvioida suorin mittarein, mutta sekä vankien että valmentajan arvion mukaan tällä toimintasisällöllä on suuri merkitys. Useimpien vankien kohdalla on selvitetty myös muita käytännöllisiä kysymyksiä, kuten ajokortin palauttamista ja sen edellyttämää päihdeseuranta. Asumistilannetta on ollut useimpien kohdalla tarve selvittää jollakin tavalla joko ennen vapautumista tai sen jälkeen. Voidaan arvioida toiminnan onnistuminen tässä suhteessa melkoisen hyväksi. Realistiset lähtökohdat huomioon ottaen yleensä on löydetty paras mahdollinen asumisratkaisu.

Päihdekuntoutuksessa on vuonna 2005 vahvistettu sitoumuksellista lähtökohtaa. Kaikki vangit sitoutuvat A-klinikan avokuntoutuksen palveluihin sekä vähintäänkin tutustuvat myös AA- tai NA-toimintaan.

KuVa-valmentaja on osallistunut Luotsin toimintaa kehittäviin palavereihin ja muita verkostoja Hämeenlinnan seudulla rakentaviin koulutuksiin ja kehittämispäiviin. Erityisesti voidaan mainita osallistuminen vuoden 2005 lopussa päättyneen YRE – projektin kehittämään avaintyöntekijämallin kehittämistoimintaan. Käytännössä valmentaja myös toimi avaintyöntekijänä joillekin KuVa-kohderyhmään kuulumattomille rikostaustaisille henkilöille. Lisäksi valmentaja on ollut mukana järjestämässä Hämeenlinnan KRIS – yhdistyksen vangeille ja vapautuneille suunnattuja ryhmätoimintoja. Myös KuVa-vankeja on pyritty integroimaan Kris-toimintaan.

Tiedottaminen

Tiedottamisen osalta vuonna 2005 oli pääosin melko matalan profiilin linja. Tämä oli etukäteen sovittu linjaratkaisu mutta osittain myös käytännön tilanteiden seurausta. Tietoa ohjelmasta ja sen tilanteesta jaettiin suoraan käytännön tarveperusteella lähinnä niille yhteistyötahoille, joiden tuottamilla palveluilla oli välitön merkitys ohjelman toteuttamisessa. Erityisesti syksyllä 2005 oli tarkoitus käynnistää systemaattisempi tiedottamiskampanja keskeisissä yhteistyöyhteisöissä normaalin asiakas-asioissa tehdyn tiedottamisen lisäksi. Syynä tähän oli se, että keväällä 2004

tehty tiedottamistyö on suurimmaksi osaksi vanhentunut. Eri tekijöiden ja tapahtumien johdosta mitään laajempaa tiedotuskampanjaa ei järjestetty, vaan järjestetään keskitetty tiedottaminen vuonna 2006. Tiedottaminen suhteutetaan vuoden alkupuolella kertyvään tietoon ohjelman juurruttamisen ratkaisuperustasta. Keskeisin henkilökunta vankiloissa muistaa KuVa-ohjelman, sillä välitöntä asiakasyhteistyötä tapahtuu koko ajan varsin tiiviisti. Myös Kritsin nettisivuilla tapahtuvaa KuVa-tiedottamista pyritään kehittämään vuoden 2006 alusta.

Käytännössä vuoden 2005 lopussa on käynnistetty neuvottelut KuVa:n seudullisen toiminnan juurruttamisesta pysyväisluonteiseksi toiminnaksi, mistä syystä Vankeinhoitolaitoksen avainhenkilöille on kohdistettu tiedottamista tästä näkökulmasta ja on laadittu ohjelmasta mm. malli, prosessi ja palvelutuotteet –esityksen ensimmäinen versio.

Poikkeuksena matalaan tiedottamislinjaan toteutettiin kesäkuussa laajemmin vankeinhoidon ja työhönkuntoutuksen järjestelmien suhteita pohtiva seminaari ”Rikosseuraamus ja työhönkuntoutus”. Seminaarin keskusteluista kirjoitettu seminaarimuistio on mahdollisuus lukea www.krits.fi. Seminaarin tavoitteena oli selvittää työhönkuntoutuksen muotoja, nykytilaa ja mahdollisuuksia sekä virittää keskustelua yhteistyöstä vankien työllistymisessä. Kysymykseksi nousi se, millaiset rakenteelliset yhteistyön lähtökohdat estävät tai vaikeuttavat jatkumon luomista vapautumisvaiheisiin liittyvässä kuntoutuksessa. Miten uusi vankeuslainsäädäntö vaikuttaa ja vankeinhoidon rakenteet uudistuvat? Miten vankeusajan ja ehdollisen vapauden kattava suunnitelma vaikuttaa KuVaan ja vapautumisjatkumoihin? Mitä toteutetut ohjelmat voivat opettaa laajempia rakenteita suunniteltaessa? Erityiskysymykseksi nousi KuVan suhde tulevaan valvottuun koevapauteen. Jo seminaaria valmisteltaessa projektisuunnittelija valmisti kirjallisen esityksen työtoiminnan ja vankeuden suhteista sekä kiersi keskustelemassa seminaarin alustajien kanssa. Tällöin KuVan kokemukset olivat usein keskustelun pohjalla.

KuVa-näkökulma oli mukana myös YRE-hankkeen pääkaupunkiseudun ja Hämeenlinnan hankealueiden tapahtumissa ja toiminnoissa. Työnjako oli pitkälle sellainen, että Seija Juntunen osallistui Hämeenlinnan YRE –toimintaan ja Jarno Ruotsalainen toimi pääkaupungin YRE –toiminnassa (mm. ohjausryhmätyö ja työ- ja valmennuspolkutyöryhmän toiminta).

Kouluttautuminen ja kehittämistoiminta

Seija Juntunen osallistui mm. seuraaviin koulutuksiin ja tapahtumiin: Valtakunnalliset päihdetyön päivät 21.- 22.4., Vankeinhoitolaitoksen motivoivan haastattelun koulutus 15.-16.8.2005, mielenterveyden häiriöihin liittyvä koulutus Ortonissa 7.10., Työ- ja yksilövalmennuksen kehittämispäivä Tampereella 24.11. Useita Luotsin yhteisiä vierailuja eri työvalmennusyksiköihin ja monipalvelukeskuksiin, kuten Silta-valmennusyhdistys Tampereella, Pomako Forssassa jne. Seija osallistui mahdollisuuksien mukaan myös sekä Kritsin että Luotsin kehittämistoimintoihin. Kerran viikossa oli Luotsi-pajan tiimi ja tavoitteena oli noin kerran kuukaudessa osallistua Kritsin tiimipalaveriin Helsingissä.

KuVa – näkökulmasta osallistuttiin myös muutamiin yleisemmällä tasolla asioita käsitteleviin koulutuksiin ja seminaareihin, joista mainittakoon: YRE:n valtakunnallinen seminaari 27.1., YRE:n pääkaupunkiseudun matalan kynnyksen toimijoiden seminaari 12.12., kaksi YRE:n velkakysymyksiä pohtivaa neuvottelutilaisuutta 23.5. ja 1.11., Keys to Social Entrepreneurship Conference on Finland 4.2., Valtakunnalliset työpajapäivät Jyväskylässä 12. -13.4.. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry:n ja Terveiden edistämisen keskuksen järjestöjen

arviointitoimintaa kehittävässä seminaarissa 14.5., Valtakunnallisilla päihdepäivillä 14.-15.9., Tuettu työllistäminen 10-vuotta seminaari 11.11.

Seurannan ja arvioinnin menetelmät

KuVa-projektissa toteutettu seuranta voidaan jakaa kolmeen eri luokkaan: 1. Asiakasprosessin seuranta, 2. työn sisällön seuranta ja 3. hallintotason ja järjestelmien seuranta.

Asiakasprosessi: Perusvälineinä toimivat asiakaskortti ja kuntoutussuunnitelma. Asiakaskortti on prosessin mukaan täydentyvä word- tiedosto, jota täytetään pääosin kolmessa vaiheessa. Kortti luodaan kaikille hakemuksen ohjelmaan tehneille (ei vielä esiselvitysvaiheessa). Ohjelman alkaessa asiakkaan kanssa täytetään perustiedot, lähtötilanne ja viittaus tavoitteenasetteluihin, joita kuntoutussuunnitelmassa käsitellään tarkemmin. Ohjelman päättyessä täytetään tiedot erikseen ohjelman keskeyttäneille ja sen suorittaneille. Tällöin määritellään onnistuminen keskeisten sosiaalista elämänhallintaa mittaavien muuttujien avulla. Kuntoutussuunnitelma on valmentajan itse muokkaama pohja, jossa määritellään ohjelman yksilökohtainen tavoite, keinot ja jatkosuunnitelmat.

Työn sisältö ja menetelmät: Työpäiväkalenteriin kirjataan päivätasolla työhön osallistuvat vangit, poissaolot ja keskeinen muu ohjelmasisältö. Käytännössä tähän seurantaan on yhdistetty myös valmentajan työn erityissisällöt. Valmentaja laatii kuukausiraportin, jossa esitetään ohjelman toteuttamista koskevat perustiedot, kuten vankien ja vapautuneiden määrät jne. Lisäksi valmentaja kirjaa kuukausiraporttiin merkittävät verkostotyön tapaamiset, koulutukset jne. Eryyisen suuri merkitys on osiolla ”muuta”, johon kirjataan huomattavimmat erityistilanteet ja kokemukset kuukauden ajalta.

Projektihallinto ja kehittäminen: Projektin ohjausryhmän kokousten asialistat ja kokousmuistiot tuotetaan Kriksissä. Niissä esitetään kulloinkin ajankohtaiset kehittämistarpeet ja –suunnitelmat. Ohjelmasta raportoidaan puolivuotistasolla Vapautuvan tukiohjelman puitteissa ja raportit käsitellään Vapautuvan tukiohjelman valtakunnallisessa johtoryhmässä sekä Kriksin hallituksessa. KuVa-ohjelmassa laaditaan lisäksi tämä kattava vuosiraportti, joka käsitellään hankkeen ohjausryhmässä.

Lisäksi voidaan huomioida Helsingin KUVA –ohjelman seurannan yhdistäminen Hämeenlinnan projektiin. Helsingin ohjelmasta on tehty arvioiteja, jotka ovat kohdistuneet vankien odotuksiin ja ohjelman rakenteelliseen malliin. Parhailaan on tekeillä Marja-Riitta Kilposen (Helsingin kaupungin sosiaaliviraston kehittämiskeskus) arviointi. Yhteisen seurannan menetelmien kehittämiseksi muokattiin kahden KuVa:n hakulomakkeet keskenään yhtäläisiksi.

Projektisuunnittelija on valmistelema kartoitusta KuVa-mallin kokemuksista suhteessa muiden vankilasta vapautuneiden ulottuvien jatkumomallien kokemuksiin. Kartoituksessa tarkastellaan yleisemmin työn asemaa vankien kuntoutuksen menetelmävalikossa. KuVa-ohjelman lähtökohdista ja mainitun kartoituksen perustalta on tarkoitus järjestää KuVan juurruttamisseminaari, jossa käsitellään KuVaa mallina suhteessa vankeinhoidon kehittämisuuntiin. Toisena aiheena olisivat menettelyt työhönkuntoutuksen järjestelmien paremmaksi rakenteelliseksi yhteensovittamiseksi. Seminaarin sisältö ja aikataulu vuonna 2006 riippuu osittain KuVan seudullisen juurruttamisen neuvotteluiden aikataulusta ja tehtävien päätösten luonteesta.

Tavoitteiden toteutuminen

Onnistumisia 2005

- 1) Vapautuneet ovat työllistyneet erinomaisesti välittömästi vapautumisen jälkeen. Yksikään vapautunut ei jäänyt työttömäksi.
- 2) Valmennuksen merkitys vapautuneiden asumisen järjestelyissä, päihdekuntoutuksessa ja muun elämänhallinnan kehittämisessä on osoittautunut hyvin suureksi.
- 3) Päivätasolla yhteistoiminta sujui hyvin. Työtehtävät ovat tulleet suoritetuiksi. Vankien osallistumista yhteiseen ohjelmaan ja yksilöllisten asioiden hoitamiseen voidaan pitää aktiivisena.
- 4) Työnjako toiminut tähän saakka varsin hyvin ja erilaiset erityistilanteet saatu järjestettyä melko sujuvasti. Mm. valmentajan sairauspoissaolojen, tasoitusvapaiden ja koulutuspäivien aikana kuljetukset ja työnjohto on saatu järjestettyä luotettavasti. Koska ohjelmassa on vain yksi valmentaja ja poissaolopäiviä runsaasti, tämä on erittäin tärkeää.
- 5) Onnistuttiin järjestämään valmentajan edellytykset toteuttaa monipuolista ohjelmasisältöä. Tämä kannattaa huomioida erikseen, koska lähtökohtana oli työn järjestäminen eri organisaation sisällä ja eri paikkakunnalla kuin varsinainen työnantaja.
- 6) Tarpeellinen yhteistoiminta ohjelman asiakastyössä työllisyys-, päihde- ja asumispalveluiden kanssa on järjestynyt hyvin joustavasti ja tarpeiden mukaisesti.
- 7) Kaikki vangit ovat saaneet asiakaslähtöistä talous- ja velkaneuvontaa, jonka merkitys polkujen avaamisessa on todettu suureksi.
- 8) KuVa-toiminnan sisällöt kehittyivät ja monipuolistuivat edelleen.

Ongelmia 2005

Tässä esitellään vuoden 2004 raportissa esille nostetut haasteet ohjelmassa, vuoden alussa tehdyt suunnitelmat ongelmien ratkaisuksi ja arvio suunnitelmien toteutumisesta:

Ongelma

Kohderyhmän kapeus. Tuottaa vaikeuksia löytää riittävästi ohjelmaan soveltuvia vankeja.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Keskustelu uusista kohderyhmistä, joita ovat muiden kuntien vangit ja Kriminaalihoitolaitoksen asiakkaat. Edelleen seurataan huolellisesti tilastoja vankien sijoittumisesta eri vankiloissa ja ylläpidetään yhteyksiä vankiloiden avainhenkilökuntaan. Perustiedotus vankeinhoitolaitoksessa.

Tuloksia vuonna 2005

Voidaan arvioida, että projektissa määritetty kohderyhmä tavoitetaan kohtuullisen hyvin. Eli perusyhteydet vankeinhoitoon ovat riittävän luotettavia.

Neuvottelu Kriminaalihoitolaitoksen asiakkaisiin kohdistuvasta palvelukokeilusta onnistui. Kokeilu ei kuitenkaan tuonut määrällisesti juurikaan ratkaisuja.

Neuvottelu vankikohderyhmän kotikuntaperusteen laajentamisesta kariutuivat Hämeenlinnan kaupungin ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen kielteiseen kantaan.

Projektissa on hakijoista hylätty yli puolet, minkä lisäksi jo alustavien selvitysten perusteella on hyvin monien kohdalla päädytty siihen, että hakemusta ei ole tarpeen laatia. Projektissa ei ole onnistuttu rekrytoimaan yhtään naista. Tämä johtuu pääosin yksinkertaisesti siitä, että naisvankeja on hyvin vähän. Ehdokkaita on kuitenkin ollut, mutta eri syistä ohjelmaa ei ole pidetty soveltuvana. Voiko naisilla ja miehillä olla yhteinen ulkopuolella toteutettava ohjelma?

Ongelma

Ohjelman mukaiset jatkumot eivät vuonna 2004 toteutuneet. Vapautuneet vangit eivät jatkaneet Luotsin työsuhteisessa työssä. Vankien sitoutuminen ohjelmaan kokonaisuutena jäänyt epäselväksi.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Yritetään valintavaiheissa entisestään painottaa jatkumonäkökulmaa.

Tuloksia vuonna 2005

Tilanne muuttui jonkin verran. Vapautuneista vangeista yksi jatkoi suoraan Luotsissa ja yksi palasi ohjelmaan epäonnistuneen avoimen sektorin työjakson jälkeen.

Ongelma

Työvaihtoehdot ja työn sisältö vaativat edelleen kehittämiskäsitteitä.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Jatketaan edelleen KuVa-toimintojen sisältöjen kehittämistyötä suhteessa Luotsin yleisen toiminnan kehittämiseen. Työvaihtoehtoja etsitään edelleen ensisijaisesti valmennuskeskukseksi muuttuneen nuorten pajan sisältä.

Tuloksia vuonna 2005

Yhteistyö, työnjako ja toiminnan integroituminen Luotsin kehittämistyöhön edistyivät. Edelleenkin työvaihtoehtoja ei voida pitää koko potentiaalisen KuVa-vankien joukon kannalta riittävän monipuolisina. Edelleen vuoden aikana esiintyi mm. kokoonpanotyössä tilanteita, joissa merkittävää "tyhjäkäyntiä".

Ongelma

Vankeusaikaiset jaksot ovat olleet liian lyhyitä.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Vankien valintakriteerejä tiukennetaan. Lähtökohtaisesti ei oteta mukaan sellaisia, joilla tuomiota on jäljellä hyvin vähän, elleivät perustelut ole nimenomaan jatkumoajattelun näkökulmasta erityisen vahvoja. Tällaisia erityisen vahvoja perusteluja voivat olla esim. vankilassa tai vankisairaalassa toteutettu pitkäkestoinen päihdekuntoutusohjelma tms.

Tuloksia vuonna 2005

Ohjelman yleinen osallistumisasteen vajaakäyttö aiheutti edelleen liian suuren hajonnan jäljellä olevien tuomioiden kestossa. Asiaan vaikuttivat lisäksi "alas haetut" tuomiot. Voidaan arvailla, että myös liian pitkä jäljellä oleva tuomio saattaa edistää alttiutta rikkomuksiin.

Ongelma

Ohjelmaan valinnan valmistelu ontuu joiltakin osin. Ohjelmaan tulleiden vankien lähtökohdat ovat olleet yksilöllisesti kovin vaihtelevia. Ryhmädynamiikka heilahtelee hankaluuksia tuottavalla tavalla aina uusien vankien aloittaessa. Vankien valinnan valmistelumenettelyissä ja itse valinnassa on ollut yksittäisiä tilanteita, joissa osapuolilla on ollut eri käsityksiä.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Pyritään entistä tiiviimpään yhteistyöhön vankeinhoidon kanssa. Erityisesti sijoittajayksiköiden kanssa tehtävän yhteistyön merkitys kasvaa edelleen vankiloiden sijoittelutoiminnan vakiintuessa. Myös tutkintavankilan merkitys otetaan huomioon.

Tuloksia vuonna 2005

Ryhmädynamiikkaan liittyvät haasteet käytännössä poistuivat, missä voidaan arvioida itse valmennuksen merkitys keskeiseksi. Vankeinhoidon kanssa tehtävä yhteistyö tiivistyi. Sijoitusvankiloiden henkilökunnan aloitteellisuus lisääntyi. Vankiloissa tehtyjen suunnitelmien ja lähettävän vankilan osastokokousten puoltajien vaikutus KuVa-valintaan jäi kuitenkin epämääräiseksi. Valintaperusteiden johdonmukaisuus on kyseenalainen. Esimerkiksi valintaryhmän mukaan valitsemalle vangille on saatettu tehdä kielteinen avolaitospäätös. KuVa-haastattelun jälkeen valinta saattaa jäädä ”roikkumaan”.

Ongelma

Projektityöntekijän työnkuvan moninaisuus. Painotukset työvalmennukseen, yksilövalmennukseen ja muuhun sosiaaliseen tukeen ovat kaikki tärkeitä. Pitkällä tähtäimellä painotuksia olisi osattava täsmentää.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Keskeisintä on projektityöntekijän osallistuminen Luotsin toimintojen yleiseen kehittämistyöhön. Toinen tärkeä tekijä työnkuvan kannalta on vankeinhoidon uudistusten ennakoinnissa.

Tuloksia vuonna 2005

Työnkuva on edelleen mahdollisesti liian monimuotoinen ja ”raskas” KuVa-toimintamallin seudullisen juurruttamisen sopimusedellytysten kannalta. KuVa-työn sitovuus suhteessa ohjelmassa mukana olevien vankien ja vapautuneiden ohjattavien määrään on suuri. On vaikea ylläpitää vastaavaa laatutasoa.

Ongelma

Sopimus ei määrittele lopullisen täsmällisesti työn- ja vastuunjakoja yksityiskohtien osalta. KuVa-projektin sopimuksen tekstiin on jäänyt tulkintaa edellyttäviä seikkoja. Käytännössä esiin on tullut mm. kysymys vankien kuljetuksista.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Käytännössä näitä kysymyksiä on ratkottu pääosin ohjausryhmätoiminnan ulkopuolella, mutta pitkässä juoksussa kysymykset täytyy avata ”virallisemmassa” järjestyksessä.

Tuloksia vuonna 2005

Kysymykset on pääosin ratkaistu työntekijöiden välillä käytyjen keskusteluiden kautta, missä ohjausryhmätoiminta on tukenut. Esimerkiksi kuljetuksissa Luotsin työnjohdon panos nousi ratkaisuksi. Samalla kuitenkin työsiirtolan henkilökunnan osallistuminen on vähentynyt. Valmentajan suorittamat erityisjärjestelyt ovat edelleen välttämättömiä.

Ongelma

Ohjausryhmätoiminnan kautta ei ole saatu riittävästi kehittämisideoita.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Pyritään laatimaan kokousten asialistat sillä tavalla, että perusteelliselle sisällön kehittämistä koskevalle keskustelulle jää riittävästi aikaa. Käytännössä ensimmäinen edellytys on siinä, että ohjausryhmä jatkossakin kokoontuu niin usein, että yksittäistä kokousta ei tarvitse lastata liian monilla asioilla.

Tuloksia vuonna 2005

Kokouksien määrä väheni, mikä on luonnollista toisena toimintavuonna. Kokouksissa kyettiin käsittelemään rakentavasti ”keskisuuriin” linjakysymyksiin liittyvät aiheet. Tavoitteeksi asetettu valmentajan arkipäivän työn tukeen ja konkreettisiin menetelmiin liittyvä keskustelufoorumi ohjausryhmän yhteydessä kuitenkin jäi pääosin toteutumatta.

Ongelma

Vankien asema työsiirtolassa ja vastaavasti Luotsin työyhteisössä sisältää erilaisia näkökulmia, joiden välillä tasapainottelu edellyttää jatkuvia ponnistuksia.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Työsiirtolan henkilökunta käy tutustumassa työpaikoilla. Myös työajan käyttämisen periaatteet esim. kuntoutumista tukeviin toimintoihin vaativat linjanvetokeskusteluja.

Tuloksia vuonna 2005

Vuoden aikana käytiin useissa yhteyksissä keskusteluja valmentajan ja Luotsin työnjohdon välillä. Keskustelut johtivat aina myönteiseen kehitykseen ja asiat saatiin ratkaistua. Kuitenkin perussäännösten ja linjausten kysymykset on käytävä aika ajoin läpi aina uudelleen. Vangit vaihtuvat, sopimukset unohtuvat tms. Kolme vankia jouduttiin poistamaan ohjelmasta rikkomusten takia. Ei voida kuitenkaan johtaa suoraa yhteyttä rikkomusten ja ohjelman välillä. Silti rikkomukset osoittavat, että ohjelma ei ehdi vaikuttaa kaikkien vankien kohdalla riittävästi.

Ongelma

Ensimmäiset vankien kuljetus- ja lounasratkaisut olivat kovin raskaita ja sitovia valmentajan toimintaedellytysten kannalta.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Vangit ruokailevat Hämeen ammattikorkeakoulun ruokalassa.

Tuloksia vuonna 2005

Menettely vakiintui. Ratkaisu ei tuottanut ongelmia. Valmentajan työajan käyttö tehostui ja mahdollisuudet suorittaa verkostotyötä parantuivat oleellisesti.

Ongelma

Seutukunnan pienempien kuntien osalta saattaa ilmetä vetäytymistä työllistämisvastuusta. Käytössä olleet työllistämispäätöksen varmistamisen tavat eivät ole riittäneet. Asiat joudutaan selvittämään yksittäistapauksina.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2005

Tiivistettävä valintaryhmän toimintaperiaatteita siten, että valintaratkaisu tapahtuu tehokkaasti ja johdonmukaisesti välittömästi haastattelun jälkeen. Valinta edellyttää työllistämismahdollisuuden varmistamisen.

Tuloksia vuonna 2005

Yksittäistapauksissa saavutettiin kaikissa tilanteissa tyydyttävä ratkaisu. Kuitenkin näissä jouduttiin tekemään paljon työtä. Yleisen tason keskustelut kuntien suunnassa ovat jääneet toistaiseksi toteuttamatta. Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen ja Luotsin näkökulmasta kyse onkin rinnasteisesta kysymyksestä yleensä eri kuntien työllistämislinjauksiin. Ei ole nähty tarpeelliseksi keskustella erityisesti KuVassa vapautuvien työllistämisrahoista. Voidaan suhteellisen perustellusti arvioida, että työllistäminen myös KuVan perusteella onnistuu, jos kunta yleensä työllistää Luotsiin. Käytännössä valintaryhmätoiminta laajentui siten, että haastattelussa oli mukana poikkeuksetta myös kotikunnan edustaja. Työvoiman palvelukeskuksen sosiaalityö ei takaa riittävästi jatkumon onnistumisen edellytyksiä, vaan mukaan tarvitaan myös kotikunnan sosiaalipalvelut.

Tavoitteet vuonna 2006

Vuosi 2006 on projektin viimeinen toimintavuosi. On analysoitava projektin kokemukset kahdessa suhteessa. Ensinnäkin kysytään mahdollisuuksia siirtää KuVa-palvelut normaalirakenteisiin Hämeenlinnan seutukunnan vankien vapautumista tukevana kuntoutusjatkumona. Toisaalta täytyy koota yhteen projektikokemuksen tuottama tieto siitä, mitä voidaan oppia vankilasta vapauteen ulottuvien jatkumoiden edellytyksistä sekä yhteistoiminnasta vankeinhoidon ja muiden toimijoiden välillä. Tämä tieto on hyvin ajankohtaista vuonna 2006, koska uusi vankeinhoitoa koskeva lakikokonaisuus astuu voimaan lokakuun alussa. Tällöin korostuu entisestään vankeinhoidon rikoksenuusintaa ehkäisevä tehtävä ja vapauteen valmentaminen tämän tehtävän toteuttamisessa.

Tavoitteet vuonna 2006 ovat seuraavat:

1. Kehitetään toimintasisältöjä edelleen painottaen pysyvän toimintamallin edellyttämiä kehittämistarpeita

- Toiminnan osallistuja-asteen maksimointi ja volyymien vakiinnuttaminen
- Vankien ohjelmaan ohjautumisen ja valintaprosessin rakenteellinen

kehittäminen

- Luotsissa toteutettavien työllistämisjatkumoiden varmistaminen

2. Kuvataan KuVa-toiminta ”menetelmäkansiossa”

3. Mallinnetaan seudullinen KuVa-toimintamalli

- Toiminnan integrointi Luotsi-säätiön perustoimintaan
- Ratkaistaan Kriminaalihuoltolaitoksen asiakkaiden palvelun jatkuminen

4. Neuvotellaan toiminnan seudullisen juurruttamisen sopimukset
 - Varmistetaan kohderyhmä ja tavoitteet eri osapuolille
 - Kuvailaan toimintasisältö ja Luotsin tuottama palvelu kustannusperusteena vankeinhoidolle ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskukselle
5. Tiedotetaan mallista ja projektin kokemuksista
 - Luodaan edellytykset pysyväisluonteisen toiminnan ylläpitämiseksi
6. Laaditaan laajempi selvitys KuVa-mallin sovellusmahdollisuuksista
 - Järjestetään seminaari tai työkokous KuVan soveltamisedellytyksistä ja projektin osoittamista vankeinhoidon, kotikuntien ja kolmannen sektorin palveluntuottajien yhteistyön edellytyksistä
 - Esitellään projektisuunnittelijan selvitys vankien suhteesta työmarkkinoihin ja jatkumoperusteisista malleista vankeudesta vapautumisen tilanteissa
 - Selvitetään ja määritellään KuVa –mallin opit suhteessa vankeinhoidon ja siviilitoimijoiden rakenneuudistuksiin

Aikataulu vuonna 2006

Tammi – maaliskuu

- Vakiinnutetaan KuVan perustoimintaa ja pyritään parantamaan osallistumisastetta
- Kutsutaan kokoon ohjausryhmä helmikuun puolivälin jälkeen – juurruttamisen kysymykset ja valintamenettelyiden käsittely
- Kutsutaan kokoon KuVan juurruttamista koskeva toinen neuvottelu, jossa sovitaan myös aikataulusta jatkoneuvotteluissa
- Opiskelijaharjoittelija (Merja Kujala / Hamk) aloittaa maaliskuussa

Huhti – kesäkuu

- Toukokuussa päättävä kokous KuVan juurruttamisen edellytyksistä Luotsin toteuttamana palveluna
- Jatketaan KuVan mallintamista ja mahdollisten sopimusten tekemistä KuVasta Luotsin palvelutuotteena
- Valmistetaan KuVan palvelutuotekansio (projektisuunnittelija, valmentaja ja harjoittelija)

Heinä – syyskuu

- Seminaarivalmistelut ja seminaarin järjestäminen syyskuussa
- Jatketaan KuVan mallintamistyötä ja luodaan lopulliset sopimus pohjat
- Vahvistetaan kirjalliset sopimukset viimeistään syyskuussa. Ne astuvat voimaan 1.10.2006 tai 1.1.2007 alkaen.

Loka – joulukuu

- KuVa-projektin päättäminen ja projektitoimintojen alasajo
- KuVan juurruttamistoimenpiteet ja tiedottaminen
- KuVa-toiminnan ja työntekijän siirtäminen Luotsin rakenteisiin

KUVA –VUOSIRAPORTIN 2005 TIIVISTELMÄ

- Kuntouttavan vankityön projektin keskimäinen toimintavuosi.
- Projekti oli käynnistynyt vuoden 2004 huhtikuussa ja asiakastyö saman vuoden elokuussa.
- Vuoden alkaessa kaksi KuVa-vankia
- Keväällä yksi uusi vanki
- Edellisen vuoden lopulla toiminnan keskuspaikka ja valmentajan työhuone siirtyivät Nuorten työpajalle, joka vuoden kuluessa muuttui Luotsi-pajaksi.
- Vuoden alussa vankien ruokailu siirtyi Hämeenlinnan ammattikorkeakoulun ruokalaan.
- Työn sisältö alkuvuonna painottui autopajalle ja kokoonpanoon. Vuoden jälkipuoliskolla työt myös mm. verhoilu- ja metallipajalla
- Tammikuusta maaliskuuhun neuvotteluja Kriminaalihuoltolaitoksen asiakkaiden KuVa-kokeilusta, jonka ainoa asiakas aloitti toukokuussa
- Keväällä ja kesällä neuvotteluja KuVan vankikohderyhmän laajentamisesta seutukunnan ulkopuolisiin vankeihin, joille vapautumisen jälkeen jatkumo kotikunnassa. Kritsin esitys laajennuksesta kariutui.
- Kesäkuussa KuVa-projektissa ensimmäinen rikkomus, KuVasta erottaminen ja vangin siirtäminen suljettuun vankeuteen.
- Asiakastyö keskeytyksissä heinäkuussa, jolloin myös valmentajan loma.
- Elokuussa ja joulukuussa ensimmäiset Luotsissa toteutetut vapautuneiden työsuhteet
- Elokuusta lokakuuhun mukaan neljä uutta KuVa-vankia
- Joulukuussa kaksi päihderikkomusta, jotka johtivat kahden vangin erottamiseen ohjelmasta

Projektin hallinto, ohjausryhmätoiminta ja yleinen kehittäminen

- Ohjausryhmä kokoontui viisi kertaa (9.2., 17.3., 26.5., 6.10. ja 13.12.2005)
- Ohjausryhmässä muutoksia: Unto Parikka Seppo Vuorivirran sijalle. Uusi jäsen: Marine Eloranta.
- Antti Paajanen ja Jarno Ruotsalainen osallistuivat myös Kriminaalihuollon tukisäätiön Vapautuvan tukiohjelman johtoryhmän kokouksiin: 2.6. ja 15.9.2005
- Rikosseuraamus ja työhönkuntoutus –seminaari 7.6.2005
- Merja Kujalan ja Sirpa Rinta-Jaskarin KuVa-aiheinen opiskelijatyö: Vaihtelua kuvaan - Elämyksellistä toimintaa kuntouttavassa vankityössä.

Tavoitteet vuonna 2005

- Toiminnan sisällöllinen kehittäminen, vakiinnuttaminen. Edellisenä vuonna ilmenneiden haasteiden ratkaiseminen. Keskeisiä haasteita:
 - Kohderyhmän kapeus
 - Jatkumoiden lisääntyminen
 - Työvaihtoehtojen ja työn sisältöjen kehittäminen
 - Vankien kotikuntamääritysten selkeyttäminen
 - Ohjausryhmätoiminnan kehittäminen
 - Vankien ohjautumisen ja valintaprosessin tehostaminen
 - Seutukunnan pienten kuntien yhteistyön kehittäminen

Tavoitteiden toteutuminen ja toiminnan kehittyminen

- Vapautuneiden työllistyminen onnistui 100 %
- Yhteydet vankiloihin kehittyivät. Vankiloiden aloitteellisuus lisääntyi.
- Luotsin toteuttamia vapautumisen jälkeisiä jatkumoa toteutui
- Ryhmäytyminen edistyi eikä ongelmia vankien välillä
- Erityistilanteita koskeva yhteistoiminta kehittyi. Mm. valmentajan sairaus- tai koulutuspoissaolojen aikana Luotsin muu henkilökunta otti vastuun.
- Vankien sääntöihin, työhön ja toimintaan liittyvät linjaukset selkiytyivät
- Valmentajan työajan käyttö tehostui, koska muutettiin lounasratkaisu
- Keskustelujen jälkeen saatiin työllistämiskäytännöt ja muut tukiratkaisut järjestymään
- Erittäin monipuolinen valmennussisältö, joka myös vaikuttavaa

Kehittämistarpeita

- Tavoitteen mukaista viiden vangin täyttöastetta ei kyetä tavoittamaan
- Kohderyhmää ei kyetty ratkaisevasti laajentamaan
- KuVa-an ohjautumisen ja valintaprosessin hallinta edelleen ongelmallista
- Valmentajan työnkuva edelleen liian moninainen toiminnan pysyvien edellytysten näkökulmasta: "tuotteistaminen" haastavaa.
- Vapautuvien jatkumon rakentamisen edellytyksissä edelleen tapauskohtaisia ongelmia (työllistämisen rahoitus, tukipalveluiden järjestäminen, Hämeenlinnan kaupungin ja muiden kuntien väliset työnjakokysymykset)

Seuranta ja tiedottaminen

- Seuranta: 1) Asiakasprosessi (asiakaskortisto ja kuntoutussuunnitelma), 2) Valmennustyön sisältö ja menetelmät (työpäiväkalenteri, kuukausiraportti) ja 3) Projektihallinto ja kehittäminen (ohjausryhmämuistiot, puolivuotis- ja vuosiraportit, projektisuunnittelijan tiedonkeruu ja selvitykset)
- Tiedottaminen: Ensisijassa asiakastapauksista lähtevät tiedottamisen muodot. Työhönkuntoutuksen ja rikosseuraamusten seminaari 7.6. Kritsin internet-sivut.

Tavoitteet vuonna 2006

- Projektissa kehitetyn vapautuvien vankien valmennuksen juurruttaminen seudulliseksi toimintamalliksi
- Toiminnan integroiminen Luotsin valmennukseen
- Toimintamallin kokemusten tiedottaminen ja levittäminen uudistetun vankeuslainsäädännön prosessiajattelun mukaisesti

KuVa –projektin asiakastoiminta vuonna 2005

KuVan perustoiminta:

Yhteensä vankeja KuVassa:	7	
Uusia vankeja KuVassa:	5	
Vapautuneita vankeja:	4	
Vapautuneita työllistyi / toimenpiteessä	4	
Vapautuneita Luotsissa:	2	
Vapautuneita muussa ohjauksessa:	3	
Poistettu (vangit)	3	
KHL:n asiakkaita KuVassa	1	
Yht. asiakassuhteita KuVassa	14	
 (Vanki)työpäiviä	 430	

KuVan valintaprosessit 2005

KuVa haastatteluita (valintaryhmä)	12	5 (aloitti) + 7 (haast. mutta ei aloittanut)
Esihaastatteluita (Seija)	23	

Muut asiakkaat:

Luotsin muut asiak. haast. ja palav.	n. 10
--------------------------------------	-------

(esim. velka- ja päihdeasioita)

Avainasiakashaastattelut ja palav.
(Vankeja, jotka eivät KuVaan)

n. 10

Kris-ryhmät

3 – 4 kertaa

PROJEKTIRAPORTTI – VUOSI 2006

KUVA-PROJEKTIN VUOSI 2006

KuVa-projektin viimeinen toimintavuosi painottui uudistetun yhteistyömuodon etsintään ja pysyvämpien edellytysten rakentamiseen. Toiminnan juurruttamisen tavoitteet määriteltiin uudelleen heti vuoden alussa, sillä projektityöntekijän työsuhteen päättymisen vuoksi projektin asiakastyö ajettiin alas toukokuussa.

Asiakastoimintojen päättämisen jälkeen selvitettiin ja analysoitiin projektin havaintoja. Tehtiin lisäksi laajempi vertaileva selvitys työhönkuntoutuksen menetelmistä vapautuvien vankien tukipalveluna ja yleensä vankilasta vapautumisen jatkumomenetelmistä.

Vuoden jälkipuolella neuvoteltiin ja valmisteltiin toiminnan käynnistämistä Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsin tuottamana palveluna, jossa projektikauteen verrattuna korostetaan toimintaa normaalina osana Luotsin valmennuspalveluita Hämeenlinnan seudulla.

Tavoitteessa onnistuttiin ja toimintaa koskeva kumppanuussopimus allekirjoitettiin marraskuussa 2006. Projektin kokemuksiin perustuva toimintamalli onnistuttiin siirtämään normaalijärjestelmien yhteistyömalliksi. Tämä mahdollistaa tulevaisuudessa kehittää vankeinhoidon, työvalmennusorganisaation ja siviilissä toimivien organisaatioiden rakenteellista yhteistoimintaa vapautumista lähestyvien vankien kokonaisvaltaisissa tukipalveluissa.

Kuntouttava vankityö

Kuntouttavan vankityön projekti Hämeenlinnan seudulla (KuVa) on osa Kriminaalihuollon tukisäätiön (Krits) Vapautuvan tuki -projektikokonaisuutta. Projekti on osa säätiön pyrkimystä tutkia ja kehittää kohderyhmän työllistymiseen ja työhönkuntoutukseen liittyviä palveluita.

Kuntouttava vankityö –projekti on ollut toiminnassa vuosina 2004 – 2006. Projekti perustuu Helsingissä vuodesta 1999 alkaen toteutettuun kuva-toimintamalliin. Projektin tavoitteena on kehittää malli työn tekemisen ympärille rakentuvasta, vangin sosiaalista tilannetta kokonaisvaltaisesti parantavasta jatkumosta vankeudesta vapauteen. Menetelmänä on työvalmennuksen ja tukihenkilöpalveluiden toteuttaminen vankeusaikana ja vapautumisen jälkeen vankeinhoidon ulkopuolisessa yhdistyksessä.

Kriminaalihuollon tukisäätiö on vastannut projektin koordinaatiosta, seurannan järjestämisestä ja projektityöntekijän palkkaamisesta. Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi on järjestänyt soveltuvia työtehtäviä vangeille ja työllistänyt vapautuneet vangit. Luotsi järjesti projektityöntekijälle soveltuvan työtilan. Hämeenlinnan vankilan yksiköistä Ojoisten työsiirtola on toiminut vankien sijoitusvankilana. Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus on vastannut työvoima- ja sosiaalipalveluiden koordinaatiosta sekä tehnyt päätökset työllistämiskäytännöissä.

Projektin kohderyhmä on muodostunut Hämeenlinnan seudun kahdeksan kunnan vankiasukkaista. Nämä kunnat ovat Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos.

Kuntouttavassa vankityössä järjestetään vangeille valmennettua työtä. Valmennuksen järjestää vankeinhoidon ulkopuolinen työvalmennusorganisaatio. Tavoitteena on välitön työllistyminen vapautumisen jälkeen. Muina tavoitteina ovat itsenäisen toimeentulon mahdollistava työ, päihdeongelmien hallinta, vakiintuneen asumisen taidot sekä rikokseton elämäntapa. Tavoitteiden toteutumista määrittävät uusintarikollisuuden vähentyminen, asumiskysymysten ratkaisu, tarkoituksenmukaisesti järjestetty päihdekuntoutuksen jatkumo sekä sosiaalisen elämänhallinnan kehittyminen. Lisäksi selvitetään esimerkiksi velkakysymyksiä, erilaisia toimeentuloon liittyviä ongelmia ja sosiaalisten suhteiden tilannetta. Osatekijät pyritään liittämään yhteen siten, että työn tekeminen saa tukea päihdekuntoutuksesta ja päinvastoin. Mikäli prosessin aikana havaitaan, että työllistyminen ei ole vapautuvalle realistinen tai järkevä vaihtoehto, kyseeseen tulevat koulutuksen, eläkkeen ja kuntoutuksen vaihtoehdot.

Erityisenä huomion kohteena ovat rikosseuraamusjärjestelmän, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin vuorovaikutukseen liittyvät kysymykset. Toimintamalli perustuu yhteistyöhön vankilan, vankityön järjestäjän, vangin kotikunnan ja työhallinnon välillä. Kullekin osapuolelle on määritelty osuutensa prosessissa. Ennen kaikkea pyritään kehittämään toimintajatkumo vangin vapautuessa.

Yleiskuvaus ja keskeisiä tapahtumia vuonna 2006

Projektitoiminnan suunta muuttui heti vuoden alkupuolella merkittävästi suhteessa määriteltyihin tavoitteisiin.

Vuoden 2005 lopulla oli määritelty viimeisen projektivuoden tavoitteeksi työvalmentajan työsuhteen siirtäminen Luotsi-säätiön organisaation työsuhteeseen jo vuoden 2006 kesään mennessä. Perusteina olivat yleinen tavoite KuVa-toiminnan vakinaistamisesta Luotsin toteuttamana palveluna sekä Vapautuvan tukiohjelman rahoitustilanne. Tavoite oli hyväksytty Vankeinhoitolaitoksen ja Luotsin välisessä neuvottelussa marraskuussa 2005 sekä ohjausryhmässä. Lähtökohtana oli rakentaa työvalmentajalle toimenkuva Luotsissa siten, että valmentaja olisi vastannut KuVa-ohjelman valmennuksesta, samalla kun hän olisi osallistunut myös muiden Luotsiin sijoitettujen kohderyhmien valmennuspalveluiden järjestämiseen. Hänen työaikansa olisi siten käytännössä jaettu eri kohderyhmien palveluihin.

Tämä tavoite jouduttiin kuitenkin hylkäämään kahdesta syystä:

- 1) KuVa oli kärsinyt osallistujavajauksesta koko projektin ajan, mutta vuoden 2005 lopulla ja 2006 alussa ei onnistuttu rekrytoimaan lainkaan uusia vankeja. Tämä aiheutui yhteistyön hankaloitumisesta tilanteesta, jossa vankeinhoidon yhteistyötahona toiminut Ojoisten työsiirtolan päällikkö Matti Ojala joutui sairauslomalle. Yhteistyön rakentaminen uudelleen Hämeenlinnan vankilan kanssa osoittautui hankalaksi, mihin epäilemättä vaikutti myös kahden ohjelmassa olleen vangin syyllistyminen päihderikkomukseen vuoden 2005 lopulla.

2) Työvalmentaja Seija Juntunen ilmoitti siirtyvänsä kesällä uuden työnantajan palvelukseen. Tällöin oli mietittävä, viedäänkö projekti loppuun asiakastyön osalta. Tämä olisi edellyttänyt uuden projektivalmentajan rekrytoimista. Tämän taas katsottiin edellyttävän sitä, että valmentajaksi rekrytoitava henkilö olisi ollut mahdollista rekrytoida Luotsi-säätiön valmentajaksi vuoden 2006 aikana. Luotsi-säätiön kanssa käytyjen neuvotteluiden perusteella tämä ei kuitenkaan vaikuttanut riittävän todennäköiseltä, jolloin päädyttiin ratkaisuun asiakastoimintojen alasajamisesta Seija Juntusen jättäessä tehtävänsä. Käytännössä tämä tapahtui toukokuun alussa. Tavoitteeksi määriteltiin toiminnan käynnistäminen uudelleen syksyllä 2006 Luotsin järjestämänä toimintana, jota säädeltäisiin Luotsi-säätiön, Vankeinhoitolaitoksen ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen välisellä kumppanuussopimuksella.

Keväällä 2006 käydyissä neuvotteluissa määriteltiin Vankeinhoitolaitoksen, Hämeenlinnan vankilan, Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Luotsi-säätiön osalta tavoitteeksi toiminnan käynnistäminen uudelleen syksyllä 2006 ja toimintaa koskevan sopimuksen valmisteleminen. Käytännössä suunnitteleminen, asiaankuuluvat valmistelut ja sopimuksen luonnostelu tuli projektisuunnittelija Jarno Ruotsalaisen tehtäväksi.

Toiminnan uudistettu luonne määriteltiin seuraavalla tavalla:

1. Toteutetaan vankikohtaisesti sovittua kuntoutusjatkumoa, jossa KuVa-toiminta on yksilöllisen vankeusprosessin viimeinen vaihe. Tämä tarkoittaa samalla ohjelman suuntaamista pidempiä tuomioita suorittaviin vankeihin. Sijoittajayksikkö tunnistaa kohderyhmään kuuluvat vangit, joiden osalta tehdään yksilökohtaisia palvelusopimuksia. Vankeja voi olla ohjelmassa vaihteleva määrä.
2. Tilaaja-tuottajanäkökulmainen palveluprosessi toteutetaan osana Luotsin muihin kohderyhmiin kohdistuvaa valmennuspalveluiden toimintakokonaisuutta. Erikoistunutta KuVa-valmentajaa ei ole käytettävissä.
3. Toiminta kohdistuu Hämeenlinnan seutukunnan kuntien vapautumista lähestyviin vankeihin.

Sopimuksen valmisteleminen ei edennyt ennakoidussa tahdissa, mikä johtui pääasiassa vankeinhoitolaitoksen organisaatiouudistuksen etenemistahdista. Havaittiin välttämättömäksi määritellä toimintaohjelma suhteessa Etelä-Suomen aluevankilan ja sen sijoittajayksikön toimintaperiaatteisiin. Yksilöllisesti toteutettava KuVa-prosessi edellyttää sijoittajayksikön vastuun painottamista ohjelmaan ohjaamisessa. Yhteiseen valintahaastatteluun perustuvasta menettelystä luovutaan kokonaan. Käytännössä tämä määrittely aiheutti sidoksen myös aluevankilan ja sijoittajayksikön henkilöstövalintojen aikatauluihin. Aluevankilan johtaja nimitettiin huhtikuun alussa ja sijoittajayksikön johtaja syyskuussa.

Toinen erittäin ratkaiseva seikka uudessa vankilaorganisaatiossa oli päätös Vanajan vankilan perustamisesta. Toimintakäytännöt Ojoisten työsiirtolan osalta olisi jatkossa sovittava Vanajan vankilan kanssa. Hämeenlinnan vankilalla ei siksi ole enää erityisasemaan KuVan toteuttamisessa. Tämä tieto saatiin ennen kesälomia, riittävällä varmuudella vasta kesälomakauden jälkeen. Tämäkin tekijä aiheutti sidoksen henkilövalintojen aikatauluihin, jotka käynnistyvät johtajavalinnalla lokakuussa.

Kolmas organisaatiouudistuksen aiheuttama viivästys on seurannut toiminnalle kaavaillun rahoituksen lähteeseen liittyvien päätösten siirtymisestä syksyyn 2006. Vankeinhoidon osalta sopimus hallinnoidaan osana Etelä-Suomen aluevankilan ”köyhyysrahan” osuutta, jolloin KuVa-toiminta määritellään ulkopuolisen yhteistyön rakenteeksi ja on sidoksissa yleisempiin päätöksiin köyhyysrahan käyttämisestä. Tämän rahoituslähteen osalta Vankeinhoitolaitos teki linjauksia elokuun lopussa, jolloin myös Vanajan vankilan tulevia toimintoja määriteltiin.

KuVa-toiminnan uudelleen käynnistämistä koskevan sopimusmenettelyn luonne hahmottui kesän ja alkusyksyn aikana. Projektisuunnittelija valmisteli aluksi puitesopimuksen nimellä kulkevaa sopimustekstiä, joka kilpailuttamiseen liittyvän lainsäädännön takia nimettiin kumppanuussopimukseksi. Sopimuksella määritellään KuVa-toiminnan tavoitteet, yksilöllisiä vankiprosesseja koskevien sopimusten laadinta ja reunaehdot sekä kumppanien tehtävät KuVa-prosessin toteuttamisessa. Sopimuksen oheen laadittiin yksityiskohtaisesti toimintaa ohjaavia liitteitä, jotka sopimuksen tavoin päivitetään vuosittain tai tarpeen mukaisesti. Liitteissä määritellään Luotsin palvelutuotteet ja niistä korvaaminen, KuVa-prosessi ja osapuolten tehtävät prosessin eri vaiheissa, kohderyhmän ja valintaprosessin määrittely, kuvaus ohjelman toteuttamisesta Luotsi-säätiössä, hallintoa ja raportointia koskevat yleislinjat, pohjat vangin sitoumuksesta ja palvelusopimuksesta sekä toimijoiden välisen tiedottamisen raporttipohja.

Valmisteltu sopimus allekirjoitettiin Hämeenlinnan Tykistömuseossa järjestetyssä seminaarissa 22.11.2006. Seminaarissa esiteltiin kumppanuusosapuolille ja sidosryhmille KuVa-toiminnan historiaa, projektikauden kokemuksia ja prosessin toteuttamisen menetelmiä jatkossa. Seminaariin osallistui Luotsin, Vanajan vankilan, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen, Etelä-Suomen aluevankilan sijoittajayksikön, Rikosseuraamusviraston, Hämeenlinnan seudun kuntien sosiaali- ja perusturvapalveluiden henkilökuntaa sekä mm. Poliisin, Ulosottoviraston, A-klinikan asumispalveluiden, Kris-Suomen ja Hämeenlinnan Sininauhan edustajia. Kuva-mallin laajemman edistämisen takia Helsingin kuva-toiminta oli seminaarissa edustettuna.

Asiakastyö vuonna 2006

Asiakastyötä tehtiin alkuvuodesta siten, että uusia asiakkaita ei ohjelmassa enää aloittanut. Mukana varsinaisessa työvalmentajan päivittäisohjelmassa oli vuoden alussa enää yksi vanki ja yksi edellisen vuoden lopulla vapautunut. Helmikuussa vapautunut vanki työllistyi Luotsissa, mutta vapautumisen jälkeen ongelmia alkoi esiintyä, jolloin työsuhde päättyi noin kuukauden kuluessa. Edellisenä vuonna vapautunut vanki jatkoi Luotsin työsuhteessa. Asiakastyö päättyi Seija Juntusen osalta toukokuun alussa, jonka jälkeen Merja Kujala ja Luotsin henkilökunta ovat tehneet yhteistyötä ainoan Luotsissa edelleen toimivan KuVa-projektiin kuuluneen kanssa.

Maaliskuussa tehtiin projektiraportointiin liittyen Merja Kujalan toimesta haastattelut KuVaan osallistuneiden kanssa. Yhtä vapautunutta ei tavoitettu. Palaute ohjelmasta oli erittäin myönteistä vapautuneiden ja myös ohjelmasta erotettujen osalta.

Sekä Juntunen että Kujala osallistuivat aktiivisesti Luotsin asiakastyön kehittämistoimintoihin koko kevään erityisesti tukihenkilöpalveluiden kehittämistyön ja

seurantamenetelmien kehittämisen osalta. Yhtenä osatavoitteena oli kehittää myös KuVan tulevien toimintojen kannalta tarpeellisia asiakastyön menetelmiä Luotsi-säätiössä.

Verkostotyö ja tiedottaminen vuonna 2006

Projektista tiedottamisessa käytettiin vuoden kuluessa useita eri väyliä. Projektin ohjausryhmä jatkoi toimintaansa vuoden aikana neljässä kokouksessa, joissa oli edustettuna kumppanuusosapuolia ja sidosryhmiä. Kokoukset järjestettiin 2.3., 4.4., 15.5. ja 17.8.2006. Lisäksi KuVa-projektin tilannetta käsiteltiin Vapautuvan tukiohjelman johtoryhmän kokouksissa 6.3., 18.9. ja 6.11.2006, jossa mukana olivat KuVa-ohjausryhmän puheenjohtaja Antti Paajanen ja sihteeri Jarno Ruotsalainen. Jarno Ruotsalainen osallistui edelleen Helsingin kuva-ohjelman seurantaryhmän kokouksiin 7.2., 29.8. ja 17.10.2006 ja kehittämispäivään 25.4.2006.

Projektin loppuseminaariksi ja KuVan juurruttamiseminaariksi yhdistetty tilaisuus 22.11.2006 pyrki edistämään Hämeenlinnan seudun toimintamallin tunnettavuutta ennen kaikkea kuntien sosiaali- ja perusturvapalveluiden johdon ja jatkumon onnistumisen kannalta keskeisten asumis- ja päihdepalveluiden osalta. Tavoitteeksi asetui vahvistaa ja varmistaa kumppanuusosapuolten ja sidosryhmien yhteinen käsitys toiminnan tavoitteista ja prosessin järjestämisvastuusta. Osaltaan tätä tavoitetta edistettiin allekirjoittamalla toimintaa suhteellisen yksityiskohtaisesti säätelevä kumppanuussopimus.

Osana toimintamallin juurruttamistavoitetta ja sopimuksen valmistelua käytiin merkittävä määrä erilaisia neuvotteluita, jotka edesauttavat laajemminkin ohjelman tunnettavuutta vankeinhoidossa ja siviiliorganisaatioissa.

Projektin työvalmentaja jatkoi verkostotyötä alkuvuonna asiakasnäkökulmasta. Tällöin yhteyksiä ylläpidettiin ennen kaikkea Ojoisten työsiirtolan, Hämeenlinnan vankilan ja Vankisairaalan, Riihimäen ja Jokelan vankiloiden kanssa. Toinen keskeinen verkostotyön suunta olivat seudulla toimivat Hämeenlinnan seudun kuntien perusturvapalvelut, A-klonikkasäätiön päihdekuntoutuksen ja asumisen toimijat, Kris-Hämeenlinna, Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimisto, Hämeen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma, Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan diakoniapalveluiden sekä tietysti Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen kanssa. Luotsin työtoimintojen ja valmennuksen välinen yhteys muodostaa sekin jo sellaisenaan eräänlaisen verkostotyön muodon.

Projektin tuotteena syntynyt julkaisu *Kuntouttava vankityö – Selvitys työhönkuntouttamisen roolista vankeinhoidossa* julkaistiin Pikassos Oy:n seminaarissa ”Koe Vapaus – suunnitelmia vai suunnitelmallisuutta? Tulevaisuuden haasteet lainrikkokojen kanssa tehtävässä työssä” Tampereella 7.6.2006, missä yhteydessä toimitettiin tiedotteet mm. STT:lle ja muutamalle ammattilehdelle.

Projektin loppuraportointi julkaistaan osana Kriminaalihuollon tukisäätiön Vapautuvan tukiohjelman loppuraporttia keväällä 2007.

Kehittämistoiminta, seuranta ja arviointi vuonna 2006

Merja Kujala toimi KuVa-ohjelmassa Hämeenlinnan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opintojen harjoittelijana maaliskuu-kuussa. Kujala valmisti harjoittelusta raportin: 'Syventävä harjoittelu – Kuva-projekti päättyy, Luotsin toiminta kehittyy'. Raportti täydentää Merja Kujalan ja Sirpa Rinta-Jaskarin vuonna 2005 tuottamaa raporttia: 'Vaihtelua kuvaan – Elämyksellistä toimintaa kuntouttavassa vankityössä'. Näissä selvityksissä kehittävä painotus liittyy asiakastyön kehittämiseen KuVa-ohjelmassa ja laajemmin Luotsi-säätiön kohderyhmissä.

Kriminaalihuollon tukisäätiö julkaisi kesäkuussa Jarno Ruotsalaisen selvityksen: 'Kuntouttava vankityö – Selvitys työhönkuntouttamisen roolista vankeinhoidossa'. Selvityksessä käsiteltiin Kuntouttavan vankityön toimintamallia ja sen edellytyksiä laajemmasta rakenteellisesta näkökulmasta. Yleisenä johtopäätöksenä KuVa-toimintamallin osalta raportissa esitettiin, että toimintamalli sellaisenaan ei ole juurikaan levittäytymiskykyinen, mutta mallin mukaista toimintaa kyettäisiin jatkamaan Helsingin ja Hämeenlinnan seuduilla. Lisäksi projektissa havaitut huomiot nähtiin selvityksessä arvokkaiksi ratkaistaessa erilaisia rakenteellisia yhteistyön kysymyksiä vankeinhoidon, kuntien sosiaalipalveluiden, valmennusorganisaatioiden ja työvoiman palvelukeskusjärjestelmän osalta.

Projektin koko toimintakautta koskeva asiakastyön ja käytännön toimintaa koskeva seuranta käsiteltiin keväällä 2006. Tällöin tutkittiin toimintojen onnistumista ennen kaikkea kahdessa suunnassa, joita pidettiin projektista vedettävien yleistettävien johtopäätösten kannalta keskeisinä: ohjautuminen ja valintaprosessit KuVa-projektissa, KuVa-ohjautuneiden vankien kohderyhmäpiirteet ja toteutuneet prosessit. Keskeiset johtopäätökset voidaan tiivistää seuraavasti:

1) Ohjautuminen ja valintaprosessit: Ohjelmaan tehdyistä 27 hakemuksesta ainoastaan johti ainoastaan joka kolmannen (yhdeksän vankia) kohdalla ohjelman käynnistymiseen. Alustavia selvityksiä tehtiin vielä useamman vangin kohdalla. Myönteisiä valintaryhmän valintapäätöksiä tehtiin 15, mutta eri syistä nämä eivät aina johtaneet ohjelman aloittamiseen. Syyt alhaiseen valintaprosenttiin ovat kuitenkin niin moninaisia, että on vaikea nostaa esille kovin selkeitä linjoja. Suurimmaksi osaksi esteet liittyivät kuitenkin muihin perusteisiin kuin valintaryhmän päätökseen. Syitä olivat mm. kielteiset avolaitospäätökset ja ongelmat päihdeongelmien osalta. 2005 mahdollistettu kokeilu Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimiston asiakkaiden kanssa johti ainoastaan yhteen konkreettiseen asiakasprosessiin.

2) Kohderyhmäpiirteet ja toteutuneet prosessit: Ohjelmaan osallistuneet vangit olivat suhteellisen "tavanomainen" vankijoukko. Keski-ikä oli 35 vuotta. Rikostaustan ja uusimiskertojen osalta joukko oli tavanomainen: väkivaltarikokset, rattijuopumukset, omaisuusrikokset ja huumausainerikokset tulivat esille. Uusintakertojen osalta vaihtelu oli todella suurta: yhdestä 13:sta kertaan. Keskimäärin kyseessä oli viides vankeustuomio. Tuomion keskipituus oli 13 kk, joskin kuvaavampi mediaaniluku oli kahdeksan kuukautta. Koulutustaso oli alhainen ja (veronalaista) työkokemusta osallistujien ikä huomioiden niukasti. Kaikilla osallistujilla oli päihdeongelma, joista alkoholi ja amfetamiini nousivat keskeisiksi. Yleisen terveystilanteen kannalta huomionarvoinen oli c-hepatiitin yleisyys. Sosiaalisista ongelmista koettiin merkittävämmäksi velkaantuneisuus, joskin useimmat vangit olivat kiinnostuneita myös päihdeongelman käsittelemisestä.

Prosessien etenemisestä todettiin kevään 2006 tilastaselvityksessä, että työllistyminen onnistui yllättävänkin hyvin: Vapautuneista viisi (56 % kaikista osallistuneista, 71 % vapautuneista) oli työllistynyt, kaksi Luotsissa ja kolme muualla. Lisäksi yksi osallistui muuhun työvoimapolitiittisesti perusteltuun ohjelmaan (eläkemahdollisuuden selvitys). Kaksi suoritti vankeuttaan suljetussa laitoksessa ja yhdestä ei ollut kunnollista tietoa. Tosin yksi työsuhde Luotsi-säätiössä päättyi hyvin pian tilastotietojen kokoamisen jälkeen.

Merja Kujalan suorittamien seurantahaastatteluiden havainnoista voidaan nostaa esille seuraavia asioita: Osallistujat tavoitettiin hyvin. Yhtä ei onnistuttu haastattelemaan. Yhtä lukuunottamatta kaikki kokivat ohjelman vaikuttavan työllistymismahdollisuuksiin ja useimmat arvioivat ohjelman edistäneen yleistä elämänhallintaa. Kenelläkään – myöskään ohjelmasta poistetuilla – ei ollut kielteisiä näkemyksiä ohjelmasta.

KuVa-projektin hallinnon työnä valmistettiin vuoden kuluessa kansiota KuVa-projektista ja toimintamallista. Kansion tavoitteena on koota yhteen kokonaisvaltaisesti tietoja, joita KuVa-ohjelmaa sovellettaessa tarvitaan.

Kuva-projektin tavoitteet vuonna 2006

Vuosi 2006 oli projektin viimeinen toimintavuosi. Tavoitteena oli analysoida projektin kokemukset. Ensinnäkin oli selvitettävä mahdollisuudet siirtää KuVa-palvelut normaalirakenteisiin Hämeenlinnan seutukunnan vankien vapautumista tukevana kuntoutusjatkumona. Toisaalta tavoitteena oli muodostaa malli vankilasta vapauteen ulottuvien jatkumoiden edellytyksistä.

Tavoitteet vuodelle 2006 määriteltiin edellisessä vuosiraportissa:

1. Kehitetään toimintasisältöjä painottaen pysyvän toimintamallin edellyttämiä kehittämistarpeita
 - Osallistuja-asteen maksimointi ja volyymien vakiinnuttaminen
 - Vankien ohjautumisen ja valintaprosessin kehittäminen
 - Luotsissa toteutettavien työllistämistäjatkumoiden varmistaminen
2. Kuvataan KuVa-toiminta
 - Tuotetaan menetelmäkansio
3. Mallinnetaan seudullinen KuVa-toimintamalli
 - Toiminnan integrointi Luotsi-säätiön perustoimintaan
 - Ratkaistaan Kriminaalihuoltolaitoksen asiakkaiden palvelu
4. Neuvotellaan toiminnan seudullisen juurruttamisen sopimukset
 - Varmistetaan kohderyhmä ja tavoitteet eri osapuolille
 - Kuvallaan toimintasisältö ja Luotsin tuottama palvelu
5. Tiedotetaan mallista ja projektin kokemuksista
 - Luodaan edellytykset toiminnan ylläpitämiseksi
6. Laaditaan laajempi selvitys KuVa-mallin sovellusmahdollisuuksista

- Järjestetään seminaari KuVan soveltamisedellytyksistä
- Projektisuunnittelijan selvitys vankien suhteesta työmarkkinoihin ja jatkumoperusteisista malleista
- Selvitetään KuVa –mallin suhde vankeinhoidon rakenneuudistuksiin

Tavoitteiden toteutuminen vuonna 2006

1. Kehitetään toimintasisältöjä painottaen pysyvän toimintamallin edellyttämiä kehittämistarpeita

Heti vuoden alussa kävi ilmeiseksi, että tavoitteet on määriteltävä uudelleen. Alkuperäisenä lähtökohtana oli nostaa työvalmentajan ohjaamien vankien ja vapautuneiden lukumäärää. Tähän nähtiin kaksi keinoa: 1) KuVaan ohjautumisen ja valintaprosessin tehostaminen vankiloiden kanssa tehtävää yhteistoimintaa tehostamalla. Kysymys oli myös siitä, miten olisi voitu nostaa ohjelmaan valittavien osuutta siihen hakeneiden osalta, sillä projektissa ainoastaan yksi kolmannes hakemuksista johti ohjelman alkamiseen. 2) Toisaalta oli tarve edelleen vahvistaa projektiin osallistuvien sitoutumista siten, että projektiin osallistuminen alusta saakka nähdään vapautumisen jälkeiseen työvoimapolitiittisen ratkaisuun sitoutumisena. Näiden molempien keinojen oli määrä yhdessä kohottaa valmennuksen piirissä olevien asiakkaiden kokonaislukumäärää.

Tavoite ei toteutunut. KuVan osallistumisasteessa ei tapahtunut edistymistä eikä uusia vankeja aloittanut tammi-helmikuussa, jolloin ei vielä oltu tehty päätöstä asiakastoiminnan ajamisesta alas. Tilannetta pyrittiin selvittämään Hämeenlinnan vankilan kanssa siten, että pyydettiin avolaitospäätöksistä vastaava henkilö eli ensin Marjatta Kurri ja sittemmin Harri Rämö mukaan ohjausryhmätoimintaan. Näillä ratkaisuilla ei kuitenkaan ehtinyt olla vaikutusta.

Ratkaisu alasajamisesta tehtiin maaliskuussa, jolloin oli selvillä työvalmentaja Seija Juntusen siirtyminen muihin tehtäviin, eikä asiakastyön jatkajaksi kaavaillun harjoittelija Merja Kujalan rekrytoimiseen Luotsi-säätiön valmentajaksi löytynyt riittävän vahvoja edellytyksiä.

2. ja 3. Kuvataan KuVa-toiminta ja mallinnetaan seudullinen KuVa-toimintamalli

Tavoite onnistui siitä huolimatta, että projektin alkuvuonna tapahtuneet henkilöstöratkaisut aiheuttivat suoraan sen, että KuVa-toiminnan pysyvä soveltaminen täytyi mallintaa merkittävästi eri tavalla kuin työvalmentajan rekrytoimiseen perustuva toimintamalli olisi toteutettu.

KuVasta laadittiin mallikansio, joka kuvailee Helsingissä toteutetun alkuperäisen kuvamallin, projektikaudella Hämeenlinnan seudulla toteutetun toimintamallin ja suunnitellun yhteistyömallin Luotsi-säätiön, Vanajan vankilan ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen yhteistyömallina.

4. Neuvotellaan toiminnan seudullisen juurruttamisen sopimukset

Neuvotteluprosessi käynnistettiin jo 2005 marraskuussa Vankeinhoidon ja Luotsin välisessä palaverissa. Kuitenkin maaliskuun 2006 vastaavaan kokoukseen mennessä oli käynyt ilmeiseksi, ettei aikaisemmin esitetty neuvotteluperusta ja tavoitteenmäärittely toiminnan juurruttamiseksi projektin jälkeen ole realistinen. Kevään ja kesän aikana valmisteltiin Kritsin työnä ja KuVa-ohjausryhmän tukemana mm. sopimustekstiä ja selvitettiin ennen kaikkea vankeinhoidon uudistukseen ja toimintamallin rahoitukseen liittyviä perusteita. Syyskuussa käytiin uusi palaveri Kritsin ja Vankeinhoitolaitoksen välillä koskien mm. Vanajan vankilan perustamisen, Etelä-Suomen aluevankilan sijoittajayksikön ja köyhyysrahaan perustuvan rahoituslähtökohdan vaikutuksia. Edellytykset todettiin olevan olemassa. Valmisteluja jatkettiin Kritsin, Luotsin ja Vanajan vankilan käytäntöjä koskevassa kokouksessa ja lokakuun alussa Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen kanssa. Kumppanuussopimus liitteineen hyväksyttiin ja allekirjoitettiin 22.11. seminaarissa.

5. Tiedotetaan mallista ja projektin kokemuksista

Tavoitteen toteuttaminen ja onnistuminen on kuvailtu edellä luvussa Verkostotyö ja tiedottaminen vuonna 2006.

6. Laaditaan laajempi selvitys KuVa-mallin sovellusmahdollisuuksista

Selvitys toteutettiin ja julkaistiin. Jarno Ruotsalaisen laatima selvitys julkaistiin nimellä 'Kuntouttava vankityö – Selvitys työhönkuntouttamisen roolista vankeinhoidossa'. Selvitys on ladattavissa myös Kriminaalihuollon tukisäätiön internet-sivulla www.krits.fi.

Selvityksessä todetaan KuVa-mallin soveltamisen edellytyksistä seuraavaa:

1) Nykyisillä Helsingin ja Hämeenlinnan seudun kuva-toiminnoilla on edellytykset jatkaa toimintaansa. Helsingin mallin sisäiset haasteet liittyvät vankeinhoidon rakenneuudistukseen ja Helsingin työsiirtolan uudistuvaan asemaan. Hämeenlinnassa oleelliseksi todettiin kysymys kohderyhmän määrittelemisestä. Pelkästään Hämeenlinnan seudun kuntiin vapautuvista vangeista koostuva kohderyhmä on hyvin pieni, mutta neuvotteluiden jälkeenkään Luotsi-säätiö ei ole vapaa tuottamaan kuntouttavan vankityön palvelua muihin kuntiin vapautuville Vanajan vankilan vangeille.

2) Selvityksessä todettiin edellytykset toteuttaa KuVa-mallin mukaista jatkumorakennetta muualla maassa sijaitsevissa avoimissa vankilayksiköissä hyvin vähäisiksi. Tämä johtuu pääasiassa yksiköiden fyysisen sijainnin ja vankien kotipaikkajakauman heikosta vastaavuudesta.

3) Mahdollisuuksia muokata KuVa-toimintaideaa tarkasteltiin kolmesta näkökulmasta:

Todettiin ensinnäkin mahdollisuudet tehdä vankilan ja työvalmennusorganisaatioiden välistä yhteistyötä rakenteellisessa mielessä ratkaisevasti huonommiksi kuin esimerkiksi koulutusyhteistyö. Työvalmennusorganisaatiot ovat ainakin toistaiseksi rahoituksellisessa sidoksessa kuntajärjestelmään, jolloin kohderyhmä on sidottu kotikuntarajoituksiin.

Toiseksi selvityksessä arvioitiin vapauttamisyksikköajattelu ja suhde valvottuun koevapauteen hyvin hankalaksi vankeinhoidon, kuntien ja työhallinnon työnjaon kannalta.

Kolmanneksi arvioitiin sosiaalista yritystoimintaa mahdollisuutena ratkaista havaittu rakenneongelma, kohderyhmän kotikuntasidonnaisuus. Todettiin olevan teoriassa edellytyksiä laajemmalla alueella toimivan, yritysperustaisen jatkumon rakentamiselle vankikohderyhmissä. Samalla todettiin esimerkiksi sosiaalisten yritysten lainsäädännön aiheuttavan erityisongelmia vankikohderyhmässä. Esimerkiksi vajaakuntoiseksi määrittelemisen voi perustua ratkaisevasti eri näkökulmiin vankeudessa ja vapauduttaessa.

Tavoitteet projektin jälkeen

1) Projektin päättyessä projektin asiakassuhteet on jo päätetty. Vuoden lopulla tai viimeistään vuoden 2007 alussa on tavoitteena käynnistää kumppanuusopimukseen perustuva asiakastyö uudistetussa muodossa ja uusien vankien kanssa. Tällöin Luotsi-säätiö tuottaa KuVa-palvelut Vanajan vankilan ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen tilauksesta.

2) Vuoden 2007 kuluessa pyritään käynnistämään kahdesta neljään KuVa-prosessia Hämeenlinnan seutukunnalle vapautuvien vankien kohdalla. Lukumäärä on vankeusaikaiseen rahoitukseen liittyvistä syistä sidonnainen vankiprosessien keston. Jos päädytään pitkäkestoisiin vankeusaikaisiin KuVa-prosesseihin, niitä voidaan käynnistää vain yksittäin. Pienimuotoinen toiminta yhdistyy kehittämistyöhön, jossa tavoitellaan Luotsin ja Vanajan vankilan välisen luottamuksellisen yhteistyön kehittymistä siten, että löydetään osuvia asiakaskohtaisia jatkumoa Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen asiakkaille.

3) Vuoden 2007 syksyllä tarkastellaan kokemuksia uudistuneissa KuVa-prosesseissa sekä edellytyksiä kehittää yhteistyötä edelleen. Tällöin tarkastellaan mm. asiakaskohtaisten prosessien etenemistä, ongelmia sekä rahoitusmahdollisuudet yhteistyön jatkamiselle.

Vuoden kuluessa sekä Vanajan vankilan että Luotsi-säätiön toimintaperiaatteet ja –ympäristö oletettavasti kehittyvät sillä tavalla, että on mahdollista käsitellä edellytyksiä alkuperäistä KuVa-jatkumoajattelua täydentäviin yhteistyömuotoihin. Tällöin voidaan selvittää Luotsi-säätiön erityistä roolia valvotun koevapauden toteuttamisessa sekä säätiön yhteyteen kehittyvän tekstiilialan sosiaalisen yritystoiminnan merkitystä erityisesti naisvankien ja vapautuneiden työllistämismahdollisuutena.

KuVa-kansio

7

KUVA-PROJEKTIN SEURANTA

Seurantamenetelmät

KuVan valintaprosessit projektikaudella – tilastoja

Yhteenveto valintaprosesseista

Yhteenveto kuvan asiakasprosesseista

Yhteenveto seurantahaastatteluista

Työvalmentajan työnkuva työpäiväkalenterin perusteella

Kuukausiraporteista koottua

Ohjausryhmän muistioista koottua

Muista kokousmuistioista koottua

Merja Kujala ja Sirpa Rinta-Jaskari: Vaihtelua kuvaan – Elämyksellistä toimintaa kuntouttavassa vankityössä

Merja Kujala: Syventävä harjoittelu – Kuva-projekti päättyy, Luotsin toiminta kehittyy

KUVA-PROJEKTIN SEURANTA

SISÄLLYSLUETTELO

SEURANTAMENETELMÄT	3
1) Asiakastyön ja asiakasprosessien seuranta	3
2) Työn sisällön ja menetelmien seuranta	3
3) Projektihallinnon seuranta	3
4) Tutkimuksia ja selvityksiä	3
5) KuVa-projektissa tuotetut tilastot	4
6) KuVa-projektissa tuotettuja raportteja	4
KUVAN VALINTAPROSESSIT PROJEKTIKAUDELLA - TILASTOJA	5
YHTEENVETO VALINTAPROSESSEISTA	6
YHTEENVETO – KUVAN ASIAKASPROSESSIT	7
YHTEENVETO SEURANTAHAASTATTELUISTA	10
TYÖVALMENTAJAN TYÖNKUVA TYÖPÄIVÄKALENTERIN PERUSTEELLA	11
KUUKAUSIRAPORTEISTA KOOTTUA	12
OHJAUSRYHMÄN MUISTIOISTA KOOTTUA	15
MUITA KOKOUKSIA	21
Merja Kujala ja Sirpa Rinta-Jaskari: VAIHTELUA KUVAAN - Elämyksellistä toimintaa kuntouttavassa vankityössä	26
1 JOHDANTO	27
2 TAUSTA JA TARVE	27
3 TAVOITTEET	27
3.1 Projektimme tavoitteet	27
3.2 Henkilökohtaiset tavoitteemme	28
4 PROJEKTIN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	28
4.1 Projektitoiminta	28
4.2 Innostaminen ja ryhmätoiminta	28
4.3 Vangin todellisuus	29

5 PROJEKTIN TOTEUTUS JA PROJEKTIN KUVAAMINEN.....	30
5.1 Projektin menetelmät	30
5.2 Toiminnan toteutus	30
5.2.1 Ensimmäinen toimintakerta 20.1.2005	31
5.2.2 Toinen toimintakerta 3.2.05	32
5.2.3 Kolmas toimintakerta 7.2.05	33
5.2.4 Neljäs toimintakerta 14.2.05	34
5.2.5 Viides toimintakerta 17.2.2005	35
6 PROJEKTIN ARVIOINTI.....	36
6.1 Arviointi	36
6.2 Projektin vaikutukset ja pohdintaa	37
LÄHTEET.....	38
Merja Kujala: SYVENTÄVÄ HARJOITTELU - Kuva-projekti päättyy, Luotsin toiminta kehittyy	39
1 JOHDANTO	40
2 ASIAKKAIDEN JA TYÖYHTEISÖN SOSIOKULTTUURINEN TODELLISUUS KUVA:SSA	40
2.1 Asiakkaiden arkitodellisuus	40
2.2 Ohjaajan arkitodellisuus.....	41
2.3 Eettisesti kestävä ja asiakaslähtöisen työn perusteita KuVa:ssa.....	42
3 KUNTOUTTAVAN VANKITYÖN TAVOITTEITA.....	43
3.1 Arvot ja ihmiskuvat.....	43
3.2 Käsitukset asiakkaista ja yhteiskunnasta.....	44
4 TAVOITTEITA TUKEVAT KUNTOUTTAVAT PROSESSIT JA TYÖMENETELMÄT	45
4.1 Keskeiset kuntouuttavat prosessit	45
4.2 Menetelmät prosessien tukena	46
5 KEHITTÄMISIDEA TUKIHENKILÖTOIMINTAAN	47
5.1 Mitä kehittäisin?.....	48
5.2 Miten kehittäisin?.....	49
5.3 Lomakkeita tukihenkilötoimintaan	49
6 POHDINTA	52
LÄHTEET.....	53

SEURANTAMENETELMÄT

1) Asiakastyön ja asiakasprosessien seuranta:

- Asiakaskortti: Word-tiedosto, joka kootaan tiedostokansioksi. Kortti perustetaan ohjelmaan hakeneelle vangille. KuVan haku- ja valintaprosessien seuranta on liitetty asiakaskortistoon.

- Asiakaskortiston liitteeksi kootaan mm. seuraavia dokumentteja:

- o Hakemukset
- o Sitoumukset eli yhteistyösopimukset
- o Kuntoutumissuunnitelma: Valmentajan kehittämä lomake

2) Työn sisällön ja menetelmien seuranta

- Työpäiväkirja. Excel- tiedosto. Valmentaja kirjaa kunakin päivänä KuVa –ohjelmassa osallistuneet vangit. Lisäksi kirjataan päivätasolla ohjelma tai ryhminä järjestetyt toiminnot.

- Kuukausiraportti. Strukturoitu word-tiedosto. Keskeiset valmentajan toiminnan tiedot, asiakaslukumäärät, hakemusten tilanne ja käsittely, aktivointitoiminnot, asiakaspalaverit, valintahaastattelut, valintaselvitykset, kehittämis- ja yhteistyöpalaverit sekä keskeisiä kuukauden aikana tapahtuneita asioita.

3) Projektihallinnon seuranta

- Vuosiraportit
- Vapautuvan tukiohjelman vuosi- ja puolivuotisraportit
- Projektin yhteistyösopimus
- KuVa-ohjausryhmän muistiot
- Muita kokousmuistioita

4) Tutkimuksia ja selvityksiä

- Jarno Ruotsalainen: Kuntouttava vankityö – Selvitys työhönkuntouttamisen roolista vankeinhoidossa. Kriminaalihuollon tukisäätiön selvityksiä 1/2006.

- Merja Kujala ja Sirpa Rinta-Jaskari: Projektiraportti – Vaihtelua Kuvan. Elämyksellistä toimintaa kuntouttavassa vankityössä

- Merja Kujala: Syventävä harjoittelu - Kuva-projekti päättyy, Luotsin toiminta kehittyy

5) KuVa-projektissa tuotetut tilastot

- Kuvan valintatilastot- ja valintaprosessit
- Taulukko asiakaskohtaisista KuVa-prosesseista

6) KuVa-projektissa tuotettuja raportteja

- Vuosiraportit 2004, 2005 ja 2006
- Valmisteluraportti 2003
- KuVan raportit Kriminaalihuollon tukisäätiön Vapautuvan tukiohjelmanprojektin raporteissa
- Kuvan valintaprosessit tilasto 2004, 2005 ja 2006
- Yhteenveto – KuVan prosessit asiakaskortiston perusteella
- Yhteenveto – KuVa-projektin seuranta-aastattelut
- Yhteenveto seuranta-aastatteluista
- Työvalmentajan työnkuva
- Tiivistelmä työvalmentajan kuukausiraporteista
- Tiivistelmä ohjausryhmän muistioista
- Tiivistelmä muiden kokousten muistioista

KUVAN VALINTAPROSESSIT PROJEKTIKAUDELLE - TILASTOJA

Esitetään tietoja hakemusten ja valintojen lukumääristä. Materiaali on koottu yhdistämällä asiakaskortiston tiedot, työpäiväkalenterin tiedoja ja vankien hakemuksissaan esittämiä tietoja.

Vuosi 2004 KuVaan haki 9 vankia
Valintaryhmä haastatteli 8 vankia
Valintaryhmä valitsi 7 vankia
KuVan aloitti 4 vankia

KuVassa tehtiin esiselvittelyjä useille vangille

Vuosi 2005 KuVaan haki 16 vankia
Valintaryhmä haastatteli 9 vankia
Valintaryhmä valitsi 9 vankia
KuVan aloitti 5 vankia

KuVassa tehtiin esiselvittelyjä 23 vangille

Vuosi 2006 KuVaan haki 1 vankia
Valintaryhmä haastatteli 1 vankia
Valintaryhmä valitsi 0 vankia
KuVan aloitti 0 vankia

KuVassa tehtiin esiselvittelyjä useille vangille

YHTEENVETO VALINTAPROSESSEISTA

Yhteenvedossa käsitellään KuVan asiakaskortiston perusteella KuVaan hakeneiden valintaprosesseja ja ennakkovalmisteluita.

KuVan asiakasrekrytointi käynnistyi kesällä 2004 ja päättyi alkuvuodesta 2006. Projektissa sovellettu valintaprosessi oli seuraava: Vankiloissa toteutettiin tiedottamista henkilökunnan parissa, joiden kautta päästiin vankien esihaastatteluihin. Vanki kirjoitti vakiomuotoiselle hakulomakkeelle henkilökohtaisen hakemuksen, jonka vankila toimitti Ojoisten työsiirtolan päällikölle. Työsiirtolan päällikkö teki alustavat tarkistukset ja sopi projektin valmentajan kanssa vangin haastattelun järjestämisestä. Hakemuksen perusteella järjestettiin haastattelu Ojoisten työsiirtolassa tai vangin sijoitusvankilassa. Haastatteluun osallistui valmentaja, työsiirtolan päällikkö (tai muu Ojoisten työsiirtolan edustaja), Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen edustaja sekä Luotsisäätiön työnjohdon edustaja. Valintaperuste ohjelmaan oli yksimielinen valintapäätös ohjelmaan. Ohjelmaan valinnan jälkeen sijoittamispäätös työsiirtolaan kuului Hämeenlinnan vankilan johtajalle.

Keskeiset projektin tunnusluvut ovat:

- Projektiin tuli 27 hakemusta (yhteensä 25 eri vangilta)
- Tehtiin 15 myönteistä valintaryhmän valintaa
- Yhdeksän vankia aloitti ohjelman

Vuonna 2004 ohjelmassa aloitti neljä ja vuonna 2005 viisi vankia. Vuonna 2006 ei aloittanut enää yksikään uusi vanki.

Ohjelmaan valittiin enemmän vankeja, kuin sen varsinaisesti aloitti. Kuusi vankia valittiin, mutta ei aloittanut ohjelmaa. Heistä kahden kohdalla positiivinen päihdenäyte esti valinnan. Neljän kohdalla ei ole projektin tiedossa yksiselitteistä tietoa, miksi avolaitospäätös annettiin kielteisenä.

Haastattelun perusteella hylättiin 27 hakemuksesta ainoastaan yksi. Muiden kohdalla luovuttiin jo esiselvitysten perusteella järjestämästä haastattelua. Perusteita: "ei lomaoikeutta" neljän kohdalla. Jäljellä olevan tuomion lyhyys esti valinnan kahden kohdalla. Liian pitkä jäljellä oleva tuomio oli yhden kielteisen ratkaisun peruste. Lähettävän vankilan arvio aiheutti kielteisen ratkaisun kahden kohdalla. Yksi perui hakemuksensa itse tuntemattomasta syystä ja yhden kohdalla eläke esti valinnan. Yhden kohdalla poliisin antama arvio oli keskeisenä perusteena. Monen kohdalla syitä saattoi olla erilaisia, joten edellä on arvioitu ainoastaan kaikkein ratkaisevinta tekijää.

Arvioitaessa KuVa-projektin kokemuksia valintaprosessista on nostettava muutamia huomioita: Ensinnäkin huomioidaan lopputulema, jossa ainoastaan kolmannes hakemuksista johti ohjelman käynnistymiseen. Toiseksi hylkäämisen syiden moninaisuus, joka heijastelee systemaattisen valintaprosessin rakentamisen vaikeuksia. Erityisenä ongelmana olivat myönteisen valinnan jälkeen toteutuneet kielteiset avolaitospäätökset. Yhteiseen ohjelmaan valinnan ja vankilan avolaitospäätöksen prosessit tulisi voida tehdä yhtäaikaaisesti, missä tulevaisuuden avainkysymys on vankeinhoitouudistuksen sijoittajayksikkötoiminnan kehittyminen.

YHTEENVETO – KUVAN ASIAKASPROSESSIT

Yhteenvedossa käsitellään KuVan asiakaskortiston perusteella tuotettuja lukumäärätietoja, KuVassa mukana olleiden käsityksiä ja ohjelmassa toimineen valmentajan arviointeja. Tiedot on kerätty asiakaskorteista, joista on koottu taulukko.

Tiedon käsittelyssä noudatetaan asiakaskortiston etenemislogiikkaa. Ensin esitetään kohderyhmän perustunnusmerkkejä ja tilanne ohjelman alkaessa. Tämän jälkeen käsitellään tiedot seurantatilanteessa ja lopuksi tarkastellaan ohjelman alussa tehtyjen suunnitelmien onnistumista. Tarkastelu on tehty maaliskuussa 2006 projektin ollessa kesken. Tässä vaiheessa kuitenkin yksikään ohjelmaan valittu ei ollut enää vanki. Aineiston koko ei salli tilastollisesti perusteltua yleistämistä, joten kaikkiin tulkintoihin on suhtauduttava laadullisina arvioina.

KuVa-projektiin on valikoitunut ainoastaan miesvankeja. Vankeja oli yhdeksän henkilöä. Lisäksi ohjelmaan osallistui koeluonteisesti yksi yhdyskuntaseuraamuksen suorittaja. Vankien keski-ikä oli 35 vuotta, mikä kuvaa myös yleisintä ikäluokkaa. Ikäjakauma ulottuu 21:stä aina 46:een. Suoritettava tuomio on puolella väkivaltarikos, minkä lisäksi suoritettiin tuomioita omaisuus-, rattijuopumus- ja huumausainerikoksista. Ohjelman kannalta erityisen tärkeä muuttuja on vankeudessa suoritettavan tuomion kesto. Keskiarvo asettuu peräti 13,2:een kuukauteen. On ehkä kuvaavampaa esittää mediaaniluku, joka oli kahdeksan kuukautta. Hajontaväli on erittäin suuri; kolmesta kuukaudesta neljään vuoteen. Tämä on tärkeää: ohjelman ideologian perusta on vankeustuomion loppukauden suorittaminen KuVa-ohjelmassa. Käytännössä kuitenkin pienestä perusjoukosta ja tyypillisten vankeustuomioiden lyhyestä kestosta johtuen suuri osa on siirtynyt ohjelmaan lähestulkoon heti vankeuden alkamisen jälkeen.

Vankilakertaisuuden vaihtelu oli samoin lähes äärimmäistä luokkaa: yhdestä aina 13:ta kertaan. Keskimäärin kysymys on ollut viidennestä vankeustuomiosta. Rikoshistoriasta yleisellä tasolla ja vankien omiin ilmoituksiin perustaen voidaan nostaa yleisimpinä omaisuusrikostuomiot, ratti- ja ajoneuvotuomiot sekä väkivalta. Yleisellä tasolla voidaan Kuvaan valikoitunutta vankijoukkoa pitää tuomioihin ja vankeuteen liittyvien tekijöiden osalta melko ”tyypillisenä”. Suoranaisesti huumausainerikoksista tuomitut ovat kenties aliedustettuna, vaikka kyse on huumeiden kanssa tekemisissä olleista henkilöistä.

Sosiaalisten taustatekijöiden osalta voidaan todeta koulutustaso alhaiseksi, mutta pari ammattikoulutasoista tutkintoa löytyy. Työhistoriaa on ikään katsomatta pidetty pitkänä, mikäli sitä on kertynyt yli viisi vuotta, mikä toteutuukin lähes puolella. Tämä ei tietenkään olisi samanikäisessä ”tavisten” joukossa kovin pitkä työhistoria. Työhistoria puuttuu täysin ainoastaan nuorimmalta henkilöltä. Määrittämisen vaikeuksia aiheuttaa harmaan ja pimeän työhistorian suurehko osuus. Jo kohderyhmämäärityksen takia vangit ovat olleet työttömiä, mikä ei tarkoita, etteikö pimeitä töitä olisi ollut. Pääasiallinen toimeentulo perustui työmarkkinatukeen. Pimeillä tuloilla, toimeentulotuella ja työtulolla on ollut merkitystä. Rikollisten tulojen mahdollista merkitystä ei tiedusteltu. Yleisin asumismuoto oli kunnan tai yksityinen vuokra-asunto. Satunnaisten puolisoitten luona asumista ja vakinaisen asunnon puuttumista on vaikea erottaa, mutta yhteensä tämäntyyppinen tilanne koski vajaata puolta.

Kaikki ohjelmaan osallistuneet voidaan määrittää päihdeongelmaisiksi. Pari henkilöä on ollut kohtuullisen luotettavasti ”ainoastaan” alkoholiongelmaisia, yksi selkeästi

amfetamiinin käyttäjä ja loput käyttivät sekaisin aineita. Alkoholi saattoi tällöinkin olla yhtä todennäköisesti se merkittävin päihde. Opiaattiongelmaisista ei joukossa ollut. Huumeiden käyttöön liittyvä, ohjelman sisällön kannalta merkittävä huomio on c-hepatiittidiagnoosin löytyminen lähes kaikilta. Yleinen terveydentila on muutoin melko hyvä, joten vajaakuntoisuusmääritykset voisivat perustua pääasiassa päihdeiden seurauksiin. Keskeinen taustatekijä ja toimintasisältöä käytännössäkin suunnannut kysymys oli kaikkia osallistujia koskettanut velkaongelma.

Alkutilannetta on määritelty sekä osallistujan että valmentajan toimesta, joiden määritysten yhteistulokseksi voidaan määrittää syntynyt ”kuntoutumissuunnitelma”. On huomautettava tämän käsitteen tulkinnan olevan tässä erittäin laaja; se kattaa asioita terveyden ja päihdeongelman lisäksi aina talouden hallintaan, ajokortin palauttamiseen ja velkaongelmien ratkaisuun saakka. Monet vangit pidättäytyivät ensimmäisissä keskusteluissa arvioimasta rikolliseen toimintaan johtaneita syitä. Lapsuuden olosuhteet nostettiin esille, samoin työttömyys. Päihdeongelmaan ei kovin usein viitattu. Valmentaja sen sijaan nosti esille päihdeongelman ja päihdeympäristön. Samoin lapsuus ja perhetausta nousevat esiin ja monilla lisäksi ylivilkkaus ja ”rajattomuus”.

Vangit itse korostivat hyvin voimakkaasti velkaongelmien selvittämisen tarvetta, mutta yli puolet tunnusti myös päihdekysymyksen. Työtä ja asuntoa koskevat tarpeet nousivat yleisesti esille ja puolella myös ajokortin palauttamisen tarve. Näin yleisellä tasolla kuvailtujen ja erittäin laajasti tulkittujen kuntoutumissuunnitelmien toteutumista voidaan pitää hyvänä. Ohjelman itsearviointin perusteella ainoastaan yksi vanki on jäänyt vaille käytännössä kaikkea edistymistä.

Tavoitteiden valossa ohjelma on ollut melko menestyksellinen. Kohderyhmän lähtökohdat huomioon ottaen se, että useat osallistujat ovat työllistyneet avoimen sektorin työhön, voidaan arvioida merkittävältä osaltaan ohjelman antaman luottamuksen ja tuen ansioksi. Ratkaisuna työllistäminen Luotsi-säätiöön on itse asiassa ollut harvinaisempi. Asuminen on järjestynyt tyydyttävästi kaikilla ohjelmassa vapautuneilla. Suhdetta päihteisiin on vaikeampi arvioida. Voidaan sanoa, että edistyminen on ollut oleellista, sillä ”hallinnassa” tilanne on pysynyt useimmilla. Velkaongelmiin liittyvät kysymykset on selvitetty kaikkien vankien kohdalla ja lähes kaikilla vapautuneilla myös reaalin velanhoito on käynnistynyt ohjelman aikana luotujen erityissopimusten pohjalta.

Ohjelman projektikaudella toteutuneet lukumäärät eivät salli kovin pitkälle meneviä arvioita. Yleistä vaikuttavuutta voidaan valmentajan itsearviointin perusteella pitää hyvänä sillä ”mittarilla”, että yleinen yhteiskuntavastaisuus on vähentynyt kaikkien kohdalla ja tavanomaisempaa elämäntapaa suuntautuva motivaatio on kohonnut. Ohjelmaan osallistuneista on jouduttu poistamaan vankeusaikana kolme henkilöä, joista yksi luvattaman poistumisen takia ja kaksi päihderikkomuksen takia. Itse ohjelmatoiminnassa ei ole vakavia rikkomuksia esiintynyt.

Ohjelman kannalta keskeistä on miettiä kohderyhmän luonnetta nimenomaan siihen nähden, millaisen toimintaympäristön vaikeasti työllistyvien kohderyhmien työvalmennusyksikkö tarjoaa ja millaiset ongelmat ovat päällimmäisinä. Tämä kohderyhmä on kuitenkin hyötynyt ohjelmasta siitä huolimatta, että keskimääräiset lähtökohdat ovat kaikkien vankien tapaan erittäin vaikeita. Ammattirikollisia ohjelmaan ei ole valikoitunut, minkä varmistaminen on edelleen hyvin keskeistä, sillä ohjelman sietokyky erilaisia

rikollisuuteen liittyviä ongelmia kohtaan on vähäinen. Vaikka kysymys on vankeuden loppukauden suorittamisesta, ei voida ottaa liian suuria riskejä.

Edelleen yleisemmällä tasolla kysymys on siitä, kuinka hyvin toimivat tällaiset rikostaustan osalta hyvin moninaiselle kohderyhmälle kohdistettavat ohjelmat. Hyvin painava jatkumoajattelu yhdistettynä kotikuntaperusteiseen kohderyhmämääritykseen aiheuttavat sen, että ohjelma on nähtävä hyvin laaja-alaisena ja riski- ja tarvearvioinnin suhteen joustavana. Tällöin korostuu ohjelmaa toteuttavan työvalmennussäätiön ja vankeinhoidon hyvä yhteispeli ja tiedonvaihto.

YHTEENVETO SEURANTAHAASTATTELUISTA

Projektissa harjoitelleen Merja Kujalan johdolla suoritettiin ohjelmaan osallistuneiden seuranta ja sijoittumista koskevat haastattelut huhtikuussa 2006. Ohjelmaan osallistuneista vangeista tavoitettiin kahdeksan, joista henkilökohtaisesti tavattiin viisi ja puhelimitse haastateltiin kolme henkilöä. Haastattelut tehtiin sekä ohjelmassa vapautuneiden että vankilaan ohjelman keskeyttämisen vuoksi joutuneiden kanssa.

Työmarkkinoille sijoittumisen osalta neljä oli työssä, kaksi työttömänä ja kaksi vankilassa. Vankilatuomioita ei vapautuneille ollut tullut ja seitsemälle ei niitä ollut tulossa. Yksi vapautunut odotti oikeusistuimen päätöstä. Kuusi ei kertonut tehneensä rikoksia, mutta kaksi tunnusti rikoksen tehneensä.

Kysyttäessä kokemusta KuVan vaikutuksesta työllistymiseen yksi koki, ettei KuVa vaikuttanut. Muut kokivat KuValla olevan vaikuttavuutta työllistymiseen. Vankilaan joutuneet ilmoittivat haluavansa työllistyä vapauduttuaan.

Puolet vastanneista koki merkittävää vaikutusta elämänhallintaan, kaksi arvioi lievän vaikutuksen ja kaksi ei osannut sanoa. Velkakysymysten selvittäminen koettiin keskeiseksi avuksi. Kolmella velkasaneeraus oli jatkunut ja kolmella keskeytynyt, mikä oli sikäli luonnollista, että kaksi oli joutunut suljettuun vankeuteen ja erotettu ohjelmasta.

Kaksi ei myöntänyt käyttäneensä päihteitä lainkaan (vankilassa olleet). Muut kertoivat käyttäneensä alkoholia. Muita päihteitä ei kukaan myöntänyt käyttäneensä. Yleisesti koettiin alkoholin käyttämisen olevan kuitenkin paremmin hallittua. Päihdekuntoutukseen on osallistunut tai hakenut vain kolme haastateltua.

Käsitykset vallitsevasta elämäntilanteesta vaihtelivat siten, että vankilaan joutuneet olivat tyytymättömiä. Kaikki työssä käymistä jatkaneet olivat tyytyväisiä. Myös työttömänä olevat kokivat tilanteensa paremmaksi kuin ennen KuVa-ohjelmaa ja päihteiden käyttäminen oli vähäisempää.

Kenelläkään haastatelluista ei ollut kielteistä kerrottavaa KuVasta. Yleisesti elämäntilanteeseen olivat tyytyväisempiä työssä käyvät. Haastattelijan arvion mukaan yhden haastatellun vapautuneen tilanne oli uhkaava, koska hän ei myöskään nähnyt tarvitsevansa apua tai tukea.

TYÖVALMENTAJAN TYÖNKUVA TYÖPÄIVÄKALENTERIN PERUSTEELLA

Työpäiväkalenteri antaa päivätasolla täsmällisen jaottelun vankien ja KuVa-valmentajan toimintasisällöistä. Perusmääritykset kalenterissa ovat: työssä, poissa (syy) sekä osallistuminen muuhun toimintaan (= ohjelman kuntouttavat sisällöt). Näiden toimintavaihtoehtojen pohjalta on voitu jaotella toimintasisällöt neljääntoista luokkaan:

- 1) Vanki Luotsin työtä tekemässä
- 2) Vanki poissa: sairaana tai muuta (esim. työssä muualla kuin Luotsissa)
- 3) Työvalmentajan toteuttama yksilötyö (haastattelut, suunnitelman teot jne.)
- 4) Keskustelu-, teema- ja opetusryhmät
- 5) Elämykselliset ja toiminnalliset ryhmät
- 6) Yksilökohtainen tukihenkilötyö, asiakkaan viranomaisasioiden hoitaminen
- 7) Asiakaslähtöiset verkostopalaverit
- 8) KuVan valintahaastattelut
- 9) Vankien tapaamiset muissa vankeusyksiköissä
- 10) Vankilahenkilökunnan tapaamiset
- 11) Yleisluonteinen (ei asiakasperustainen) verkostotyö, tiedottaminen, neuvottelut
- 12) KuVan ulkopuolinen asiakastyö (avainhenkilötyö)
- 13) KuVan käytännön asioiden hoitaminen (hankinnat, neuvottelut)
- 14) Projektin hallinto (ohjausryhmä, kehittämispalaverit)

Kalenteri ei mahdollista toimintasisältöjen täsmällistä kvantifioimista eikä siten tarkkaa valmentajan käytetyn työajan jakautumisen seurantaa.

KUUKAUSIRAPORTEISTA KOOTTUA

Työvalmentaja Seija Juntunen on kirjoittanut säännöllistä kuukausiraporttia vuoden 2005 alusta lähtien. Ensisijainen tarkoitus on seurannan lisäksi Kriminaalihuollon tukisäätiön johdon tiedottaminen projektin tilanteista. Projektin käynnistymisen jälkeisistä ensimmäisistä kuukausista tai asiakastyön neljästä ensimmäisestä kuukaudesta ei ole kuukausiraportteja. Näitä käynnistysvaiheita voidaan tarkastella luultavasti kattavimmin KuVan suunnitteluryhmän ja vuoden 2004 alussa perustetun ohjausryhmän kokousmuistioista. Kokousmuistioista ja kuukausiraporteista muodostuu kattava kokonaiskuva projektihistorian keskeisistä tapahtumista. Valitettavasti kuukausiraportteja alkuperäisessä muodossa ei voida julkaista, sillä ne sisältävät tunnistettavaa henkilötietoa. Kuukausiraporttien merkittävin anti on niiden antamassa tiedossa erityistilanteista.

Lyhennelmät kuukausiraporteista:

Tammikuu 2005

KuVassa kolme vankia, joista yksi aloitti tammikuussa. Epäily subutexistä kahdella KuVa-vangilla. Varmistava näyte molemmilla negatiivinen, jolloin vangit palasivat viikon jälkeen ohjelmaan. KuVan kuljetuksissa erityisjärjestelyjä. Vankien lounasruokailussa siirryttiin Ojoisille kuljettamisesta ruokailuun työpaikan läheisyydessä Hämeen ammattikorkeakoulun sosiaalialan oppilaitoksen ruokalassa.

Helmikuu 2005

Toiminnat ja osallistujamäärät vakaat. Yksi vanki vapautui ja työllistyi avoimen sektorin työharjoitteluun ja sittemmin työhön. KuVan vangilla pienet promillet lomilta palatessa. Varoitusseuraamus.

Maaliskuu 2005

Toiminnat ja osallistujamäärät vakaat. Luotsin työnjohtaja epäily siitä, että KuVa-vanki olisi ottanut jotain korvausta autonhuollosta. Tälle ei keskusteluissa löytynyt näyttöä. KuVan ja Kris-ryhmätoiminnan yhteydet lähtivät liikkeelle.

Huhtikuu 2005

Toiminnat ja osallistujamäärät vakaat. Paljon selvityksiä KuVan kohderyhmän vankien ja KHL:n asiakkuuksien osalta. Selviteltiin erityisesti työkyvyttömyyseläkkeellä olevan vangin mahdollisuutta osallistua KuVa-ohjelmaan. Siviilitoimijat suhtautuivat tähän kielteisesti, joten vanki ei päässyt ohjelmaan.

Toukokuu 2005

Yksi vanki vapautui ja työllistyi avoimen sektorin työsuhteessa. Yksi Kriminaalihuoltolaitoksen asiakas (ehdonalaisessa vapaudessa oleva valvottava) aloitti KuVa-valmentajan ohjauksessa. Toimenpide: työkokeilu. Useiden vankien (joukossa kaksi naisvankia) mahdollisuus osallistua KuVa-ohjelmaan selvitetty. Eivät kuitenkaan osallistuneet, sillä vapautuminen liian lähellä ottaen vielä huomioon valmentajan kesäloman. Linjauskeskusteluita KuVa-valmentajan osallistumisesta Luotsi-säätiön muuhun valmennustoimintaan ja sen kehittämiseen.

Kesäkuu 2005

KuVan asiakastilanne kriisiytyi. Viimeinen ohjelmassa oleva vanki syyllistyi luvattomaan poistumiseen henkilökohtaisiin suhteisiin liittyvästä syytä ja poistettiin ohjelmasta. Tämä

oli ensimmäinen vakava rikkomus ja ohjelmasta erottaminen. Kriminaalihuoltolaitoksen asiakkaan prosessi erittäin vaikea päihdeongelman syvyyden vuoksi. Käytiin lävitse vaikeita asiakaskohtaisia neuvotteluja KuVa-valinnan ja avolaitosmääräyksen välillä (valinnan linjaukset). Selvitettiin kattavasti toukokuun alussa ajetun tilastotiedon perusteella eri vankiloiden tilanne KuVa-kohderyhmässä.

Heinäkuu 2005

KuVa-valmentajan loma. Kohderyhmän vankien etsintää ja edellisen kuun tapahtumien jatkoselvittelyjä.

Elokuu 2005

Tilanne KuVassa alkoi korjaantua välittömästi elokuun alussa, joskin vain yksi uusi vanki aloitti ohjelman. Selvitettiin kymmenen kesän aikana kertynyttä KuVa-hakemusta. Vajaalla puolella käynnistettiin valintaprosessi haastatteluineen. Aikaisemmin avoimen sektorin työn aloittaneen vangin työsuhteen katkettua (pääsyynä ilmeisesti retkahtaminen alkoholiin), hänet työllistettiin Luotsisäätiöön.

Syyskuu 2005

Vankien määrä normalisoitui (ei edelleenkään projektin tavoitteeksi määriteltyä viittä vankia). Kaksi uutta vankia aloitti. Uusia hakemuksia ei enää kuin yksi ja pari pohjaselvitystä. KuVa-toiminta vankien osalta onnistunutta.

Lokakuu 2005

Ohjelmassa kerralla eniten vankiosallistujia projektikaudella: neljä. Esiselvityksiä useiden vankien osalta, jotka eivät kuitenkaan johtaneet KuVa-valintaan mm. tuomion lyhyden, loma-oikeuden puuttumisen jne. seikkojen vuoksi. Yksi merkittävä rikkomus KuVa-ohjelmassa olevalla vangilla: oli hakenut työttömyyskorvausta vankeusajalta. Käytiin keskustelua siitä, miksi KuVa-ohjelmaan oli valittu mukaan yksi vanki, jonka kotikunta ei ole Hämeenlinnan seutukunnassa. Sitouduttiin entistä tarkempaan ennakkoselvittelyyn. Linjauskeskusteluja Luotsi-pajan työnjohdon kanssa vankien työstä ja valvonnasta jne.

Marraskuu 2006

Neljä vankia, joista yksi vapautui. Hän työllistyi avoimen sektorin työsuhteeseen. Uusia hakemuksia kaksi, joista toinen läpäisi KuVan valintaprosessin, mutta ei saanut avolaitosmääräystä. Yhden käsittelyä siirrettiin. Kolme muuta esiselvittelyssä. Myöhemmin selvisi, että mikään näistä ei johtanut KuVa-ohjelmaan.

Joulukuu 2006

Ohjelman osallistujatilanne kriisiytyi jälleen. Kolmesta vangista kaksi syyllistyi päihderikkomukseen ja jouduttiin poistamaan ohjelmasta. Toinen heistä on kuitenkin myöhemmin hänen vapauduttuaan työllistetty menestyksellisesti Luotsi-säätiössä. Selvitetty useamman vangin osallistumista. Kaksi heistä läpäisi KuVan valintaprosessin, mutta avolaitossijoitus kielteinen tai viivästyi lyhyen tuomion kannalta ratkaisevasti. Ohjelmassa koettiin KuVan valintaprosessin vaikeutuneen erittäin paljon, kun työsiirtolan avainhenkilö on ollut sairauslomalla. Toisaalta ohjelmaan etsiytyneiden vankienkin lähtökohdat ovat olleet erittäin vaikeita ja muutamassa tapauksessa he ovat omalla toiminnallaan aiheuttaneet valintaprosessin katkeamisen.

Tammikuu 2006

Ohjelmassa yksi vanki ja kaksi Luotsi-pajalle työllistettyä (lisäksi muita vapautuneita eri asteisessa valmentajan ohjauksessa). Hakemuksia ohjelmaan käsiteltiin kolme, joista yksikään ei johtanut ohjelman aloittamiseen (yksi päihderikkomus, yksi kielteinen avolaitospäätös ja yksi siirrettiin). Yksi vanki selvitetty ja valintaprosessia ei käynnitetty tuomion lyhyden perusteella. Valmentaja on tavalliseen tapaan järjestänyt useille KuVaan valitsematta jääneille asuntoa, työpaikkaa ja selvittänyt muita vapautumisen haasteita. KuVan valintamenettelyjen haasteita yritettiin ensi ratkaista siten, että sovittiin vastuuhenkilöksi Marjatta Kurri. Pentti Kukkosen aloitettua Ojoisten johtajan sijaisuudessa hän sitoutui valintatoimintaan. KuVa-ohjelmaan ei kuitenkaan saatu yhtään uutta vankia.

Helmikuu 2006

KuVa syvässä kriisissä. Ei vankeja, mutta kolme vapautunutta Luotsissa. Yhden vapautuneen työsuhde kuitenkin katkolla lisäksi siitä syystä, että hän on väliaikaisesti muuttanut kirjansa jo vuoden 2005 lopulla Hämeenlinnaan, jolloin kotikunnan maksuvastuu työllistämiseksi selvityksessä selvityksessä. Asiakastilanne tekee vaikeaksi käynnistää KuVan projektin jälkeisen tulevaisuuden neuvottelut. Selvitetty usean vangin mahdollisuutta päästä KuVaan, mutta heikoin tuloksin.

Maaliskuu 2006

Asiakastilanne edelleen vaikea. Viimeisenä KuVassa vapautuneen vangin työsuhde päätettiin hänen jäätyään pois työstä alle kuukauden kuluessa. Kuukauden lopulla käytiin neuvottelu KuVan juurruttamiseksi valittavan strategian luonteesta, minkä perusteella päädyttiin myös siihen ratkaisuun, että ajetaan alas projektitoiminnat työvalmentajan lähtiessä ja keskitytään uudistetun KuVa-toiminnan kehittämiseen. Ts. ei oteta enää tässä vaiheessa projektiin mukaan uusia asiakkaita. Ohjelmassa aloitti sosionomiopiskelija Merja Kujala 10 viikkoa kestävä työharjoittelu.

Huhtikuu 2006

Projektissa toimivan työvalmentaja viimeinen kokonainen työkuukausi. Lomien jälkeen siirtyminen uuden työnantajan palvelukseen heinäkuun alussa. Valmentaja tekee yhteistyössä harjoittelijan kanssa ennen kaikkea ohjelmaan osallistuneiden seurantakartoitusta ja -haastatteluja. Valmentajan ollessa lomalla harjoittelija on tehnyt yksilövalmennus- ja seurantatyötä. Toiminnat ajetaan alas ja valmentajan työhuone tyhjenetään huhti-toukokuun vaihteessa. Harjoittelija jatkaa Luotsin yksilövalmennustiimissä harjoittelunsa loppuun toukokuun puolivälissä. Projektisuunnittelijan koordinoimana käynnistetään selvitykset toimintamallin juurruttamisen edellytyksistä ja puitesopimuksen laadinta.

OHJAUSRYHMÄN MUISTIOISTA KOOTTUA

Hämeenlinnan seudun Kuntouttavan vankityön ohjausta varten koottiin vuoden 2003 aikana toteutettujen esiselvitysten perusteella ohjausryhmä. Ryhmän kokoamisessa peruslähtökohtana oli toimintamallin paikallisen toteuttamisen käytännöllinen sujuvuus. Lähtökohtana oli koota sellaisia henkilöitä, joilla on seutukunnallisella tasolla näköala sekä hallinnollisiin rakenteisiin että asiakastasolle.

Alkuperäinen ohjausryhmän kokoonpano oli seuraava:

Antti Paajanen - Ohjausryhmän puheenjohtaja, Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö
Jarno Ruotsalainen - Ohjausryhmän sihteeri, Kriminaalihuollon tukisäätiö
Matti Ojala - Hämeenlinnan vankila / Ojoisten työsiirtola
Arto Rouhiainen - Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
Tarja Vikman - Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
Seppo Vuorivirta - Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö
Hannu Myllärinen - Yhteistyössä rikoksettomaan elämään – hanke.

Ohjausryhmän kokoonpano muuttui ja täydentyi seuraavasti:

2004

Seija Juntunen – Kriminaalihuollon tukisäätiö

2005

Marine Eloranta – Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimisto
Unto Parikka – Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö (Seppo Vuorivirran tilalle)

2006

Pentti Kukkonen – Ojoisten työsiirtola / Hämeenlinnan vankila (Matti Ojalan sijainen)
Harri Rämö – Hämeenlinnan vankila

Tietyissä ohjausryhmän kokouksissa ovat olleet mukana:

Merja Niemi – Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
Risto Jokinen – Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
Raili Virta - Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimisto
Heikki Tammisalo – Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö
Jukka Mäki – Kriminaalihuollon tukisäätiö
Vuokko Karsikas – Rikosseuraamusvirasto

8.1.2004

Vuoden 2003 aikana ja erityisesti sen jälkipuoliskolla oli toiminut KuVaa valmisteleva ryhmä, jonka viimeinen kokous käsitellään seuraavassa ohjausryhmän perustamiskokouksena. Tämän kokouksen kokoonpano oli:

Risto Jokinen	Hämeenlinnan kaupunki, Perusturvakeskus
Ritva Karinsalo	Hämeenlinnan kaupunki, Perusturvakeskus
Antti Paajanen	Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö
Matti Rosenberg	Hämeenlinnan vankila
Matti Ojala	Hämeenlinnan vankila / Ojoisten työsiirtola
Matti Rantala	Hämeenlinnan vankila / Vanajan avovankilaos.
Hannu Myllärinen	YRE – Hämeenlinna
Arto Rouhiainen	Hämeenlinnan yhteispalvelu
Tarja Vikman	Hämeenlinnan yhteispalvelu
Jarno Ruotsalainen	Kriminaalihuollon tukisäätiö
Maarit Suomela	Kriminaalihuollon tukisäätiö

Kokouksessa todettiin valmistelevien selvitysten ja RAY:n Kriminaalihuollon tukisäätiön koordinoiman Vapautuvan tukiohjelman kokonaisuudelle myöntämän projektituen mahdollistavan KuVa-hankkeen käynnistämisen. Kokouksessa käytiin lävitse neljän sopimusosapuolen lähtökohdat ja nimettiin hankkeelle ohjausryhmä.

21.1.2004

Ohjausryhmän ensimmäinen kokous. Määriteltiin KuVa-hankkeen perusta, tavoitteet ja niiden osuus Kriminaalihuollon tukisäätiön Vapautuvan tukiohjelman kokonaistavoitteissa. Kokouksessa hyväksyttiin projektin käynnistämisaikataulu ja suunnitelma. Sovittiin hankesopimuksen tekemisestä ja määriteltiin hankkeen varsinaiset sopimuskumppanit: Kriminaalihuollon tukisäätiö, Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus sekä Hämeenlinnan vankila / Rikosseuraamusvirasto. Näiltä toimijoilta hanke edellyttää taloudellisia sitoumuksia. Antti Paajanen määriteltiin KuVa-hankkeen ja sen ohjausryhmän edustajaksi Vapautuvan tukiohjelman johtoryhmässä. Kiireellisimmiksi asioiksi määriteltiin sopimuksen tekeminen, kohderyhmän vankien etsiminen ja KuVa-valmentajan rekrytoinnin käynnistäminen. Määriteltiin perusvaatimukset projektissa toimivalle valmentajalle.

11.2.2004

Kokouksessa määriteltiin hankesopimuksen allekirjoittajat henkilötasolla. Keskusteltiin sopimustekstin yksityiskohdista. Käsiteltiin projektityöntekijän rekrytoimista. Käytiin keskustelua työvoiman palvelukeskuksen ja kuntien välisestä työnjaosta ja rooleista KuVa-vankien palveluissa. Kokouksessa nostettiin esille huoli siitä, miten onnistutaan löytämään riittävästi kohderyhmälle asetettavat edellytykset täyttäviä vankeja. Kohderyhmän tiukasta määrittelystä haluttiin kuitenkin pitää kiinni.

25.3.2004

Todettiin että kaikki hankeosapuolet voivat allekirjoittaa hankesopimuksen. Vankeinhoidon allekirjoitukset (Ahti Lempiö ja Esko Aaltonen) oli jo saatu ja tässä kokouksessa allekirjoittivat Antti Paajanen sekä Risto Jokinen. Kriminaalihuollon tukisäätiöstä allekirjoittivat Jukka Mäki ja Maarit Suomela. Jaettiin ohjausryhmälle kopiot Vapautuvan tukiohjelman kumppanuussopimuksesta. Päätettiin laittaa KuVa –valmentajan paikka uudellen hakuun, koska ei löydetty sopivia hakijoita ensimmäisellä hakukierroksella. Käytiin läpi toteutettuja vankilavierailuja keskeisissä yhteistyöyhteisöissä (Hämeenlinna, Riihimäki, Jokela, Kerava, Helsinki ja vankisairaala) sekä yleisen tason tiedotteita muihin vankiloihin. Jatkettiin

keskustelua siitä, mitkä tarvittavat tukipalvelut järjestetään seutukunnallisesti ja mitkä kunnallisesti. Käsiteltiin ohjelmaan laaditut haku- ja sopimuslomakkeet sekä tiedotteet vangeille ja vankilahenkilökunnalle. Vankilan osalta todettiin, että valintaryhmän päätös käytännössä ratkaisee valinnan, mutta muodollisen päätöksen tekee vankilanjohtaja.

4.5.2004

Kokouksessa käytiin lävitse valmentajan valintamenettely, jossa päädyttiin esittämään sosiaaliohjaaja Seija Juntunen työvalmentajaksi. Kerrottiin hankkeen esittelystä seutukunnan sosiaalijohtajien yhteistyökokouksessa. Kerrattiin vankien valintamenettelyn perusteet.

15.6.2004

Seija Juntunen kertoi lähtökohdistaan työn toteuttamisessa ja toiminnan käytännön valmisteluista. Hänen työolosuhteensa on järjestetty ja hän on mm. tutustunut henkilökohtaisesti Helsingissä toteutettuun KUVA-ohjelmaan. Käytiin lävitse KuVan vankien ja valmentajan työaikamääritykset sekä peruskäytännöt kuljetuksissa ja lounastamisessa. Käytiin läpi hankkeen tiedottaminen: perustiedot kaikkiin Suomen vankiloihin ja vierailut keskeisiin. Valmentaja haastatellut kaikki Hämeenlinnaan ja Riihimäelle sijoitetut kohderyhmän vangit. Oli sovittu yhdyshenkilöt kaikissa vankiloissa, joihin kohderyhmien vankeja oli sijoitettu. Todettiin hankkeen käynnistymisvaiheen kokemuksia: vaikka malli on perustaltaan yhteinen Helsingin KUVA-ohjelman kanssa, ovat lähtökohdat kuitenkin hyvin erilaisia ja edellyttävät paljon ratkaisuja. KuVa –valmentaja korosti omana lähtökohdanaan erityisesti yleisen elämänhallinnan tekijöihin paneutumista työllisyysnäkökulmien onnistumisen ratkaisevana edellytyksenä. Kysyttiin tuen ja kontrollin suhteellisia painotuksia.

7.9.2004

Käytiin lävitse Vanajan avovankilaosastolle sijoitettavien naisvankien mahdollisuudet osallistua ohjelmaan. Todettiin Vanajalla käytyjen keskusteluiden perusteella tämä mahdolliseksi. Kohderyhmän naisvankeja on kuitenkin hyvin vähän. Todettiin että hankkeen käynnistämisvaiheessa tehtyjen havaintojen perusteella vahvistuu, että tavoitteen mukaista viiden vangin täyttöastetta ei kyetä tavoittamaan. Valmennustyön todettiin lähteneen hyvin käyntiin, mutta samalla on havaittu valmennuksen olevan hyvin vaativaa jokaisen vangin kohdalla. Käytiin lävitse erilaisia vankien toimintaan liittyvien sääntöjen rajanvetoja ja sovittiin niiden jatkuvasta seurannasta. Kriittisesti esitti kaksi eri mahdollisuutta laajentaa ohjelman kohderyhmää: uudet vankien kotikunnat lähinnä Hämeenlinnasta etelään sekä Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimiston asiakaskunta. Käytiin lävitse hankkeen seurantamenettelyt ja keskustelut yhteisestä tutkimuksesta Helsingin ohjelman kanssa.

2.12.2004

Kokouksessa mietittiin jälleen vankeinhoidon edustuksen kasvattamista projektin ohjausryhmässä. Tällä kertaa selvitettiin Vanajan avovankilaosaston edustusta, joka kuitenkin siirtyi lähinnä sen takia, että naisvankeja ei ollut onnistuttu rekrytoimaan ohjelmaan. Todettiin kuitenkin yleensä vankilan edustuksen vahvistaminen kahteen henkilöön yleensä perustelluksi ohjausryhmän tasapainon vuoksi. Ohjelman toiminnan keskus oli siirretty Nuorten pajatoimintojen (myöh. Luotsi-paja) yhteyteen aikaisemmasta Kierrätyskeskuksesta. Vuoden lopussa todettiin itse vankeusaikaisten jatkumoiden toteutuneen jopa odotuksia paremmin,

mutta vapautuneet eivät työllistyneet Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiössä. Esitettiin toimintamallin laajentamista Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimiston asukkaisiin ja ohjausryhmä kannatti asian selvittämistä. Kritsin taholta todettiin vahva näyttö määrällisten asiakastavoitteiden jäämisestä vaillinaiseksi. Ojoisten työsiirtolan näkökulmasta lopullista tulkintaa ei voitu vielä tehdä. KuVa –tutkimusta ja yhteistyötä Helsingin KUVA-ohjelmaan edelleen vahvistetaan Jarno Ruotsalaisen liittyttyä Helsingin KUVA:n seurantaryhmään. Suunnitelmissa seminaari kesällä 2005. Krits ja Rikosseuraamusvirasto olivat hakeneet tutkimuksen rahoitusta ja toteuttamista oikeusministeriön kriminaalipoliittiselta osastolta, mikä ei kuitenkaan toteutunut. Todettiin että Seija Juntunen liittyi työvalmennussäätiön yksilövalmennuksen kehittämistyöryhmään.

9.2.2005

Keskustelua mm. kohderyhmän vankien etsinnästä ja valintamenettelyistä. Kohderyhmän näkökulman ulottaminen tutkintavankeihin ja vankeutta odottaviin. Keskusteltiin KuVa-ohjelman toimintojen suhteesta Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön kehittämiin työ- ja yksilövalmennuksen malleihin. Keskusteltiin vankien työaikaisten asioiden järjestämisen käytännöistä suhteessa mm. vankilan lupamenettelyihin jne. Keskustelu siitä, miksi ei naisia ole projektiin tavoitettu. Keskustelu Hämeenlinnan seutukunnan pienempien kuntien työllistämiskäytännöistä. Todettiin, että KuVassa ei ole edellytyksiä erilliskäytäntöihin, vaan KuVaan voidaan työllistää, mikäli kunta yleensäkin myöntää työllistämiseen rahoituksen. Korostettiin Työvoiman palvelukeskuksen roolia työllistämisen mahdollisuuden varmistamisessa jo vangin valintaprosessin yhteydessä. Keskusteltiin mahdollisuudesta laajentaa valmennuksen kohderyhmää Kriminaalihuoltolaitoksen asiakkaisiin ja siitä, miten näitä toimintoja voidaan yhdistää KuVa-toimintaan.

17.3.2005

Vuoden 2004 vuosikertomuksen ja vuoden 2005 toimintasuunnitelmien käsittely. Määriteltiin vuosikertomuksen perusteella projektin keskeiset vaikeudet ja haasteet: kohderyhmän kapeus, jatkumoiden lisääminen, työsisältöjen kehittäminen, vankien kotikuntamäärytyksien varmistaminen, ohjausryhmätoiminta, valintaprosessin kehittäminen ja seutukuntien pienten kuntien osallisuus. Mietittiin keinoja vahvistaa ohjausryhmän tukea nimenomaan valmentajan arkisen työn tekemisessä. Hyväksyttiin mahdollisuus kokeilla Kriminaalihuollon asiakkaiden valmennuksen yhdistämistä KuVa-valmennukseen. Hyväksyttiin uudistettu, Helsingin kuvan kanssa yhdenmukainen hakemuslomake. Tietoa YRE-hankkeen kehittämästä Avaintyöntekijämallista Hämeenlinnan seudun toimijoiden yhteistyörakenteena. Todettiin KuVa-valmentajan voivan toimia avaintyöntekijänä.

26.5.2005

Keskusteltiin KuVa-valmentajan työnkuvan moninaisuudesta. On sovittu, että hän osallistuu Luotsisäätiön kehittämistoimintaan, minkä lisäksi on kaikenlaisia verkostotehtäviä, koulutusta, sairauspoissaoloja jne. Todettiin, että vankien työtehtävät ja valvonta on kuitenkin poikkeuksetta kyetty varmistamaan luotettavasti. Sovittiin mietittäväksi sitä, miten Ojoisten työsiirtolan vaikeudet järjestää kuljetuksia voidaan ratkaista. Käytiin lävitse 1.5.2005 poikkileikkaustilaston perusteella projektin kohderyhmä, jonka todettiin pysyneen samanlaisena kuin edellisinä vuosina. Todettiin, että Kriminaalihuoltolaitoksessa vaikuttaa olevan korkeintaan satunnaisesti ohjelmaan soveltuvia asiakkaita. Sovittiin kesälomakauden järjestelyistä. Periaatekeskustelu vapautumisen jälkeisen jatkumon tavoitteista. Todettiin, että kaikkein

tärkeintä toteuttaa yksilökohtaisesti perusteltu, konkreettinen toimintaohjelma vapautumisen jälkeen. Projektinäkökulmasta myös perusmallin mukaiset, Luotsin toteuttamat jatkumot tärkeitä. Sovittiin Hämeenlinnan kaupungin Luotsi-säätiölle KuVa-ohjelmaan myöntämän tukirahoituksen käyttämisen periaatteista.

6.10.2005

Kokouksen pääaiheena KuVan projektin jälkeisen juurruttamiskeskustelun käynnistäminen, joten kokouksessa vieraana Jukka Mäki Kriminaalihuollon tukisäätiöstä ja Vuokko Karsikas Rikosseuraamusvirastosta. Todettiin kesän aikana käytyjen neuvotteluiden jälkeen, että mahdollisuus toimintamuodon juurruttamiseen koskee ainoastaan Hämeenlinnan seutukunnan kuntien vankeihin kohdistuvaa toimintamuotoa. Toimintamallia ei voida laajentaa yhteistyössä Luotsi-säätiön kanssa. Projektin osapuolet esittivät näkemyksiään projektin kokemuksista juurruttamiskeskustelun pohjaksi. Projektin eniten pinnalle nousseiksi haasteiksi todettiin nousseen kohderyhmän löytämiseen, valmisteleviin polkuihin ja valintaan liittyvät kysymykset. Kriminaalihuollon tukisäätiö esitti toimintamallin juurruttamisen edellytyksien selvittämistä siten, että juurruttaminen voitaisiin toteuttaa jo vuoden 2006 kuluessa. Tämä taas edellyttää asian huomioimista mm. vankeinhoidon rahoituskehityksessä jne. Tavoitteeksi määrittyi projektin alkuperäinen tavoite, eli toimintamallin juurruttaminen normaaleihin palvelurakenteisiin.

13.12.2005

Kokouksessa käsiteltiin onnistuneen syksyn jälkeen joulukuussa tapahtuneita takaiskuja ja niiden merkitystä KuVa-toiminnalle jatkossa, KuVan juurruttamista koskevan keskustelun etenemistä ja mm. päättyvän YRE – hankkeen perinnön ylläpitämistä. Vankeinhoidon kanssa toteutettavat yhteistyömenettelyt erityisesti vankien ohjautumisen ja valintaprosessin kannalta edellyttivät uusia ratkaisuja keskeisen yhteyshenkilön eli Ojoisten työsiirtolan päällikön jouduttua yllättäen pidemmälle sairauslomalle. Todettiin Vankeinhoitolaitoksen kanssa 29.11. käytyjen neuvottelujen perusteella KuVan juurruttamisen neuvotteluiden käynnistyneen. Luotsi totesi omien rekrytointiaikataulujensa edellyttävän, että perustava linjaratkaisu KuVa-toiminnan jatkosta tulisi kyetä tekemään jo vappuun 2006 mennessä. Kriminaalihuoltolaitoksen asiakaskunnasta ei todettu nousseen juurikaan työvalmennuksen tarvetta, jota KuVan yhteydessä olisi voitu tarjota. Työvoiman palvelukeskuksesta todettiin KuVa-tyyppisten toimintojen sopivan heidän toimintaprofiiliinsa jatkossakin. YRE – hankkeesta todettiin avaintyöntekijäjärjestelmän käynnistyneen ja jatkavan toimintaansa. Erilaisten hankkeiden ja ruohonjuuritason kokemusten ”hiljaisen tiedon”siirtämistä päättäviin rakenteisiin täytyy YRE:nkin kokemusten mukaan painottaa.

2.3.2006

Käytiin lävitse vuoden 2005 vuosiraportoinnin perusteella toimintasuunnitelmia. Ohjausryhmä hyväksyi tavoitteen Kritsin välittämästä Vankeinhoitolaitoksen ja Luotsi-säätiön linjauskokouksesta. Todettiin, että projektin valmentajan siirtyessä muihin tehtäviin linjausneuvotteluiden perusteella määritellään myös se, miten projektikausi saatetaan loppuun. Tämä johtuu mm. siitä, että Luotsisäätiön täytyy tehdä rekrytointipäätökset vappuun mennessä. Keskusteltiin siitä, miksi vuoden 2006 alussa ei ole onnistuttu rekrytoimaan uusia vankeja. Todettiin kohderyhmän kapeuden lisäksi keskeiseksi seikaksi valintaprosessin voimakas karsivuus. Laajennettiin vankeinhoidon edustusta ohjausryhmässä siten, että Harri Rämö Hämeenlinnan vankilasta liittyi ohjausryhmään.

4.4.2006

Kokouksen pääaihe oli Luotsi-säätiön ja Vankeinhoitolaitoksen linjausneuvottelu KuVa-toiminnan juurruttamiseksi (30.3.2006). Todettiin sovituksi puitesopimuksen laadinta toimintamallin juurruttamiseksi projektikaudesta muunnellussa muodossa. Pysyväisluonteisena toimintana toiminta perustuu vankikohtaiseen sopimusmalliin ja yksilölliseen palvelusuunnitelmaan, joka kohdistuu edelleen Hämeenlinnan seutukunnan kuntien vapautumista lähestyviin vankeihin. Projektikautta voimakkaammin korostuu tilaaja-tuottaja-asetelma, jossa vankeinhoito itse sijoittajayksikkötoiminnan kautta siivilöi esille vangit, joihin toimintaa kohdistetaan. Puitesopimus määrittelee yksilökohtaisten palvelusopimusten solmimisen lähtökohdat ja menettelyt. Todettiin myös työvoiman palvelukeskuksen voivan määrärahatilanteen puitteissa sitoutua edelleen jatkumoyhteistyöhön. Todettiin, että ohjelmassa harjoittelua suorittavaa Merja Kujalaa ei voida rekrytoida projektiin vaan projektin asiakastoiminnat ajetaan väliaikaisesti alas. Seuraava uusi asiakas tulisi sitten jo juurrutettuun Luotsin toteuttamaan toimintamuotoon.

15.5.2006

Tilannekatsaus KuVa-toiminnan juurruttamisen edellytyksistä. Aluevankilojen johtajat valittu. Varmistettu, että pelkästään rahoituksen syistä ei tarvitse välttämättä odottaa uudistetun KuVa-toiminnan käynnistämistä Luotsi-säätiössä vankeuslain voimaan astumiseen saakka. Sijoittajayksikkötoiminnan luonteen kehittyminen Etelä-Suomen aluevankilassa todettiin kuitenkin keskeiseksi KuVa-toiminnan kannalta, joten sijoittajayksiköiden johtajavalintoja on seurattava myös KuVa-näkökulmasta. Ojoisten työsiirtolan johtaja uudelleen sairauslomalla ja muutenkin Ojoisten työsiirtolan hallinnollisen aseman muuttuminen todettiin yhdeksi merkittäväksi taustatekijäksi. Luotsi-säätiö, vankeinhoito ja työvoiman palvelukeskus kertoivat omista yleisistä kehittämissuunnitelmistaan, joilla saattaa olla merkitystä KuVa-prosesseille. Merja Ritala tulee ohjausryhmän jäseneksi Unto Parikan sijaan, sillä Luotsin yksilövalmennustiimi on avainasemassa vankien valintaprosessin ja yleensä Luotsissa toteutettavan toiminnan koordinoijana. Ohjausryhmässä käsiteltiin Seija Juntusen työmenetelmien siirtämisen edellytyksiä pysyväisluonteiseen toimintamalliin, joka toteutetaan Luotsin normaalitoimintana. Todettiin, että kaikkia projektikaudella toteutettuja toimintamalleja ei voida ylläpitää, vaan uusia määrytyksiä on tehtävä merkittävässä määrin. Myös hintakysymysten käsittelyn noustua esille, todettiin pysyvän toimintamallin palveluiden olevan monilta osilta ohuempia, kuin projektikauden hyvin painava päivittäinen tuki. Puitesopimuksen käytännön valmistelua jatketaan.

17.8.2006

Ohjausryhmässä jatkettiin KuVan juurruttamisen sopimuskeskustelua. Huomioitiin keskeisiä uusia taustatietoja, kuten Vanajan vankilan perustaminen sekä Etelä-Suomen aluevankilan sijoittajayksikön johtajavalinta. Todettiin, että sopimuksen syntyessä pyritään perustamaan vakinaistettua toimintamallia varten seurantaryhmä, johon pyritään kutsumaan myös uusia jäseniä mm. Vanajan vankilasta, Sijoittajayksiköstä, Hämeenlinnan kaupungin ja muiden kuntien perusturvasta. Pyritään varmistamaan seurantaryhmätoiminnan syntyminen pienimuotoisessa KuVa-seminaarissa marraskuussa. Sopimuksen lähtökohdat, joita Kriksissä oli valmisteltu, todettiin kehittämiskelpoisiksi. Puitesopimus –sanon käyttämisestä katsottiin perustelluksi luopua ja kutsua yhteistyötä kumppanuussopimukseksi. Yksilöllisten palvelusopimusten ajattelumalli hyväksyttiin edelleen lähtökohdaksi.

MUITA KOKOUKSIA

30.6.2004 Vankeinhoidon kokous Ojoisten työsiirtolassa

Tämä ei ollut ohjausryhmän kokous vaan erillinen Hämeenlinna ja Helsingin KUVA:n sekä Vankeinhoitolaitoksen kokous:

Osallistujat:	Ahti Lempiö	Rikosseuraamusvirasto
	Matti Ojala	Ojoisten työsiirtola
	Anna Arola	Riihimäen vankila
	Harri Rämö	Hämeenlinnan vankila
	Kristiina Kotkavuori	Helsingin työsiirtola
	Jukka Piironen	Helsingin työsiirtola
	Matti Rantala	Vanajan avovankilaosasto
	Päivi Kurvi	Vanajan avovankilaosasto
	Seija Juntunen	Kriminaalihuollon tukisäätiö
	Jarno Ruotsalainen	Kriminaalihuollon tukisäätiö

Kokouksen tavoitteena oli tarkastella KUVA toimintaa vankeinhoidon näkökulmasta sekä toteuttavien vankiloiden että ”lähettävien” vankiloiden kannalta. Erityisenä aiheena oli KuVa-toimintaan ohjaamisen käytännöt. Todettiin että Helsingissä on ollut samoja perusongelmia kuin Hämeenlinnassa: vankeja ajoittain vähän, minkä katsottiin johtuvan päihitteettömyysvaatimuksesta. Keskusteltiin siitä, voidaanko KuVaan valita ”kevyemmin perustein” kuin muuten työsiirtolaan. Ojoisten ja Hämeenlinnan vankilan näkökulmasta kovin paljon ei normaaliperusteista avolaitossijoituksissa voida poiketa. Sijoittajyksikkötoiminnan merkitys todettiin olleen vähäinen. Krits nosti tässä kokouksessa ensimmäisen kerran esille ajatuksen KuVa-projektin kohderyhmän laajentamisesta Hämeenlinnan seutukunnan ulkopuolelle.

29.11.2005 KuVan juurruttamisen edellytyksiä vankeinhoidon näkökulmasta tarkasteleva neuvottelutilaisuus

Osallistujat	Ahti Lempiö	– Rikosseuraamusvirasto
	Tuomo Kärjenmäki	– Hämeenlinnan vankila
	Susanna Schugk	– Hämeenlinnan vankila
	Pentti Ketola	– Ojoisten työsiirtola
	Antti Paajanen	– Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi
	Seija Juntunen	– Krits
	Jarno Ruotsalainen	– Krits, sihteeri

Kokouksessa käytiin käynnistettiin keskustelu Vankeinhoitolaitoksen ja Luotsi-säätiön välillä edellytyksistä ylläpitää KuVa-projektissa kehitettyjä toimintamuotoja tulevina vuosina. Esitettiin lähtökohdaksi, että KuVa-idean mukaisen jatkumon vapautumisen jälkeinen osa on mahdollista toteuttaa yhteistyössä Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen

kanssa, mikäli Luotsi ja Vankeinhoitolaitos pääsevät sopimukseen vankeusaikaisesta toiminnasta. Huomioon otettaviksi taustatekijöiksi kohotettiin toiminnan osuus muussa Ojoisten työsiirtolan toiminnassa tulevan aluevankilajärjestelmän puitteissa ja toiminnan toteuttaminen osana Luotsin yleistä työmarkkinavalmennuksen palvelukokonaisuutta. Jatkokeskustelujen aikataulu todettiin suhteellisen kiireelliseksi sillä perustason linjaukset siitä, minkälainen KuVa-toiminta voidaan juurruttaa Hämeenlinnan seudulle täytyisi tehdä jo Vappuun mennessä.

30.3.2006 Valmistautuminen projektivaiheen päättymiseen ja toimintamallin siirtoon Luotsi-säätiön ja Vankeinhoitolaitoksen välille

Osallistujat:	Ahti Lempiö	Rikosseuraamusvirasto
	Antti Paajanen	Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi
	Tuomo Kärjenmäki	Hämeenlinnan vankila
	Harri Rämö	Hämeenlinnan vankila
	Jukka Mäki	Kriminaalihuollon tukisäätiö
	Jarno Ruotsalainen	Kriminaalihuollon tukisäätiö (kokousmuistio)

Kriminaalihuollon tukisäätiö esitti projektissa kehitetyn toimintamallin sovellettua siirtämistä Luotsin ja vankeinhoidon yhteistyömalliksi, joka perustellaan rakenteellisen, sopimusperusteisen yhteistyön esimerkkinä. Tilaisuudessa määriteltiin KuVa-toimintamallin muokkaaminen pysyväisluonteiseksi yhteistyörakenteeksi ennen kaikkea prosessin vankeusaikaiselta osalta. Kokouksessa todettiin molempien osapuolten tahto kehittää kuntouttavan vankityön toimintaideaan perustuvaa jatkumomallia vapautumista lähestyvien vankien työhönkuntoutuksessa.

Projektia koordinoivan Kriminaalihuollon tukisäätiön esityksen mukaan toimintatavan juurruttaminen on mahdollista seuraavista lähtökohdista, jotka tarkoittavat myös muutoksia projektikauden toimintamalliin:

1. Toteutetaan vankikohtaisesti sovittua kuntoutusjatkumoa, jossa KuVa-toiminta on yksilöllisen vankeusprosessin viimeinen vankeusaikana toteutettava vaihe. Sijoittajayksikkö tunnistaa kohderyhmään kuuluvat vangit, joiden osalta tehdään yksilökohtainen palvelusopimus. Vankeja voi olla ohjelmassa vaihteleva määrä.
2. Tilaaja-tuottajanäkökulmainen palveluprosessi toteutetaan osana Luotsin muihin kohderyhmiin kohdistuvaa valmennuspalveluiden toimintakokonaisuutta.
3. Toiminta kohdistuu Hämeenlinnan seutukunnan kuntien vapautumista lähestyviin vankeihin.

KuVan sopimusmalli on tilaaja-tuottajaperusteinen malli, jossa tilaaja vankeusaikaisessa toiminnassa on Vankeinhoitolaitos ja vapautumisen jälkeen Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus. Sopimuksessa sovelletaan Luotsi-säätiön palveluiden hinnoitteluperustetta, jossa yhdistetään päiväkohtaisesti määritelty työvalmennus ja erikseen sovittava määrä yksilöllistä valmennusta sekä tukihenkilötoimintaa.

Sovittiin, että Kriminaalihuollon tukisäätiö valmistelee toimintaa varten uudistetuista lähtökohdista kolmikantaisen puitesopimuksen, jossa osapuolina ovat Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi, Vankeinhoitolaitos sekä Hämeenlinnan seudun työvoiman

palvelukeskus. Puitesopimuksessa määritellään yleinen toimintamalli ja -sisältö sekä yksilökohtaisten palvelusopimusten tekemisen menettely.

Sovittiin, että projektikauden asiakastoiminnat päätetään projektissa toimineen valmentajan Seija Juntusen työsuhteen päättyessä eli käytännössä lomien vuoksi toukokuun alussa 2006.

7.9.2006 Vankeinhoitolaitoksen näkökulma KuVa-toiminnan juurruttamiseen – kokous Rikosseuraamusvirastossa

Osallistujat: Ahti Lempiö – Vankeinhoitojohtaja, Rikosseuraamusvirasto
Anna Arola – Sijoittajayksikön johtaja, Etelä-Suomen aluevankila
Kaisa Tammi-Moilanen – Vanajan avovankilaosasto
Jarno Ruotsalainen – Projektisuunnittelija, Kriminaalihuollon tukisäätiö

Käytiin lävitse suunnitelmaa KuVa-toiminnan juurruttamiseksi, valmistellun kumppanuussopimuksen luonnetta ja toiminnan rahoituslähdettä Vankeinhoitolaitoksen kannalta.

Kaisa Tammi-Moilanen toi Kirsti Kuivajärven kanssa määritellyn lähtökohdan, jossa KuVan vakinaistamiseen on varattu jonkin verran rahoitusta Etelä-Suomen aluevankilan köyhyyspakettiosuudesta. Toiminta määritellään osana Vanajan vankilan toimintoja. Vankeinhoitolaitoksen kannalta keskeinen peruste jatkaa KuVa-toimintoja Hämeenlinnassa perustuu sen mahdollisuuden ennakoimiseen, että tätä kautta syntyy laajempia yhteistyön näköaloja Vanajan vankilan ja Luotsi-säätiön välillä. Käytännössä tämä tarkoittaisi toimintaidean kohderyhmän laajentamista myöhemmässä vaiheessa nykyistä laajempaan vankijoukkoon Kanta-Hämeessä ja Uudellamaalla.

Todettiin ettei vankeinhoidon näkökulmasta ole nähtävissä esteitä toiminnan käynnistämiseen esiin tuoduista lähtökohdista. Niiden mukaan kyse on kulloinkin yksittäisistä vankiprosesseista, joissa lähtökohtana rangaistusajan suunnitelman toteuttaminen ja vapauttamissuunnitelma. Luotsin lähtökohtana hinnoittelussa on asiakaskohtainen korvaus, jolloin ohjelman hallinnasta ei sinänsä synny kustannuksia, vaan korvaus on aina läpinäkyvä asiakasperusteinen korvaus, joka koostuu pohjimmiltaan työpäivätasolla hinnoitellusta työvalmennuspalvelusta, jota täydennetään valmentajan viikkotunteina määritellyistä yksilöllisistä tukihenkilöpalveluista.

Sovittiin edettävän käytännön neuvotteluihin ja sopimuksen laadintaan, jolloin vankeinhoidon kannalta sopimuksen allekirjoittaminen tapahtuu Etelä-Suomen aluevankilan johdon tasolla.

27.9. Kriminaalihuollon tukisäätiön, Luotsi-säätiön ja Vanajan vankilan kokous KuVa-kumppanuussopimuksesta. Luotsi-säätiössä, Kierrätyspalvelukeskus, Vanajantie 10, Hämeenlinna.

Osallistujat: Kaisa Tammi-Moilanen – Vanajan vankila
Merja Ritala – Luotsi-säätiö
Jarno Ruotsalainen – Krits

Kokouksessa käsiteltiin valmisteltua KuVa Kumppanuussopimuksen tekstin luonnosta. Joitakin poimintoja keskustelusta ja huomioista. Todettiin järkeväksi lähteä toimintaa juurruttaessa siitä, että virallinen seurantaryhmä kokoontuu lähtökohtaisesti vain kerran vuodessa ja uudistaa seuraavaa vuotta koskevan sopimuksen. Lisäksi Merja Ritala Luotsista vastaa yhdyshenkilötason kokoontumisista käytännön asioissa.

Todettiin, että palvelun määritykset vaikuttavat järkeviltä ja hintahaarukka tunnetaan, mutta lopulliset hintamääritykset perustuvat Luotsin, TYP:in ja Vankeinhoitolaitoksen yhteiseen sopimukseen, jota varten mahdollisesti tarvitaan neuvotteluja. Kilpailuttamista ei kuitenkaan tarvita. Todettiin järkeväksi ilmoittaa tukihenkilöpalveluiden määrä kuukausi – ei viikko – tasolla, jolloin voidaan jäsentää toimintaa tarpeiden mukaiseksi.

Todettiin laskutusperusteet: Kuukausittainen laskutus, joka liitetään kuukausiraportissa ilmoitettuihin palvelun määriin. Lähtökohtana laskutuksessa on toteutuneesta palvelusta laskuttaminen, jolloin laskutus päättyy ohjelman päättymis- tai keskeytymispäivänä. Sovittiin kuitenkin, että yksittäisten lyhyiden poissaolopäivien osalta Luotsi voi laskuttaa (lyhyt sairauspoissaolo, vangin luvanvarainen poistuminen).

Todettiin vankeusaikaisista kuljetuksista, että Vanajan vankila vastaa kuljetuksista, joten erillistä sopimusta Luotsin kanssa ei tarvita. Vanajan vankila järjestää myös lounasruokailun. Todettiin toiminnan määrittävän vankeusaikana siviilityölupaan perustuvaksi valmentavaksi työksi toimintarahaperusteella.

Todettiin liitteessä 2 tehtyjen KuVa-an ohjaamisen määritelmien tarvitsevan lisäselvityksiä Sijoittajayksikön ja Vanajan vankilan välisen työnjaon määrittelemisen osalta. On eroteltava sijoittamispäätös (Sijoittajayksikkö) ja toimintaan sijoittamista koskeva päätös (Vanajan vankila).

Todettiin yleiseksi lähtökohdaksi KuVa-vankien valvonnan osalta rinnastaminen siviilityölupaperusteisiin. Keskeistä on, että Luotsi ilmoittaa Vanajan vankilaan lupamenettelyjen kannalta riittävän ajoissa kaikki perusohjelmasta poikkeavat järjestelyt.

Todettiin valmistellut lomakkeet (Vangin sitoumus, palvelusopimus ja kuukausiraportti) toimiviksi ja tehtiin niihin muutamia pieniä korjauksia.

10.10.2006 Kriminaalihuollon tukisäätiön, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen, Luotsi-säätiön ja Vanajan vankilan palaveri kumppanuussopimusluonnoksen käsittelemiseksi

Osallistujat: Risto Jokinen – Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
Merja Niemi – Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
Merja Ritala – Luotsi-säätiö
Marjatta Kurri – Vanajan vankila
Jarno Ruotsalainen - Krits

Käytiin lävitse uusinta luonnosta kumppanuussopimukseksi. Todettiin tavoitteeksi allekirjoittaa sopimus 22.11.2006 järjestettävässä seminaarissa. Todettiin edellytykset

toteuttaa KuVa "normalisuusperiaatteen" mukaisessa yhteistyössä hyväksi. Toiminta muuttuu Luotsin normaalipalveluksi, jolloin käytännössä yksilöllinen tuki ohentuu. Toiminta muuttuu myös toimintarahaperusteiseksi vankeusaikana, jolloin samalla täytyy keskustella vapautumisen jälkeisten työvoimapolitiittisten ratkaisuvaihtoehtojen laajentamisesta.

Varsinaisesta sopimuksen osasta todettiin, että on vielä harkittava kuntien nimeämistä. On kenties muutettava määrittely ainoastaan Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen asiakkuuteen perustuvaksi. Risto Jokinen sitoutui selvittämään asiaa eri kuntien perusturvajohtajien kanssa. Todettiin sopimuksen allekirjoittajien määrittely muutoin valmiiksi paitsi että Marjatta Kurri lupasi Kaisa Tammi-Moilasen varmentavan vielä asiaa Marjatta Kaijalaisen kanssa 11.10.

Todettiin järkevimmäksi laskuttamiskäytännöksi, että toimitetaan kuukausittainen lasku ja kuukausiraportti Vanajan vankilaan, joka toimittaa laskut eteenpäin.

Merja Ritala lupasi käydä Antti Paajasen kanssa lävitse, miten täsmälliset euromääräiset hinnat voidaan kirjata sopimuksen liitteessä 1. Todettiin hintojen määrittelyn olevan sidoksissa yleiseen kumppanuussopimukseen TYP:in ja Luotsin välillä, sillä KuVa-hinnoittelu todettiin saman suuruiseksi. Lisäksi Merja käy Antin kanssa lävitse liitteessä 4 sijaitsevan luettelon Luotsin yksiköistä. Merja kutsuu Jarnon Luotsin henkilökunnan tiedottamiseksi ja perehdyttämiseksi järjestettävään palaveriin.

Todettiin, että vaikka kaikkia yksittäistapauksia on vaikea etukäteen nähdä, ei kannata vesittää KuVa-prosessin määrittelemistä. Pidetään siksi kiinni sopimustekstistä, jossa määritellään KuVan koostuvan 3 – 12 kk vankeusaikaista ja 6 – 24 kk vapautumisen jälkeistä toimintaa Luotsissa. Mikäli näitä aikamäärityksiä ei voida täyttää, on palvelusopimusta valmisteltaessa todettava TYP:n ja Vanajan vankilan yhteisellä päätöksellä, ettei vangin kohdalla voida sopimusta tehdä.

Todettiin seurantaryhmää ja yhteistyöryhmää koskeva ajattelu järkeväksi. Mietittiin vielä seurantaryhmän koostumusta ja puheenjohtajuutta. Edelleen vahvimaksi näkökulmaksi nähtiin Marjatta Kaijalaisen kutsuminen puheenjohtajaksi. Merja Ritala toimii sihteerinä.

Todettiin tarpeelliseksi selvittää oikeudet ja menettelyt tietojen vaihtamiseen tilanteessa, jossa ei enää käytetä vangin hakemuslomaketta (jossa vangit ovat projektikaudella antaneen luvan). Todettiin asian liittyvän laajempiin Etelä-Suomen aluevankilan sijoittajatoiminnan ja vankeusaikaisten suunnitelmien menettelyihin.

Merja Kujala ja Sirpa Rinta-Jaskari

VAIHTELUA KUVAAN

Elämyksellistä toimintaa kuntouttavassa vankityössä

1 JOHDANTO

Toimimme 2005 vuoden alusta Kuntouttava vankityö -ohjelmassa (KUVA), jonka tavoitteena on parantaa vankien yhteiskuntaan sijoittumista vapautumisen jälkeen. Kuntouttava vankityö on jatkoa vankilan päihdekuntoutukselle, työhön valmennukselle ja muulle selviytymismahdollisuuksia edistävälle toiminnalle. Erilaisilla lainrikkojille järjestetyillä projekteilla on pystytty vaikuttamaan aika hyvin arkielämän sosiaalisiin taitoihin, ajankäyttöön, sosiaalisiin tukiverkostoihin ja jopa päihteiden käytön hallintaan (Järvelä S., Kääriäinen J., Valokivi H., 2002, 38).

Osallistujat ovat vankeusrangaistusta suorittavia, päihteettömiä, avolaitoksessa rangaistustaan suorittavia henkilöitä. Osallistujat ovat sitoutuneet päihteettömyyteen ja KUVA-ohjelmaan ja ovat sen vuoksi päässeet avolaitokseen. Jos he eivät osallistu toimintaan tai päihdetestit ovat positiivisia, on välittömänä uhkana takaisin suljettuun laitokseen siirto.

Toimintamme tarkoituksena oli tuoda elämyksellisen toiminnan avulla vaihtelua KUVA-ohjelman muuhun toimintaan. Tarkoituksena oli järjestää hiukan erilaista toimintaa, kuin KUVA-ohjelmassa muutoin järjestetään. Tavoitteena oli toiminnan avulla saada osallistujat tuottamaan tietoa itsestään ja samalla löytämään itsestään uusia puolia. Toiminnan ohessa tutkimme ja havainnoimme myös sitä, millaista tietoa osallistujat itsestään tuottavat.

2 TAUSTA JA TARVE

KUVA-ohjelmassa on vain yksi ohjaaja, Seija Juntunen, joka työskentelee pääasiassa yksin osallistujien kanssa koko toiminnan ajan. Meidän osallistumisemme ohjelmaan omalla projektillamme tuo tervetullutta vaihtelua sekä osallistujille että ohjaajalle. Projektimme on oppimisympäristö sekä meille että KUVAn ohjaajalle. Projektiin liittyy oppimista kahdella tasolla, sekä yksilön että organisaation oppimisena.

Toimintamme aikana Seija Juntunen voi havainnoida osallistujia paremmin ulkopuolisena, kun ohjausvastuu on meillä, ja mahdollisesti pystyy tutustumaan eri näkökulmasta. Toimintamme aikana Seija Juntunen voi myös saada tietoa siitä, minkälainen toiminta on tuloksellista tai mikä ei toimi lainkaan KUVA-ohjelman jatkoa ajatellen juuri näiden osallistujien kanssa.

3 TAVOITTEET

3.1 Projektimme tavoitteet

Toiminnan tavoitteena on elämysten ja toiminnan avulla auttaa osallistujia löytämään omia vahvuuksiaan ja hyviä puoliaan; itsetuntemuksen lisääminen. Sama tavoite on

Seija Juntusen mukaan myös KUVAssa, joten toimintamme tukee myös sitä kautta KUVAA, hiukan erilaisin keinoin. Seikkailu- ja elämuskasvatus on sosiaalipedagogista toimintaa ja sillä on laaja sovellutusalue pyrittäessä tukemaan erilaisten syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten elämänhallintaa. (Hämäläinen 1998, 164).

3.2 Henkilökohtaiset tavoitteemme

Pyrimme kehittämään ryhmänohjaustaitojamme ja perehtymään vapausrangaistusta suorittavan henkilön sosiokulttuuriseen todellisuuteen. Samalla pyrimme havainnoimaan itseämme ryhmään osallistuvina ohjaajina. Havainnoimme tietysti sitä, miten elämykset ja toiminta vaikuttavat osallistujien käyttäytymiseen ja saako toiminta heidät tuottamaan tietoa itsestään keskustelun lomassa. Pyrimme havainnoimalla ja eri menetelmien avulla samaan käsityksen siitä, millaisena osallistujat itsensä ja omat vahvuutensa näkevät. Projektin aikana voimme kehittää ja opetella aiemmin koulussa opeteltuja ryhmänohjaus ymv. taitoja. Oppiminen on aina sidoksissa toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa tietoa opitaan (Jalava, Virtanen 1995. 75). Esimerkiksi koulussa opittu ei automaattisesti siirry mielekkäästi toisiin tilanteisiin.

Osallistujien innostaminen ja motivointi on todennäköisesti erittäin vaikeaa. Tavoitteenamme onkin kiinnittää huomiota erityisen tarkasti oman toimintamme vaikutukseen ja oman innostuneisuuden ylläpitämiseen, osallistujien innostumisesta riippumatta. Tavoitteena voisi olla myös oman pettymysten sietokyvyn parantaminen, vaikka uskommekin saavamme toiminnasta jollain tapaa positiivisen kokemuksen kaikille osallistujille.

4 PROJEKTIN TEORETTISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Projektitoiminta

Projektille pitäisi olla olemassa tarve. Saimme etukäteen tietoa, että KUVA-ohjelma ottaisi mielellään opiskelijoita mukaan toimintaansa. Esittelimme Seija Juntuselle alustavat suunnitelmamme projektin toteuttamiseksi ja täsmensimme toteutustapoja ja projektin tavoitteita yhdessä. Yhteisellä suunnittelulla ja hänen mielipiteidensä huomioonottamisella varmistimme sen, että hän sitoutui projektiimme ja tuki sen toteutumista omalta osaltaan.

4.2 Innostaminen ja ryhmätoiminta

Pyrimme pitämään ryhmämme toiminnan sillä tavoin luovana, että toimintaa voidaan tarvittaessa muuttaa osallistujien niin halutessa. Vaikka ohjaamme ryhmää, osallistumme myös itse varsinaiseen toimintaan. Huolehdimme ryhmästä koko toiminnan ajan. Ohjaajan työ ryhmän eri kehitysvaiheissa on tärkeää. Aluksi tutustumme toisiimme ensimmäisellä toimintakerralla. Ohjaajan pitää edistää avoimuutta ja keskinäistä solidaarisuutta ja huolehtia ryhmästä myös

lopetusvaiheessa, ettei keskeneräisiä asioita jäisi kenellekään yksin mietittäväksi. (Niemistö, R.1999,180) Innostamisen avulla voimme ehkä myös luoda ja vahvistaa toimivien ryhmäprosessien syntymistä (Kurki 2000, 26).

Ryhmissä myös osallistujille voi tulla erilaisia rooleja. Joku saattaa olla aina äänessä ja joku toinen aina vaiti. Pyrimme välttämään tällaisten roolien muodostumista kysymällä hiljaa olevien mielipidettä asioista, niin että kaikki ryhmän jäsenet tuntevat, että heidät on huomioitu.

Toimintamme aikana emme pyri ohjauskeskusteluihin, vaan dialogiin, koska dialogissa päätavoite on uuden ymmärryksen luominen, lisäksi osallistumme itse toimintaan, jolloin saamme yhteisiä kokemuksia, joista voimme keskustella. (Peavy, R.V.,2001,82). Innostamiseen liittyy myös kulttuurinen demokratia eli kulttuurien välinen ymmärrys ja kunnioitus, eli ainakin me ohjaajina pyrimme kunnioittamaan osallistujien kulttuurista todellisuutta (Kurki 2000, 24). Tietoisuuteen herääminen, tietäminen ja toiminta, edellyttää kommunikointia, dialogia toisten ihmisten kanssa, jotta kykenisi ymmärtämään miten toiset ihmiset kokevat todellisuuden. Toiminnan aikana me saamme tietoa osallistujien todellisuudesta, mutta myös osallistujat saavat tietoa meidän todellisuudestamme. Dialoginen demokratia tarkoittaa toisen ihmisen ainutlaatuisuuden tunnustamista ja valmiuksia kuunnella hänen näkemyksiään ja keskustella niistä. (Kurki 2000, 29)

Yritämme auttaa osallistujia löytämään itsestään uusia vahvuuksia ja voimavaroja. Emme arvostele heitä, vaan pyrimme ymmärtämään heidän mahdollisesti esille tuomiaan kokemuksia ja kunnioitamme heitä ihmisinä. Emme oleta pääsevämme välittömään vuorovaikutukseen heti, vaan ajattelemme vastavuoroisuuden kehittyvän ja etenevän toimintamme jatkuessa. Ihminen voi kuitenkin puuttua historialliseen prosessiin, sillä hänellä on kyky herätä tietoisuuteen ja kehittyä eli olla joka päivä enemmän kuin tänään (Kurki 2000, 29).

Innostamisen tavoitteet ovat kolmitahoiset:

- välittäjänä toimiva innostaja: luo ihmisille erilaisia toiminnan mahdollisuuksia
- toiminta: jonka avulla saadaan aikaan persoonallista ja yhteisöllistä laadullista muutosta
- innostamisen kohde: ryhmä tai yhteisö, jonka kanssa toimintaa toteutetaan
- taustalla neljäs osapuoli: instituutio/organisaatio (KUVVA-ohjelma), jonka tukemana toiminta käy mahdolliseksi

(Kurki 2000, 47)

4.3 Vangin todellisuus

Tiedämme, että osallistujien todellisuutta ovat tiukat säännöt, sillä he ovat rangaistustaan suorittavia vankeja. Avovankilassa on joitakin vapauksia verrattuna suljettuun vankilaan. Avovankilassa olevat voivat työskennellä laitoksen ulkopuolella ja heillä on mahdollisuus käydä kaupassa kerran viikossa. Viikonloppuisin he valmistavat itse ruokansa ja huolehtivat heräämisistä ja töihin lähdöistään itsenäisesti. He voivat myös osallistua esim. KUVVA-ohjelman ilta-aikaan järjestettyyn toimintaan,

mutta tästä on sovittava hyvissä ajoin etukäteen. Työ- ja muut matkat tehdään useimmiten joko ohjaajan tai vartijan kuljettamana.

Emme tiedä millaisista elinolosuhteista osallistujat ovat vankilaan tulleet. He ovat saattaneet olla asunnottomia, mutta toisaalta ovat voineet asua perheensä kanssa. Heidän aikaisempi sosiokulttuurinen todellisuutensa voi erota hyvin paljon toisistaan, mutta se voi olla myös hyvin samantyyppinen. Vankilassa heidän todellisuuteensa kuuluu säännöllisyys ja toiset määräävät lähes kaikesta. Heiltä edellytetään hyvää käytöstä ja päihdeettömyyttä voidakseen osallistua KUVA-hankkeeseen ja he ovat myös sitoutuneet tähän toimintaan.

Yleensä vankien mihin tahansa kuntoutukseen pääsy vankilassa ei ole kovin helppoa. Myös KUVA-ohjelmaan pääsyyn liittyy monta vaihetta ja siihen soveltuvuutta selvitetään sekä vankilan työntekijöiden toimesta että KUVA-ohjelman työntekijän haastatteluilla. Päihdeettömyys on tietysti ehdoton edellytys ja jos ei vartijan katsellessa kykene alastomana virtsanäytettä antamaan, päihdetesti tulkitaan positiiviseksi ja KUVA-ohjelmaan ei voi päästä. Monet KUVA-ohjelmaan osallistuvat ovat osallistuneet aiemmin vankilassa päihdekuntoutukseen.

Kuntoutukseen hakeutuminen on usein pitkä prosessi, jonka motiivina voi olla se, että haluaa tutkiskella omaa päihdeongelmaansa tai kohdalle vain sattuu sopiva tilaisuus kuntoutukseen. Jotkut saattavat alunperin vankilaan tullessaan pyrkiä pysymään päihdeiden käyttäjäpiirin ulkopuolella, eli kuntoutukseen osallistuminen on suunnitelmallista. Joillakin voi olla myös pakottava tarve siirtyä kuntoutukseen esimerkiksi vankila- ja vankilan päihdekulttuurin omien lakien vuoksi. Joka tapauksessa hakeutumisvaiheessa vangin motiiveja selvitetään tarkasti, vangin täytyy tiedostaa päihdeongelmansa ja hänen täytyy vakuuttaa henkilökunta siitä, että on tosissaan. Kuntoutukseen hakeutuminen aiheuttaa usein jännitteitä toisten vankien keskuudessa. Vartijoilla on paljon päätösvaltaa vankien kuntoutukseen pääsyssä. Vartijat kokevat, että tietävät vankien asioista eniten, koska kuljettavat heitä joka paikkaan. Toisaalta myös vangit toivovat, että kuntoutukseen valittavilta osallistujilta selvitetään taustat ja hakeutumisen syyt.

(Tourunen 2000, 226-228; Tourunen, Perälä 2004, 42, 47.)

5 PROJEKTIN TOTEUTUS JA PROJEKTIN KUVAAMINEN

5.1 Projektin menetelmät

Tavoitteiden ja keinojen välillä on oltava vastaavuus. On valittava keinot, jotka sopivat tavoitteisiin siten, että ne ovat riittäviä ja hyödyllisiä (Kurki 2000, 122). Käytimme projektin menetelminä toimintaa ja elämyksiä, joiden avulla voisimme saada aikaan keskustelua osallistujien ajatuksista, tuntemuksista ja elämästään yleensä.

5.2 Toiminnan toteutus

Aloitimme toiminnan 17. tammikuuta ja viimeinen toimintakerta oli 17. helmikuuta. Aikataulua jouduimme toiminnan kuluessa muokkaamaan KUVA-ohjelman muun toiminnan vuoksi. Yksi toimintakerta siirtyi tammikuun lopulta helmikuulle, koska kaksi osallistujista oli antanut positiivisen päihdenäytteen ja joutuivat sen vuoksi sisälle keskusvankilaan. Päihdetesti osoittautui kuitenkin virheelliseksi ja osallistujat pääsivät viikon päästä takaisin avovankilaan ja KUVA-ohjelmaan. Toimimme osallistujien kanssa yhteensä 5 kertaa (17.1., 3.2., 7.2., 14.2. ja 17.2.) Toiminnat kestivät 1,5 – 2, 5 tuntia kerrallaan. Yksi osallistujista osallistui vain kolmeen toimintakertaan, koska vapautui 8.2.

Suunnittelimme yhdessä kaikki toiminnat ja ohjasimme ne myös yhdessä. Keskustelimme etukäteen Seija Juntusen kanssa toimintojen sisällöistä ja informoimme häntä toiminnassa tarvittavista materiaaleista. Toimintamme aikana Seija Juntunen oli koko ajan työnsä puolesta vastuussa osallistujista. Me vastasimme toiminnan toteuttamisesta ja Seija Juntunen osallistui myös itse toimintaan. Ainoastaan viimeisen toimintakerran ruoanlaitto-osuuteen hän ei osallistunut, mutta tuli syömään kanssamme.

Osallistujista emme tiedäneet etukäteen juuri mitään, osallistujien lopullinen lukumääräkin selvisi vasta ensimmäisellä toimintakerralla. Emme edes halunneet tietää ennen toimintaa heistä mitään, vaan ajattelimme, että toiminnan aikana he kertovat meille asiat, joista itse haluavat puhua. Emme myöskään halunneet muodostaa minkäänlaisia ennakkokäsityksiä osallistujista.

Kun aloitimme toimintamme, Kuva-ohjelmassa oli kolme osallistujaa, ehkä hiukan alle 40-kymppisiä miehiä. Osallistujista yksi oli aloittanut vasta viikkoa aiemmin Kuva-ohjelmassa. Yksi oli aloittanut jo lokakuussa -04 ja toinen marraskuussa -04. Lokakuussa aloittanut vapautuu kesken projektin, mutta ehtii osallistua kuitenkin yhteensä kolmeen toimintakertaan.

5.2.1 Ensimmäinen toimintakerta 20.1.2005

Tapasimme osallistujat Nuorten Työpajalla, jossa he viettävät useimmiten päivänsä autonasennus ym. töissä tai KUVA-ohjelman muussa toiminnassa. Aloitimme tämän kerran siten, että kerroimme ensin keitä olemme ja miksi olemme siellä. Kerroimme lyhyesti toimintamme tavoitteita (itsetuntemuksen lisääminen, omien voimavarojen ja vahvuuksien löytäminen jne) ja siitä, mitä on tarkoitus näinä kertoina tehdä. Kerroimme myös, että kirjoitamme toiminnastamme raportin, josta ei kenenkään henkilöllisyys selviä. Jätimme myös heidän käyttöönsä palautelaatikon, johon he voivat koko projektimme ajan laittaa meille nimettömänä palautetta, ideoita ym. viestejä.

Jutustelu sujui esittelyjen jälkeen ihan mukavasti ja osallistujat vaikuttivat avoimilta ja keskustelivat paljon. Tutustumisen aloitimme piirtämällä omat kuvat kananmuniin. Kaikki piirsivät kuvan ja osallistuivat ihan hyvin tehtävään, vaikkei tehtävä kovin paljon heitä innostanut. Jokainen kertoi sitten vuorollaan, mitä kuvassa on ja miksi. Piirroksista ei keskusteltu kovinkaan paljon, muuta huumorisävytteistä keskustelua kävimme kuitenkin koko ajan. Tutustumiseen ei liittynyt minkäänlaista elämäntarinan kertomista emmekä kysyneet tuomioista emmekä muutoinkaan mistään

henkilökohtaisista asioista. Haluamme toimintamme aikana keskittyä aivan muihin asioihin; tulevaisuuteen, voimavaroihin, odotuksiin, tarpeisiin.

Seuraavaksi tutustuimme toisiimme lankakerän avulla. Tämä aloitetaan siten, että ensimmäinen keksii jonkun kysymyksen johon vastaa ja heittää lankakerän seuraavalle ja jättää langan pään omaan käteensä. Seuraava taas vastaa kysymykseen ja heittää lankakerän seuraavalle. Kierroksen jälkeen joku toinen voi keksiä kysymyksen ja heittää lankakerän seuraavalle jne. Osallistujien välille muodostuu siis lankaverkko.

Tämä tehtävä onnistui erittäin hyvin. Kaikki kertoivat hyvinkin avoimesti erilaisista asioista. Kysymykset aloitettiin neutraalista: mistä väristä pidät?. Teimme kyseistä tehtävää todella pitkään, ehkä n. tunnin. Muita kysymysaiheita olivat: mistä olet kotoisin?, mikä on elämässäsi tärkeintä?, mikä on ollut pahin koettelemus elämässäsi?, mitä toivot tulevaisuudelta tällä hetkellä eniten?, mikä tuottaa tällä hetkellä eniten iloa elämässäsi (tai viime aikoina)?, mistä liikuntalajista pidät vähiten?, millaiset asiat saavat sinut kiukustumaan? jne. Lankakerän heittälyssä myös Seija esitti haluamiaan kysymyksiä, jotka olivat henkilökohtaisempia kuin mitä me olisimme itse esittäneet. Se oli hyvä: Seija pääsi esittämään kysymyksiä, joista toivoi keskustelua osallistujien kesken ja me näimme, että tämän ryhmän kanssa voi keskustella vaikeistakin asioista.

Kaiken kaikkiaan tuntui, että ryhmä toimii hyvin ja meidät otettiin erittäin hyvin vastaan. Itse aloitimme keskustelun hyvin avoimesti, kerroimme myös itse elämästämme, joka varmasti ohjasi keskustelun kulkua. Myös KUVA-ohjelman vetäjä Seija Juntunen kertoi avoimesti omista asioistaan ja tämä helpottaa ja ohjaa myös osallistujien toimintaa. Saimme käsityksen, että osallistujat ovat motivoituneita elämänsä muuttamiseen.

Lopuksi kävimme läpi toimintaa, jota olimme suunnitelleet tuleviksi kerroiksi ja osallistujat tuntuivat ottavan kaikki ehdotukset hyvin vastaan. Vielä emme saaneet heiltä varsinaisia toimintaehdotuksia, mutta uskomme, että niitä tulee vielä myöhemmin. Seuraavalla toimintakerralla menemme Ahvenistolle pulkkamäkeen ja kotaan paistamaan makkaraa. Osallistujat ottivat myös tämän ehdotuksen ihan hyvin vastaan, yksi osallistujista varmisti, että tuomme liukurit ja pulkat mukana.

Vaikutti siltä, että osallistujilla on erittäin toimiva ja avoin suhde Seija Juntusen kanssa, joka varmasti vaikutti myös siihen, että meidät otettiin hyvin vastaan. Toiminnan jälkeen olimme todella tyytyväisiä ja mielestämme onnistuimme tutustumisessa erittäin hyvin, yli odotustemme. Myös Seija oli tyytyväinen toiminnan sujumiseen.

5.2.2 Toinen toimintakerta 3.2.05

Osallistujista kaksi oli juuri päässyt keskusvankilasta takaisin avovankilaan. Edellisellä viikolla heidän päihdetestinsä oli virheellisesti näyttänyt positiivista ja heidät oli välittömästi siirretty takaisin keskusvankilaan. Tämän vuoksi toinen toimintakerta siirtyi myöhemmäksi. Keskusvankilassa olon ajalta nämä kaksi

osallistujaa menettivät palkan, jota saavat Nuorten työpajalla tekemästään työstä. Tunnelma oli sen vuoksi hiukan kuohuva.

Tällä toimintakerralla katselimme norjalaisen videon Elling, joka käsittelee kahden mielensairaalassa olleen miehen sopeutumista yhteiskuntaan ja normaaliin elämään. Videon katselu ei sinänsä ole erilaista tai uutta toimintaa KUVVA-ohjelmassa, mutta elokuva on hyvin erilainen verrattuna osallistujien yleensä katsomiin elokuviin.

Elokuvan jälkeen osallistujat ryntäsivät tupakkatauolle ja luulimme jo, että elokuvasta keskustelu jää kokonaan väliin. He tulivat kuitenkin tupakoinnin jälkeen takaisin ja keskustelimme sitten. Elokuvan ajan nukkuneella osallistujalla ei tietenkään ollut mitään sanottavaa elokuvasta, mutta kaksi muuta pitivät sitä ihan hyvänä. Keskustelussa pohdittiin mm. elokuvan yhtäläisyyksiä heidän vankilaelämäänsä ja vapautumiseensa. Hyvin pian keskustelu siirtyi heille muutoin ajankohtaisiin ja henkilökohtaisiin asioihin.

Kaiken kaikkiaan toimintakerta sujui ihan hyvin, vaikka ehdimme jo ajatella, että yhden osallistujan nukkuminen, toisen hetkellinen nukahtaminen ja kaikkien ryntääminen elokuvan jälkeen tupakalle, pilasi elokuvan käyttämisen keskustelun avaajana. He palasivat kuitenkin takaisin ja keskustelua syntyi; ei kovin paljon elokuvasta, vaan tärkeämmistä asioista, heidän tämän hetkisestä elämästään ja tuntemuksistaan. Keskustelu osallistujien kanssa sisältää paljon huumoria, ja se auttaa varmaankin heitä kertomaan omasta elämästään ja asioistaan.

Tästä kerrasta voisi oppia sen, että pitäisi ottaa tarkemmin selville osallistujien taustoja. Keskusteluissa tuli ilmi, että yksi osallistujista ei katso mielellään kuin kotimaisia elokuvia. Ajattelimme, että voisi olla mahdollista, ettei hän ehdi lukea tekstejä. Olisimme yhtä hyvin voineet katsoa jonkun kotimaisen elokuvan, jos olisimme tienneet asiasta. Tosin hän sai mukavat päiväunet ja keskusteli kuitenkin elokuvan jälkeen, joten ei tämä toimintakerta ollut hänenkään osalta turhaa.

Seuraava toiminta 7.2. oli jo sovittu ja sovimme myös peruuntuneelle (31.1.) toiminnalle uuden päivän 14.2. Sovimme myös, että viimeisellä kerralla, päätösjuhlassa 17.2., teemme yhdessä tacoja tai tortilloja Nuorten työpajalla. Kuulimme myös, että 8.2. vapautuvan Herra B:n tilalle tulee todennäköisesti uusi osallistuja.

5.2.3 Kolmas toimintakerta 7.2.05

Tällä kerralla olimme koulun elämysluokassa. Ensin teimme mielikuvamatkan vuorelle (liite 1), johon olimme sisällyttäneet omien hyvien puolien etsimistä ja sitä kautta voimaannuttamista. Muun ajan keskustelimme ja kaksi osallistujista kokeili hierovia tuoleja. Käytimme myös eteerisiä öljyjä tuoksulyhdyssä (bergamotti ja japanilainen piparminttu) ja olimme sisustaneet huoneen rauhoittavaksi ja kauniiksi.

Mielikuvamatkan alussa osallistujat naureskelivat tilanteelle. Toiminta oli varmasti heille aika outoa ja pitivät sitä ehkä lapsellisena. Hyvin pian yksi osallistujista

kuitenkin rentoutui ja sulki silmänsä. Toinen osallistuja rentoutui noin puolessa välissä mielikuvamatkaa. Yhdelle osallistujista oli edellisenä lauantaina tapahtunut jotakin ikävää, jonka vuoksi hän ei pystynyt keskittymään ollenkaan mielikuvamatkaan.

Osallistujat olivat mielikuvamatkan jälkeen huomattavasti levollisempia, kuin aikaisemmin ja hymyilivät aika paljon. Yksi heistä vapautui toimintaa seuraavana päivänä ja hänen ajatuksensa olivat tietysti pääosin siinä asiassa. Hän kertoi kuitenkin käyneensä matkalla ja rentoutuneensa.

Kaksi osallistujista kokeili hierovia tuoleja ja he vaikuttivat erittäin tyytyväisiltä pois lähtiessään. Yhden osallistujan kanssa keskustelimme lähinnä sisustukseen ja tilan esteettisyyteen liittyvistä asioista.

Tällä toimintakerralla keskustelu oli vähäisempää kuin muilla kerroilla, mutta tuntui, että osallistujat rauhoittuivat elämysluokassa. Heidän ohjaajansa, Seijan, mielestä tämäntyyppinen toiminta voisi olla osa heidän viikoittaista ohjelmaansa.

Vapautuvalle osallistujalle annoimme jo nyt palautelomakkeen, jonka toivoimme hänen täyttävän vielä ennen lähtöään. Sovimme, että hän palauttaa lomakkeen Seijalle ja saamme projektin lopussa Seijalta kaikki palautelomakkeet yhtä aikaa. Tällä varmistetaan ettemme voi tunnistaa hänen palautettaan.

Tässä vaiheessa toimintaa olemme huomanneet, että keskustelu on avointa ja ´helppoa´ näiden osallistujien kanssa. Mutta viedäksemme keskustelun syvemmin heidän vahvuuksiin ja itsetuntemukseen, tarvitsisimme enemmän ja pidempiä toimintakertoja. On kuitenkin selvää, että toiminnan ohessa osallistujat tuottavat itsestään tietoa koko ajan. Osallistujat eivät vierasta meitä ja suhtautuvat ihan positiivisesti, välillä vähän naureskellen toimintamme sisällöille. Osallistujat suhtautuvat meihin erittäin ystävällisesti ja toverillisesti. Pidemmän tutustumisen jälkeen saisimme ehkä suurempaa palautetta, mutta tuntuu siltä, että heidän kanssaan tulisi kyllä jatkossakin hyvin toimeen.

5.2.4 Neljäs toimintakerta 14.2.05

Tällä kertaa olimme Ahvenistolla. Tarkoitus oli mennä pulkkamäkeen ja paistaa kodassa makkaraa. Osallistujia oli vain kaksi, koska yksi heistä vapautui edellisellä viikolla. Kumpikaan osallistujista ei ollut pukeutunut ulkoilua varten (ei hanskoja, toisella lenkkarit, toisella pikkukengät, toisella vain fleece-paita päällä). Kumpikaan ei myöskään laskenut mäkeä, mutta hoitivat puiden hakemisen ja nuotion sytyttämisen sekä makkaroiden paiston. Me kävimme heidän ohjaajansa kanssa hetken laskemassa mäkeä, mutta kun he eivät osallistuneet siihen, palasimme kodalle takaisin. Nuotion ääressä juttelimme monista asioista.

Emme saaneet heitä siis innostettua pulkkamäkeen, emmekä ryhtyneet painostamaan heitä. Nuotiolla olo tuntui olevan ihan ok, tosin molemmilla osallistujilla tuli kylmä ennen kuin lähdimme. Toinen osallistujista oli myös kovasti huolissaan kesken jääneistä töistä työpajalla ja kertoi, että työpajan pomo ei oikein pidä siitä, kun

työntekijät lähtevät muualle. Toinen osallistujista huolehti siitä, että nuotiopuut olivat siististi katoksessa ja että paikka jäi kuntoon meidän jäljiltä.

Keskustelu sujui jälleen kerran hyvin ja he suhtautuvat meihin erittäin positiivisesti, vaikka pulkkamäki-touhuista vähän huomauttelivatkin. Vaateasiasta puhuivat sen verran, että eivät mielellään tuo mitään hyviä vaatteita avovankilaan, koska pesussa häviää paljon vaatteita eikä myöskään halua pilata parempia vaatteitaan. Toisella olisi ilmeisesti ollut hanskat ja muitakin lämpimämpiä vaatteita, mutta hän ei ollut muistanut ottaa niitä mukaan.

5.2.5 Viides toimintakerta 17.2.2005

Viimeisellä toimintakerralla teimme yhdessä ruokaa: tortilloja ja tacoja, kasvis- ja jauhelihatäytteillä. Toinen osallistujista ei ilmeisesti ollut kovin innostunut ruoanlaitosta, koska hän käytävällä kulki leikillään seiniä pitkin, kuin ei olisi huomannutkaan meitä. Menimme kuitenkin yhdessä Nuorten työpajan keittiöön laittamaan ruokaa. Aluksi ehdotimme, että jokainen tekee jotakin hommaa, mutta kumpikaan ei alkanut ensin tehdä mitään. Kun kysyimme, kuka haluaa paistaa jauhelihan, toinen heistä tarttui heti työhön. Toinen istui tuolille ja jutteli, muttei tehnyt elettäkään alkaakseen tehdä jotakin.

Ehdotimme hänelle vihannesten pilkkomista, mutta hän ei vielääkään tarttunut työhön. Sen jälkeen annoimme hänelle tilaisuuden valita kahdesta eri tehtävästä. Lopulta huomautimme leikkillisesti, että hänelle mieluisinta taitaa olla pomon rooli. Silloin hän lopulta aloitti vihannesten pilkkomisen. Seija ei osallistunut ruoanlaittoon ja tuli paikalle vasta, kun olimme jo aloittaneet syömisen.

Ruoanlaitto sujui leppoisan rupattelun merkeissä. Toinen osallistuja kertoi laittavansa useinkin ruokaa myös avovankilassa ja kotona vielä ollessaan hän laittoi usein ruokaa perheelleen. Nuorten työpajan keittiö oli aika ´ruuhkainen´ paikka, muu henkilökunta ja asiakkaat kävivät keittiössä vähän väliä. Tosin ruoantuoksu miellytti kovasti kävijöitä ja olisivat mielellään osallistuneet syömiseen. Osallistujat saivat siis positiivista palautetta talon muultakin väeltä ruoan laitosta.

Katoimme pöydän niin kauniisti, kuin se oli olemassa olevilla välineillä mahdollista ja ruokailun aikana keskustelimme leppoisisa tunnelmassa. Keskustelimme ruoanlaitosta yleensä, osallistujien aiemmista työpaikoista, KUVA-ohjelmaan osallistumisen syistä jne. Keskustelua oli myös KUVA-ohjelman muusta toiminnasta. Tällä toimintakerralla osallistujilla ei ollut kiire minnekään (työhön takaisin) ja toimintakerta oli jollakin tapaa leppoisampi kuin aiemmat toimintakerrat. Toinen osallistui yllättävänkin innokkaasti ja oma-aloitteisesti keittiöaskareisiin, toista joutui hieman patistelemaan töihin.

Lopuksi annoimme Seijalle palautelomakkeet ja pyysimme osallistujia täyttämään ne jossakin sopivassa välissä. Kiitimme heitä mukanaolosta ja toivottelimme hyvää jatkoa. Osallistujat sanoivat, että tulemme kyllä näkemäänkin toisiamme usein, koska he käyvät koulumme ruokalassa syömässä.

6 PROJEKTIN ARVIOINTI

6.1 Arviointi

Arvioimme omaa toimintaamme ja toimintakertojen onnistumista koko projektin ajan. Toiminnan päätyttyä pidimme Seija Juntusen kanssa arviointipalaverin, jossa hän kertoi omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan toiminnasta.

Yhtenä tavoitteena oli ollut saada osallistujat tuottamaan tietoa itsestään elämyksellisen ja kokemuksellisen toiminnan avulla ja siinä suhteessa toiminta onnistui erittäin hyvin. Osallistujat kertoivat todella paljon itsestään ja elämästään. Jo tutustumiskerralla osallistujat kertoivat itsestään enemmän kuin olimme etukäteen odottaneet saavamme tietää koko projektin aikana. Olemme vakuuttuneita, että pelkän keskustelun ja haastattelun avulla, osallistujat eivät olisi kertoneet itsestään juuri mitään. Tutustumiseen oli kuitenkin yhdistetty toimintaa, kananmunien maalaus ja lankakerän heittäminen, ja toiminnan lomassa osallistujat kuin huomaamattaan tulivat kertoneeksi itsestään. Uskomme myös, että oma avoimuutemme vaikutti siihen, että osallistujatkin vapautuivat kertomaan elämästään ja vaikeista kokemuksistaan. Myös oma elämäkokemuksemme varmasti välittyi osallistujille ja se luultavasti edesauttoi vuorovaikutuksessa. Huomasimme myös, että Seija Juntunen toimii hyvin avoimesti osallistujien kanssa ja on luonut heihin luottamukselliset välit. Tämä tietysti helpotti myös meidän toimintaamme osallistujien kanssa.

Kun ihmiset ovat voimakkaasti läsnä ja keskittyvät samaan, heitä kiinnostavaan aiheeseen, syntyy heidän välilleen intuitiivista viestintää. Sydänystävän kanssa ihmisillä on usein tällaista innostavaa, jopa parantavaa viestintää. Jos toisaalta toimijoiden välillä ei ole yhteistä päämäärää, on vain puhetta ja intuitio puuttuu, tämä koetaan raskaana ja vähitellen luottamus toista kohtaan vähenee. (Dunderfelt 2001,59.) Koimme, että ohjaajina olimme voimakkaasti läsnä ja osallistujien kanssa syntyi spontaania, innostunutta keskustelua. Yksi osallistujista oli aina innokas keskustelemaan

Se, millä tavoin työntekijä ajattelee ja mitä asioita hän ottaa keskustelussaan asiakkaan kanssa esille vaikuttaa keskustelutilanteen ilmapiiriin. Ratkaisuhenkisen työntekijä pyrkii puheenaiheisiin ja ajattelumalleihin, jotka vaikuttavat rohkaisevasti, lisäävät luovuutta, yhteistyötä sekä toiveikkuutta. (Furman, B., Ahola, T. 1995, 11.) Koimme, että kaikilla toimintakerroilla vuorovaikutus ja yhteistyö sujuivat hyvin. Ilmapiiri ei ollut kertaakaan negatiivinen ja kielteisesti varautunut.

Huomasimme toiminnan aikana, että toimintaa olisi pitänyt olla useammin ja toimintakertojen kesto olla pidempi, jotta olisi jäänyt riittävästi aikaa käsitellä keskustelussa esiin tulleita asioita syvällisemmin. Ehkä olisimme saaneet myös palautetta silloin enemmän. Osallistujat esittivät Seijalle avoimesti kritiikkiä ja mielipiteitään, kun keskustelivat tulevasta toimintasuunnitelmista. Meille he eivät kuitenkaan juuri kritiikkiä esittäneet, eivätkä esittäneet ohjelmaan muutoksia. Toimintakertojen pidentämiseen ja kertojen lisäämiseen ei kuitenkaan KUVA-ohjelman omien aikataulujen vuoksi ollut mahdollisuutta.

Rikosseuraamusviraston tekemässä raportissa oli myös kiinnitetty huomiota siihen, miten osallistujat pääsisivät suoraan vaikuttamaan hankkeiden valmisteluun, arviointiin ja kehittämiseen aidolla tavalla. Rikosseuraamusjärjestelmän toimintakulttuurissa korostuu väistämättäkin ylhäältä alas suuntautuva vallankäyttö. (Järvelä ym. 2002, s. 63-64)

Myös KUVA-ohjelmassa on havaittavissa, että osallistujat ovat sitoutuneet osallistumaan toimintaan ja se tuo jonkinasteista pakottamista. Ovat myös ehkä ´tottuneet´ vankilassaoloaikana valmiiseen toimintaan, johon ei voi itse vaikuttaa. Osallistumispakko saa heidät osallistumaan myös sellaiseen toimintaan, joka heitä ei kiinnosta ja josta he eivät pidä. Silloin ilmenee passiivista vastarintaa, kuten esim. pulkkamäenlaskun yhteydessä, kun he eivät olleet pukeutuneet toimintaa varten. Toiminnan suunnittelussa pitäisikin huomioida se, ettei osallistujia ´pakoteta´ osallistumaan toimintaan, joka saattaa tuntua heistä epämiellyttävältä ja josta ei ole todellista hyötyä heidän kuntoutumisessaan. Toisaalta siviilielämässäänkin joutuu tekemään monia asioita, joista ei välttämättä pidä.

6.2 Projektin vaikutukset ja pohdintaa

Projektimme merkitys KUVA-ohjelman toiminnassa oli lähinnä vaihtelun uusien ideoiden tuominen arkirutiiniin. Merkitystä voi olla myös sillä, että olimme uusia, vankilayhteisön ulkopuolelta tulevia kontakteja. Osallistujille saattoi olla positiivinen kokemus se, että tulivat meidän kanssamme hyvin toimeen ja vuorovaikutus toimi yllättävän hyvin.

Elämysluokassa käynti oli kaikille osallistujille mieluinen ja rentouttava. Sellainen toiminta voisi mahdollisesti kuulua KUVAn jokaviikkoiseen ohjelmaan. Esimerkiksi lankakerä-leikin avulla saattaisi tutustuttaa KUVA-ohjelmaan tulevan uuden vangin jo olemassa olevaan ryhmään.

Koimme, että KUVA-ohjelmassa oli samantyyppisiä ongelmia, kuin yleensäkin lainrikkojien projektimuotoisessa toiminnassa. Projekti voi jäädä jollakin tapaa irralliseksi ja vieraaksi avovankilan projektiin osallistumattomalle henkilökunnalle ja muille siellä rangaistustaan suorittaville henkilöille. Projektiin osallistuminen päättyy, kun osallistuja vapautuu, vaikka monet osallistujat tarvitsisivat tukea myös vapautumisen jälkeen siviilielämässä. (vrt. Järvelä ym. 2002, 40.)

LÄHTEET

Furman, B., Ahola, T. 1995. Muuttuset-terapiasta ratkaisuihin. 2. painos. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Hämäläinen, J. 1998. Seikkailu- ja elämyspedagoginen orientaatio sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Teoksessa Lehtonen, T. (toim.) Elämän seikkailu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 149-166.

Jalava, U., Virtanen, P. 1995. Moniammatillinen projektitoiminta – avain hyvinvointipalvelujen tulevaisuuteen. Tampere: Tammerpaino Oy.

Jauhiainen, R., Eskola, M. 1994. Ryhmäilmiö. Juva: WSOY.

Järvelä S., Kääriäinen J., Valokivi H. 2002. Lainrikkajien projektit 1996-2002. Projektiselvitys Yhteistyössä rikoksettomaan elämään –hankkeelle. Rikosseuraamusviraston julkaisu 2/2002. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy..

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Niemistö, R. 1999. Ryhmän luovuus ja kehityshedot. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Peavy, R.V. 2001. Elämäni työkirja. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy

Tourunen, J. 2000. Epäilyksen polttopisteessä. Tutkimus päihdekuntoutusosastosta vankilassa. Stakes, tutkimuksia 112. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tourunen, J. ja Perälä, J. 2004. Kohti kognitiivista yhteisöhoitoa? Helsingin vankilan päihdeettömän osaston arviointi- ja kehittämistutkimus. Rikosseuraamusviraston julkaisu 2/2004. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Merja Kujala

SYVENTÄVÄ HARJOITTELU

Kuva-projekti päättyy, Luotsin toiminta kehittyy

1 JOHDANTO

Harjoittelupaikkani keväällä 2006 on ollut Kuntouttavan vankityön projektissa KuVa:ssa. Projekti on aloitettu vuonna 2004 ja sen oli tarkoitus päättyä vuoden 2006 lopussa. Suunnitelmissa oli saada aikaan pysyvä malli ja käytäntö siitä, miten tuetaan Hämeenlinnan ja seutukunnan vapautuvia vankeja ja jatketaan vankilassa aloitettua päihdekuntoutusta ja vahvistetaan heitä kokonaisvaltaiseen elämäntavan muutokseen.

Harjoitteluni aikana KuVa:n ohjausryhmä kuitenkin päätti projektin alasajosta. Syitä tähän oli useita. Tärkeimpiä niistä oli 1.10.2006 voimaan tuleva vankiloiden uusi aluejako, sillä suuriakin organisaatiomuutoksia on tulossa. Eräs syy oli se, että KuVa:ssa mukana olleiden vankien määrä on jäänyt suhteellisen pieneksi. Kaikki ohjelmassa mukana olleet vangit ovat suorittaneet rangaistustaan Ojoisten työsiirtolassa ja päihdeettöminä. Vankilan näkemys avolaitoskelpoisuudesta on usein ollut eriävä KuVa:n ohjaajan kanssa. Vankeja on valittu ohjelmaan, mutta he eivät ole päässeet avolaitokseen, joten ohjelma ei ole heidän kohdallaan toteutunut. Projektin epävarman tilanteen takia KuVa:n ohjaaja on hakeutunut toiseen työpaikkaan ja jää toukokuussa pois tästä työstä. Alasajon vuoksi uutta ohjaajaa ei enää rekrytoida projektiin eikä uusia vankeja enää valita ohjelmaan. Harjoitteluni ei siis toteutunut sellaisenaan, kuin alun perin olin suunnitellut. On kuitenkin ollut mielenkiintoista olla mukana tässä alasajovaiheessakin, sillä projektit työmuotona lisääntyvät koko ajan ja ne myös kaikki päättyvät aikanaan.

2 ASIAKKAIEN JA TYÖYHTEISÖN SOSIOKULTTUURINEN TODELLISUUS KUVASSA

2.1 Asiakkaiden arkitodellisuus

Tutustuin KuVa-ohjelmaan jo keväällä 2005 opintoihimme liittyneen toimintatutkimuksellisen projektin kautta. Silloin ohjelmaan osallistui kolme miesvankia, joista yksi vapautui toimintamme aikana. KuVa-projektissa on kaiken kaikkiaan ollut mukana 10 vankia, joista yksi on ollut mukaan Kriminaalihuollon asiakkaana. Kaikkien asiakkaiden, paitsi tämän yhden, sosiokulttuurinen todellisuus on ollut samantyyppinen. He ovat itse hakeneet vankilan sisältä KuVa-ohjelmaan, heidät on valittu ja he ovat olleet sijoitettuna Ojoisten työsiirtolaan. KuVa:n ohjaaja on hakenut heidät autolla arki-aamuisin klo 8 Ojoisilta ja he ovat siirtyneet joko Luotsin Pajalle tai Rakennuskierrätykseen, jossa heillä on ollut palkallinen vankityön jakso. Osa heistä on jatkanut vapautumisensa jälkeen työsuhteessa Hämeenlinnan seudun työvalmennusäätiö Luotsissa.

Työpäivään on sisällynyt erilaisia aktiviteetteja kuten liikuntaa ja kulttuuria. On tutustuttu erilaisiin näyttelyihin, kalastettu ja käyty kuntosalilla. Vapaa-ajan toimintoja on ollut myös, esimerkiksi teatteria ja jääkiekko-otteluita. Ohjelmassa mukana olo on antanut asiakkaille ohjaajan kokoaikaisen tuen myös erilaisten tärkeiden käytännön asioiden hoidossa. Siihen on kuulunut vapautumiseen liittyvien seikkojen, kuten asuntoasioiden järjestelyä ja velkatilanteen selvittelyä. Päihdeettömyyteen ja elämäntavan muutoksen merkitystä on käyty läpi myös ryhmässä. Toiminta on siis ollut hyvin monipuolista. ja ohjaajan työaika ajoittain joustava.

Pääsääntöisesti vangit on kuitenkin viety takaisin Ojoisille kello 16, jolloin siellä tarjotaan ateria. Tämä on ollut se yhteinen sosiokulttuurinen todellisuus, joka KuVa:n osallistuneilla vangeilla on ollut. Siihen liittyy luonnollisesti myös työsiirtolan todellisuus sääntöineen, vartijoineen ja aikatauluineen. Jokaisen vangin henkilökohtainen todellisuus onkin sitten erilainen, joskin kaikilla KuVa:ssa mukana olleilla on ollut jonkinasteinen päihdeongelma. Joillakin on takanaan vankilan päihdekuntoutusjakso. Jotkut ovat olleet vankilassa useita kertoja ja joillekin ehdoton tuomio on ollut ensimmäinen. Se elämäntilanne, mistä asiakkaat ovat vankilaan lähteneet, on hyvin erilainen. Sinne on lähdetty asunnottomana ja vaikeasti päihdeongelmaisena käytännössä suoraan kadulta. Joku toinen on taas lähtenyt lastensa saattamana omasta kodistaan. Ilman velkataakkaa on vankilaan lähtenyt tuskin kukaan ja on varmaa, että jokaisen saamat rangaistukset on tuomittu vankilassa suoritettaviksi.

Se elementti, mikä näitä KuVa:n osallistuneita vankeja on mielestäni ratkaisevasti yhdistänyt, on halu muutokseen. He ovat sitoutuneet noudattamaan KuVa:n sääntöjä ja olemaan päihteettöminä. Kun heitä on oltu valitsemassa ohjelmaan, heitä on tarkoin haastateltu heidän motiiveistaan. Haastatteluun ovat osallistuneet yhteistyötahoina Työvoiman palvelukeskus, oman kunnan sosiaalitoimi, KuVa:n ohjaaja ja vankilan edustaja. Mukana on ollut myös Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö Luotsin se työnjohtaja, jonka osastolle vanki on ajateltu sijoittaa suorittamaan palkallisen vankityön jaksoa. On selvää, että kun näin moni henkilö on samanaikaisesti haastatellut KuVa:n mukaan haluavaa vankia, on tilanne heidän kannaltaan ollut hyvin haastava, joillekin varmaan myös pelottava.

Näihin tilanteisiin on liittynyt johdannossa mainitsemani seikka, että vaikka henkilö on tällaisessa haastattelussa katsottu KuVa:n sopivaksi, ei vankilan johto kuitenkaan ole nähnyt vankia avolaitoskelpoiseksi ja ohjelmaan osallistuminen on tämän vuoksi jäänyt toteutumatta. Tämä on varmasti ollut todella turhauttavaa kaikille osapuolille, mutta eniten tietysti sille vangille, jolta näin on ”viime tingassa” evätty mahdollisuus päästä KuVa-projektiin mukaan.

2.2 Ohjaajan arkitodellisuus

KuVan ohjaajan arkitodellisuus työpaikallaan on niin moninainen, että harvassa ovat ne työtehtävät, joiden voisi kuvitella olevan haastavampia ja toisaalta antoisampia kuin tämä projekti on ollut. Mikään päivä ei ole samanlainen kuin eilinen eikä varmuudella voi tietää, millainen huominen on. Etukäteen sovituista palavereista ja tapaamisista tietysti pidetään kiinni, mutta epävarmuuden sietokyvyn täytyy olla suuri. Ohjaajan työhuoneen osoitekin on projektin kuluessa vaihtunut Kierrätyskeskuksen yläkerrasta Luotsin Pajalle Korkeakoulunkadulle ja vielä on työhuoneen paikkaa muutettu Pajan sisälläkin. Jopa KuValaisten päiväruokailu on nykyisin Hämeen ammattikorkeakoulun sosiaalialan oppilaitoksessa, kun projektin alkuaikoina vangit vietiin joka päivä autolla Ojoisille syömään. Nämä ovat jokapäiväiseen toimintaan vaikuttavia muutoksia, joita on mielestäni ollut varsin paljon projektin keston nähdessä.

Kaikkein tärkeimmät muutokset liittyvät kuitenkin siihen, että asiakkaat ovat vaihtuneet ja myös heidän lukumääränsä on vaihtunut tiheästi projektin aikana. Enimmillään mukana on ollut samaan aikaan 4 vankia. Tällä hetkellä heitä ei ole enää yhtään, mutta yksi KuVa:ssa mukana ollut ja ohjelman loppuun suorittanut henkilö jatkaa Luotsin Pajalla auton asentajan työsuhteessa.

Ohjaaja on Kriminaalihuollon tukisäätiön palkkalistoilla, mutta toimii siis Luotsi säätiön toimitiloissa. Hän on tiiviissä yhteistyössä säätiön muiden työntekijöiden kanssa. Yhteistyötä ja verkostoja hänellä on muutenkin tavattoman monen tahon kanssa. Näistä tärkeimpiä ovat vankila,

Työvoiman palvelukeskus, Sininauhan velkaneuvonta, eri kuntien sosiaalitoimet, Kriminaalihuolto, asuntotoimi, Diakonia ja A-klinikkasäätiö. Luotsin omien tiimien ja palaverien lisäksi ohjaaja osallistuu tarpeen mukaan kaikkiin niihin tapaamisiin, mitä kunkin asiakkaan yksilöllinen tilanne vaatii.

Harjoitteluni aikana osaksi ohjaajan ja myös minun toimintaani tuli tukihenkilötoiminta, jota Työvoiman palvelukeskus ostaa Luotsin säätiöltä. Tuettavat 2 henkilöä ovat mukana Luotsin toiminnassa. Toinen tuettavistamme on työmarkkinatukiharjoittelussa Pajan verhoomossa ja toinen on työkokeilussa Kierrätyskeskuksessa.

Olen huomannut, että ohjaajan työ on ajoittain hyvinkin kiireistä. Koskaan ei voi tietää, kuka soittaa ja mitä toimenpiteitä soittaja haluaa tehtävän. Muutosvalmiutta on todellakin oltava jatkuvasti. Lisäksi olen huomannut, että Luotsin muille työntekijöille on joskus hiukan vaikeaa suhtautua vankitaustaisiin henkilöihin. He eivät myöskään tunne vankilarakennetta eivätkä monet mielestäni omaa riittävää päihdeongelman tuntemusta. Itse olen yrittänyt selvittää asioita lähinnä kahvipöytäkeskusteluissa, jotka ovatkin olleet varsin antoisia.

Olen kokenut, että vaikka KuVa-projekti on loppusuoralla, tämä on aivan erinomainen harjoittelupaikka minulle. Olen saanut vastuuta enemmän kuin olen osannut odottaa. Ohjaajan loman aikana olen itse ollut tukihenkilönä näille kahdelle Luotsin asiakkaalle ja olen aivan itsenäisesti saanut toimia heidän kanssaan sen tuntimäärän puitteissa, jonka Työvoiman palvelukeskus on tähän toimintaan heidän osaltaan ostanut. Olen siis henkilökohtaisesti voinut todeta sen laajan sosiokulttuurisen todellisuuden, jota ohjaaja jokapäiväisessä työssään kohtaa.

2.3 Eettisesti kestävä ja asiakaslähtöisen työn perusteita KuVa:ssa

KuVa:ssa samaten kuin Kriminaalihuollon tukisäätiössä yleensäkin kaikki työ on eettisesti hyvin kestävä. Asiakkaat ovat vankeja tai vankitaustaisia henkilöitä ja toiminta tähtää heidän elämäntilanteensa kokonaisvaltaiseen parantamiseen. Näkemys lähtee siitä, että jokainen yksityinen ihminen on arvokas ja laajenee säätiössä aina kriminaalipoliittiseen vaikuttamiseen saakka. Säätiöllä on lukuisia projekteja, joilla tuetaan yksittäisiä henkilöitä vankiloista vapautteen ja asumiseen ja työllistymiseen saakka. Paitsi että projektien avulla voidaan auttaa henkilöitä uuden elämän alkuun ja ehkäistä uusintarikollisuutta, on mielestäni hyvin tärkeää, että projektien avulla myös kerätään tietoa. Saadun tiedon perusteella säätiön palveluja kehitetään tarpeelliseen suuntaan, jotta asiakkaat hyötyisivät niistä mahdollisimman paljon.

Projektien johtaminen on suunnitelmallista ja väli- ja vuosiraporttien yhteenvedoista tiedotetaan eteenpäin. Tällä pyritään edistämään yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja vaikuttamaan myös poliittisten päättäjien suuntaan. Tiedottaminen muokkaa osaltaan myös suuren yleisön mielipiteitä esimerkiksi vankityövoiman käytölle myönteisempään suuntaan. Kuten olen huomannut, ennakoasenteita on myös täällä Pajalla.

Asiakkaiden itsenäisyyttä edistetään elämänhallintaa ja arjesta selviytymistä tukemalla. Toiminta on asiakaslähtöistä, sillä kukin asiakas määrittelee itse ne tavoitteet ja ne tarpeet palvelun suhteen, joita hänellä on. Päihdeettömyys tai ainakin päihdeiden käytön pysyminen asiakkaiden hallinnassa on erittäin tärkeää, sillä suurin osa heistä on tehnyt rikoksensa päihdeiden vaikutuksen alaisena. Jos päihdeiden käyttö ryöstäytyy käsistä, menee useimmiten itsenäisyyskin, sillä silloin syyllistytään uusiin rikkomuksiin ja vankilassahan itsenäisyydestä ja itsemääräämisoikeudesta ei enää voi puhua.

Asiakkaat tekevät tietysti itse omaa elämäänsä koskevat valinnat ja päätökset. Ohjaaja ei tee asioita asiakkaiden puolesta, vaan yhdessä hänen kanssaan ja häntä tukien. Tällainen toimintatapa lisää asiakkaiden osallisuutta ja vastuuta ja antaa samalla mielestäni asiakkaalle myös onnistumisen kokemuksia. Myönteisen palautteen antaminen asiakkaille on myös tärkeää. Olen huomannut, että ohjaaja saa myös itse myönteistä palautetta asiakkailtaan. Se ei läheskään aina ole sanallista kiitosta, vaan se ilmenee vaikkapa asiakkaiden kohteliaasta käytöksestä ohjaajaa kohtaan.

Ohjaajalta vaaditaan kohdeherkkyyttä ja dialogista kuuntelutaitoa, niin että hän voi löytää ne osallistujien yksilölliset palvelutarpeet, joita näillä on. Hänen täytyy myös osata jäsentää saamansa tieto toiminnan tasolle, kuntoutustapahtumaksi. (Eskelinen, 2002). Aivan kuten Janus-projektissakin, on myös KuVa:ssa asiakkaiden kannalta laadukasta toimimista se, että ohjaaja näkee osallistujien tilanteen kokonaisvaltaisesti ja osaa räätälöidä toiminnan sellaiseksi, että se parhaiten vastaa juuri sillä hetkellä ohjelmaan osallistuvien asiakkaiden tarpeita.

Asiakkaat ovat elämänsä aikana kohdanneet monenlaisia työntekijöitä. Heidän luottamustaan ei varmasti kukaan ansaitse virka-asemansa perusteella. Luottamus syntyy usein vähitellen, kun asiakkaat huomaavat, että ohjaaja uskoo heihin, kunnioittaa heitä ja heidän näkemyksiään. Asiakkaiden yksityisyydestä huolehtiminen on tärkeää ja heitä koskevia papereita säilytetäänkin lukitussa kaapissa eivätkä mapit ole kaikkien saatavilla työhuoneen hyllyssä.

3 KUNTOUTTAVAN VANKITYÖN TAVOITTEITA

Kuntouttavan vankityön projekti KuVa on osa Kriminaalihuollon tukisäätiön Vapautuva tuki-projektikokonaisuutta. KuVan tavoitteena on saada aikaan työpainotteinen kuntoutusjatkumo vapautuvalle vangille. Samalla on pyrkimyksenä kokonaisvaltaisesti parantaa vapautuvan sosiaalista tilannetta. Toiminnalla edistetään vapautuvan kiinnittymistä yhteiskuntaan ja edistetään asiakkaan kokemusta omasta osallisuudestaan. Projektin avulla Kriminaalihuollon tukisäätiö tutkii ja kehittää tämän asiakasryhmän työllistymiseen ja työhön kuntoutumiseen liittyviä palveluita.

Ohjaaja on käynyt haastattelemassa kaikki ohjelmaan hakeneet henkilöt ja jo silloin on alustavasti dialogissa määritelty niitä tavoitteita, joita asiakkaalla on. Ohjelman edetessä asiakas määrittää tavoitteitaan jatkuvasti uudelleen ja yhdessä on mietitty niitä kuntouttavia polkuja, jotka parhaiten tukisivat asiakasta tämän kuntoutumisessa. Samalla on jatkuvasti päivitetty asiakkaan muuttuvaa muiden palvelujen tarvetta ja kartoitettu tarvittavaa verkostoa. Asiakasta tuetaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa hänen toteuttaessaan näitä tavoitteitaan. Yhteistyötahoja on hyvin paljon, esimerkiksi A-klinikka, sosiaalitoimi, Työvalmennussäätiö Luotsi, Kriminaalihuoltolaitos, työvoiman palvelukeskus, Sininauha, seurakunta, ym.

3.1 Arvot ja ihmiskuvat

KuVa:n tärkeimpiä arvoja ovat asiakaslähtöisyys ja yksilöllisyys. Asiakkaat määrittävät omia tarpeitaan ja tavoitteitaan itse ja vaikka heillä onkin usein samantyyppisiä palvelun tarpeita (esim. velkojen hoito), ovat ne kuitenkin aina yksilöllisiä ja lähtevät juuri tämän asiakkaan elämäntilanteesta. Asiakaslähtöisyyteen kuuluu myös kiinteä verkostotyö yhteistyökumppaneiden kanssa.

Yhteisöllisyys on myös tärkeä arvo KuVan toiminnassa. Vapautuva tulee osaksi Luotsin työyhteisöä. Työskennellessään vankeusaikana Luotsissa asiakkaat eivät kuitenkaan ole tasa-arvoisia muiden työssä olijoiden kanssa. He ovat vankeja, joita koskevat erilaiset säännöt kuin siviilistä työssä käyviä. Heidän päätösvaltansa on rangaistuksen suorittamisen vuoksi paljon vähäisempi kuin muiden.

Asiakkaiden kunnioitus kuuluu kaikkeen Kriminaalihuollon tukisäätiön toimintaan. Kunnioittamiseen liittyy vahvasti myös se, että luotetaan asiakkaiden kykyyn ratkaista omia ongelmiaan, kunhan saavat tarvitsemaansa tukea ja apua. Kunnioitus on myös avain siihen, että jokainen voi tuntea itsensä arvokkaaksi ja tärkeäksi. Kunnioittamiseen kuuluu ehdottomasti rehellisyys. Asiakkaille ei esimerkiksi luvata asioita, joiden toteutumisesta ei olla varmoja. Tämä on erityisen tärkeää, sillä pettymykset aiheuttavat helposti luottamuksen menetyksen. Hyvän asiakassuhteen perusedellytys on juuri luottamus työntekijää kohtaan. Avoimuus on myös tärkeää, samoin rehellisen palautteen antaminen. Asiakkaan yksityisyydestä huolehtiminen on tärkeää ja luottamuksellisuus on toiminnan edellytys.

3.2 Käsitteet asiakkaista ja yhteiskunnasta

Kriminaalihuollon tukisäätiö samoin kuin sen kaikki projektit, myös KuVa, edistää tasa-arvoisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Kaiken toiminnan pohjana on eettisyys ja yhteiskuntamyönteisyys. Jokaisen asiakkaan ihmisarvoa kunnioitetaan. Organisaation toimintaa ohjaa käsitys siitä, että jokainen ihminen voi kehittyä ja muuttua. Ihmiskuvan ja arvojen pohjalta toimiminen tulee hyvin esille asiakkaiden kanssa tehtävässä työssä.

Yhteiskuntaan kiinnittymistä pyritään edistämään ja toisaalta uusintarikollisuutta ehkäisemään monin eri keinoin. Yhteiskunnassa vallitseva syrjäytyminen ja lisääntyvä eriarvoisuus ja huono-osaisuuden kasvaminen ovat seikkoja, joihin säätiö pyrkii vaikuttamaan laajemminkin kuin yksityisen ihmisen oloja kohentamalla.

Yhteiskunnallisiin rakenteisiin syrjäytymisen vähentämiseksi tehtävä työ on hyvin laajaa. Vuonna 2005 säätiön edustajat ovat esiintyneet alan seminaareissa ja neuvottelupäivillä luennoitsijoina ja osallistuneet erilaisten yhteistyöelinten toimintaan. Kriminaalihuollon tukisäätiöllä oli edustajansa mukana mm. rikosseuraamusalan neuvottelukunnassa, kriminaalipotilastyöryhmässä (sosiaali- ja terveysministeriö), normaalisuusperiaatteen toteutumista rikosseuraamuksiin tuomittujen kohtelussa käsittelevässä työryhmässä (oikeusministeriö), Päihdehuollon Valtakunnallisessa Yhteistyöryhmässä ja sen työvaliokunnassa, Takuu-Säätiön hallituksessa, Vailla Vakinaista Asuntoa ry:n hallituksessa, Kristillisen vankila- ja kriminaaliryhmän yhteistyöjärjestö- Prison Fellowship Finland ry:n hallituksessa, NäytönPaikka ry hallituksessa, Yhteistyössä rikoksettomaan elämään -projektin (YRE) johtoryhmässä ja paikallisryhmissä, vankiloiden toimintaohjelmien hyväksymistä käsittelevässä asiantuntijaryhmässä (rikosseuraamusvirasto) ja Velkaantuminen yhteiskuntaan integroitumisen esteenä -tutkimuksen ohjausryhmässä (sosiaali- ja terveysministeriö). Säätiön edustaja oli myös kuultavana Eduskunnan lakivaliokunnassa. Kriminaalihuollon tukisäätiö on Sosiaalialan Työnantaja- ja Toimialaliiton, Sosiaali- ja Terveysturvan Keskusliitto ry:n ja Päihdehuollon Valtakunnallisen Yhteistyöjärjestön jäsen. (Ikkala 2006).

Suorana yhteytenä Kriminaalihuollon tukisäätiön ja sen loppuasiakkaiden välillä on Kriminaaliasiamies, jonka tehtäviin kuuluu mm. kriminaalihuollon asiakkaiden edunvalvonta ja

asianajo erityisesti sosiaali- ja terveystalvelujen piirissä. (Ikkala 2006). Säätiö tukee myös Kriminaalihuollon toimintaa. Molempien asiakkaitahan ovat vangit ja vankiloista vapautuvat. Vankien Omaiset, VAO ry, on perustettu säätiön tuella tänä vuonna.

Säätiöllä on tukiasumispalveluja pääkaupunkiseudun asunnottomille ja vankilasta vapautuville henkilöille. Asumispalveluja tarjotaan sekä yhteisöasumisena että kuntoutumisessaan pitemmälle edenneille. Heille on yksittäisiä vuokra-asuntoja Helsingissä ja Vantaalla.

Säätiöllä on päihdetön kohtaamispaikka Redis keskellä Helsinkiä. Se on KuVa:n tavoin osa Vapautuvan Tuki-projektia. Redis on tarkoitettu paikaksi, jossa vapautuneet ja Kriminaalihuollon asiakkaat voivat kohdata toisiaan ja näin saada vertaistukea. Rediksen projektityöntekijät hankkivat vapaaehtoisia tukihenkilöitä vapautuville ja tekevät verkostotyötä muutosta haluavien asiakkaiden vankilakierteen katkaisemiseksi ja elämönhallinnan lisäämiseksi. Toimintatavalla on yhteneväisyyksiä Hämeenlinnan KuVa:n kanssa.

4 TAVOITTEITA TUKEVAT KUNTOUTTAVAT PROSESSIT JA TYÖMENETELMÄT

4.1 Keskeiset kuntouttavat prosessit

Projektin nimi on Kuntouttava vankityö, KuVa. Nimi kertoo, että säännöllisen työn tekemistä pidetään tärkeimpänä kuntouttavana elementtinä asiakkaiden elämässä. Projekti on suora jatkumo vankilassa aloitetulle päihdekuntoutumiselle ja muulle kuntouttavalle toiminnalle. Ajatuksena on se, että asiakas siirtyy KuVa-ohjelmasta suoraan Työvalmennussäätiö Luotsin työsuhteeseen. Siinä vaiheessa, kun Luotsin työsuhte päättyy, asiakas parhaassa tapauksessa työllistyy normaaliin työsuhteeseen avoimille työmarkkinoille. Kaikkien kohdalla tämä ei kuitenkaan ole mahdollista ja silloin voi kyseeseen tulla eläkkeen, kuntoutuksen tai kouluttautumisen vaihtoehdot. Tulevaisuudessa, jos tällaista kuntouttavaa vankityötä jossain muodossa jatketaan, tulevat varmasti vaihtoehdon tarjoamaan myös sosiaaliset yritykset, joita myös Hämeenlinnaan on vähitellen syntymässä.

Päihteettömyys on edellytyksenä ohjelmaan pääsemiseen ja myös siinä pysymiseen. Työsiirtolassa kaikilta vaaditaan päihteettömyyttä ja tätä varmistetaan seuloin. Retkahduksista joutuu välittömästi takaisin suljettuun laitokseen ja silloin KuVa-ohjelma katkeaa. Näin on käynyt joidenkin KuVa:laisten osalta. Ohjaaja on kuitenkin käynyt tapaamassa heitä vankilassa säännöllisesti ja tukenut heitä, vaikka he eivät enää olekaan olleet ohjelman piirissä.

Koko prosessi asiakkaan kannalta on sellainen, että hän hakee Kuntouttavan vankityön ohjelmaan ollessaan suljetussa laitoksessa. Ohjaaja on seurannut, missä kaikissa eri vankiloissa on Hämeenlinnan seutukunnan vankeja suorittamassa rangaistustaan ja on lähettänyt KuVa:n esitteitä näihin vankiloihin. Usein vankilan sosiaalityöntekijät ovat toimineet yhteyshenkilöinä KuVa:n ohjaajan ja vankien välillä.

Sen jälkeen kun ohjaaja on saanut vangilta hakemuksen, hän on käynyt haastattelemassa tätä. Hakulomakkeen pohjalta on käyty dialogia vangin elämäntilanteesta ja siitä, millaisiin asioihin hän erityisesti tarvitsisi tukea, jos hänet valittaisiin ohjelmaan. Jos ohjaaja on katsonut vangin sopivaksi ohjelmaan, on seuraavaksi ollut yhteistyöpalaveri, jossa on ollut mukana KuVa:n ohjaaja,

Työvoimanpalvelukeskuksen edustaja, usein sosiaalityöntekijä vangin asuinkunnasta, vankilan edustaja Luotsin työnjohtaja ja tietysti vanki itse.

He kaikki ovat yhdessä haastatelleet KuVa:n hakeutumassa olevaa vankia. Valintaryhmän yhteinen päätös on ollut joko kielteinen tai myönteinen. Vielä ryhmän yhteinen päätöskään ei ole taannut vangin pääsyä mukaan ohjelmaan, sillä vankilan johtaja on tehnyt lopullisen päätöksen vangin avolaitoskelpoisuudesta.

Jos hänenkin päätöksensä on ollut myönteinen on KuVa-ohjelma käynnistynyt siihen hakeneen vangin osalta. Hän on siirtynyt Ojoisten työsiirtolaan ja työssäkäynti Luotsin Pajalla tai Kierrätyksessä on alkanut. Samalla on alkanut ohjaajan kokoaikainen tuki ja elämäntilanteen tarkempi kartoitus. Jos ohjelma on sujunut suunnitellusti on vanki työllistynyt Luotsin Pajalle välittömästi vapautumisensa jälkeen. Hänestä on tullut "jatko-KuValainen", joka edelleen on saanut ohjaajan tuen. Tässä vaiheessa vapautunut asuu jo omassa asunnossaan ja jatkaa työssäkäyntiä itsenäisesti. Seuraavassa vaiheessa kyseeseen saattaa tulla jo avoimille markkinoille työllistyminen. Tällä hetkellä Luotsin työssä on vapautunut henkilö, jonka kohdalla asia tulee ajankohtaiseksi syksymmällä.

Prosessissa on kuntouttavana elementtinä nimenomaan säännöllinen työ ja elämänhallinnan parantuminen vähitellen. Asiakas vastaa itse edistymisestään ja tätä eteenpäin menoa ohjaaja tukee hyvin erilaisin keinoin. Keskinäisellä vuorovaikutuksella on tärkeä kuntoutuksellinen merkitys ohjelmassa. Asiakas nähdään prosessin osanottajana, eikä vain toimenpiteiden kohteena ja näin vuorovaikutuksen lopputulos on aina vähintään kahden osapuolen yhteistoiminta. (Jokinen, Suoninen & Wahlström, 2000, 17). Ohjaajan toiminta on ratkaisukeskeistä ja kognitiivista. Toiminnallisia menetelmiä on käytetty asiakkaan muutoksen tukemiseksi hyvin paljon.

4.2 Menetelmät prosessien tukena

Mielestäni KuVa:n toiminta tähtää syrjäytymisen prosessimallin (Järvinen & Jahnukainen 2001, 135) purkamiseen ja katkaisemiseen. Mallissa syrjäytymisen kehittyminen nähdään tasoina, joita pitkin yksilö etenee kohti lopullista yhteiskunnasta syrjäytymistä. Vähitellen hänelle kehittyvät kokonaisvaltaisia elämänhallinnan ongelmia, päihde- ja mielenterveysongelmia ja hän saattaa päätyä rikollisuuteen ja vankilaan. Syrjäytymisen prosessimallissa vankila nähdään paikkana, jossa ihminen syrjäytyy lopullisesti ja että paluuta normaaliin elämään ei enää olisi. Näinhän asia ei ole, vaan vankilassakin voidaan ihmisiä kuntouttaa takaisin yhteiskuntaan. Kuntoutuksen tukena tarvitaan juuri KuVa:n kaltaista toimintaa, johon kuuluvat erilaiset käytännölliset tukitoimet ja myös psykososiaalinen tuki.

Työn merkitys on kaikille ihmisille suuri. Säännöllinen työ tuo taloudellista turvallisuutta ja samalla se tuo elämään säännöllisen rytmin. Työssä käymiseen liittyy myös sosiaalinen kanssakäyminen toisten kanssa. Se, että vangit käyvät työsiirtolasta käsin työssä on aivan eri asia kuin suorittaa rangaistusta suljetussa laitoksessa. He ovat lähempänä normaalia yhteiskuntaa ja se helpottaa heidän vapauteen siirtymistään. He saavat työn kautta mielekkyyttä ja merkitystä elämään, ja toimeentuloa, joka antaa heille mahdollisuuden lyhentää velkojaan tai maksella sakkojaan pois. Työ auttaa itsetunnon ylläpitämisessä ja uuden minäkuvan rakentamisessa. Tämä on tärkeää, sillä jos ihminen näkee itsensä vain vankina ja rikollisena, hän myös todennäköisemmin jatkaa rikollista elämäänsä kuin ihminen, joka tuntee kuuluvansa yhteiskuntaan sen työssäkäyvänä jäsenenä.

Ohjaajan toimintatavat, ratkaisukeskeisyys ja kognitiivisuus, sopivat mielestäni oikein hyvin KuVa:ssa käytettäviksi menetelmiksi. Olisi varmasti kaikille osapuolille turhauttavaa, jos kovin syvällisesti yritettäisiin käydä läpi niitä syitä, miksi asiakkaat ovat rikolliselle uralle lähteneet. En tarkoita, etteikö syitäkin voisi joskus miettiä, mutta kyllä oleellisempaa on se, miten uusi ja parempi tulevaisuus saadaan rakennettua. Pienetkin edistysaskeleet ovat tärkeitä, samoin kuin käytännöllisten asioiden ratkaiseminen, vaikkapa asunnon löytyminen tai velkasovittelun aloittaminen.

Se, millä tavoin työntekijä ajattelee ja mitä asioita hän ottaa keskustelussaan asiakkaan kanssa esille vaikuttaa keskustelutilanteen ilmapiiriin. Ratkaisuhenkisen työntekijä pyrkii puheenaiheisiin ja ajattelumalleihin, jotka vaikuttavat rohkaisevasti, lisäävät luovuutta, yhteistyötä sekä toiveikkuutta. (Furman & Ahola 1995, 11) Ratkaisukeskeisyyteen kuuluu myös sopivien kuntoutuspolkujen ja yhteistyötahojen etsintä. Asiakkaan mukana mennään esimerkiksi verkostopalaveriinhin ja olen huomannut, että myös näissä toiminta on ratkaisulähtöistä ja eri sektoreiden työntekijät etsivät dialogissa asiakkaan kanssa häntä kannustavia ja hänen elämänhallintaansa tukevia toimenpiteitä ja ratkaisuja.

Kognitiivisuuteen kuuluvat hyvinvointia rajoittavien, epätarkoituksenmukaisten ajatustapojen ja toimintatapojen uudelleen arviointi. Näiden ajattelutottumusten tunnistamisen ja muuttamisen ohella kognitiivinen toimintatapa kehittää ongelmanratkaisutaitoja ja selviytymiskeinoja. Usein työskentely on hyvin käytännönläheistä ja uusia suhtautumis- ja toimintatapoja voi soveltaa jokapäiväisessä arkielämässä (Kognitiivisen psykoterapian yhdistys ry, 2006)

Ohjaaja ei tietystikään pyri olemaan terapeutina asiakkaille. Hän voi kuitenkin vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa antaa näille uusia tapoja vaikkapa viettää vapaa-aikaa. Jos siihen on aina ennen kuulunut päihteiden käyttö, nyt voidaankin mennä jääkiekko-otteluun tai teatteriin selvin päin. Vangit saattavat ajatella, että työnteke ei siviilissä kuitenkaan kannata, koska kaikki menee ulosottoon, mutta ohjaaja voi auttaa heitä muuttamaan tätä ajatusta ohjaamalla heidät Sininauhan velkasovitteluun.

Toiminnalliset menetelmät sopivat hyvin KuVa:n arkeen ja niiden kautta saadaan sellaista tietoa osallistujien elämästä, jota tuskin lomakkeiden täyttämällä saataisiin ollenkaan. (Kujala & Rinta-Jaskari 2005). Toimintaa voidaan käyttää monella tapaa asiakkaiden muutoksen tukena. Ohjaaja voi esimerkiksi tehdä pääsiäiskoristeita yhdessä asiakkaiden kanssa ja samalla voidaan keskustella päihteettömän pääsiäisen vietosta. Tämä on paljon antoisampaa, kuin jos ohjaaja vain sanoisi, että älkää sitten juoko pääsiäislomallanne. Erilaisiin liikuntalajeihin tutustuminen; sählyn pelaaminen ja kuntosali taas antavat asiakkaille kokemuksen vaihtoehtoisesta tavasta viettää vapaa-aikaa. Samalla vireystaso ja fyysinen kunto ovat parantuneet. Olemme myös tukihenkilötoiminnassa käyttäneet asiakkaiden muutoksen tukena monenlaisia toiminnallisia menetelmiä, ja olen havainnut, että niiden avulla yhdessä tekemällä asiakassuhde rakentuu toimivammaksi, kuin jos vain istuisimme pöydän eri puolilla ja yrittäisimme saada asiakasta motivoitumaan muutokseen ja ylläpitämään sitä.

5 KEHITTÄMISIDEA TUKIHENKILÖTOIMINTAAN

Koska KuVa-ohjelma päättyi harjoitteluni aikana on sen kehittämisideoiden pohtiminen mielestäni enää tässä vaiheessa turhaa. Noin puolitoista viikkoa harjoitteluni lopusta sujui projektin purkuun liittyvissä tehtävissä, joista tärkeimpiä oli ohjelmassa mukana olleiden vankien loppuhaastattelujen yhteenveto. Tämän lisäksi seurasin Luotsi säätiön asiakasvastaavan työtä ja jatkoin harjoitteluni

loppuun saakka tukihenkilötoimintaa. Kehittämisideani koskee tukihenkilötoiminnan raportointia, koska työntekijöiden kanssa keskustellessani ilmeni, että kullakin Luotsin työntekijällä on tässä seurannassa omanlaisensa tapa toimia. Huomasimme yhdessä ohjaajani kanssa, että kun uusi asiakas tuli mukaan tukihenkilötoiminnan piiriin, olisi työtä helpottanut, jos olisi ollut käytettävissä selkeät raporttimallit tukemassa työn eri vaiheita.

5.1 Mitä kehittäisin?

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsin toiminnan tarkoitus on määritelty sen säännöissä näin: Säätiön tarkoituksena on järjestää sosiaalisena palveluna työvalmennusta, työkokeilua, työllistämistä ja työtoimintaa työttömille, syrjäytymisuhan alaisille nuorille, vajaakuntoisille ja muille vaikeasti työllistyville henkilöille sekä järjestää ja kehittää muuta tähän liittyvää kuntouttavaa toimintaa ja koulutusta (Paajanen 2006). Kyse on siis erityistyöllistettävistä asiakasryhmistä. Luotsi säätiö on perustettu vuonna 2004. Tätä ennen toimintaa hoiti Hämeenlinnan kaupunki. Säätiön toimipisteitä ovat Luotsin Paja, Luotsin Kierrätyspalvelu, Luotsin työtoiminta Majakka ja Viisari. Toimipisteiden sisällä on lisäksi eri osastoja, joten toiminta on varsin kattavaa juuri sääntöjen määrittämille asiakasryhmille.

Luotsi säätiön tukihenkilötoiminta perustuu tilaaja-tuottajamalliin. Työvoiman palvelukeskus kilpailuttaa vuosittain tarvitsemansa palvelut. Luotsin tarjous on hyväksytty ja ostettavista ja tarjottavista palveluista on tehty puitesopimus. Sopimukseen on kirjattu palvelujen tuntihinnat ja näiden puitteissa Työvoiman palvelukeskus sitten ostaa ja maksaa Luotsin tarjoamista palveluista. Sopimukseen sisältyy myös tukihenkilötoiminta. Tuettavat henkilöt ovat ns. Luotsin sisällä. Pääsääntöisesti he ovat tulleet Työvoiman palvelukeskuksen ohjaamina ja heitä on talossa hyvin erilaisilla nimikkeillä. Asiakkaita voi tulla yhdistelmätuella ja työllistämistuella. Heitä on työkokeilussa, työmarkkinatukiharjoittelussa, työharjoittelussa ja jotkut ovat myös työsuhteessa. Asiakkaita saattaa olla myös kuntouttavassa työtoiminnassa ja jopa työkyvyn arviointijaksolla. Tukihenkilötoiminnan piirissä on asiakkaita Luotsin eri toimipisteistä.

Kuntouttavan työtoiminnan käsikirjassa (Lindqvist, Oksala & Pihlman 2001, 108- 109) mainitaan, että pajatoiminnan tavoite on aktivoida yksilöä tarkastelemaan omaa osaamistaan ja kiinnittämään huomiota omaan tulevaisuuteensa. Pajassa voi parantaa elämänhallintaa ja saada erilaisia valmiuksia. Työ on pajatoiminnan selkäranka ja se tukee myös vastuun ottamista omasta elämästä. Lisäksi työssä oppimisen malliin kuuluu kannustuksen antamista yksilöille, joiden minäkuva on heikko ja siihen liittyy myös panostamista arjessa selviytymiseen. Tämän vuoksi tukihenkilötoiminta sopii hyvin osaksi Luotsin palvelua.

Työvoimahallinnon nimikkeistö on minusta varsin sekava, eikä tukihenkilötoiminnassa mielestäni olekaan oleellista se, millä statuksella asiakas on tullut, vaan se, millaista palvelua hän tarvitsee. Avainsanoja voivat olla esimerkiksi sosiaaliset yhteisöt, yhdessä toimiminen, vastuullisuus, toisen asemaan asettuminen, vuorovaikutus, tekemällä oppiminen, innostaminen ja myönteinen elämänmalli. Ajattelenkin, että tukihenkilötoiminta tämän takia soveltuu juuri sosionomille erittäin hyvin.

Tukihenkilötoimintaa tarjoava henkilöstö on Luotsissa ammattitaitoista, mutta asiakasprosessin raportoinnissa on siis mielestäni puutteita. Yhtenäisen raportoinnin pitäisi alkaa siitä, kun tuettava asiakas tulee toiminnan piiriin ja päättyä siihen, kun sovittu tukihenkilöaika on käytetty ja tukihenkilötoiminnan loppuraportti lähtee Työvoiman palvelukeskukseen.

5.2 Miten kehittäisin?

Raporttien täyttäminen ei saisi olla vain ikävä velvollisuus. Niiden avulla työtä on mielestäni helpompi jäsentää. Jos raportit ovat ajantasaisia, niistä on paljon helpompi seurata asiakasprosessin kulkua kuin erillisiltä lappusilta. Sitä paitsi asiallinen ja yhtenäinen raportointi vaikuttaa huomattavasti sekä ulkoiseen että sisäiseen yrityskuvaan.

Raportoinnin tulee olla havainnollista, selkeää ja tasapuolista. Hyvä raportointi on myös suunniteltua ja koko prosessin ajan jatkuvaa. Hyvää raportointia on myös oikea-aikaisuus, vakuuttavuus ja ymmärrettävyys. On hyvä myös muistaa, että päätöksentekijät ovat tottuneet ytimekkääseen, selkeään tietoon, joka esitetään yleensä määrällisessä muodossa. Mutta koska ihmisiin kohdistuvat vaikutuksia ei aina voida esittää numeroin, tulee miettiä tarkkaan, miten vaikutukset voidaan muutoin esittää lyhyesti ja vakuuttavasti. (Stakes 2004).

Varsin usein Työvoiman palvelukeskus määrittää ne tavoitteet, joita se haluaa Luotsin tukihenkilötoiminnan kautta asiakkaalle saatavan. Toisin sanoen se on kirjannut tavoitteet valmiiksi asiakasläheteeseen. Niiden pohjalta sitten lähdetään tukihenkilötoimintaa toteuttamaan ja näin asiakas saapuu toiminnan piiriin.

Työvoiman palvelukeskus oli määritellyt meidän tuettavaksemme tulleiden kahden henkilön tavoitteiksi elämänhallinnan ja raittiuden tukemisen, vaihtoehtojen löytämisen päihteiden käytölle sekä työelämään ja työyhteisön pelisääntöihin tutustumisen.

Laskutusperusteiksi oli tukihenkilötoimintaa kummankin asiakkaan osalta sovittu noin 3 tuntia/viikko. Toisen henkilön työmarkkinatukiharjoittelu Luotsissa kesti vain kuukauden ja tukihenkilötoiminta samoin, mutta toisen työkokeilu 3 kk ja tuki saman ajanjakson. Molempien asiakkaiden päihdeongelma tai siitä toipuminen oli kuitenkin sen verran vaikeaa, että kaikki suunnitellut tukihenkilötapaamiset eivät onnistuneet heidän poissaolojensa vuoksi. Silloin tunnit tietysti jäivät käyttämättä. Tämä on valitettava tosiasia, joka tapahtuu kaikkien osapuolien "tappioksi". Silloin toiminnan vaikuttavuus jää vähäisemmäksi, työntekijöiden päiväsuunnitelmat muuttuvat ennalta arvaamatta ja ostopalvelusta saatava tulos pienenee.

Näiden asiakasryhmien kanssa toimiessa tämä on kuitenkin ikuisuusongelma. Verkstopalavereissa, joihin olen osallistunut, kaikki työntekijät sanovat samoin. Paikalla saattaa olla jopa 5 tai 6 työntekijää, jotka odottavat asiakasta turhaan. Kuitenkin asiakkaaseen jaksetaan uskoa kerta toisensa jälkeen ja sopia uusi tapaamisaika ja yrittää motivoida asiakasta silloin tulemaan mukaan suunnittelemaan tulevaisuuttaan. Mikään ei kuitenkaan ole koskaan varmaa.

5.3 Lomakkeita tukihenkilötoimintaan

1. Valtuus ja suostumus
Lomake liitteenä 1.

Mielestäni silloin, kun asiakas tulee tukihenkilötoiminnan piiriin, olisi hyvä saada häneltä allekirjoitettu valtuutus ja suostumus siihen, että hänen asioitaan voisi käsitellä yhteistyötahojen

kanssa. Valtuutuksessa olisi yksilöitynä ne tahot, joihin yhteydenpitoa tarvitaan asiakkaan asioita hoidettaessa. Valtuutus olisi voimassa sovittuun ajan. Tarpeen mukaan voisi tehdä uuden sopimuksen, jos sovittu aika ei olisi riittävä tai yhdessä asiakkaan kanssa huomattaisiin prosessin kuluessa, että verkostoon tarvitaan mukaan uusia yhteistyötahoja.

Vaikka tukihenkilö ei tee asioita asiakkaan puolesta, vaan kaikki toiminta on yhdessä tekemistä, olen huomannut, että valtuutus olisi tarpeellinen. Usein käy esimerkiksi niin, että asiakkaan sosiaalityöntekijää ei tavoiteta silloin, kun on tukihenkilötapaaminen. On kuitenkin tavallista, että sosiaalityöntekijä soittaa tukihenkilölle asiakkaan asioissa myöhemmin, jolloin tämä itse ei enää ole paikalla. Mielestäni olisi silloin selkeämpää ja asiakkaan luottamusta ylläpitävää, jos kaikki osapuolet tietäisivät, että valtuutus asiakkaan asioista keskustelemiseen on saatu. Luonnollisesti kaikki asiakasta koskevat paperit ja kansiot säilytetään sillä tavoin, että vain työntekijät voivat hyödyntää niitä.

2. Alkuhaastattelulomake

Lomake liitteenä 2.

Alkuhaastattelulomake on lähes sama kuin Luotsin Ankkuri-projektissa käytetty malli on ollut. Asiakasta ajatellen lomake on liian pitkä, mutta toisaalta sen avulla saadaan asiakkaan kokonaistilanne varsin hyvin kirjattua. Koska lomake antaa paljon erilaista tietoa asiakkaan historiasta ja kiinnostuksista, sen pohjalta tukihenkilötoimintaa voi suunnitella sellaiseksi, että asiakas hyötyisi siitä mahdollisimman paljon. Samantyyppistä mallia käyttää esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys Reilu Meininki-projektissaan (2005)

Tälle lomakkeelle asiakas määrittää tavoitteitaan sekä omaan itseensä, että työelämäänsä liittyen. Kaikki tukihenkilöasiakkaathan ovat siis jo Luotsin työtoiminnan piirissä, joten heillä on myös näitä työn tekemiseen liittyviä toiveita ja odotuksia. Eri osastojen työnjohtajat keskittyvät omissa arvioissaan työn tekemiseen ja työyhteisön jäsenenä toimimisen vahvuuksiin ja esteisiin. Yleensä työnjohtaja ja tukihenkilö ovat Luotsissa eri henkilöt.

Vaikka maksava taho, eli Työvoiman palvelukeskus, on jo määrittänyt tukihenkilötoiminnalle asiakasta koskevat tavoitteet, ovat ne yleensä niin väljät, että ne eivät millään tavoin sulje pois asiakkaan omia tavoitteita. Ajan puutteen takia ei ole käytännössä mahdollista, että Luotsin henkilöt ehtisivät kaikkiin Työvoiman palvelukeskuksen asiakaspalaveriin ja tämän takia asiakkaalla on useimmiten tukihenkilötoiminnan piiriin tullessaan jo valmis lähete Työvoiman palvelukeskuksesta.

3. Tukihenkilötoiminnan suunnittelu- ja ajankäyttölomake

Lomake liitteenä 3 ja 3A.

Jos olisin itse jatkuvasti työssä tukihenkilötoiminnassa, haluaisin suunnitella ajankäyttöäni ja asiakastoimintaa varsin tarkoin etukäteen. Tietenkään suunnitelmat eivät saisi olla niin tiukkoja, ettei joustonvaraa olisi, mutta mitä enemmän minulla olisi asiakkaita, sen tärkeämmäksi näkisin ajankäytön suunnittelun.

Ajankäytön ja toiminnan suunnitteluun ja seurantaan halusin excel-lomakkeen. Siihen olen laittanut laskentakaavan, jolloin kertyneet tunnit on helppo heti havaita. Koska kyse on ostopalvelusta, tuntien seuranta on tärkeää. Pitäisi pystyä käyttämään kaikki tunnit, joista Työvoiman palvelukeskus on valmis maksamaan ja toisaalta liikaa tunteja ei saa tulla, koska nehen jäisivät Luotsin tappioksi, koska niitä ei voisi laskuttaa.

Liite 3 on tyhjä mallipohja ajankäytön suunnitteluun ja seurantaan. Liite 3A on tällä hetkellä minulla käytössä oleva todellinen tilanne tukihenkilöasiakkaan ajankäytössä. Tiedot olen muuttanut sellaisiksi, ettei niistä voi tunnistaa tätä asiakasta.

4 Tukihenkilötoiminnan palautelomake

Lomake liitteenä 4

Tämä lomake on tarkoitettu asiakkaan täytettäväksi tukihenkilötoiminnan päättyessä. Minun mielestäni on tärkeää, että hän saa mahdollisuuden antaa palautetta toiminnasta. Toki toiminnasta keskustellaan sen kestäessä, mutta jotkut asiakkaat ovat haluttomia esittämään suoria kommentteja. Varsinkin sanallisen negatiivisen palautteen antaminen voi olla vanhemmille asiakkaille vaikeaa, he eivät ole tottuneet sellaiseen.

Jos olisin itse työssä tukihenkilötoiminnassa, haluaisin saada palautetta myös kirjallisesti, niin että voisin suunnitella niiden pohjalta omaa toimintaa sellaiseksi, että se paremmin vastaisi asiakkaiden odotuksia ja toiveita. Tässä tulee mieleen toiminnallinen projektimme KuVassa keväällä 2005. Silloin kysyimme etukäteen ennen toiminnan järjestämistä, sopisiko osallistujille pulkkamäki. Se sopi kaikille, mutta kirjallisessa palautteessa kaikki olivat kokeneet sen vastenmieliseksi. Ilman kirjallista palautetta olisimme jääneet siihen uskoon, että pulkalla mäkeä laskeminen on vankimpien mielestä ihan mukavaa talvista toimintaa. Vastaavasti palautelomake kertoo ne toiminnan osa-alueet, joissa asiakas on viihtynyt tai jotka hän mahdollisesti on kokenut tavoitteitansa tukeviksi.

5. Loppuraportti

Raportti liitteenä 5 ja 5A

Loppuraportti kutakin asiakasta koskevasta tukihenkilötoiminnasta toimitetaan Työvoiman palvelukeskukseen. Lomaketta 3, eli tukihenkilötoiminnan ajankäyttöseuranta voi hyödyntää loppuraporttia tehdessä. Loppuraportissa tavallaan avataan sitä merkitystä, minkä vuoksi mitään toimintaa on asiakkaan kanssa tehty. Siinä kerrotaan siis tarkemmin, mitä tukihenkilötoimintaan on sisältänyt ja siihen on merkitty käytetyt työtunnit. Siihen on siis merkitty laskutusperusteet. Varsinaisen laskun tekevät Luotsin toimistohenkilöt.

Loppuraportti sisältää myös yhteenvedon. Siinä arvioidaan asiakkaan tilannetta ja kerrotaan hänen tulevaisuuden suunnitelmistaan. Nämä ovat luonnollisesti aina yksilöllisiä yhteenvetoja ja perustuvat asiakkaan kanssa käytyihin dialogeihin ja myös toiminnan kautta saatuihin havaintoihin. Loppuraporttiin sisältyy myös sen työnjohtajan, jonka osastolla asiakas on työskennellyt, arvio työssäolojaksosta.

Loppuraportti on luottamuksellinen. Se toimitetaan paperiversiona, allekirjoituksilla Työvoiman palvelukeskuksen työntekijälle. Vaikka loppuraportti on aina yksilöllinen, myös pituudeltaan, koska tukihenkilötoiminta kestää erilaisia aikoja, pitää sen mielestäni olla joka kerran samalla pohjalla. Silloin se antaa Luotsi säätiön toiminnasta asiallisemman kuvan Työvoiman palvelukeskuksen suuntaan, kuin se, että jokainen tukihenkilötoimintaa tekevä yksilö/työvalmentaja laatisi aina omanlaisensa raportin.

Liite 5A on ensimmäisestä tukihenkilöasiakkaastamme tekemäni raportti, joka on toimitettu Työvoiman palvelukeskukseen. Olen vain taas muuttanut sitä sillä tavoin, ettei asiakas ole tästä tunnistettavissa. Liite 5 on tyhjä mallipohja tulevia asiakkaita varten.

6 POHDINTA

Olen miettinyt lomakkeiden suunnittelua lähinnä siltä kannalta, miten itse haluaisin niiden kautta edetä tukihenkilötoiminnan raportoinnissa. Aivan harjoitteluni lopussa tapasin lomalle jääneen ohjaajani ja kävimme yhdessä läpi tätä suunnittelemaani lomakekokonaisuutta. Hänen mielestään se vaikutti toimivalta, mutta lomakemallien toimivuuden testaus jää Luotsin toimihenkilöiden tehtäväksi, jos heillä on tähän aikaa ja kiinnostusta. Suunnittelemani mallit eivät varmastikaan ole parhaat mahdolliset, mutta toivottavasti niistä olisi jonkinlaiseksi rungoksi tukihenkilötoiminnan raportointiin Luotsi säätiössä.

Liitteet eivät ole suoranaista jatkona tässä raportissa, vaan erillisenä ”LUOTSILIITTEET”-kansiona. Tämä johtuu raporttimallipohjan rakenteesta, joka ei sallinut liitteitä normaalissa A4-tulostusmuodossa, vaan muokkasi liitteetkin raporttipohjan asetuksilla. Haluan kuitenkin esittää liitteet siinä muodossa, kuin ne normaalistikin olisivat paperiversioina.

LÄHTEET

Eskelinen, O. 2002. Janus. Kokonaiskuntoutuksella muutokseen - evoluutio verkosto - kuntoutus Janus-projektin toiminnasta ajanjaksolta 1999- 2002. Tampere:Domus-Offset Oy.

Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys. 2005. Reilu Meininki-projekti Esittelymoniste.

Furman, B. ja Ahola, T. 1995. Muuttuset-terapiasta ratkaisuihin. 2. painos. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Ikkala, J. 2006. Kriminaalihuollon tukisäätiö. <URL:http://www.krit.fi >. 23.4.2006

Jokinen, A., Suoninen, E. ja Wahlström, J. 2000. Miten tavoittaa auttamistyön ydintä? Teoksessa Jokinen, A. ja Suoninen, E. (toim.) Auttamistyö keskusteluna. Tutkimuksia sosiaali- ja terapiatyön arjesta. Tampere:Vastapaino.15-33.

Järvinen, T. ja Jahnukainen, M. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Suutari, M. (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Yliopistopaino Oy. 125-151.

Kognitiivisen psykoterapian yhdistys ry. 2006. Kognitiivinen terapia. <URL:http://www.kognitiivinenpsykoterapia.org/index.html>.30.4.2006.

Kujala, M. ja Rinta-Jaskari, S. 2005. Vaihtelua KuVaan. Elämyksellistä toimintaa kuntouttavassa vankityössä. Projektiraportti. <URL:http://www.krit.fi/NOVPRO/kuva_hamk_raportti.shtml>.30.4.2006.

Lindqvist, T., Oksala, I. ja Pihlman M-R. 2001. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Oppaita 2001:8. Helsinki.

Paajanen, A. 2006. Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi. Toimintakertomus 1.1-31.12.2005. Infomoniste.

Stakes. 2004. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi-käsikirja. <URL:http://www.stakes.fi/sva/lisaraportointi.htm>.1.5.2006

KuVa-kansio

8

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ HELSINGISSÄ

Kriminaalihuollon tukisäätiö

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ HELSINGISSÄ

Kuntouttava vankityö -ohjelma (KUVA) on tarkoitettu päihdeongelmallisille helsinkiläisille miesvangeille, jotka ovat valmiita sitoutumaan päihdeettömyyteen ja rikoksettomuuteen. Toiminta on käynnistynyt vuonna 1999 ja vakinaistettu vuonna 2000.

MIKÄ ?

Kuntouttava vankityö KUVA on Helsingin kaupungin sosiaaliviraston ja vankeinhoitolaitoksen yhteisohjelma, jonka tavoitteena on parantaa helsinkiläisten vankien yhteiskuntaan sijoittumista. Kuntouttava vankityö on jatkoa vankilan päihdekuntoutukselle, työhön valmennukselle ja muulle selviytymismahdollisuuksia edistävälle toiminnalle.

MITÄ?

Vanki aloittaa ohjelmassa vankila-aikana, mitä varten hänet sijoitetaan Helsingin työsiirtolaan. Ohjelmassa käydään päivittäin Helsingin kaupungin työtoiminnassa työsiirtolan ulkopuolella. Työllistämistä huolehtii Helsingin sosiaaliviraston Työhönkuntoutus. Vangille järjestetään aluksi työhön perehdyttäminen ja sen jälkeen taitoja vastaava työ kaupungilla. Varsinaisesta työstä vangit saavat avolaitospalkkaa ja perehdyttämiskustannusten ajalta toimintarahaa.

Samanaikaisesti tarjotaan tarpeiden mukaisia päihde- ja muita kuntoutuspalveluita. Päihdekuntoutus ja sosiaalityö järjestetään yhteistyössä Helsingin sosiaaliviraston ja työsiirtolan kesken. Päihdekuntoutus käsittää esim. A-klinikan palveluita sekä käyntejä AA- ja NA-ryhmissä. Sosiaalipalvelut ja sosiaalityö suunnitellaan yksilökohtaisesti vangin tarpeiden perusteella.

Vapautumisen jälkeen henkilö jatkaa ohjelmassa tarpeellisen ajan. Helsingin kaupunki järjestää ohjelmaan osallistuneille työtä enintään kaksi vuotta vapautumisesta. Vapautumisen jälkeen järjestetään tarvittaessa myös tuettua asumista. Myöhemmässä vaiheessa pyritään järjestämään itsenäinen asuntomahdollisuus.

Helsingin sosiaalivirasto tarjoaa kuntouttavaan vankityöhön osallistuneille myös yksilöllistä ohjausta. Ohjelmaan osallistuvat asioivat oman asuinalueensa sosiaalipalvelutoimistossa. Ilman vakinaista asuntoa ennen vankilaa olleiden jälkihuollosta huolehtii erityissosiaalitoimisto. Kriminaalihuoltolaitoksen työntekijät osallistuvat valvontaan määrättyjen jälkihuoltotyöhön.

KENELLE ?

Ohjelma on tarkoitettu helsinkiläisille vangeille, jota vapautuvat noin 1/2 vuoden päästä. Vangin tulee olla motivoitunut päihdeongelmansa hoitamiseen ja edistynyt sen

hoitamisessa vankilassa. Vangin tulee olla sopiva avolaitokseen ja kuntouttavaan vankityöhön ottaen huomioon terveydentila ja työkyky, päihdekuntoutustarve sekä turvallisuus.

Vanki voi itse ilmoittaa kiinnostuksensa henkilökunnalle. Valinta perustuu vankilassa tehtyyn arvioon ja kaupungin työntekijöiden arvioon. Vangit valitsee valintaryhmä, johon kuuluu vankilan työntekijöitä, sosiaaliviraston edustajia ja mahdollisesti muita yhteistyötahoja. Valintaryhmä kuulee vankia ja arvioi hänen sopivuutensa ohjelmaan.

Ohjelmassa edellytetään kirjallista sitoutumista päihteettömyyteen, työntekoon ja muuhun ohjelmaan sisältyvään toimintaan. Kaikki toiminta tapahtuu yhteistyössä ohjelmaan osallistuvan vangin kanssa ja hänen omien tarpeittensa mukaisesti.

Kyselyt:

- Vankiloiden sosiaalityöntekijät
- Helsingin työsiirtola puh. 010 36 81911
- Sosiaalityöntekijä Kristiina Kotkavuori puh. 010 36 81953
- Helsingin sosiaalivirasto Carl-Olof Stenberg puh. 09 3104011

HELSINGIN KUVASTA

Kuvaan pyritään saamaan vankeja, jotka ovat kyllästyneet vankilakierteeseen ja ovat useimmiten päihdeongelman seurauksena psykososiaalisista syistä vajaatyökykyisiä. Lääkärin B-lausunnon perusteella vapautunut voidaan työllistää jopa kahden vuoden työsuhteeseen. Perusideana on tottua kaupungin sosiaaliviraston työtoimiston järjestämiin työtehtäviin jo vankeusaikana, jolloin välitön työ vapauduttaessa voidaan toteuttaa tutussa ympäristössä. Ohjelman suurin täyttöaste voi olla 12 vankia sekä vapautuneet kaupungin työllistämät henkilöt. Useimmissa tapauksissa työn sisältönä ovat rakennusalan työt.

Työtoimistossa työnjohtoa koordinoi Osmo Gröhn. Hän myös kantaa päävastuun vankien kuljettamisesta. Helsingin sosiaaliviraston alueelliset sosiaalityöntekijät vastaavat sosiaalityöstä niiden vankien kohdalla, joilla on asunto. Muiden vankien sosiaalityöstä vastaa Asunnottomien sosiaalipalvelut yksikkö (Asso), jonka erityissosiaalityöntekijä Carl-Olof Stenberg koordinoi kaupungin sosiaalityön järjestämistä ohjelmassa. Hän myös toimii tukiasunnoissa asuvien vapautuneiden sosiaalityöntekijänä. Vankeusaikana vankien sosiaalityötä koordinoi Kristiina Kotkavuori, minkä lisäksi ohjelman vankeusaikaisista vapaa-ajan toiminnoista ja ATK-ohjauksesta vastaa nimetty vartija Jukka Piironen.

Tukipalveluista keskeisiä ovat A-klinikoiden järjestämä terapeuttinen avokuntoutus, joka käynnistyy jo vankeusaikana. Velkakysymyksiä ja mahdollisuuksia sopia alennetusta ulosmittauksesta ohjelman aikana selvitetään yhteistyössä Ulosottoviraston kanssa. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston toiminnan puitteissa on vuosien varrella toteutettu työnhakukoulutuksia, joihin on liittynyt myös ATK:n opiskelua. Osmo Gröhn avustaa mm. vankien työllistämisasioiden työvoimatoimistoissa sekä Ulosottovirastossa. Vangeilla on oikeus osallistua kerran viikossa työaikana AA/NA – ryhmään, joihin heitä kannustetaan myös vapautumisen jälkeen. Asumisen järjestämisessä pyritään suunnitelmalliseen etenemiseen tukiasuntojen tai päihdehuollon asumisyksiköiden kautta itsenäisiin pientasuntoihin.

Ohjelmassa toimii seurantaryhmä, jonka puheenjohtaja toimii Vuokko Karsikas Rikosseuraamusvirastosta. Carl-Olof Stenberg toimii seurantaryhmän sihteerinä. Jäsenet ovat: apulaisjohtaja Arto Tolkki ja sosiaalityöntekijä Kristiina Kotkavuori Helsingin työsiirtolasta, erityisohjaaja Ari Lyytikäinen Helsingin vankilasta, johtava sosiaalityöntekijä Helena Halme Kriminaalihuoltolaitoksen Helsingin aluetoimistosta, kehittämiskonsultti Marja-Riitta Kilponen Helsingin sosiaaliviraston yhteispalvelukeskuksen kehittämisyksiköstä, työhönkuntoutuksen päällikkö Pertti Siukola Helsingin sosiaaliviraston Työhönkuntoutuksesta, johtaja Marianne Winberg Töölön A-klinikalta ja projektisuunnittelija Jarno Ruotsalainen Kriminaalihuollon tukisäätiöstä.

Syksyllä 2006 selvitetään ohjelman hallinnollisen ohjauksen mahdolliset muutokset vankeinhoidon siirtyessä aluevankilajärjestelmään.

TUTKIMUKSIA HELSINGIN KUVA-OHJELMASTA

Helsingin kuva-toiminnasta on tehty useita asiakastyötä ja henkilöstön näkemyksiä kartoittavia tutkimuksia, jotka ovat lähinnä opinnäytetöitä.

- Salminen, Tomi (2001). Kohti siviilissä selviytymistä: tutkimus vankien elämänhallinnasta tuetussa projektissa.
- Laurila, Anne (2001). Kuvalla kotiin: kokemuksia ja näkemyksiä Kuntouttavasta vankityökokeiluprojektista.
- Bäcklund, Matti & Eriksson, Esa (2002). Selville vesille – Kuva-ohjelma helsinkiläisille.
- Pihlajamäki, Maiju (2005). Vankien odotukset kuntouttava vankityö – ohjelmasta.
- Alavuotunki, Petra & Virtanen, Suvi (2006). Elämää kuva-ohjelman jälkeen: Kuntouttavan vankityön vaikuttavuus siviilissä selviytymiseen.

Suunnitteilla on seuraavia tutkimuksia:

- Kilponen, Maija-Riitta: Tutkimus KuVa-ohjelmasta Helsingissä. Arviointitutkimus, jossa KuVan tavoitteita ja tuloksia tutkitaan laadullisessa viitekehysessä. Menetelmänä on pääasiassa viranomaisnäkökulman analyysi. Valmistuu vuonna 2007.
- Tuorila, Mauri: Alustava tutkimussuunnitelma opinnäytetyöksi. Tavoitteena selvittää KUVA – toiminnan vaikuttavuutta rikoksenuusintaan. Tavoitteena on toteuttaa tutkimus vuonna 2007 tai 2008.

Lisäksi Helsingin kuva-ohjelmaa on käsitelty osana laajempaa työhönkuntoutuksen suhdetta vankeinhoidossa ja jatkumomallien tarkastelua:

- Ruotsalainen, Jarno (2006): Kuntouttava vankityö – Selvitys työhönkuntouttamisen roolista vankeinhoidossa.

TYÖHÖNKUNTOUTUS

Työpajankatu 2 E, **kartta**
PL 8640, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. 7312 36
Faksi 7312 2330

Helsingin kaupungin sosiaaliviraston työhönkuntoutus palvelee helsinkiläisiä, joilla heikomman työkyvyn vuoksi on vaikeuksia löytää omaa paikkaansa työmarkkinoilla tai jotka tarvitsevat muita erityisiä työllistymisen tukitoimenpiteitä. Yhteistyössä muun sosiaali - ja terveydenhuollon ja työvoimaviranomaisten kanssa työhönkuntoutus tarjoaa näillä sivuilla esitettäviä **palveluja**.

Työhönkuntoutuksen työllistämispalveluja voi tiedustella sosiaalipalvelu-, työvoima- ja mielenterveystoimistojen kautta tai ottaa henkilökohtaisesti yhteyttä työhönkuntoutuksen työhönottajiin puh. 7312 2338 ja 7312 2344 tai erityissosiaalityöntekijään puh. 7312 2336. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston työhönkuntoutus on Sörnäisten teollisuusalueella Työpajankatu 2 E:ssä.

ASUNNOTTOMIEN SOSIAALIPALVELUT – YKSIKKÖ

Toinen linja 4 H, kartta
PL 8660, Helsingin kaupunki
Puh. 3104 011, keskus

Vastaa asunnottomien, täysi-ikäisten ja yksinäisten helsinkiläisten sosiaalipalveluista. Järjestettäviä sosiaalipalveluja ovat toimeentulotuki, päihdehuolto, vammais- ja vanhustenhuolto, päiväkeskustoiminta ja asunnottomien asumispalvelut. Perheellisten asunnottomien sosiaalipalvelut järjestää **sosiaalipäivystys**.

HELSINGIN AVOVANKILA, VANTAAN OSASTO

Sokkakuja
01530 Vantaa
(PL 36, 01531 Vantaa)
Puhelin: 010 36 81911
Fax: 010 36 81988
Sähköposti: **helsinki.avo.vhl@om.fi**

Helsingin avovankila, Vantaan osasto kuuluu Etelä-Suomen aluevankilaan Vantaan osasto (ent. Helsingin työsiirtola) on Suomen vanhin yhtäjaksoisesti toiminut työsiirtola. Vankipaikkoja on 77 ja keskivankiluku vuonna 2005 oli 68. Osastoon sijoitetaan anomusten perusteella avolaitoskelpoisia vankeja, joiden jäljellä oleva rangaistusaika on alle 1 vuosi. Laitokseen saapuvat sitoutuvat päihdeettömyyteen, mitä kontrolloidaan testeillä. Toiminnan tavoitteena on edistää vangin valmiuksia ja mahdollisuuksia selviytyä normaalissa yhteiskunnassa vapautumisen jälkeen.

KuVa-kansio

9

SOPIMUKSET

Sopimus Kuntouttavan vankityön projektista Hämeenlinnassa

Kumppanuussopimus - Kuntouttava vankityö Hämeenlinnan seudulla

SOPIMUS KUNTOUTTAVAN VANKITYÖN PROJEKTISTA HÄMEENLINNASSA

Sopimuksen tarkoitus ja kesto

Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö, Hämeenlinnan vankila, Kriminaalihuollon tukisäätiö ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus sopivat tällä sopimuksella yhteistyöstä Kuntouttavan vankityön projektin järjestämisessä 1.4.2004 – 31.12.2006.

Kokeilun tavoitteena on Hämeenlinnaan ja Hämeenlinnan seutukunnan alueelle vapautuvien vankien kuntouttavan vankityön järjestäminen järjestöhankkeena. Kokeilussa selvitetään ja testataan Kuntouttavan vankityön (Kuva) mallin toimivuutta järjestöpohjaisena toimintamallina vapautuvien vankien työllistämässä ja tarvittavien tukipalvelujen järjestämisessä.

Yhteistyösopimus on voimassa 1.4.2004 alkaen vuoden 2006 loppuun tai kun projekti muuten päättyy. Sopimuksen voimassaolo tarkistetaan kuitenkin kalenterivuosittain vahvistettaessa kokeilun seuraavan vuoden rahoitusosuudet ja kokeiluun tuleva Raha-automaattiyhdistyksen avustus Kriminaalihuollon tukisäätiölle sekä valtion talousarviossa vahvistettu työsiirtolamääräraha.

Yhteistyön tausta ja projektin tavoitteet

Suomessa vapautuvien vankien sosiaalinen tilanne on moniongelmaisuuksien vuoksi vaikea ja tarvittavat sosiaaliset palvelut hajautuneita. Erilaisia vankeinhoidon, kriminaalihuollon, kuntasektorin sosiaalitoimen, työhallinnon ja järjestöjen yhteistyömuotoja on viime vuosina kehitetty eri puolilla maata.

Kuntouttavan vankityön kokeilun tavoitteena on luoda työtoimintajatkumo vankilasta vapauteen sekä siihen liittyvät tarpeenmukaiset tukipalvelut. Tavoitteena on myös luoda toimintamalli kuntouttavan vankityön järjestämiselle työhönkuntoutusta järjestävän järjestön toimesta.

Kriminaalihuollon tukisäätiö aloitti vuonna 2003 osana Vapautuvan tukiohjelma-projektia vapautuvien tuen järjestöpohjaisten mahdollisuuksien kartoittamisen. Kuva- kokeilun toteuttaminen Hämeenlinnan seudulla järjestöhankkeena on osa tätä kartoitusta.

Kokeilun laadullisina tulostavoitteina ovat alueelle vapautuvien vankien uusintarikollisuuden vähentyminen, korkeampi työllistyminen, asuntotilanteen parantuminen sekä päihdekuntoutuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sekä toimintamallin kehittäminen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kokeilussa pyritään järjestämään kerrallaan noin viidelle vangille kuntouttavaa vankityötä sekä jatkumo työelämään kullekin ohjelmassa mukana olevalle vapautuneelle.

Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö saa kokeilussa määritellyn asiakasryhmän, jonka työhönvalmennus, kuntoutus, työllistäminen ja elämäntilanteeseen vaikuttaminen vaatii moniulotteista osaamista, jollaista säätiö pyrkii alueella kehittämään. Tavoitteena on, että säätiö kokeilun jälkeen ottaisi vastatakseen oman toiminta-alueensa vankien kuntouttavasta vankityöstä ostopalveluna vankeinhoitolaitokselle. Tässä kokeilussa työvalmennussäätiö tuottaa sovitun mukaisesti, korvausta vastaan em. palveluja ohjelmaan valituille asiakkaille ja samalla itse panostaa palvelujen kehittämiseen.

Hämeenlinnan vankilan osalta kuntouttavan vankityön kokeilu järjestöhankeena on yksi vankeusaikaiseen suunnitteluun ja vapautuvien tukeen liittyvä uusi toimintatapa, joka täydentää keinovalikoimaa vankeinhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi. Vankilan tavoitteena on kokeilla järjestöpohjaista työhönkuntoutusmallia ja osoittaa kokeiluun osallistuvat vangit.

Valtakunnallinen Kriminaalihuollon tukisäätiö toimii kokeiluvaiheessa projektikoordinaattorina ja yhtenä käytännön toteuttajana saamansa raha-automaattivastuun puitteissa. Säätiö pyrkii etsimään tarvittavaa osaamista vapautuvien vankien sosiaalipalveluiden järjestämiseksi ja välittämään tätä osaamista valtakunnallisesti. Tavoitteena on siirtää nyt kehitteillä oleva järjestöpohjainen Kuntouttavan vankityön – malli myös muualle maahan ja näin edistää valtakunnallisesti vapautuvien vankien työhönkuntoutusta ja yhteiskuntaan sijoittumista.

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus palvelee työvoimapolitiisesti vaikeasti työllistyviä erityisryhmiä. Vapautuvat vangit ovat erityisryhmä, joka hyötyy toimintamallista. Työvoiman palvelukeskuksen tavoitteena on kokeilun avulla saada kokemusta ja uusia toimintakäytäntöjä vapautuvien vankien työhönkuntoutukseen ja työllistämiseen liittyvistä kysymyksistä.

Hankkeen kannalta tärkeitä yhteistyötahoja ovat seutukunnan kuntien sosiaalipalvelut ja asumispalvelut, päihdehuollon julkisten palvelujen ja järjestöjen toimijat, kriminaalihuolto, ulosottovirasto ja velkaneuvonta. Nyt käynnistettävässä hankkeessa etsitään keinoja tukea hankkeen asiakasryhmän kotikuntia (Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos) näiden palveluiden järjestämisessä. Kunnat osallistuvat kokeiluun osallistuvien kuntalaistensa tukipalveluiden järjestämiseen omien päätöksiensä mukaisesti.

Projektin kohderyhmä

Kohderymänä ovat ehdotonta vankeusrangaistusta suorittavat, vapautumista lähestyvät Hämeenlinnan tai Hämeenlinnan seutukunnan kuntien (Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos) asukkaat ikään tai sukupuoleen katsomatta. Kohderyhmän valinnan pääasialliset kriteerit ovat seuraavat:

- 1) Vanki on vankeuden alkaessa Hämeenlinnan tai Hämeenlinnan seutukunnan kuntien asukas.
- 2) Vankeusaikaa on jäljellä tavoitteiden kannalta riittävästi.
- 3) Vanki on vapauduttuaan työtön.
- 4) Vanki on sitoutunut päihdeettömyyteen ja rikoksettomuuteen.
- 5) Vanki on vankilasijoittelun näkökulmasta avolaitoskelpoinen.
- 6) Ei ole muita esteitä toteuttaa vangin kohdalla *Kuvan* osatekijöitä. Tällöin tarkastellaan mm. vangin asumishistoriaan liittyviä seikkoja sekä mahdollisiin tuleviin oikeuskäsittelyihin liittyviä kysymyksiä.

Projektin organisaatio

Projektin toimijoiden tavoitteena on luoda hyvään yhteistyöhön ja toistensa tuntemiseen perustuva, sektorirajat ylittävä toimintajärjestelmä vapautuvien vankien työhönkuntoutuksen ja työllistämisen järjestämiseksi. Yhteistyö ja tiedonkulku varmistetaan organisoimalla kokeilu seuraavasti:

Johtoryhmä

Valtakunnallisesti kokeilua ohjaa ja seuraa Kriminaalihuollon tukisäätiön Vapautuvan tukiohjelman johtoryhmä. Johtoryhmän tehtäviin kuuluu projektin seuranta, toimintaperiaatteista päättäminen, raporttien hyväksyminen, projektin budjetin laadintaan osallistuminen sekä mahdollisten ongelmakysymysten käsitteleminen. Projektin operatiivinen johto on Kriminaalihuollon tukisäätiöllä.

Ohjausryhmä

Toimintaa paikallisella tasolla ohjaa Hämeenlinnan seudun kuntouttavan vankityön ohjausryhmä. Ohjausryhmä ottaa huomioon yhteistyösopimuksen, koko projektia koskevan kumppanuussopimuksen sekä Vapautuvan tukiohjelman johtoryhmän linjaukset tehtäviensä ja toimintaperiaatteidensa määrittämisessä. Ohjausryhmä tukee projektin, sen johdon ja työntekijän työtä ja eri osapuolten välistä yhteistyötä. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön edustaja ja sihteerinä Kriminaalihuollon tukisäätiön projektille asettama vastuhenkilö. Ohjausryhmän puheenjohtaja on 'Vapautuvan tukiohjelman' johtoryhmän jäsen.

Projektijohto

Kuntouttavan vankityön kokeiluprojektin ja työvalmentajan työnantajalle kuuluva työnjohto, toiminnanohjaus sekä työnantajavastuu kuuluvat Kriminaalihuollon tukisäätiölle. Vapautuvan tukiohjelmassa Kuntouttavan vankityön kokeiluprojekti kuuluu projektisuunnittelijan vastuualueeseen. Työvalmentajan esimies on Vapautuvan tukiohjelman projektikoordinaattori.

Työvalmentaja

Kriminaalihuollon tukisäätiön palkkaamana projektityöntekijänä työvalmentaja vastaa keskeisesti kuntouttavan vankityön kokeilun käytännön järjestämisestä, koordinoinnista ja raportoinnista. Hän toimii osaltaan vankien työvalmentajana ja vankityön ohjaajana sekä tukipalveluihin ohjaajana. Toimiessaan hän sitoutuu noudattamaan vankeinhoidon ja Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön antamia ohjeita erityisesti vankeja koskevien pelisääntöjen suhteen Työvalmennussäätiön osoittamassa työssä ja työpaikalla. Työvalmentaja voi osallistua Työvalmennussäätiön työyhteisötoimintaan. Työvalmentaja voi osallistua Työvalmennussäätiön toiminnan kehittämistyöhön siltä osin kuin tämä kehittäminen koskee projektin tavoitteita ja kohderyhmiä. Tavoitteena on, että kokeilun päätyttyä työvalmentajan toimi siirtyisi Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiölle. Työvalmentaja on sijoitettu projektin ajaksi Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön osoittamiin tiloihin.

Kuntouttavan vankityön tukitoiminta – työnjako

Kriminaalihuollon tukisäätiön työvalmentaja

- Koordinoi toimintaa valintavaiheesta alkaen niin kauan kuin osallistuja on mukana Kuntouttavan vankityön mukaisissa toiminnoissa.
- Vastaa valintaan ja toiminnanohjaukseen liittyvän tarpeellisen tiedon kokoamisesta yhteen.
- Vastaa palveluohjauksellisista yhteydenotoista tarvittavien tukipalveluiden tarjoajien suuntaan. Sopii työnhakuhaastattelusta, sosiaalityön suunnitelmasta, asumisen suunnitelmasta, velkajärjestelyihin liittyvistä ajanvarauksista jne. ja toimii tukihenkilönä näissä tilaisuuksissa.
- Vastaa projektin seurantatietojen keräämisestä
- Vastaa muiden käytännön järjestelyiden suorittamisesta
- Hankkii ja välittää kohderyhmän kuntouttamiseen ja työllistämiseen liittyvää erikoistietoutta työvalmennussäätiön henkilöstölle

Hämeenlinnan vankilan Kuva-yhdyshenkilöt

- Ottavat yhteyttä työvalmentajaan vankihaastattelun järjestämiseksi.
- Vastaavat osaltaan siitä, että kuntouttavan vankityön kokeiluun saadaan tarpeellinen määrä osallistujia. Etsivät kohderyhmän vankeja. Pitävät yllä tietoja projektiin hakeneista vangeista ja potentiaalisen kohderyhmän kehittymisestä.
- Vastaavat yhteydenotoista muihin vankeinhoidon toimijoihin.
- Etsivät vankeinhoidon tiedot vangin toiminnasta ja osallistumisesta ohjelmiin.
- Koordinoivat vankilan järjestämiä tukitoimintoja ja tiedottavat tilanteista työvalmentajalle.

Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön työntekijät

- Osallistuvat ohjelmaan valittavien vankien valintaan. Osallistuvat vankien valintahaastatteluihin, silloin kun katsovat sen itse tarpeelliseksi.
- Järjestävät sopivia työtehtäviä vangeille ja vapautuneille sekä luovat edellytykset työn suorittamiselle. Vastaavat välittömistä työnjohdollisista tehtävistä.
- Arvioivat vankien suoriutumista työtehtävistä sekä sopeutumista työyhteisöön.
- Vastaavat vapautuneiden työsuhteiden ja muista työsuhteen järjestämiseen liittyvistä tehtävistä.
- Osallistuvat neuvontaan erilaisissa työhön kuntoutuksen edellytyksiin liittyvissä asioissa

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen työntekijät

- Osallistuvat ohjelmaan valittavien vankien valintaan tietoja ja käsityksiä välittämällä.
- Järjestävät työhallinnon tehtävät hankkeessa.
- Järjestävät työsuhteen käynnistämiseksi tarvittavat yhteiset haastattelut.
- Järjestävät työvoimapalveluiden osalta tarpeellisten työllistämistukipäätösten, työvoimahallinnon ja työllistetyn kotikunnan tekemisen työllistämiseen varatun kokonaismäärärahan puitteissa.
- Järjestävät ja koordinoivat tehtävnmääritystensä puitteissa ohjelmassa mukana olevien vankien ja vapautuneiden sosiaalipalveluiden, päihdepalveluiden ja asumiseen liittyvien palveluiden järjestämistä yhteistyössä seutukunnan palveluntuottajien kanssa.

Seutukunnan kunnat

- Hämeenlinnan kaupunki sekä Hattula, Hauhon, Janakkalan, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen kunnat osallistuvat kokeiluun osallistuvien kuntalaistensa työllistämispalvelun ostajina ja tukipalvelujen järjestämiseen omien päätöksiensä mukaisesti.

Kustannusten jakautuminen ja korvaaminen.

Vankeusaikana

Vankeusaikana vanki osallistuu työtoimintaan, mutta ei ole työsuhteessa Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiöön tai Vankeinhoitolaitokseen. Vankeinhoitolaitos maksaa vankien toimintarahaa (kuntouttava jakso) ja palkat (kuntouttavan vankityön jakso). Vangit sijoitetaan Ojoisten työsiirtolaan (miehet) tai Vanajan avovankilaosastolle (naiset), jotka vastaavat kaikesta vankeusaikaisesta perushuollosta. Tämä koskee myös vankien työajan lounasruokailun kustannuksia. Vankila pidättää vankien palkasta ylläpidon korvaukseksi määritellyt kustannukset.

Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö vastaa vankien työtehtävien osoittamisesta ja työnteon järjestelyistä. Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö järjestää lounasruokailun työpaikalla, silloin kun sitä ei ole työpaikan sijainnin vuoksi mahdollista järjestää työsiirtolassa, työn suojavaatteet ja työvälineet sekä yhteistyössä vankilan ja työvalmentajan kanssa vankien kuljetuksen työpaikalle ja takaisin työsiirtolaan / avovankilaan. Kuljetuksissa voidaan käyttää vankilan tai Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön autoja. Työn järjestämisen kustannusten jakautumisesta Hämeenlinnan vankila ja Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö sopivat vuosittain keskenään. Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö järjestää työvalmentajalle soveltuvan työtilan.

Kriminaalihuollon tukisäätiön osallistuu kokeilun kestäessä kustannuksiin palkkaamalla työtoiminnan järjestämistä koordinoivan työvalmentajan, joka on sijoitettuna Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiössä. Kriminaalihuollon tukisäätiö vastaa työvalmentajan henkilöstökuluista, toiminnan perustamiskuluista, toimintakuluista ja muista kuluista. Kriminaalihuollon tukisäätiö vastaa vankien saattamisesta ja tarvittaessa kuljettamisen kustannuksista erilaisiin työaikaisiin tukipalveluihin. Kriminaalihuollon tukisäätiö vastaa hankkeen seurannan ja raportoinnin kustannuksista.

Vapautumisen jälkeisenä aikana

Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö palkkaa määräaikaiseen työsuhteeseen ne ohjelmaan osallistuneet, vapautuneet vangit, joilla ei ole muuta työsuhdetta tai jotka eivät aloita muuta ensisijaisempaa toimenpidettä (ammattillinen- tai työvoimakoulutus tms.). Säätiö vastaa palkan ja palkan sivukulujen maksamisesta sekä muista työnantajavelvoitteista.

Hämeenlinnan seudun työvoimanpalvelukeskus tekee päätökset työllistämistuen myöntämisestä. Hakijan työvoimapalvelut ja sosiaalipalvelut - niiltä osin kuin on tehtäviksi määritetty - jatkuvat Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksessa.

Työsuhteessa oleva vapautunut vastaa itse lounasruokailustaan ja matkoista työpaikalle. Tarvittavat suojatyoaatteet ja työvälineet järjestää edelleen Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö.

Kriminaalihuollon tukisäätiön työvalmentaja jatkaa vapautuneen tukemista työntekoon, kuntoutukseen ja asioiden järjestelyihin liittyvissä asioissa. Kriminaalihuollon tukisäätiö vastaa edelleen kokeilun aikana työvalmentajan palkka- ja toimintakustannuksista. Kriminaalihuollon tukisäätiön kustannusvastuu rajoittuu ohjelmaan saatavan Raha-automaattiyhdistyksen vuosittaisen määrärahan kehykseen.

Sopimuksen irtisanominen ja erimielisyyksien ratkaisu

Mahdolliset Kuntouttavan vankityön projektia Hämeenlinnan seudulla koskevat erimielisyydet käsitellään Vapautuvan tukiohjelman johtoryhmässä. Ohjelman seuraavan vuoden talousarviot vahvistetaan vuosittain. Sopimus voidaan irtisanoa aina seuraavan kalenterivuoden alusta lukien kuitenkin niin, että irtisanominen on tehtävä elokuun viimeiseen päivään mennessä. Seuraavaa vuotta koskeva Raha-automaattiyhdistyksen tukihakemus hankkeelle jätetään syyskuun alussa. Ohjelmaan valittujen työllistettyjen työllistämistukityöjaksot jatkuvat kuitenkin alkuperäisten työllistämistukipäätösten ja kunnan sopimusten mukaisesti, vaikka työvalmentajan työ päättyisi RAY:n Kriminaalihuollon tukisäätiölle myöntämän avustuksen päättyessä.

LIITTEET SOPIMUKSEEN KUNTOUTTAVAN VANKITYÖN PROJEKTISTA HÄMEENLINNASSA

Liite 1

Prosessikuvaus

Rekrytointi, hakeminen ja valitseminen

Hankkeen kohderyhmään kuuluvia vankeja on sijoitettuna useisiin eri vankiloihin. Kriminaalihuollon tukisäätiö yhteistyössä vankeinhoidon toimijoiden kanssa etsii oikean kohderyhmän vangit. Vankien rangaistusajan suunnitelmat, riski- ja tarvearviot, työ- ja toimintakyvyn arviot ja vapautumissuunnitelmat ovat oleellisia vangin valitsemisen kannalta.

Ohjelmaan mukaan haluavat vangit toimittavat hakemuksen Hämeenlinnan vankilaan. Hakemukset esikäsittelee Ojoisten työsiirtolan päällikkö. Hakemuksessa vangin tulee myös allekirjoittaa valintaryhmän ja muiden asiaan kuuluvien toimijoiden väliseen tietojenvaihtoon oikeuttava sopimus. Valintahaastattelut suoritetaan lähettävässä yksikössä, silloin kun se on tarkoituksenmukaista. Muissa tapauksissa vangit tulevat haastatteluun Hämeenlinnan vankilaan. Haastatteluun osallistuvat vangin lisäksi vähintään: 1) Vankeinhoidon työntekijä 2) Kriminaalihuollon tukisäätiön työvalmentaja sekä 3) Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön osoittama työnhajaaja.

Perehdytysjakso

Vangit siirtyvät joko Ojoisten työsiirtolaan (miehet) tai Vanajan avovankilaosastolle (naiset). Vangit aloittavat Kuntouttavan vankityön kuntouttavalla, kuusi viikkoa kestäväällä perehdytysjaksolla, jonka aikana Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö järjestää vangeille soveltuvia työtoimintatehtäviä. Samalla vangit selvittävät tavoitteiden mukaisia taustatekijöitä yhdessä työvalmentajan kanssa. Perehdytysjakson luonnetta kuvaa erityisen tiivis yhteistoiminta työvalmentajan kanssa ja työajan runsas käyttäminen yleisen elämänhallinnan edellytyksien parantamiseen. Vankien työhönsijoitus suhteessa muuhun työvoimaan tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää siten, että vankien valvonta ei vaikeudu.

Kuntouttavan vankityön jakso

Mikäli vanki on perehdytysjakson perusteella todettu soveltuvaksi ohjelman mukaiseen työhön, hän osallistuu vankeutensa loppuajan Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön järjestämään kuntouttavaan vankityöhön. Vanki jatkaa perehdytysjaksolla alkaneita kuntoutumista tukevia toimintoja mm. päihdekuntoutuksessa ja näihin pyritään järjestämään tarvittaessa mahdollisuus työajan puitteissa. Järjestetään yhteistyössä Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen kanssa tarvittava Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain tai Kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukainen yhteinen haastattelu jo ennen vapautumista tai viimeistään vapautumista seuraavana ensimmäisenä työttömyyspäivänä, jotta kyetään aloittamaan työsuhte välittömästi vankeusrangaistuksen päätyttyä.

Vapautuneiden työsuhteinen työ.

Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö tekee määräaikaisen työsopimuksen hakijan kanssa. Työsuhde alkaa välittömästi vapautumisen jälkeen. Työsuhteeseen Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö hakee päätöstä harkinnanvaraisesta työllistämistuesta tai yhdistelmätuesta. Työsopimuksen kesto voidaan määrittää tapauskohtaisesti. Tavoitteena on mahdollisimman pitkän työsuhteen solmiminen. Lähtökohtana on myös, että vapautunut vanki voi jatkaa jo vankeusajalta tutussa työssä ja työyhteisössä. Työvalmentaja jatkaa edelleen yhteistyötä vapautuneen kanssa.

Sopimuksen allekirjoittaminen

Kriminaalihuollon tukisäätiö

Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö

pvm. _____ paikka _____

pvm. _____ paikka _____

Jukka Mäki
toiminnanjohtaja

Antti Paajanen
toimitusjohtaja

pvm. _____ paikka _____

Maarit Suomela
projektikoordinaattori

**Rikosseuraamusvirasto
Hämeenlinnan vankila**

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

pvm. _____ paikka _____

pvm. _____ paikka _____

Ahti Lempiö
aluejohtaja

Risto Jokinen
johtaja

pvm. _____ paikka _____

Esko Aaltonen
johtaja

KUMPPANUUSSOPIMUS

Kuntouttava vankityö Hämeenlinnan seutukunnassa

Sopijaosapuolet

Palvelun tuottaja Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö LUOTSI

Palvelun tilaajat 1) Vankeinhoitolaitos
2) Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

Sopimuksen tarkoitus

Sopimuksen tarkoituksena on järjestää Kuntouttava vankityö (KuVa)-toimintamallin mukainen palvelukokonaisuus Hämeenlinnan seutukunnan kuntien vapautuville vangeille.

Sovitaan palvelukokonaisuudesta, joka koostuu vankeusaikaisesta valmennetusta työstä, vapautumisen jälkeisestä työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä ja yksilöllisistä tukipalveluista.

Sopimuksella määritellään asiakaskohtaisten palvelusopimusten ehdot. Sopimuksella sitoudutaan prosessin toteuttamiseen sekä vankeusajan että vapautumisen jälkeisen kokonaisuuden osalta.

Asiakaskohtainen palvelusopimus tehdään, mikäli molemmat palvelun tilaajat sitoutuvat prosessin mukaisen palvelun hankintaan. Ei ole mahdollista sopia palvelusta yksinomaan vankeusajalla tai erikseen vapautumisen jälkeen.

Kohderyhmä

Kohderyhmä koostuu Hämeenlinnan seudun kuntien vapautumista lähestyvistä vangeista, jotka voidaan rangaistusajan suunnitelman sekä Vanajan vankilan ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen päätösten perusteella sijoittaa Luotsissa toteutettavaan KuVa-ohjelmaan.

Sopimuksen mukainen toimintamalli ja tavoitteet

KuVa-toimintamallissa toteutetaan yksilöllisten palvelusopimusten mukaisia kuntoutusjatkumoa vapautuville vangeille. Ohjelma käynnistyy vankeusaikana, jolloin vanki sijoitetaan Vanajan vankilaan. Vanki osallistuu Luotsin valmennettuun työhön ja tukipalveluihin. Välittömästi vapautumisen jälkeen toteutetaan valmennettu työ ja tukipalvelut Luotsissa. Nämä toteutetaan työvoimapolitiittisena toimenpiteenä ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen hankkimina tukipalveluina. Lisäksi voidaan sopia työhönvalmennuksesta polkuna työmarkkinoille, koulutukseen tai eläkemahdollisuuksien selvitykseen.

KuVassa toteutetaan vankeuden täytäntöönpanon tavoitetta. Ohjelman avulla lisätään vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan. KuVan jatkumorakenteen kautta toteutetaan myös työvoima- ja sosiaalipoliittisia tavoitteita. Edistetään työllistymistä, tuetaan päihdeongelmien vähentymistä sekä asumisen, taloudellisen toimeentulon ja sosiaalisen elämäntavan kehittymistä.

Toteutettavat palvelut

Vanki osallistuu valmennettuun työhön, jota täydennetään tarpeellisella määrällä työmarkkinoille etenemistä ja hallitun vapautumisen sosiaalisia edellytyksiä tukevia tukihenkilöpalveluita.

Vapautumisen jälkeen työhönkuntoutus jatkuu työvoimapoliittisen toimenpiteen muodossa. Toiminta sisältää valmennettua työtä tai työtoimintaa, jota voidaan täydentää yksilökohtaisen suunnitelman mukaan tukihenkilöpalveluilla sekä työhönvalmennuksella.

Palveluiden kustannusvastuu

Vankeusaikaisesta valmennetusta vankityöstä Vankeinhoitolaitos korvaa Luotsille vuosittain sovittavan vankityöpäiväperusteisen päivähinnan. Tukihenkilöpalvelusta Vankeinhoitolaitos korvaa vuosittain sovittavan tuntiperusteisen korvauksen.

Vapautumisen jälkeisestä valmennuksesta Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus korvaa Luotsille tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Palvelun tuottajan velvollisuudet

Luotsi sitoutuu tuottamaan KuVa-valmennusta yksilöllisesti sovittavien palvelusopimusten mukaisesti. Luotsi ei sitoudu vähimmäismäärään KuVa-ohjelmaan sijoitettuja vankeja tai vapautuneita työllistettyjä.

Palvelun tilaajien velvollisuudet

Palvelun tilaajat sitoutuvat tilaamaan kohderyhmää koskevan KuVa-palvelun Luotsilta. Palvelun tilaajat eivät sitoudu vähimmäistilausmäärään, vaan vankeja sijoitetaan ohjelmaan tarpeen mukaisesti. Palvelun tilaaminen edellyttää, että tilaajilla on käytettävissään palvelun edellyttämä määräraha, jonka riittävyys tilaajien on varmistettava ennen palvelusopimuksen tekemistä.

Sopimuksen seuranta

Toimintaa ja toimintamallin kehittämistä ohjataan Kuntouttava vankityö-seurantaryhmässä. Seurantaryhmän tehtävänä on valmistella seuraavaa vuotta koskeva sopimus. Sopimuksen osapuolet osoittavat edustajansa seurantaryhmään, minkä lisäksi edustettuna on sidosryhmien edustajia ja asiantuntijajäseniä.

Sopimuskausi ja sopimuksen muuttaminen

Kumppanuussopimus on voimassa alkaen 22.11.2006. Sopimuksen jatkaminen tarkistetaan vuosittain siten, että seuraavan vuoden toimintaa koskeva sopimus vahvistetaan marraskuun loppuun mennessä. Sopimus vahvistetaan allekirjoittamalla vuosittain tarkistettava kumppanuussopimus. Tällöin hyväksytään myös tekstimuutokset sopimuksen liitteissä. Sopijaosapuolet neuvottelevat tarvittaessa mahdollisista tulkintaerimielisyyksistä. Sopimus purkautuu, mikäli joku sopimuksen kolmesta osapuolesta irtautuu sopimuksesta.

Allekirjoitukset

Marjatta Kaijalainen
aluevankilan johtaja
Etelä-Suomen aluevankila

Kaisa Tammi-Moilanen
vankilanjohtaja
Vanajan vankila

Risto Jokinen
johtaja
Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

Tarja Vikman
johtava työvoimaohjaaja
Hämeenlinnan seudun työvoiman
palvelukeskus

Antti Paajanen
toimitusjohtaja
Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

Liite 1

Luotsin palvelutuotteet Kuntouttavassa vankityössä ja niistä korvaaminen

Liitteessä määritellään Luotsin toteuttamat palvelutuotteet ja niiden hinnat. Liite tarkistetaan vuosittain palvelutuotteiden sisällönkuvausten ja hintojen osalta.

Palvelu koostuu valmennetun kuntouttavan työn järjestämisestä täydennettynä yksilökohtaisesti sovitulla määrällä tukihenkilöpalvelua sekä yksilömuotoista työhönvalmennusta. Palvelutuotteet ovat samat ennen ja jälkeen vapautumisen. Poikkeuksena on työhönvalmennus, jota toteutetaan ainoastaan vapautuneille.

Korvaus perustuu yhdistelmään valmennettua työtä, jonka korvausperuste on työpäiväkohtainen sekä muita palveluita, joiden laajuus määritellään valmentajan viikkotunteina. Näistä lasketaan yksilöllisen palvelusopimuksen mukainen korvaus, jonka Vankeinhoitolaitos ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus maksavat Luotsi-säätiölle.

Vankeusaikaista toimintaa varten Vankeinhoitolaitos ja Luotsi-säätiö tekevät erillisen palvelusopimuksen. Sopimuksessa määritellään palvelun sisältö ja siitä maksettava korvaus. Sopimus ymmärretään maksusitoumuksena, jonka mukaan Vankeinhoitolaitos sitoutuu korvaamaan Luotsille KuVa-palvelusta ehdottoman vankeustuomion loppuun saakka. Vapautumisen jälkeistä toimintaa varten Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus sitoutuu korvaamaan Luotsille vankeuden jälkeisen toimintaohjelman mukaisen korvauksen näiden toimijoiden välisten yleisten sopimusten mukaisesti. Erillistä palvelusopimusta ei tehdä.

Luotsi toimittaa vankeusaikaista palvelua koskevat laskut kuukausittain Vanajan vankilaan. Luotsi toimittaa kuukausiraportin Vanajan vankilaan. Kuukausiraportissa on yksilöity vangin työpäivät ja tukihenkilöpalvelut.

Korvaus perustuu toteutuneisiin palveluihin. Korvauksen maksu päättyy Vankeinhoitolaitoksen osalta ohjelman vapautumis- tai keskeytymispäivänä. Vankeinhoitolaitoksen ja Luotsin välisen sopimuksen perusteella korvaus kuitenkin suoritetaan myös yksittäisten, lyhyiden poissaolojaksojen ajalta. Tällaisia poissaoloja saattavat olla mm. lyhyet sairauspoissaolot sekä luvanvarainen poistuminen.

Valmennettu kuntouttava työ

Luotsi-säätiö järjestää KuVa-ohjelmaan valituille päivittäiset työtehtävät, työnjohdon ja -ohjauksen sekä työvalmennuksen. Tämä toimintasisältö muodostaa KuVa-toiminnan rungon sekä vankeusaikana että vapautumisen jälkeen. Työt voidaan toteuttaa vankiturvallisuuden sallimin ehdoin Luotsin työpajoilla tai muissa työkohteissa.

Luotsissa voidaan järjestää vangeille ja vapautuneille seuraavien pääluokkien mukaisia työtehtäviä: Autonasennustyö, metallialan työ, kokoonpanotyö, puualan työ, verhoilutyö, tekstiilialan työ, yleiset kierrätystyöt ja kierrätyksen myyntityö, rakennuskierrätyksen työt ja media-alan harjoitustyöt. Työmahdollisuudet saattavat muuttua kesken sopimuskauden, jolloin selvitetään mahdollisuudet yksilöllisesti.

Vapautumista edeltävistä valmennetun kuntouttavan työn työpäivistä korvaa Vankeinhoitolaitos. Vapautumisen jälkeen Vapautumisen jälkeen tukihenkilöpalveluista korvataan Luotsin,

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen ja Hämeenlinnan työvoimatoimiston sopiman menettelytavan mukaan.

Palvelun hinta on 22.11. 2006 alkaen 41,20 €+ alv. / työpäivä.

Tukihenkilöpalvelut

Tukihenkilöpalveluiden tarkoituksena on tarjota ammatillista tukea asioiden järjestämisessä. Tukihenkilöpalvelut toteuttaa Luotsin yksilövalmentaja. Luotsin yksilövalmentaja avustaa ja tukee asioitaessa sosiaali- ja terveystoimen, asumispalveluiden, päihdepalveluiden, poliisin, oikeuslaitoksen, julkisen ja kolmannen sektorin velkaneuvonnan, vertaisryhmätoiminnan ja muiden palveluverkostojen kanssa. Valmentaja aktivoi toimintaan, avustaa asioinnissa ja neuvoo henkilökohtaisissa tilanteissa. Hän voi avustaa esimerkiksi lomakkeiden täyttämässä, talouden hoidossa ja erilaisissa arkielämän asioissa.

Tukihenkilöpalveluiden tarkoituksena on tarjota valmentautujille tukea toimintakyvyn ja arjen hallinnan kysymyksissä. Valmennus perustuu yksilöllisen tilanteen arviointiin. Tehtävää toteutetaan moniammatillisessa yhteistyössä työvalmentajien ja muiden ammattihenkilöiden kanssa. Palveluohjauksen menetelmin ohjataan eri palvelujärjestelmien palveluihin. Yksilövalmentaja on linkki Luotsin organisaation, vankeinhoitolaitoksen, työvoiman palvelukeskuksen ja muiden vapautuvan vangin kannalta oleellisten organisaatioiden välillä.

Tukihenkilöpalveluita sovitaan palvelusopimuksessa yksilökohtainen tuntimäärä kuukaudessa. Ohjeellinen määrä tukihenkilöpalvelua on noin neljä viikkotuntia tai noin 16 tuntia kuukaudessa. Vapautumista edeltävistä tukihenkilöpalveluista korvaa Vankeinhoitolaitos. Vapautumisen jälkeen tukihenkilöpalveluista korvataan Luotsin, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen ja Hämeenlinnan työvoimatoimiston sopiman menettelytavan mukaan.

Palvelun hinta on 22.11.2006 alkaen 28,84 + alv €/ tukihenkilöpalvelutunti

Työhönvalmennus (yksilömuotoinen)

Työhönvalmennuksen tavoitteena on asiakkaan sijoittuminen työmarkkinoille tai ammatilliseen koulutukseen. Työhönvalmennus sisältää työmahdollisuuksien järjestämistä ja tukea niihin siirryttäessä. Tuki jatkuu työsuhteen käynnistyttyä siten, että työhönvalmennuksella voidaan tukea työntekijän ja työnantajan välisen yhteistoiminnan onnistumista. Valmennuksen avulla asiakas löytää toteuttamiskelpoisen suunnitelman ja polun työelämäänsä. Ratkaisuina voivat olla joissakin tilanteissa hoitoratkaisut, työkyvyn arviointi tai eläke.

Työhönvalmennus toteutetaan yksilöllisen palvelutarpeen perusteella. Työvaiheina ovat suunnitteluvaihe, työllistymisen valmisteluvaihe sekä työllistymisvaihe, joka kattaa myös aloitetun työsuhteen tukitoimia. Toteutuksen tukena toimii tuetun työllistämisen menetelmä.

Työhönvalmennuksesta korvataan Luotsin, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen ja Hämeenlinnan työvoimatoimiston sopiman menettelytavan mukaan.

Palvelun hinta on 22.11.2006 alkaen 30,90 + alv €/ työhönvalmennustunti

Liite 2

KuVa-prosessi ja osapuolten vastuut

KuVa-ohjelman toteutus Luotsi-säätiössä voidaan käynnistää aikaisintaan vuosi ennen ehdonalaista vapautumista tai se voi olla yksi valvotun koevapauden toimintamuoto. Valvottuun koevapauteen on mahdollista päästä aikaisintaan kuusi kuukautta ennen vapautumista. KuVa-ohjelma liittyy vangin rangaistusajan suunnitelmaan.

Ehdonalaisten vapautumisen jälkeen tai valvotussa koevapaudessa ohjelma jatkuu työvoimapolitiittisen toimenpiteen muodossa. Toimenpiteen kesto määritellään työvoimapolitiittisten lainsäädännön perusteella. Pyritään mahdollisimman pitkäkestoisiin toimenpiteisiin. Työvoimapolitiittinen toimenpide voi olla työllistäminen tai muu toimenpide, joka kestää vähintään kuusi kuukautta. Enimmillään vapautumisen jälkeisen palkkatuen avulla työllistämisen kesto on 24 kuukautta, jos tuella palkattava on pitkäaikaistyötön tai vaikeasti työllistytävä.

KuVa-ohjelma koostuu siten vähintään kolmen kuukauden ja enimmillään vuoden jaksosta valmentavaa vankityötä sekä vähintään kuuden kuukauden pituisesta työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä.

1) VALMISTELUVAIHE

Vankeinhoitolaitos

Etelä-Suomen aluevankila vastaa kohderyhmän vankien ohjaamisesta ohjelmaan. Vangin rangaistusajan suunnitelmaan liittyen vangin sijoitusvankila esittää Vanajan vankilalle vangin sijoittumista Vanajan vankilaan ja KuVa-ohjelmaan aikaisintaan vuotta ennen vangin vapautumista.

Sijoittajayksikkö ja Vanajan vankila sopivat, miten selvitetään kohderyhmän vangin edellytykset sijoittua KuVa-ohjelmaan. Selvitysten perusteella Vanajan vankila esittää sijoittajayksikölle vangin sijoittamista Vanajan vankilaan ja KuVa-ohjelmaan. KuVa-ohjelma määritellään suhteessa vangin vapauttamissuunnitelmaan.

Vanajan vankila ottaa yhteyttä Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskukseen, joka selvittää vangin mahdollisuudet osallistua KuVa-ohjelmaan vankeuden jälkeen. Vanajan vankila nimeää yhteyshenkilöt, jotka vastaavat selvityksistä ja yhteyksistä.

Ennen palvelusopimuksen tekemistä Vanajan vankila antaa vangin allekirjoitettavaksi sitoumuksen osallistumisesta KuVa-ohjelmaan ja sen sääntöjen noudattamisesta (liite 6).

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

Työvoiman palvelukeskus varmistaa vankeinhoidon aloitteen perusteella KuVa-ohjelman jatkumoodellytykset Luotsista ja vangin kotikunnasta. Työvoiman palvelukeskus ilmoittaa edellytykset Vanajan vankilaan. Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus nimeää yhteyshenkilöt, jotka vastaavat yhteyksistä.

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

Luotsi ilmoittaa työvoiman palvelukeskukselle, onko vanki mahdollista sijoittaa Luotsiin. Tällöin tarkastetaan Luotsin paikkatilanne ja mahdolliset muut edellytykset. Luotsi-säätiön yhteyshenkilönä toimii nimetty yksilövalmentaja.

2) SOPIMUSVAIHE

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

Työvoiman palvelukeskus varmistaa edellytykset jatkumon toteuttamiseksi vangin kotikunnan ja Luotsisäätiön osalta ja toimittaa tiedot Vanajan vankilaan.

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

Luotsi neuvottelee Vanajan vankilan kanssa palvelusopimuksen sisällön ja allekirjoittaa sopimuksen.

Vankeinhoitolaitos

Sopimus allekirjoitetaan kahtena kappaleena, joista toinen arkistoidaan Luotsiin ja toinen Vanajan vankilaan. Vanajan vankila tekee päätöksen vangin sijoittamisesta KuVa-ohjelmassa saatuaan Luotsi-säätiöltä allekirjoitetun palvelusopimuksen.

3) KUVA VANKEUSAIKAN

Vankeinhoitolaitos

Vanajan vankila vastaa ohjelmaan sijoitetun vangin ylläpidosta ja valvonnasta sopimuksen mukaan. Vanajan vankila järjestää päihdevalvonnan ja yleiset edellytykset vangin osallistumiselle Luotsissa järjestettävään KuVa-ohjelmaan. Vanajan vankila maksaa vangeille toimintarahaa. Vankila järjestää KuVa vankien lounasruokailun. Vanajan vankila järjestää vankien liikkumisen työpaikalle ja takaisin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

KuVa-vangin vastuutyöntekijä tukee Luotsi-säätiön valmentajaa vangin vapautumisen valmistelun kannalta oleellisten toimenpiteiden valmistelussa ja järjestämisessä. Vapautumisen lähestyessä työvoiman palvelukeskus järjestää työvoimapoliittisen toimenpiteen ja tukipalveluiden järjestämiseksi tarvittavan suunnitelman tekemisen.

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

Luotsi järjestää vankien valmennettun kuntouttavan työn, yksilövalmennuksen ja tukihenkilöpalvelut. Luotsi järjestää työvälineet sekä tarvittaessa suojavaatteet. Luotsin työnjohtajat ja työvalmentajat järjestävät työtehtävät, ohjaavat työtehtävien suorittamista ja edistävät vangin kehittymistä erilaisten työtehtävien suorittamisessa.

Luotsin yksilövalmentaja järjestää tukihenkilöpalvelut, toimintojen koordinoimisen ja aikataulut. Yksilövalmentaja vastaa vangin ohjelmasta, aikatauluista ja tiedonvaihdosta. Valmentaja toteuttaa tukikeskustelut, järjestää sidosryhmäneuvottelut ja toimii niissä vangin tukihenkilönä.

Luotsin tukihenkilötoiminnan avulla rakennetaan tukirakenteet vapautumisen jälkeistä aikaa varten. Sopimuskauden aikana luodaan palvelusuhteet päihdehuollon järjestelmiin, asumisen ratkaisuihin, velkakysymysten selvittelyihin, oikeuslaitokseen ja poliisiin sillä tavalla, että voidaan suunnitelmallisesti toteuttaa tukipalveluiden jatkuvuus vapautumisen jälkeen. Lisäksi yksilövalmennuksen ja tukihenkilöpalveluiden avulla tuetaan vangin sosiaalisten suhteiden ja vapaa-ajan kehittämistä rikoksettamaan ja elämänhallintaa parantavaan suuntaan.

4) KUVA VAPAUTUMISEN JÄLKEEN

Vankeinhoitolaitos

Vanajan vankila ja sijoittajayksikkö seuraavat vangin suostumuksen perusteella KuVa-ohjelmassa ehdonalaisesti vapautuneita vankeja yhteistyössä Luotsin, työvoiman palvelukeskuksen ja Kriminaalihuoltolaitoksen Hämeenlinnan aluetoimiston kanssa. Vankeinhoitolaitos vaihtaa rangaistusajan suunnitelmia ja vankeusaikaista suoriutumista koskeneita tietoja yhteistyökumppanien ja sidosryhmien kanssa.

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

Työvoiman palvelukeskus järjestää tarvittavat suunnitelmatilaisuudet vapautuneiden kanssa. Työvoiman palvelukeskus tekee työvoimapoliittiset tukipäätökset sekä sopimukset tukihenkilötoiminnan ja työhönvalmennuksen järjestämisestä. Työvoiman palvelukeskus järjestää osaltaan vapautuneen sosiaalisia tukipalveluita ja koordinoi yhteydenpitoa kunnallisiin peruspalveluihin ja tarvittaviin erityispalveluihin.

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

Luotsi järjestää välittömän jatkumon edellyttämän valmennetun kuntouttavan työn ja tukihenkilöpalvelut. Lisäksi Luotsi järjestää vapautuneille työvoiman palvelukeskuksen kanssa sovittavalla perusteella työhönvalmennusta. Vapautunut vastaa itsenäisesti työmatkoista.

Luotsin yksilövalmentaja järjestää yksilövalmennuksen, tukihenkilöpalvelut, toimintojen koordinoimisen ja aikataulut. Valmentaja toteuttaa yksilökohtaiset tukikeskustelut vangin kanssa, järjestää sidosryhmäneuvottelut ja toimii niissä vangin tukihenkilönä. Yksilövalmentaja tukee jo vankeusaikana käynnistettyjen prosessien toteuttamista suhteessa päihdehuollon järjestelmiin, asumisen ratkaisuihin, velkakysymysten selvittelyihin, oikeuslaitokseen ja poliisiin. Valmentaja tukee edelleen tukihenkilöpalveluiden avulla vangin sosiaalisten suhteiden ja vapaa-ajan kehittämistä rikoksettamaan ja elämänhallintaa parantavaan suuntaan.

YHDYSHENKILÖT

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

Merja Ritala 03 621 2988, 040 834 4492
Heikki Tammisalo 03 621 3010, 040 527 8614

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

Tarja Vikman 010 60 45348
Arto Rouhiainen 03 621 2378
Merja Niemi 010 60 45349
Arja Theis 03 621 2587

Vanajan vankila

Kaisa Tammi-Moilanen 010 368 1710
Marjatta Kurri 010 368 1701, 050 591 3451

Etelä-Suomen aluevankila - Sijoittajyksikkö

Anna Arola 010 36 81151, 050 343 9139
Satu Rakkila 010 36 81150

Liite 3

Kohderyhmän määrittely ja valintamenettely

Vangin rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa sijoittajayksikkö ottaa yhteyttä Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskukseen. Mikäli todetaan KuVa vangille soveltuvaksi vapautumisvaiheen sijoitusmahdollisuudeksi, kirjataan tämä vangin rangaistusajan suunnitelmaan.

Vanki sijoitetaan Vanajan vankilaan. Ennen ohjelman käynnistämistä laaditaan palvelusopimus, jonka tekevät Luotsi ja Vanajan vankila. Luotsin ja Vankeinhoitolaitoksen välisen palvelusopimuksen tekeminen edellyttää kuitenkin työvoiman palvelukeskuksen esittämien vapautumisen jälkeisen jatkumon edellytysten toteamista. Vankeinhoitolaitoksen ja Luotsin välinen palvelusopimus sisältää toimintasisällön määrittelyt niistä maksettavine korvauksineen sekä oleellista taustatietoa siitä, millaisiin haasteisiin ohjelmassa pyritään kunkin vangin kohdalla vastaamaan. Kun palvelusopimus on allekirjoitettu, katsotaan vanki valituksi KuVa-ohjelmaan. Vanajan vankila tekee päätöksen vangin osallistumisesta KuVa-ohjelmaan.

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen kanssa toteutettava KuVa-ohjelman osuus nähdään osana Luotsin kanssa tehtyä yhteistyösopimusta ja sovitaan toimenpidekohtaisesti. KuVa-ohjelmassa ei tarvita erillistä palvelusopimusta Luotsin ja työvoiman palvelukeskuksen välillä. KuVa-ohjelman toteuttaminen vapautumisen jälkeen määritellään yksityiskohtaisemmin vapautumista lähestyvän vangin suunnitelmassa, joka tehdään työvoiman palvelukeskuksessa.

Valintakriteerien täyttyminen varmistetaan ennen palvelusopimuksen solmimista Etelä-Suomen aluevankilan sijoittajayksikön, Vanajan vankilan, sijoitusvankilan ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen tietoja vaihtamalla ja yhdistämällä:

- 1) Vangin kotikunta vankeuden alkaessa on jokin Hämeenlinnan seutukunnan kunnista (Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko, Tuulos).
- 2) KuVa-ohjelma perustuu rangaistusajan suunnitelmaan.
- 3) Vanki jäisi vapautuessaan työttömäksi. Vanki voidaan ottaa Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen asiakkaaksi.
- 4) Vankeutta on jäljellä ohjelman toteuttamisen kannalta sopivasti (vähintään 3 ja enintään 12 kk).
- 5) Vanki sitoutuu ohjelman periaatteisiin ja tavoitteisiin. On arvioitava vangin sitoutumista rikoksettomuuteen, päihdeongelman hoitamiseen ja vapautumisen jälkeiseen toimintaohjelmaan.
- 6) On huomioitava erilaisia taustatekijöitä. Keskeisiä ovat mahdolliset uudet vapausrangaistukset, eri oikeusasteissa käsitellyssä olevat asiat, vangin sosiaaliset suhteet ja muut esille tulevat tiedot.

Liite 4

KuVa-toimintasisällöstä ja menettelyistä Luotsissa

Kuntouttavassa vankityössä toimintasisällöt ja menetelmät perustuvat työvalmennuksella tuetun työn tekemiseen. Lisäksi järjestetään ammatillisia tukihenkilöpalveluita, joissa keskitytään työssä suoriutumista vaikeuttavien haasteiden ratkaisemiseen Luotsissa ja ulkopuolella. Luotsin valmentaja hallitsee prosessin kokonaisuutta yhteistoiminnassa työnjohtajien kanssa.

Vanki ilmoittautuu päivittäin Luotsin työnjohtohenkilöstölle ja suorittaa annettuja työtehtäviä. Vangilla on työaikana sovitun aikataulun mukaisia aikoja tukihenkilöpalveluihin, joita on muutama tunti viikossa. Erityistilanteiden ja yllättävien kysymysten ratkaisemiseksi vanki voi sovitulla tavalla ottaa yhteyttä yksilövalmentajaansa.

Kaikki työ, yksilölliset tukipalvelut ja liikkuminen on järjestettävä siten, että vankilan kanssa sovittu vankiturvallisuuteen liittyvä tiedottaminen on hoidettu. Vankilassa tiedetään vangin päiväohjelman mukainen toiminta, josta poikkeaminen edellyttää asian sopimista *etukäteen* vankilan kanssa. Luotsisäätiön on aina ja hyvissä ajoin ennen päiväohjelmasta poikkeavan erityisohjelman järjestämistä varmistettava Vanajan vankilasta tarvittavan lupamenettelyn. Vangille tehdään tiettäväksi vankilan asettamat ja Luotsin säännöt, joita hänen tulee noudattaa.

KuVa-ohjelma toteutetaan niissä Luotsin järjestämissä työtehtävissä, joiden katsotaan parhaiten edistävän vangin vapautumisen jälkeisen elämän edellytyksiä. Ohjelmakokonaisuus määritellään yksilövalmentajan johdolla. Vangin aloittaessa KuVa-ohjelmassa käydään vangin ja valmentajan välinen suunnitelmakeskustelu, jossa määritellään palvelusopimuksessa määritellyn ohjelman käytännön toteuttaminen.

Vanki osallistuu työtehtäviin osana Luotsin työyhteisöä, joten sijoittamisessa eri työvaihtoehtoihin tulee huomioida vankeinhoidon asettamat lupaehdot. Vankeus edellyttää erityisen huomion kiinnittämistä vangin käyttäytymiseen. Erityisesti on otettava huomioon se lähtökohta, että vanki ei saa olla työtehtävien suorittamiseen liittymättömissä yhteyksissä työyhteisön ulkopuolisiin henkilöihin.

KuVa-toimintoja voidaan järjestää Luotsin työkohteissa:

1) Luotsin Paja
Korkeakoulunkatu 5
Puh. 03 621 2209

Autonasennus, verhoilu, tekstiili, metalli ja kokoonpano sekä mediapaja. Puisto- ja kunnossapitotyöt.

2) Kierrätysmyymälä
Vanajantie 10
Puh. 03 621 3431
Kierrätetyn tavaran kunnostustyöt, myyntityöt, varastointi jne.

3) Rakennuskierrätys
Vanajantie 14
Puh. 03 621 3435, puh 040 5060 729
Rakennusmateriaalien kierrätys ja kunnostustyöt, myyntityöt

4) Luotsin työtoiminta Viisari
Parolantie 34
Puh. 03 621 3387
Työkeskus ja avotyökohteet

5) Luotsin työtoiminta Majakka
Kaurialankatu 23
Puh. 03 621 3434, 03 621 3433
Erilaiset alihankintatyöt, opetuskeittiö, siivous, kankaankudonta ja avotyöllistäminen.

6) Luotsin Pajan ompelimo ja Profile Hml ompelimo
Aulangontie 1

7) Luotsin paja, Lammi

Liite 5

Hallinto, raportointi ja tiedottaminen

Seurantaryhmä

Hämeenlinnan seudun Kuntouttava vankityö on sopimusperusteinen kumppanuusohjelma. Toimintaohjelman toteuttamisen seurantaan varten perustetaan seurantaryhmä.

Seurantaryhmä keskeisin tehtävä on valmistella sopimuksen uudistaminen ja järjestää käytännön sopimusmenettelyt. Seurantaryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa syksyllä, jotta ohjelman seuraavaa vuotta koskeva sopimus voidaan vahvistaa ennen marraskuun loppua. Mikäli KuVa-ohjelman toteuttamisessa esiintyy käytännöllisiä ongelmia, voidaan kutsua seurantaryhmä kutsua kokoon myös muulloin.

Seurantaryhmä varmistaa, että kehittämistoiminnassa noudatetaan mallin keskeisiä toimintaperiaatteita. Seurantaryhmä kehittää toimintaa, edistää toimintaedellytyksiä seutukunnassa, tiedottaa toiminnasta sidosryhmille ja ratkaisee ongelmakysymyksiä. Toiminnasta kirjoitetaan vuosittain raportti seurantaryhmän kokouspöytäkirjan laadinnan yhteydessä.

Seurantaryhmän perustaminen pyritään varmistamaan KuVa-projektin seminaarissa 22.11.2006. Seurantaryhmä valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja sihteerin. Ensimmäisen kokouksen kutsuu kokoon ja järjestää Luotsi-säätiö. KuVa-projekti esittää seurantaryhmään:

Marjatta Kaijalainen – Etelä-Suomen aluevankila
Anna Arola – Etelä-Suomen aluevankila, sijoittajayksikkö
Kaisa Tammi-Moilanen – Vanajan vankila
Antti Paajanen – Luotsi
Merja Ritala – Luotsi
Risto Jokinen – Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
Tarja Vikman – Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus
Raili Virta – Kriminaalihuoltolaitos, Hämeenlinnan aluetoimisto
Seija Juntunen – Hämeenlinnan A-klinikkatoimi
Erkki Torppa - Hämeenlinnan kaupunki
Jukka Mäki – Kriminaalihuollon tukisäätiö

Yhdyshenkilöryhmä

Toiminnan käytännön yhteistyön edistämiseksi selvitetään Luotsi-säätiön johdolla lisäksi mahdollisuutta järjestää yhteyshenkilörakenteen perustalle säännöllinen kokousmenettely, jonka keskeisenä tarkoituksena on varmistaa ohjelmaan rekrytoimisen käytäntöjä sekä parantaa yhteistyömenetelmiä.

Dokumentit

Ohjelmatoiminnassa kertyviä dokumentteja säilytetään ja siirretään seuraavasti:

1) Kumppanuussopimus
Kumppanuussopimus allekirjoitetaan kolmena kappaleena 22.11.2006. Alkuperäiset kumppanuussopimukset jäävät Etelä-Suomen aluevankilaan (säilytetään Vanajan vankilassa),

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskukseen ja Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsiin. Uudistettu sopimus allekirjoitetaan aina seuraavan vuoden marraskuun loppuun mennessä.

2) Palvelusopimus

Yksittäistä prosessia koskevan sopimus laaditaan liitteen 7 asiakirjapohjalle. Sopimukselle on tehty sähköinen pohja, joten se voidaan kirjoittaa ja tulostaa Vanajan vankilassa tai Luotsi-säätiössä. Sopimus allekirjoitetaan kahtena kappaleena, joista yksi arkistoidaan Vanajan vankilassa ja yksi Luotsi-säätiössä.

3) Vangin sitoumus

Vanki allekirjoittaa sitoumuksen ennen palvelusopimuksen allekirjoittamista. Sitoumus arkistoidaan Vanajan vankilassa.

4) Kuukausiraportointi

Luotsi-säätiön valmentaja täyttää kuukausittain raportin liitteen 8 pohjalle ja toimittaa sen Vanajan vankilaan ennen laskun lähettämistä. Kuukausiraportille on tehty sähköinen pohja. Luotsi-säätiö arkistoi kuukausiraporteista kopiot. Luotsi-säätiö toimittaa raportoinnin vapautuneista Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskukseen sovittavalla tavalla.

5) Luotsin laskut Vankeinhoitolaitokselle

Luotsi toimittaa laskun kuukausittain Vanajan vankilaan, joka toimittaa laskun Oikeushallinnon palvelukeskukseen.

6) Projektikauden dokumentit

Vankien alkuperäiset hakemukset liitteineen on arkistoitu Ojoisten työsiirtolan toimintaohjeen mukaisesti. Muut ohjelman seurantaan ja asiakastyöhön liittyvät asiakirjat on arkistoitu Kriminaalihuollon tukisäätiössä.

KuVa-kansio

KuVa-projekti on valmistanut kansion projektista ja toimintamallista Hämeenlinnassa. Kansioon on koottu ohjelmaan liittyvää materiaalia. Materiaali sisältää ohjelmassa käytettävät lomakepohjat ja esitteet. Kriminaalihuollon tukisäätiö toimittaa kansion yhteistyökumppaneille sähköisenä ja manuaalisena. Kansiota voidaan toimittaa myös sidos- ja asiantuntijaryhmille.

Liite 6

Vangin sitoumus

SOPIMUS OSALLISTUMISESTA KUNTOUTTAVAN VANKITYÖN OHJELMAAN

Nimi: _____

Henkilötunnus: _____

Sitoudun osallistumaan vankeusrangaistuksen aikana ja vapauduttuani Kuntouttavan vankityön ohjelmaan sekä noudattamaan ohjelman sääntöjä ja toimintaperiaatteita. Mikäli en noudata näitä sääntöjä ja toimintaperiaatteita, voidaan minut viivytyksettä erottaa ohjelmasta ja siirtää Vanajan vankilasta.

- Sitoudun Vanajan vankilan sääntöjen noudattamiseen. Päihteiden käyttämisestä vankeusrangaistuksen kestäessä tai kaikesta rikoksellisesta toiminnasta seuraa välitön ohjelmasta erottaminen. Sitoudun päihdeohjelmiin, jotka ohjelmaan valittaessa on todettu minulle soveltuviksi.
- Sitoudun Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsin järjestämän KuVa-ohjelman mukaisiin toimintoihin. Sitoudun työn tekemiseen Luotsissa sekä ohjelman tukihenkilöpalveluihin vankeusaikana ja vapautumisen jälkeen.
- Sitoudun jatkuvaan ja oma-aloitteiseen yhteistoimintaan.
- Sitoudun hyvään käyttäytymiseen ja vastavuoroisuuteen työntekijöiden kanssa.

Allekirjoittamalla tämän sopimuksen **hyväksyn myös ohjelmaan valitsemisen, sen suorittamisen ja tulosten seurannan kannalta tarpeellisten, itseäni koskevien tietojen vaihtamisen** yhteistyötahojen välillä. Näitä yhteistyötahoja ovat Vankeinhoitolaitos, Kriminaalihuoltolaitos, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus, sosiaali-, terveys – ja asuntotoimi, poliisi- ja ulosottoviranomaiset sekä Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Liite 7

Vanajan vankila

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

SOPIMUS KUVA-OHJELMAN JÄRJESTÄMISESTÄ

Vangin nimi _____

Vangin henkilötunnus _____

Vangin kotikunta _____

Sopimuskausi

- Ohjelman alkamispäivämäärä: _____

- Viimeinen vankeuspäivä: _____

Ohjelman sisältö

- valmennettu kuntouttava työ Luotsi-säätiössä

- tukihenkilöpalvelut _____ / tuntia kuukausi

Ohjelman ennakoitu kokonaishinta _____ / vankeusaika

Ohjelman tavoitteet

Allekirjoitukset

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö
Luotsi

Vanajan vankila

Liite 8

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

KUUKAUSIRAPORTTI

Vangin nimi _____

Kuukausi _____/2006

Kuntouttavan vankityön työpäivien lukumäärä kuukauden aikana _____

Työtehtävät ja työvalmennuksen sisältö

Tukihenkilöpalveluiden tuntimäärä kuukauden aikana _____

Tukihenkilöpalveluiden sisältö

Luotsin yksilövalmentajan lausunto

Allekirjoitus

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

KuVa-kansio

10

KUVAN ESITTEET JA LOMAKKEET

Esite

- Kuntouttava vankityö Hämeenlinnan seudulla

Lomakkeita

- Palvelusopimus
- Kuukausiraportti
- Sopimus osallistumisesta KuVa-ohjelmaan

Projektissa käytetyt esitteet

- Kuntouttava vankityö – KuVa
- Kuntouttava vankityö Hämeenlinnassa – Vangit – Ilmoitustaulut

Projektissa käytetyt lomakkeet ja pohjat

- Hakemus KuVa-ohjelmaan (Kuntouttava vankityö)
- Sopimus osallistumisesta Kuntouttavan vankityön ohjelmaan

Projektissa käytetyt kortisto- ja suunnitelmapohjat

- Asiakaskortisto
- Kuntoutumissuunnitelma

Projektissa käytetyt raportointipohjat

- Kuukausiraportti
- Työpäiväkalenteri

Vankien ”omat säännöt” KuVa-projektissa

Kuntouttava vankityö Hämeenlinnan seudulla

Kuntouttavan vankityö – tukea vapautuville vangeille

Kuntouttava vankityö on vapautumista lähestyville vangeille tarkoitettu valmennuskokonaisuus. Vankeusaikana käynnistyvä ja vapautumisen jälkeen jatkuva ohjelma tarjoaa tukea vapautuvan työn saamisessa, työllistymisvalmennuksessa ja erilaisten asioiden järjestämisessä.

Kuntouttavan vankityön toteuttajat

Kuntouttava vankityö on yhteistyömuoto, joka rakennetaan Vanajan vankilan, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen ja Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsin välisen kumppanuuden perustalle.

Kuntouttavan vankityön kohderyhmä

Hämeenlinnan seudulle vapautuvat vangit, joita uhkaa vapauduttaessa työttömyys.

Ohjaaminen kuntouttavan vankityön ohjelmaan

Etelä-Suomen aluevankilan Sijoittajayksikkö ja Vanajan vankila selvittävät Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskuksen kanssa mahdollisuuden sijoittaa vanki Vanajan vankilaan (Vanajan tai Ojoisten osasto) ja käynnistää KuVa-ohjelma Luotsi-säätiössä.

Kuntouttavan vankityön eteneminen

Vanki sijoittuu Luotsi-säätiön valmennettuun työhön vankeusaikana. Vapautumisen jälkeen valmennettu työtoiminta jatkuu Luotsisäätiössä. Ohjelma tarjoaa työvalmennusta, jolla tuetaan työtehtävien oppimista ja parannetaan mahdollisuuksia edetä työmarkkinoille. Ohjelmaan sisältyy merkittävästi tukihenkilöpalvelua, joka sisältää työssä menestymisen tukea ja apua erilaisten vapautumisen ongelmien ratkaisemisessa. Tukea tarjotaan erityisesti onnistuneen viranomaisyhteistyön järjestämiseksi. Tavoitteena on selvittää vankeusaikana keskeiset vapautuvan tukitarpeet: työ, asunto, velkakysymykset ja päihdekysymykset. Vapautuneiden valmennus jatkuu Luotsissa, minkä lisäksi on mahdollista järjestää työhönvalmennusta avoimen sektorin työhön etenemiseksi.

Tarkempia tietoja

Merja Ritala
Luotsi-säätiö
03 – 621 2988

Kaisa Tammi-Moilanen
Vanajan vankila
010 – 368 1710

040 – 834 4492

Vangin sitoumus

SOPIMUS OSALLISTUMISESTA KUNTOUTTAVAN VANKITYÖN OHJELMAAN

Nimi: _____

Henkilötunnus: _____

Sitoudun osallistumaan vankeusrangaistuksen aikana ja vapauduttuani Kuntouttavan vankityön ohjelmaan sekä noudattamaan ohjelman sääntöjä ja toimintaperiaatteita. Mikäli en noudata näitä sääntöjä ja toimintaperiaatteita, voidaan minut viivytyksettä erottaa ohjelmasta ja siirtää Vanajan vankilasta.

- Sitoudun Vanajan vankilan sääntöjen noudattamiseen. Päihteiden käyttämisestä vankeusrangaistuksen kestäessä tai kaikesta rikoksellisesta toiminnasta seuraa välitön ohjelmasta erottaminen. Sitoudun päihdeohjelmiin, jotka ohjelmaan valittaessa on todettu minulle soveltuviksi.
- Sitoudun Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsin järjestämän KuVa-ohjelman mukaisiin toimintoihin. Sitoudun työn tekemiseen Luotsissa sekä ohjelman tukihenkilöpalveluihin vankeusaikana ja vapautumisen jälkeen.
- Sitoudun jatkuvaan ja oma-aloitteiseen yhteistoimintaan.
- Sitoudun hyvään käyttäytymiseen ja vastavuoroisuuteen työntekijöiden kanssa.

Allekirjoittamalla tämän sopimuksen **hyväksyn myös ohjelmaan valitsemisen, sen suorittamisen ja tulosten seurannan kannalta tarpeellisten, itseäni koskevien tietojen vaihtamisen** yhteistyötahojen välillä. Näitä yhteistyötahoja ovat Vankeinhoitolaitos, Kriminaalihuoltolaitos, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus, sosiaali-, terveys – ja asuntotoimi, poliisi- ja ulosottoviranomaiset sekä Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Vanajan vankila

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

SOPIMUS KUVA-OHJELMAN JÄRJESTÄMISESTÄVangin nimi Vangin henkilötunnus Vangin kotikunta

Sopimuskausi

Ohjelman alkamispäivämäärä: Viimeinen vankeuspäivä:

Ohjelman sisältö

valmennettu kuntouttava työ Luotsi-säätiössä

tukihenkilöpalvelut / tuntia kuukausiOhjelman ennakoitu kokonaishintana / vankeusaika

Ohjelman tavoitteet

Allekirjoitukset

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö
Luotsi

Vanajan vankila

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

KUUKAUSIRAPORTTI

Päivämäärä

Vangin nimi

Kuukausi ja vuosi

2006

Kuntouttavan vankityön työpäivien lukumäärä kuukauden aikana

Työtehtävät ja työvalmennuksen sisältö

Tukihenkilöpalveluiden tuntimäärä kuukauden aikana

Tukihenkilöpalveluiden sisältö

Luotsin yksilövalmentajan lausunto

Allekirjoitus

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ

Kriminaalihuollon tukisäätiön tarkoituksena on tukea kriminaalihuoltotyötä ja sen kehittämistä, vaikuttaa uusintarikollisuutta ja sen haittoja vähentävään toimintaan sekä edistää tarpeenmukaisten palvelujen saatavuutta.

Tavoitteena on parantaa rangaistukseen tuomittujen ja heidän läheistensä suoriutumismahdollisuuksia yhteiskunnassa.

Säätiö toimii:

-kriminaalihuollon tukijana ja kehittäjänä
-kriminaalipoliittisena vaikuttajana
-tarpeenmukaisten palvelujen edistäjänä
-kohderyhmiensä etujen ajajana sekä vapaaehtoistyön edistäjänä

KUVA HÄMEENLINNAN SEUDULLA

- ◆ KUNTOUTTAVA JAKSO TOIMINTARAHALLA
- ◆ VANKITYÖN JAKSO KÄYVÄLLÄ PALKALLA
- ◆ VAPAUTUMISEN JÄLKEEN TYÖSUHDE
- ◆ VALMENTAJAN TUKI
- ◆ KUNTOUTUMISEN TUKI VANKEUDESSA JA VAPAUTUMISEN JÄLKEEN
- ◆ VELKANEUVONTA A YM.

Kuvassa tehdään palkallista työtä Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsissa. Vankeusajana sijoitusvankila on joko Ojoisten työsiirtola tai Vanajan avovankilaosasto. Päivittäin selvitetään vapautumiseen liittyviä muita asioita kuten asuntotilannetta, velkatilannetta ja päihdeongelmia. Hämeenlinnan seutukunnalta kotoisin oleva vapautunut KuVa-ohjelmaan osallistuva vanki saa määräaikaisen työn Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiöstä, mikäli hän ei aloita muuta työtä tai opiskelua välittömästi vapauduttuaan.

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ - KUVA

- ◆ TYÖTÄ VAPAUTUMISEN LÄHESTYESSÄ JA VAPAUTUMISEN JÄLKEEN
- ◆ VALMENTAJAN YKSILÖLLINEN TUKI
- ◆ TYÖ, ASUMINEN, PÄIHDEONGELMA, VELAT
- ◆ VANGIT, VAPAUTUNEET JA KRIMINAALIHUOLTOLAITOKSEN ASIAKKAAT
- ◆ TUKEA VAPAUTUMISVAIHEESSA

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ

Kuntouttavassa vankityössä tehdään työtä ja etsitään ratkaisuja vapaudessa odottaviin haasteisiin.

Jos esimerkiksi asuntotilanne on retuperällä, velkojen tilanteesta ei ole tietoa, päihteiden kanssa on ollut ongelmia, ei ole työpaikkaa...

Kuntouttavan vankityön aikana selvitetään suunnitelmallisesti kaikkia näitä ongelmia.

Jos tiedossasi on vanki, joka tarvitsee apua asioiden järjestämisessä, ota yhteyttä Seija Juntunseen. Selvitetään löytyisikö KuVasta ratkaisu.

PROJEKTI

Kuntouttava vankityö on Kriminaalihuollon tukisäätiön Vapautuvan tukiohjelman osahanke. Tavoitteena on selvittää toimintamallin soveltuvuutta erilaisiin olosuhteisiin. Samalla pyritään kehittämään toimintaideoita eteenpäin ja tutkimaan mallin toimintaa.

Keskeistä on tarkastella malleja, joiden kautta vanki voi valmennetusti saada vapautuessaan työtä, samalla kun etsitään kotikunnan palveluista parhaat mahdollisuudet ratkaista esimerkiksi asunnon saamisen kysymys ja asumisen haasteita, päihdeongelmaa ja erilaisiin velkoihin tai talouden hallintaan liittyviä ongelmia. Pyrkimyksenä on parantaa kokonaisvaltaisesti yhteiskuntaan palaamisen edellytyksiä.

YHTEISTYÖKUMPPANIT

Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi: Työtehtävien järjestelyt

Hämeenlinnan vankila: Vankien sijoituspaikka, ylläpito ja kuntoutusyhteistyö

Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus: Työllisyysratkaisut ja -polut

Hämeenlinnan seutukunnan kunnat: Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos

Seija Juntunen

Seija Juntunen 050-412 4307

Jarno Ruotsalainen 050-412 4303

etunimi.sukunimi@krits.fi

www.krits.fi

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ HÄMEENLINNASSA

Ilmoitustaulu

Hämeenlinna, Hattula, Hauho, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko tai Tuulos

ONKO KOTIKUNTASI JOKIN NÄISTÄ?

Kriminaalihuollon tukisäätiö, Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsi, Hämeenlinnan vankila ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus ovat käynnistäneet hankkeen, jonka kautta sinulla on mahdollisuus työllistyä Kuntouttavaan vankityöhön vankeusaikana ja saada työpaikka vapauduttuasi.

Ohjelmaan sisältyy myös päivittäinen apu asioitteesi järjestämisessä. Asumiseen, kuntoutumiseen ja vaikkapa velkaongelmiesi liittyvien kysymysten selvittäminen ja viranomaisten kanssa toiminta on helpompaa yhdessä valmentajan kanssa. Sinulle tarjotaan tätä apua vankeusaikaisessa työtoiminnassa ja vapautumisen jälkeen.

Työtä tehdään Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiössä. Ensimmäisten kuuden viikon ajan maksetaan toimintarahaa ja myöhemmin työsiirtolapalkkaa. Vapauduttuasi saat määräaikaisen työn Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiössä, mikäli sinulla ei ole jotain muuta työ- tai koulutuspaikkaa.

Lisää tietoa toiminnasta antavat:

**Työvalmentaja
Seija Juntunen
puh. 050-4124307**

**Ojoisten työsiirtolan päällikkö
Matti Ojala
puh. 03 – 616 2408**

HAKEMUS KUVA-OHJELMAAN (KUNTOUTTAVA VANKITYÖ)

NIMI _____ HENKILÖTUNNUS _____

VANKILA _____

KUNTA JOSSA KIRJOILLA _____

ASUNTO-OSOITE SIVIILISSÄ

Ennen vankilaa _____

Vapautumisen jälkeen _____

SIVIILISÄÄTY _____

LASTEN MÄÄRÄ JA
SYNTYMÄVUODET

KOULUTUS

AMMATTI

TYÖHISTORIA

(työnantaja, työtehtävät
ja vuodet)

PÄIHDEHISTORIA

(pituus, mitä aineita)

PÄIHDEHOITO ENNEN VANKILAA

(milloin ja missä?)

PÄIHDEKUNTOUTUS VANKILASSA

(milloin ja missä?)

MUU KUNTOUTUS VANKILASSA

(milloin ja missä?)

KOULUTUS VANKILASSA

(milloin ja missä?)

PÄÄRIKOS JA KERTAISUUS

OLETKO OLLUT POISTUMISLUVALLA TÄLLÄ KAUDELLA?

(onko rikkomuksia?)

OLETKO OLLUT AIKAISEMMIN AVOLAITOKSESSA?

(milloin ja missä?)

KURINPITORIKKOMUKSET

ONKO TIEDOSSA UUSIA OIKEUDENKÄYNTJÄ TAI TUOMIOITA? (mitä, milloin?)

MAHDOLLISET VUOKRARÄSTIT

MIHIN ASIOIHIN TAI KUNTOUTUSTARPEISIIN HALUAT OHJELMASSA TUKEA

- Fyysinen terveys
- Psykkinen tilanne
- Päihdeongelmat
- Ammatilliset valmiudet
- Työntekovalmiudet
- Työnhakuvalmiudet
- Taloudellisen tilanteen kuntoon saaminen
- Velat
- Perheen tilanne
- Asuminen vapautumisen jälkeen
- Sosiaaliset taidot
- Asioiden hoitaminen virastoissa
- Välttääkseni jatkossa rikosten teon
- Muut asiat, mitkä _____

KERRO TARKEMMIN TOIVEISTASI, MITÄ ODOTAT OHJELMALTA!

ONKO SINULLA JOTAIN MUUTA TAHOA JOSTA VOIT SAADA TUKEA ITSELLESI?

Allekirjoittamalla tämän hakemuksen hyväksyn ohjelmaan valinnan ja sen suorittamisen kannalta tarpeellisten, itseäni koskevien tietojen vaihtamisen ohjelmassa mukana olevien yhteistyötahojen välillä, joita ovat Vankeinhoitolaitos, Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö, Kriminaalihuollon tukisäätiö sekä Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus. Tarvittaessa voidaan pyytää ohjelman kannalta tarpeellisia lisätietoja tai lausuntoja Kriminaalihuoltolaitokselta, Poliisilaitokselta, Ulosottolaitokselta tai kunnilta. Tämä yksiselitteinen suostumus perustuu Henkilötietolain (523/1999) 8 -11 ja 13 §:in sekä Lain viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 ja 26 §:in.

- Hyväksyn tietojen käyttämisen toiminnan merkitystä arvioivissa tutkimuksissa.
- Olen valmis tarvittaessa haastatteluun erillistä tutkimusta varten.

Paikka ja aika _____

Allekirjoitus _____

SOPIMUS OSALLISTUMISESTA KUNTOUTTAVAN VANKITYÖN OHJELMAAN

Nimi: _____

Henkilötunnus: _____

Sitoudun osallistumaan tämän vankeusrangaistuksen aikana ja vapauduttuani Kuntouttavan vankityön ohjelmaan ja noudattamaan ohjelman sääntöjä ja toimintaperiaatteita sekä sitoudun päihdehoitoon A-klinikalla ja Na: ssa tai AA:ssa. Mikäli vanki tai ohjelmassa mukana oleva vapautunut ei noudata näitä sääntöjä ja toimintaperiaatteita, voidaan hänet viivytyksettä erottaa ohjelmasta ja avolaitosmääräys peruuttaa.

- Sitoudun vankeuden aikana kaikkien vankeinhoidon sääntöjen sekä erityisesti sijoitusvankilani (Ojoisten työsiirtola tai Vanajan avovankila) sääntöjen noudattamiseen.

- Sitoudun tekemään Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiön järjestämää kuntouttavaa vankityötä vankeuden aikana sekä vapautumisen jälkeen työsopimuksen määrittämää palkkasuhteista työtä. Sitoudun työsopimuksen mukaisten työehtojen noudattamiseen.

- Sitoudun päihteettömyyteen sekä ehdottomaan rikoksettomuuteen ja väkivallattomuuteen. Päihteiden käyttämisestä vankeusrangaistuksen kestäessä tai kaikesta rikoksellisesta toiminnasta seuraa välitön ohjelmasta erottaminen. Koko ohjelman ajan sitoudun niihin päihteiden käytön hallinnan keinoihin ja ohjelmiin, jotka ohjelmaan valittaessa on yhteisesti todettu minulle soveltuviksi.

- Sitoudun jatkuvaan ja oma-aloitteiseen yhteistoimintaan työvalmentajan ja muiden työntekijöiden kanssa.

- Sitoudun yleiseen hyvään käyttäytymiseen ja vastavuoroisuuteen sekä muiden ohjelmaan osallistuvien vankien että ohjelman työntekijöiden kanssa.

Allekirjoittamalla tämän sopimuksen **hyväksyn myös ohjelman suorittamisen ja sen tulosten seurannan kannalta tarpeellisten, itseäni koskevien tietojen vaihtamisen yhteistyötahojen välillä.** Näitä yhteistyötahoja ovat Vankeinhoitolaitos, Kriminaalihuoltolaitos, Työvoimatoimisto ja Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus, sosiaali-, terveys – ja asuntotoimi, poliisi- ja ulosottoviranomaiset sekä ohjelman järjestämiseen osallistuvat yhdistykset eli Hämeenlinnan seudun työvalmennussäätiö ja Kriminaalihuollon tukisäätiö.

Paikka ja aika

Allekirjoitus

ASIAKASKORTISTO

PERUSTIEDOT KAIKISTA VANGEISTA, JOTKA HAKENEET OHJELMAAN

Asiakkaan nimi:

Asiakkaan henkilötunnus:

Siviilisäätty:

Alaikäiset / huollettavat lapset:

Asiakkaan kotikunta (hakemispäivänä):

Asiakkaan lähettävä vankila:

Nykyisen tuomion aloittamispvm.:

Määritelty vapautumispvm. (hakemispäivänä):

Ensimmäinen tieto asiakkaasta: pvm.

Ei valittu asiakkaaksi, koska: (esim. uusia tuomioita tulossa, ei voida tehdä työllistämispäätöstä, ei sitoutunut päihdekuntoutukseen tms. tms.)

TIEDOT OHJELMAAN VALITUISTA:

OSALLISTUMINEN OHJELMAAN

Ohjelmassa aloittaminen: pvm.

Vapautuminen: pvm.

Aloitti työsuhteessa: pvm.

Poistettu: pvm. ja syy

Poistunut pvm. ja minne

Ohjelma suoritettu loppuun: pvm.

LÄHTÖTILANNE

- Nykyinen tuomio: Rikos, johon tuomio perustuu, tuomion kesto (* kerätäänkö nimilehdeltä?)
- Aikaisempi vankeushistoria (*kerätäänkö nimilehdeltä?)
- Rikoshistoria (*kerätäänkö nimilehdeltä?)
- Koulutus
- Työhistoria
- Työllisyystilanne ennen tuomion aloittamista
- Pääasiallinen toimeentulon lähde ennen tuomion aloittamista
- Asumistilanne ennen tuomion aloittamista
- Päihteiden käytön historia. Päihdetilanne ennen viimeistä tuomiota.
- Aikaisempi päihdehoitohistoria.
- Terveystila. Mahdollinen vajaakuntoisuus. B- lausunto olemassa?
- Velkatilanne
- Vangin oma ja työntekijöiden arvio rikolliseen toimintaan johtaneista perussyistä

TILANTEEN MUUTTUMINEN OHJELMAN AIKANA

Kuntoutumissuunnitelman keskeisimmät tavoitteet ja toimenpiteet

Kuntoutumissuunnitelman toteutuminen

Arvio epäonnistumisen keskeisimmästä syystä

Oleellisimmat muutokset perustilanteessa

OHJELMAN PÄÄTTYMISEN JÄLKEINEN SEURANTATIETO

OHJELMAN SUORITTANEET:

- Työllisyystilanne. Status työmarkkinoilla (työssä, työtön työnhakija, eläkkeellä / kuntoutustuella, opiskelija, sosiaaliturvan varassa, suorittaa uutta tuomiota, kadonnut tms.)

- Asumistilanne.

- Päihdetilanne.

- Velkatilanne.

NE JOIDEN OHJELMA ON KESKEYTYNYT:

- Työllisyystilanne. Status työmarkkinoilla (työssä, työtön työnhakija, eläkkeellä / kuntoutustuella, opiskelija, sosiaaliturvan varassa, suorittaa uutta tuomiota, kadonnut tms.)

- Asumistilanne.

- Päihdetilanne.

- Velkatilanne.

KUNTOUTUMISSUUNNITELMA

Nimi.....

Sotu.....

Siviilisääty: avioliitto.....
 avoliitto.....
 naimaton.....
 leski.....
 eronnut.....

Lähiomainen.....

Kotiosoite.....

Vankilassa suoritettava
tuomio.....

Alkamispäivä.....

Vapautumispäivä.....

Aikaisemmat
vankilatuomiot.....
.....
.....

Tulevat oikeudenkäynnit, rangaistukset tai
vankilatuomiot.....
.....

Koulutus: peruskoulu.....
 peruskoulu keskeytynyt.....
 lukio.....
 ammattillinen koulutus.....
 muu.....

.....

Työhistoria.....

.....
.....

Ennen tuomiota: työssä.....
 työtön.....
 eläkkeellä.....
 opiskelija.....
 muu.....

Päihdehistoria.....

.....
.....
.....
.....

Aikaisemmat
päihdehoidot.....

.....
.....

Oma kokemus terveydentilasta:

Fyysinen.....
Psyykinen.....
Sosiaalinen.....
Henkinen.....

Todetut

sairaudet.....
.....

Lääkitys.....

.....

Tukiverkosto.....

.....
.....

Tavoitteet
vankilassa.....
.....
.....
.....

Keinot tavoitteeseen
pääsemiseksi.....
.....
.....
.....

Jatkosuunnitelma siviiliä
varten.....
.....
.....
.....
.....

Yhdyshenkilö/muu tuki jota
tarvitset.....
.....
.....

Sovitut
jatkohoidot.....
.....
.....

Muuta.....
.....

KUUKAUSIRAPORTTI

Työvalmentaja:

Koulutukseen osallistuminen:

Poissaolot:

Asiakastilanne:

Vangit

Kuntouttavassa vankityössä:

Aloittaneet:

Lopettaneet:

Vapautuneet:

Poistetut:

Vapautuneet KuVa-ohjelmassa

Vapautuneita Luotsissa:

Vapautuneita valmentajan muussa ohjauksessa:

Hakemusten käsittely:

Hakemuksia KuVaan:

Hyväksytyt:

Hylätty:

Käsitellään myöhemmin:

Selvitetty muiden vankien mahdollisuutta (ei hakemusta):

Aktivointitoiminnot:

Ryhmät:

Asiakaspalaverit:

KuVa – valintahaastattelut:

KuVa – selvitykset / kohderyhmän etsintä:

Kehittämis -ja yhteistyöpalaverit:

Muuta:

KuVan vankien kirjoittamat SÄÄNNÖT:

PAJALLA:

- *Pajalla ei saa turhaan pyöriä ympäriinsä, vaan ollaan omassa TYÖPISTEESSÄ !*
- Pajalla ei hakeuduta toisen työpisteen työntekijöiden seuraan!
eikä tapaamisia sovita esim. tupakkatauon merkeissä
- *Ulkopuolisten kanssa ei sovita tapaamisia Pajalle!*
- Tauoilla sohvalla makuullaan loikoilu on kielletty!
- *Seijan luona saa käydä jos on asiaa kunhan ilmoittaa ensin työnjohtajalle!*
- ***Kaikki juoksevat asiat hoidetaan Seijan kautta Esim. puhelimella tapahtuvat HUOM! muilla puhelimilla asioita ei hoideta***
- Työaikana työnjohtajan pitää tietää missä ollaan. Hänelle ilmoitetaan esim. tupakalle ja wc reissulle menoista
- *Ruoka on ma-to 11.30 ja pe 11.40 Ruokailuun mennään yhdessä Seijan kanssa ellei toisin ole sovittu*
- Kahvitauot ovat klo 9.00 ja 14.00
- *Vuoroviikoin tuodaan kahvipaketti keittiön tytöille*
- Mikäli omassa työpisteessä ei ole töitä, työnjohtaja kysyy muilta työnjohtajilta ja ilmoittaa siitä Seijalle
- *Tietokoneelle (netti) ei mennä muina aikana, paitsi ATK-opetuksessa joka tapahtuu valvotusti*
- Tavaroiden kuljettaminen Pajan ja Ojoisten välillä kielletty!
- *Ompelimoon vietävät korjattavat vaatteet hoidetaan Seijan toimesta HUOM! itse ei viedä mitään eikä haeta*
- Perjantaisin tehdään seuraavan viikon viikko-ohjelma, jonka jokainen vie työnjohtajalleen

ULKOPUOLELLA:

- *Ulkopuolella liikutaan sivistyneesti ja sovittujen sääntöjen mukaisesti yhdessä ryhmässä*
- Matkoilla EI SAA käyttää omaa rahaa! ellei asiasta ole sovittu Ojoisten työsiirtolan työntekijöiden ja Seijan kanssa

- *Pajan ulkopuolella liikutaan vain Seijan kanssa*

MUUTA YLEISTÄ:

- Kun ollaan reissussa niin tutuille ei jutella, eikä kehenkään oteta tahallisesti yhteyttä. Jos joku tuttu tulee sattumalta vastaan, niin sanotaan, että ei voi/saa jutella